

Fasıl dan Fasıla

2

Dr. Ferihsyah Sidiq

ÖNSÖZ

Tebliğ ve irşad. Müslümanın bütün hayatını çepeçevre kuşatması gerekli olan bir kavram. Yerken, içerken, konuşurken, gülerken... ve hayatın tüm saniye ve saliselerini istila etmesi, davranışların yörüngesine oturması şart ve elzem olan bir mefhum. Hele bu mü'min, vak'aların şehadetiyle âdetâ bu işle vazifeli olarak gönderilmiş ısmarlama bir şahsiyet ise, tebliğ ve irşadın ve aynı zamanda onu temsilinin bu kişide ayrı bir derinlik, ayrı bir zenginlik kazanacağı muhakkaktır. Evet bu kimse hayat dantelasını tebliğ ve irşad tığıyla örmek zorundadır. Bu kişi fikrî ve zihnî, kalbî ve ruhî tüm faaliyetlerini tebliğ ve irşad yörüngeli yapmak mecburiyetindedir. Zaten böyle bir misyona sahip olan kişiler de, yani İmam Gazzali'den İmam Rabbani'ye, Mevlana Halid'den Bediüzzaman'a varıncaya kadar nice zatlar, hayat kanavçelerini hep bu merkezde örgülemiş durmuşlardır.

Bu cümleden olarak onlar, nice insanların güle-oymaya kabul edeceği dünyevî haz ve lezzetler, makam ve mansıplar karşılıklarına çıktığında hiç tereddüt etmeden hayır demesini bilmişlerdir. Zira kendilerine yüklenen misyonun eksiksiz yerine getirilmesi böyle davranmalarını gerektirmektedir. Evet bu ve bunun gibi nice ulvî vasıflar, onların fitratlarının bir boyutu, hayatlarının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Mesela, "80 senelik hayatımda dünya zevki namına birşey tatmadım" diyen çağın büyük Çilekeş'inin "evlenmeyi hiç düşünmediniz mi?" sorusuna "Ümmet-i Muhammed'in derdi bana onu unutturdu" cevabını buna örnek olarak verebiliriz.

M. Fethullah Gülen Hocaefendi de tebliğ ve irşad adına profilini çizmeye çalıştığımız çerçevede yerini alan, hayat pusulasını ona göre ayarlamış ülkemizin ilgi odağı olan mümtaz ve müstesna şahsiyetlerinden biridir. Gerek yurt içi ve gerekse yurt dışında öncüsü olduğu sayılamayacak kadar çok hayırlı faaliyetleri bugün Türkiye'de artık çokları tarafından bilinmektedir. Bununla beraber onun zâtına, üzerinde taşıdığı yüksek vasıflara ve şahsî hayatına ait kamuoyunun bildiği şeyler ise çok az. İşte bu bağlamda, tebliğ ve irşad onun 24 saatlik günlük hayatının her saniye ve salisesine varıncaya kadar hakim olan bir unsurdur.

Evet o, yaklaşık 1955 yılından itibaren 1991 yılına kadar sürdürdüğü resmî vaizlik görevi ile cami kürsülerinde dini anlatmanın yanında, yerken, içerken, gezerken... vs. hayatının tüm safhalarında İslâm'ın getirmiş olduğu hakikatleri temsil ederek tebliğ ve irşad faaliyetini sürdürmüş ve halen sürdürmektedir. İşte Fasıldan Fasıla onun dini anlatma babında yapageldiği tebliğlerin derlendiği bir kitaptır. Temsil ile gerçekleştiği tebliğler ise inşallah bundan sonra yazılacak hatıralarla günyüzüne çıkacaktır.

Fasıldan Fasıla, Muhterem Hocamızın eline kalemi alıp masa başında yazdığı bir kitap olmamasına rağmen onun ilk cildine gösterilen ilgi bir noktada bizleri sevindirdi. Sevindirdi, zira tahminimizde yanılmamıştık. Onun imzasını taşıyan bu kitabın çok kısa zamanda tükenebileceğini bu sebeple baskı adedinin 10 binlerden daha yüksekler çekilmesi gerektiği hakkında mütalaalarda bulunmuştuk. Evet ülkemiz genelinde okuma oranı Batı standartlarına göre alabildiğine azdır. 5.000 adet baskı yapan bir kitap, kitapçılık normları içinde ne kadar cazip basılırsa basılınsın veya ne kadar ucuz olursa olsun, yıllar boyu kitapçı vitrinlerini süsleyebilmektedir. İşte bu bağlamda bir ay gibi kısa bir zaman dilimi içinde Fasıldan Fasıla'nın aranır bir kitap olması ve 22.000 adet satması bizleri gerçekten sevindirdi.

Şimdi Fasıldan Fasıla'nın aynı üslup, aynı dizayn fakat farklı muhtevalarla dolu olan ikinci cildini sizlere takdim ediyoruz. Zannediyorum bu ikinci cilt de tıpkı birinci cilt gibi fikir ve ruh dünyamıza şekil verecektir.

Serisinin ikinci kitabı olan Fasıldan Fasıla'yı üçüncü cildinin de takip edeceği müjdesini siz okuyucularımıza sunup, sizleri kitabınızla başbaşa bırakır ve Muhterem Hocamıza

teşekkür ve duânın yanında onun sağlık, sıhhat, afiyet içerisinde böylesi daha nice kitaplara imza atması intizarı içinde olduğumuzu arzederiz.

Saygılarımla...

Ahmet Kurucan

Tarihî Prizma

Nükleer Savaş

Bugün için herhangi bir nükleer savaşa ihtimal vermiyorum; çünkü galip hastahaneye, mağlûp ise mezara gider. Fakat, böyle bir cinnet aksiyonu gerçekleştirilirse herşey olabilir. Bugün büyük güçler, böyle bir neticeye ma'ruz kalmamak için birbirlerine taviz veriyorlar.

İslâm ve Osmanlı

Soru: Osmanlı hakkında çok eleştiriler duyuyoruz. Osmanlı'nın her davranışını İslâm'a mâledip savunmak doğru olur mu?

Cevap: Her davranışı İslâm'a mâledilmemeli, edilemez de. Fakat onlar dinimize çok hizmet etmişlerdir. Onları desteklemek, sahip çıkmak, sena etmek bir kadirşinaslıktır. Ayrıca onların İslâm adına yaptıkları hizmetin henüz onda birini dahi biz yapmadık. Onlardan sadece biri tam 46 sene zirvede bulunmuş ve onun devrinde Osmanlı Devleti süper bir güç olarak dünyaya hükmetmiştir.

Osmanlılar, dünyada muvazene unsuruydular; o dönem itibariyle herkes onların gözünün içine ve işâretine bakıyordu. Almanya'ya gittik, müzelerde boy boy Osmanlı padişahlarının resimleri mevcut. Saygılarının ifadesi mi? Elbette ki birşey söylemek çok zor ama bizde olmaması hem ayıp hem de garaz değil mi? Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi, "Türk milleti kadar mazisine söven ikinci bir millet bilmiyorum" diyor. Başka devlet ve milletlerin mazisinde de bir hayli falsolar olmuştur, ama onlar daima, başkalarına karşı kendi cedlerini müdafaa etmişlerdir. Ayrıca Efendimiz (sav), "Ölmüş gitmişlerinizin, kötülüklerini sayıp dökmeyin, iyiliklerini zikredin" buyurmuyor mu? Onları karalarken arkadan gelenlerin de bir gün bizi de karalayacağını düşünüyor muyuz acaba? Kusurları vardır elbette; bu inkâr edilemez. Onların bu mini kusurlarına bakarak, dünyaya armağan ettiklerini bütün bütün inkâr mı edeceğiz?

Bütün dinsizlerin atalarımıza sövdüğü bir yerde onları savunmak bir kadirşinaslık ifadesi değil midir? Dinsizler bunu sözde "Objektif değerlendirme" (!) hesabına yapıyorlar, ya biz? Yoksa Keçecizâde'nin ifadesiyle, "Dıştan onlar içten de biz" mi?

Şunu da bilmek lâzım ki, Osmanlılar Hulefâ-yı Raşidin gibi ülkeyi idare etmediler. Kanuni'den sonra nefsanilik biraz daha ağır bastı. Ama onların hepsi de namaz kılıyordu ve hayatları büyük ölçüde Müslümancaydı ve bugün alkış tutulan bir kısım kimselerden daha dindar insanlardı. Aynı zamanda böyle düşünmek ırkçılık da değildir. Rica ederim, İslâm tarihinde bu millet kadar İslâm'a hizmet etmiş, hizmete gönül vermiş kaç tane millet vardır? Binaenaleyh Osmanlı "Herşey" değildir. Ama "hiçbir şey de değildir," demek de bir nankörlük ve alçaklıktır. Ve bunlara "el-İnsaf!" demek hakkımızdır.

Ahir Zamanda İstanbul'un Fethi

Soru: Ahir zamanda İstanbul'un fethi mes'elesini nasıl anlamalıyız?

Cevap: Ahir zaman hadîslerinde İstanbul'un fethi ile Deccal'ın çıkması arasında bir haftalık mesafe olduğu ifade ediliyor. Bu fethi, o zaman İstanbul kimin elinde ise onlardan istirdat etme şeklinde anlamalı. Dahilden piyonların elinde ise onlardan, Bizanslıların elinde ise onlardan. Yoksa top tüfek ile Çandarlılarla, Zağanoslarla, Fatihlerle yeniden bir İstanbul fethi söz konusu değildir.

"Osmanlı" Derken

Biz, "Osmanlı" derken ve Osmanlı'dan bahsederken, kesinlikle bunu bir ırkçılık düşüncesiyle yapmıyoruz. Elbette, böyle şanlı bir ecdadın evladı olmak ve böyle asil bir soy kütüğüne bağlı bulunmak bize onur verir; ancak bunun ırkçılıkla uzaktan yakından alâkası da yoktur. Dense dense buna müsbet milliyetçilik denir ki, bu da kitap ve sünnet çerçevesi içindedir.

Evet, soy kütüğümüzle kıvanç duyuyoruz. Çünkü onlar kendilerine düşen vazifeyi hakkıyla eda ederek, İslâm'a omuz vermiş ve dinî duygu, dinî düşünceyi kıtadan kıtaya taşımışlardır.. taşımış ve dokuz asır İslâm'ın bayraktarlığını yapmışlardır.

Osmanlı, Selçuklu'nun bir devamıydı. "Devlet-i Ebed-Müddet" mefkuresi Selçuklu'yla başladı. Bu ideal, Nizamü'l-Mülk'le mektep ve medreselere girdi. Dolayısıyla da, o dönem itibarıyla, mükemmel ve mücehhez bir nesil yetişti. Selçuklu'nun da Osmanlı'nın da mayasında böyle bir gaye-i hayâl vardır ki, onların metafizik gerilimleri bu kadar uzun sürebilmiştir.

Hem biz niçin ecdadımızdan bahsetmeyeceğiz ki? Nesebini söylemenin suç olduğunu iddia eden de kim?

Hem onlar aleyhine bu kadar kampanya varken ve durmadan ağız dolusu küfürlerle onlara sövülürken, bizim onları müdafaa etmemiz neden suç olsun?

Osmanlı padişahlarını karalamak, bize bugüne kadar ne kazandırdı? Mazimizi inkâr hangi terakkiye vesile oldu? Köksüz bir nesil yetiştirmenin faturası önümüzde değil mi?

İnsafsızlığın da bir sınırı olur. Ancak; ecdadımız için insafsızlıkta sınır tanımak kadar dahi bir insaf gösterilmemiştir. Öyle ki, iftiranın en iğrençleri kullanılarak dokuz asırlık şanlı tarih karalanmıştır. Bilhassa son altı asırlık bir tarih bütünüyle karalanmaya ve bir günah destanı gibi gösterilmeye çalışılmıştır.

Sorarım size, Osman Gazi vefat ettiğinde geriye ne bıraktı? Evet, o bütün bir hayat boyu çadırda yaşadı ve bir çadırda öldü. Elindeki imkânlarla o da bir sarayda yaşayabilir ve gününü gün edebilirdi. Ama o ve onun nesli böyle yapmadı.. yapmadı ve pek çoğu itibarıyla ömürlerini at sırtında geçirdiler. Savaş meydanlarında can veren Osmanlı padişahlarının sayısı hiç de az değildir. Zaten, bu ideal ve yüksek düşünce bittiğinde, Osmanlı da bitmiştir. Süleyman Şah, Yavuz, Murat Hüdavendigâr, Yıldırım, Fatih, Kanunî hepsi de "İ'lâ-yı Kelimetullah" yolunda ölmüştür. Yavuz, hanımlarıyla bir arada olmaya fırsat dahi bulamamış ve hep bir muharebeden diğerine koşup durmuştur. Düşünün ki, Yavuz'un sadece iki çocuğu olmuştur. Allah aşkına bu saltanat sürmek midir?

Tarihimizi bilmek zorundayız. Hususiyle de Osmanlı'yı bilmek, anlamak zorundayız. En azından tarihten ders almak için ecdadımızı öğrenmek zorundayız. Bu gerçekleri dile getirmek bizler için sadece bir vazife ve mükellefiyettir. Bunun ırkçılıkla da hiçbir ilgisi ve alâkası yoktur.

Eksiklik

İslâm'a hizmet etmiş nice büyük insanlar var ki, tarihî malumat olarak haklarında çok az şey biliyoruz. Bana göre bu büyük bir eksiklik. Meselâ, bir Ömer b. Abdülaziz'i ele alalım. Bu zat, şu anda memleketimiz gibi yirmi ülkeyi idare eden büyük bir idareci olmasına rağmen, onun hakkındaki malumatımız sadece bazı nakillerle sınırlıdır. Halbuki o bir dehadır. Ve kanaatimce Akkad'ın, dâhîler arasında onu saymayışı bir yanlıgı ve bir zühuldür. İki seneye elli senelik icraat sığdıran insandır Ömer b. Abdülaziz. Zannedirim Batı öyle birisini tanımış olsaydı, hakkında ciltlerle eser yazardı. Ne var ki bizde küçük bazı çalışmaların dışında bu büyük insanı anlatan kaynak eser yoktur.

Abbasi döneminde yaşayan ve o döneme imza atan Mehdi ve Hâdi gibi büyükler mutlaka bilinmeli, tanınmalı ve hayat hikayeleriyle öğrenilmelidir. Alparslan, Melikşah ve emsali Selçuklu hükümdarlarını gerektiği gibi tanımamak tarihî malumat adına büyük bir boşluktur. Selahaddin-i Eyyubî, İslâm adına büyük bir vefa abidesidir. Neslimiz mutlaka onu da tanınmalıdır. Onu yetiştiren Nureddin-i Zengi gönüllerde taht kurması gereken büyük bir şahsiyettir. Fakat gel gör ki, bunlar hakkında ciddi ve doyurucu eserler bulmak oldukça zordur. Sözümün başında da söylediğim gibi bu büyük bir eksiklik ve mutlaka erbabınca telafî edilmelidir.

Yarınlar Bugünün Bağrında Gelişirler

Bugünkü her pişmanlık; dünkü ihmal, dünkü gaflet ve dünkü umursamazlığımızın acı birer meyvesi olarak karşımıza çıkmıştır. Yarınlar da acı-tatlı her türlü semeresiyle bugünün bağrında gelişip hazırlanmaktadır. Bu itibarladır ki, çok yakın bir gelecekte, milletçe ya "keşke, keşke!"lerle kadere taşlar yağdırıp geçmişi hasretle anacağız, yahut, onu ve kahramanlarını hayırla yâd edip talihimize tebessüm edeceğiz.

Bozgun

Bozgun kötüdür. Bana göre ölmek, bozgun yaşamaktan daha ehvendir.

Bizde Viyana kötü bir çığırın başlangıcı sayılır. Zannediyorum, ondan sonra bozgunlar birbirini takip edip durmuştur. Bir yönüyle, koskoca Devlet-i Âliye'nin bitip tükenişine ilk adım olmuştur bu ilk bozgun. Keşke o gün, Ordu-yu Hümayun'un başındaki kumandanından son neferine kadar herkes, teker teker kellesini verseydi de ordumuz bozgunla tanışmasaydı. Zira o zaman, arkadan gelenler kaçmayı değil yerinde ölmeyi öğreneceklerdi.

Yerinde ölmeyi bilmek, hür yaşayabilmenin en büyük garantisidir. İslâm âlemi bu irfandan mahrumiyetin cezasını, hürriyetinin elinden alınmasıyla çok acı ödemiştir. Evet, hürriyet garantisi olmayanların, yaşama garantisi de yoktur. Bu, ferd için de böyledir, toplum için de.

Şeyh Şamil'e Niçin Yardım Edilemedi?

Batı'nın üzerimizdeki tahakkümü, cumhuriyet tarihiyle kayıtlı değildir. Sultan Abdülaziz döneminde de, Abdülhamid döneminde de bugünkü tahakküm aynen vardı. Onun içindir ki, Abdülaziz, donanmasının Haliç'te çürümesini engelleyemiyor, hem de Ruslarla amansız bir kavgaya tutuşan ve kırk yıl bu kavgasını, azminden hiçbir şey kaybetmeksizin sürdüren Şeyh Şamil'e yardım gönderememe bahasına. Şeyh Şamil, tam kırk sene ve hep ümit dolu gözlerle Osmanlı'ya baktı durdu; ama beklediği yardım ona hiçbir zaman ulaşmadı ve ulaşamayacaktı da; zira, zâhiren güçlü bir donanmamız var sayılsa da, bu donanma hiçbir zaman "Düvel-i Muazzama"nın baskılarıyla Karadeniz'e açılmayacaktı. Onun içindir ki, hâlâ o yörenin insanında Osmanlı'ya karşı bir kırgınlık vardır. Osmanlı'dan gördükleri cebrî vefasızlık, onların kalbinde onulmaz bir yara açmıştır; ve o yara zaman zaman kanamaktadır.

Merhum Şeyh Şamil'in torunu Said Şamil'le Medine'de görüştüğümde, Devlet-i Âliye'ye karşı, kapalı da olsa, aynı burukluğu hissetmiştim...

Elbette ki mes'ele, hiç de onların zannettiği gibi değildi. Bir kere, Osmanlı donanmasının bulunduğu yerden kalkıp hareket etmesine imkân yoktu. Eğer o gün donanma oradan hareket etmiş olsaydı; zaten üzerimize çullanmak için aç kurtlar gibi bekleyen Batılılar, saldırmalarını tâ o gün başlatacak ve Cihan Harbiyle başımıza açtıkları gâileleri o gün başımıza açacaklardı. Yani, o gün için Şeyh Şamil'in sadece Ruslarla çarpışmasına mukabil, Osmanlı'nın, hem de en zayıf anında, bütün dünya ile çarpışması gerekecekti... Nitekim, Abdülaziz ve Abdülhamid'in güttükleri dâhiyane siyasetle bu musibetin önü bir müddet daha alınmıştı. Şayet, daha sonraki mirasyedi çapulcuların, kimisinin hıyanet, kimisinin de gafletleri olmasaydı, belki de onların güttüğü politika sonuna kadar devam edecek ve Cihan Harbinin gâlibi olmasak da mağlubu da olmayacaktık.

Ne var ki, her devirde olduğu gibi, o devirde de bir kısım ne dediğini ve ne istediğini bilmeyen insanların hırsları, o büyük Cihan Devleti'nin yıkılmasına sebep oldu. O devrede Şeyh Şamil'e yardım gönderilemeyişi, bir vefasızlıktan çok, İslâm âlemine gelmesi muhtemel çok daha korkunç "Batı saldırısını önleme çaresi" olarak değerlendirilmek, herhalde daha doğru olacaktır.

Bir Realite ile Yüz Yüze

Şanlı devirlerimizi bütün ihtişamıyla ihyâ edip geriye getirmek, "dünü" bir kere daha yaşamak gibi imkânsızdır. Ne var ki, milletçe varlık ve bekâmız, bu muhteşem devirlerle çok alâkalı ve içli-dışlıdır. Bu itibarla da bizim ona karşı lakayd kalmamız mümkün değildir.

Bu önemli hususu çok iyi bilen düşmanlarımız, dünden-bugüne, bize olan düşmanlıklarını bütün bir tarih boyu bizi ayakta tutan hayatî dinamikleri yıkmak ve millete, millet rûhunu unutturmak istikametinde teksif etmişlerdir.

Fonksiyonlar El Değiştirirken

Tarihî realiteler gösteriyor ki, Babil'den, Mısır'dan, Yunan'dan, Bizans'tan, Selçuklu ve Osmanlı'dan sonra, daha başka toplumlar da, bir ma'nâda, devirlerini tamamlayıp, bugünkü fonksiyonları itibariyle, tarih sahnesinden silinecek ve yerlerini daha inançlı, daha dinç, daha kararlı ve hayata bakışları daha engin bir kısım yeni milletlere bırakacaklardır...

Bir Tarihî Yanılgı

Tanzimat ve onu takip eden dönemlerdeki fermân ve kanunnâmeler, kuru bir taklit anlayışı içinde hazırlanmış ve hazırlanırken de "Düvel-i Muazzama"ya şirin görünmeden başka bir hedefi olmayan bir kısım basit mazbatalardan ibaretti ve bunlar hazırlanırken kat'iyen toplumumuzun temel yapısı hesaba katılmamış ve bu kanunnamelerin getirdikleri, götürcekleri hiç mi hiç düşünülmemiştir. "Gülhane Hatt-ı Hümayunu" o tantanalı, depdebeli üslubuyla okunurken, halk kitleleri şöyle dursun, bu tumturaklı kelimelerden, cümlelerden, devlet ileri gelenleri bile pek birşey anlamamıştı.. anlamamıştı ve herşey bir şehrayin şatafatı içinde, gözleri kamaştırmasıyla sönüp gitmesi bir olmuştur.

Düşünmek ve Yine Düşünmek Zorundayız

Herkesi kuzu zannedip, kuzu olmaya kalkışmak sadece çakalları ve kurtları sevindirir. Biz, Balkan fitnesinde ve Cihan Harbi'nde çakallığın ve kurtluğun en utandırıcılarını gördük.

Overof'un bombaları gönülleri delip geçerken, İstanbul ve İzmir sokaklarında Rum çocukları, başlarında Yunan bayrakları, şapkalarının üstünde Overof'un ismi, Pan-Helenizm türkülerıyla ortalığı velveleye veriyorlardı. Onlar veya başkaları -Allah ülkeyi ve milleti korusun!- aynı imkânları elde ettiklerinde, aynı şeyleri yapacaklarında tereddüt edilmemelidir.

Zıt Görüntüden Alınması Gereken Ders

Dün, bizim çoban ve kapıkullarımız olan bir kısım sergerdan ve derbeder milletler, bugün ilimleri, terakkîleri ve muntazam idareleriyle bize caka satmaya başlamış, hatta fırsat buldukça haysiyetimizle oynar hale gelmişlerdir... Bunlardan olsun ibret alınmalı değil miydi..? Düne kadar çevremizde halâyık gibi dolaşıp duran, bu cahil milletler, bu tarihsiz kavimler, bu ayaklar altında pâ-yı mâl ırklar nasıl olmuş da inkırâzdan kurtulmuş ve bugünlere ulaşmışlardır..? Bunların hesabı, bugünün vicdanlı mütefekkir ve vatanperverlerine düşmez mi? Bugün olsun, bunlar üzerinde durulmaz ve milletin dertlerine derman aranmazsa; müzminleşen hastalıklarımızla vatan çökmeye, millet ağacı da devrilmeye yüz tuttuğu zaman, gösterilecek telaşlar, koparılacak feryatlar, ama hiç mi hiç fayda vermeyecektir.

Rûhun Diriltmesi

Soru: Elmalılı Hamdi Yazır'ın tefsirinin ikinci cildinde: "Rûhları diriltmek, Hz. İsa'da mücerred bir hâdise, Hz. Muhammed'de (sav) ise bir kanundur. Ahir zamanda, rûhları diriltmekte Muhammedî rûh, Hz. İsa'nın rûhunu kullanır" denmektedir. Bunu izah eder misiniz?

Cevap: Kanun dediğimiz, esbâp dâiresi içinde âdiyâtta kabul ettiğimiz şeylerdir. Aslında, bir başka zâviyeden kanunlar da birer harikadır.

Efendimiz (sav), böyle âdiyâtta görünen kanunlar çerçevesinde dünyayı teşrif buyurmuşlardır. Yani, anne-baba bir araya gelince telkih olur ve embriyolojik oluşum

başlar. İşte, Efendimiz'in tekevvünü bu kanunlar çerçevesindedir. Seyyidinâ Hz. Mesih'in durumu ise böyle değildir. O, bir "nefha-i İlâhî"dir; onda metafizik, fiziğin önünde olup, melekût mülke galebe çalmıştır.

Maamâfih, diğer annelerde olduğu gibi, Hz. Meryem'de de embriyolojik safhalar söz konusudur. O da hâmile kalır, karnı büyür ve doğum sancıları gelince, bir kenar semtte su arkının bulunduğu bir hurma ağacının yanına gider ve hamlini vaz'eder. Ancak, bu hâmile kalış ve embriyolojik vetirenin başlaması nasıl olmuştur? İşte bunlar, âdetâ birer sır paketi gibidir. Hz. Meryem, karşısında Cebrâil midir, yoksa zaman üstü husûsiyetiyle Hz. Rûh-u Seyyidü'l-En'âm'ın cevher-i hayatı mıdır da ona temessül etmiş, o da bu rûhu görünce, heyecan -tabii bedene ve cismâniyete âit olmayan bir heyecan- duymuştur. İşte bütün bunlar bizi aşan ve "Kudret" dâiresinde cereyan eden şeylerdir. Evet, Hz. Meryem bir iffet âbidesidir; onun cismânî bir heyecan duyması şöyle dursun, o en derin bir iffet hissiyle şahlanıp, karşısında temessül eden rûha, "senden Allah'a sığınırım" demiştir. Öyleyse burada çok ciddî bir mücerrediyet vardır; yani, bu mes'eleyi esbâb dâiresi içinde ve "tenâsüb-ü illiyet" prensibiyle izah etmek mümkün değildir. Mes'elenin ikinci yanı, âhir zamanda Hz. Mesih Mehdi'ye iktidâ edecek ve saflaşan Hristiyanlık, saflaşması ölçüsünde (iradî ya da gayr-i iradî) Muhammedî rûhla aynı kaderi paylaşacaktır ki bu da mebdedeki bu sır ve rûhâniliğin bir uzantısı olsa gerek.

Ayrıca, Hz. Mesih'in değişik husûsiyetleri vardır. Efendimiz, gerçi "âlemler için rahmettir"; fakat, O'nda hikmet de hâkimdir ve her şey dengelidir. Hz. Mesih'te ise, ilk bakışta dengesiz gibi görünen, fakat esâsen Benî İsrail maddeciliğini ve dolayısıyla da Yahudi merhametsizliğini dengeleyen bir rahmet ve şefkat vardır. Öyleyse, âhir zamanda Muhammedî rûhu temsille ihyâ vazifesini görecek olanlar, aynı zamanda Hz. Mesih gibi şefkat ve merhamet insanı da olmalıdırlar. Çok defa karşılaştığımız gibi bugün, temelde rahmet ve şefkatle alâkaları olmadıkları halde, birtakım masonik gruplar hümanizmden bahsediyor, hatta öldürürken bile "şefkat" diyor ve "merhamet"ten dem vuruyorlar. Herhalde bu husus âhir zamanda daha bir önem arzedecek.. öyle ise, insanlığa gerçek şefkat, mürüvvet ve merhameti gösterme bakımından da bizim bir kısım sorumluluklarımızın olduğu kanaatindeyim. Zira Muhammedî dengeleme içinde, Mehdiyet-imâmet-teşri'-icrâ Muhammedî rûha âit olsa da, şefkat ve merhamette âdetâ Mesîhiyet rûhunun temsil edilmesi gibi bir durum söz konusudur ki, günümüzdeki modern maddecilik böyle engin bir Mesihî şefkat ve merhametle dengelenebilsin...

Mesîhiyet'in bir diğer yanı da nasihattir. Aslında, Hz. Mesih'in bir adı da "Nâsîh"tir. Bu itibarla da denebilir ki, bir zaman gelecek, bu hususta da Hz. Mesih'i temsil eden büyük nâsîhler yetişecek.. ve bunlar, camilerde yeni bir va'z u nasihat sistemiyle, çağın idrak ve şuuruna göre, Kur'ânî ve kevnî ilimleri, cami kürsülerine taşıyacak, ma'bedleri kendi husûsiyetlerinin yanında, birer mektep, birer medrese haline getirerek Hz. Bediüzzaman'ın nüvelerini attığı o büyük terkibi, Kur'ân-ı Kerîm'in "sehl-i mümtenî" üslubuyla her seviyedeki insana anlatacaklardır.

Mesihî rûhunun bir başka yanı da, onda kozalite'nin, yani sebep-netice münasebetinin aşılmasıdır. Yani vazife ve hizmetlerde esbap-üstü olma gibi bir hususiyetin varlığıdır. Bunu şimdiye kadar çok arzetmişimdir. Cenâb-ı Hakk'ın, bugünkü mürşitleri muvaffak kılip, inâyetiyle yürüttüğü hizmetlerinde, "illetler"le "ma'lûller"i, "sebepler"le "neticeler"i, "mebde" ile "müntehâ"yı tenâsüb-ü illiyet, yani sebep-netice uygunluğu prensibine göre izah etmemiz mümkün değildir. Meselâ, bugün dünyaya açılmanız, matematiğe göre milyarları aşan ihtimal hesaplarıyla bile izah edilemez. En az on ihtimal aynı anda zuhûr ediyor ve buna göre siz dünyaya açılıyorsunuz. Bunun apaçık bir inâyet olduğu ortadadır. "Biz inâyet altındayız" diyen Zat da, esâsen bunu ifade etmek istemiştir. Yunus'un ifadeleri içinde,

"Bir serçe bir kartalı
Kaldırıp vurdu yere;
Yalan değil, doğrudur

Ben de gördüm tozunu.”

Öyleyse, bir defa daha hatırlamalıyız ki, bizim mesleğimiz acz, fakr, şükür ve şevk mesleğidir:

Der tarîk-ı acz-mendî lâzım âmed çar-çiz:

Acz-i mutlak, fakr-ı mutlak, şükr-ü mutlak, şevk-i mutlak ey azîz.

Aziz olma, Hz. Aziz u Cebbâr’a dayanmakla mümkündür. Evet, aczle O’nun kudreti, fakrla gınâsı celbedilmelidir. Biz âciziz, kudret O’nun; fakiriz, servet O’nun. Öyleyse şükür O’nadır. Dolayısıyla da bize düşen, küheylanlar gibi şevkle hizmete devam etmektir.

Girdap ve Bir Gerçek

Ondokuzuncu asrın son çeyreğinde başlayıp günümüze kadar süregelen buhranlar zinciri, bilhassa en son halkasıyla, herşeyi, hatta bütün mukaddes değerleri yutmaya hazırlanan korkunç bir girdap hâlini aldı. İyiyi, kötüyle beraber; müfsidi, islahıyla beraber yutacak korkunç bir girdap!.. Girdap, herşeyden evvel kendine dâyelik yapan suyu yutup onunla beslendiği gibi, bir asırdan beri devam edegelen buhran da, evvelâ onu bağrında besleyen maddeciliği yutacaktır.

Metafizik Gerilimin Merkez Üssü

Senelerden beri; düşüncede, tasavvurda, ahlâkda çeşit çeşit içtimaî erozyonlara ma’ruz bırakılmış bu ülke, diğer memleketlere nisbetle daha çok gadre uğramış olması, mazisi ve millî harsıyla, daha çok örselenmiş bulunması itibariyle, “metafizik” gerilimin merkez üssü gibidir. Daha sonra, Türkistan, Özbekistan ve yakın kuşak ülkelerinden Mısır gelir. Bir asrı aşkın bir zamandan beri çeşitli zulüm, mağduriyet ve haksızlıklar altında sürekli inleyen bu kuşak, öylesine bilenmiştir ki; çok yakın bir gelecekte o, polatlaşan rûhuyla, kendine bu mezelletleri revâ görenlerin karşısına dikilecek ve mutlaka onlarla hesaplaşacaktır. Elverir ki, bu kuşağı elinde tutan milletler, hususiyile onların talihli idarecileri iyi bir durum değerlendirmesi yaparak, vukûu muhakkak böyle bir infilak ve indifanın enkâz ve külleri altında kalmasınlar...

Neden Önce Sasani İmparatorluğu?

Günümüzde bazıları İslâm’ın fütuhât dönemlerinde öncelikle Sasani İmparatorluğu üzerine değil de, Bizans’a gidilmesi gerekirdi diye konuşuyorlar. Halbuki bu tamamıyla öncelik-sonralık zaviyesinden bir tercih mes’elesidir. Zira o fütuhât devrinin Serdar-ı A’zam’ı Hz. Ebu Bekir “Keşke Halid’i İran’a karşı gönderdiğimde, Ömer’i de Bizans’a gönderseydim” diyor. Demek ki Bizans’la yaka-paça olma da, o plân ve programda vardı. Ama İran tercih edildi. Neden?

1. O devreye göre dünyanın iki süper gücü sayılan bu iki imparatorluğa karşı yetecek miktarda askerî güç ve donanımın olmayışı.

2. İran ülkesini avuçlarının içi gibi bilen, Sasanilerin esareti altındaki Tağlibli Arapların “Araplık” damarını kullanarak, İranlıları içten vurma, beri taraftan da bunları İslâmîyet’in içine çekme ihtimalinin değerlendirilmek istenmesi.

3. Arap yarımadasının güvenliğini ilk plânda tehdit eden Bizanslılardan ziyade İranlıların oluşu.
4. Arabistan'ın güneyinde bulunan Yemen'in uzun yıllar İran'a bağlı bulunması.
5. Şuyuî ahlâkın yaygın olduğu ateşgede İran'ın ahlâkî kaideler açısından İslâm ile çatışması ve çatışan bu kurallarının Müslümanları tehdit etmesi gibi sebeplere binaen öncelikle Sasani İmparatorluğu üzerine gidilmiştir.

Rûhî Hayat

Allah'ı Görmek O'nu Bilmek ile Orantılıdır

Mü'minler cennette Cenâb-ı Hakk'ı müşahede edeceklerdir. Efendimiz görme keyfiyetini misallendirirken, "ayın ondördünde ve bulutsuz bir gecede, Ay'ı görür gibi" teşbihinde bulunmaktadır. Elbette bu görme, Cenâb-ı Hakk'a bir mekan izafesi ma'nâsına gelmez. Çünkü, "mü'minler, cennette Cenâb-ı Hakk'ı göreceklerdir" demek, Cenâb-ı Hakk, mekân itibariyle cennette olacak demek değildir. O, zaman ve mekân kayıtlarından mukaddestir, yücedir.

İşte bu görme, her mü'min için marifeti nisbetinde olacaktır. Kim Cenâb-ı Hakk'ı ne kadar biliyorsa, marifet-i İlâhî'de ne kadar derinleşmişse, gözünden açılan perde de o nisbette olacaktır. Onun içindir ki, bir nebi, bir veli ve sıradan diğer bir insanın orada müşahedeleri farklı farklı olacaktır. Bu sebeple Allah bilgisi çok önemlidir. Bu bilginin mutlaka marifet eksenli temrinlerle, ibadetlerle takviye edilmesi gerekir. O Mesihî rûhun bir başka yanı da, onda kozalite'nin, yani sebep-netice münasebetinin aşılmasıdır. Tefekkür, marifete ayrı derinlik kazandırır; ibadet onu insanın tabiatı hâline getirir. Kim dünyada ne kadar derinleşmişse cennetten de, Cemalullah'ı müşahededenden de o derece zevk ve lezzet duyar.

Şahsî Kemâlât Üzerine

Tezkiyesiz nefisler için bulunduğu yeri, makamı bilmek oldukça tehlikelidir. Onun içindir ki, "Cenâb-ı Hakk'ın en büyük lütfu, lütfunu bildirmemesidir" denilmiştir.

Bence sahabenin yolu da işte budur. Onlar Güneşler Güneşi (sav) ile görüşmeleri sebebiyle birdenbire Kurbiyet-i İlâhî'ye mazhar olmuşlardır.. olmuşlardır zira huzurda insibağ vardır. Yani âdetâ Allah Rasûlü, nübüvvetine âit kudsî ma'nâ ile sahabeyi şekillendirmiş, boyamış ve sahabe de bu ma'nânın kanatlarıyla nebilerden sonra ulaşabilecek en yüksek zirvelere uçmuş ve zirvelerde taht kurmuştur. Ne var ki, sahabenin pek çoğu vardı bu zirvenin farkında bile değildir. Halbuki en büyük velilerin varabilecekleri en son nokta (münteha), onların daha işin başında (mebde) kazandıkları hâl'in gölgesidir. Sahabe sohbetteki insibağla, hiçbir berzaha uğramadan doğrudan doğruya urûcunu tamamlamış, kavsiyesinin öbür ucu sayılan "Hakk'tan halka" dönüşü gerçekleştirerek nebilerden sonra hiçbir beşere nasip olmayan en büyük miracın kahramanı olmuşlardır.. olmuşlardır ama, çoğunluk itibariyle ne gidişlerini ne de dönüşlerini bilememişlerdir. Bu da Cenâb-ı Hakk'ın onlara ayrı bir lütfu ve ayrı bir ihsanı demektir. Tabii sahabe yolunu meslek edinenlerde durum da ikinci derecede böyledir. Onlar kapalı sandıklar gibidirler. İçlerinde ne olduğunu ve hangi zirvelere at koşturduklarını bilmezler. Niceleri onların himmetiyle derece derece yükselirken onlar kendilerini avam-ı nasdan bir insan olarak görürler. Bu da onları çeşitli vartalardan korur.. ve onlarda asla şatahat görülmez.

Niceleri de vardır ki, kendilerini sultan zannederler. Halbuki orada sandığı açılıp da neyi var neyi yoksa ortaya döküldüğünde bir dilenci dahi olmadıklarını anlarlar. Cenâb-ı Hakk bizleri böyle duruma düşmekten muhafaza buyursun (Amin). Bulunduğu yeri bilenlere de şunları hatırlatmakta fayda var:

1. İnsan hangi zirveye çıkarsa çıksın kendisini hep bir hiç görmelidir.
2. Rabbe karşı daima aczini ve fakrını itiraf etmelidir.
3. Kemâlâtlar şahsa mâledilmemeli ve şahs-ı ma'nevînin bir tezahürü kabul edilmelidir.

Nefsin Teslimiyeti

Nefsin insana teslim olması zorlu ve çetin bir çalışma gerektirir. Zira insanda sayılamayacak kadar çok zaaf ve boşluklar vardır. Bütün bunları aşmak ve mevcut zaafı birer fazilet hâline getirmek, çok büyük ve ciddi bir gayret ister. Zira nefsin teslimiyeti, ancak bütün kötü duygu, düşünce ve isteklerden arandıktan sonra mümkün olabilir. Burada "bütün" kelimesini bilerek kullanıyorum. Çünkü bir kısım kötülükler hükmünü icra ettikleri müddetçe, nefsin teslimiyetinden söz etmek mümkün değildir.

İnsan terbiyesini bir bütün olarak ele alan tek sistem ve tek terbiye metodu -daha önce de arzettiğim gibi- İslâm'dır. Başka sistemlerle de kısmî olarak nefsin terbiyesi mümkün olabilir ama bütünle asla!..

Meselâ, bir yogi, az yeme, az uyuma metoduyla nefsinin şehvî hislerden arındırabilir. Ama aynı şahıs yalan gibi, başkasını aldatmak gibi kötülüklerine devam edebilir. Bir Müslümanda da aynı hatalı davranışlar görülebilir. Fakat bu, şahsın kendinden kaynaklanan bir arızadır ve sistemle ilgili değildir. Çünkü İslâm, insanı her türlü kötülükten men etmektedir.

Her konuda olduğu gibi bu konuda da dengeli davranmak şarttır. Aksi halde insan, tümseği-çukuru birbirine girmiş bir ucube hâlini alır. Evet bir tarafla kemâle ererken, diğer yanıyla da her zaman güdük kalır. Böyle durumda da nefsin teslimiyetinden bahsedilemez.

Evliya Menkıbelerine Karşı Tavır

Günümüz hastalıklarından biri de Allah dostlarına karşı tavır almaktır. Evet, büyükleri küçük gösterme veya onları kendi seviyemizde insanlar olarak değerlendirme korkunç bir düşünce çarpıklığıdır. Böylelerinin hezeyanlarına kulak verirseniz şunları duyarsınız: "İmam-ı Azam Ebu Hanife, İmam Şafiî, Ahmed b. Hanbel, İmam Mâlik, Gazâlî, İmam Rabbanî, Şazelî, Abdülkadir Geylanî gibi kişiler de bizim gibi insanlardır. Dolayısıyla da onlara âit menkıbelerin aslı-astarı yoktur.." Böyle müfrit veli düşmanları, şunu kat'iyen bilmelidirler ki, onları küçültmeye çalışmakla onlar küçülmedikleri gibi, böyle bir gayretle kendileri de asla büyüyemezler. Böylelerinin kazandıkları başka değil sadece mahrumiyettir.. büyüklerin feyiz ve bereketlerinden mahrumiyet.. büyüklüğe inanmadıkları için kendileri adına mahrumiyet.

Birinci mahrumiyetten kastedtiğimiz ma'nâ açıktır ve izah istemez zannediyorum, ikinci mahrumiyetle ise, şunu kastediyoruz: İnsan bir neticeye inanmadıkça, onun yolunda olsa dahi, o neticeye ulaşamaz. Diyelim ki, bir insan evliyaya âit kerameti

inkâr ediyor. Bu insan, velayet yoluna girmiş olsa bile, keramet ufkunu yakalayamaz. Çünkü o böyle bir şeye inanmamaktadır. Bu basit misali daha başka sahalara da teşmil etmek mümkündür. Meselâ; rûh ve kalbin kendilerine göre birer derece-i hayatları bulunduğuna inanmayan insanın, kat'iyen o mertebelere çıkması söz konusu değildir. Bu bölüme dahil mahrumiyetler çoktur. Biz birkaçına işâret edip geçelim:

1. Allah dostları velilere karşı takınılan menfî tavır, himmetin kolunu kanadını kırdığı için büyük bir mahrumiyettir. Zira onlar, İmam Rabbanî'yi, Abdülkadir-i Geylanî'yi kendi seviyelerine indirmekle, kendi ufuklarını kapatmış sayılırlar. Yani bu nasipsizler, onlarla aynı seviyede olduklarına göre, gidecek yol, alınacak mesafe kalmamış ve yolun sonuna varılmış demektir. Eğer yolun sonu bu zavallıların vardığı yerse, bu ne kötü sondur! Çünkü insan herkesi kandırır da kendini kandıramaz ve vicdanını aldatamaz. Vardığı yeri netice kabul eden bu insanlar, herşeye rağmen kat'iyen bilmektedirler ki, yolun sonu bu olamaz. Ayrıca bir üst dereceyi kabul etmeme, ümide indirilmiş büyük bir darbedir. Ümidi mefluç bir insanın ise, rûhî hayat adına en küçük bir kıpırdanışa dahi mecali yoktur.

2. Büyükleri saran bunca ilâhî lütufları görmemezlikten gelmek, bir yönüyle Cenâb-ı Hakk'ın lütuflarına da göz kapamak demektir. "Kul Allah'ı nasıl bilirse Cenâb-ı Hakk'tan öyle muâmele görür" prensibinden hareketle, böyle bir göz kapamayı değerlendirecek olursak, o kişinin mahrumiyetinin büyüklüğü kendiliğinden ortaya çıkar...

3. Büyükleri kendi seviyelerine indirenler büyük bir zulüm içindedirler. Zira o makamı onlara Cenâb-ı Hakk vermiştir. Allah tarafından verilen böyle bir makamı onların elinden almaya yeltenmek -zaten almak da imkânsızdır- zulüm değil de ya nedir? Birçok ayetin işâretiyle, müteceviz ve saldırganlar felah bulmayacaklarına göre, bu haddini bilmezlerin de bir yere varması mümkün değildir.

İşte evliya menkıbelerinin nakledilmesini tenkîd edenlerden bir kısmı böyle insanlardır. Onların tenkitlerinin temelinde, evliyayı inkâr ve kerameti tezyif vardır. Çıkış noktaları hata olduğu için de iddia edip ortaya koydukları mes'elelerde hatadan kurtulamamaktadırlar..

Ancak ikinci bir grup insan daha vardır ki, zâhiren onların söyledikleri de tenkîd gibi görülebilir. Fakat diğerleriyle bunların arasında ciddi farklar söz konusudur. İkinciler, kat'iyen evliya menkıbelerinin nakline karşı değildirler. Onların şikayetleri bu menkıbelerin hayata geçirilemeyişidir. Yani onlar da, bir İmam Rabbanî'nin, İmam Şazelî'nin, Şah-ı Nakşibendî'nin ve diğer büyüklerin menkıbelerinin anlatılması hususunda hemfikirdirler; ama sadece bu menkıbeleri dinlemek onların mazhariyetlerini elde etme adına yeterli değildir. Eğer bu menkıbeler, bizlerde teşvik adına bazı latifeleri uyandırıyor, en azından menkıbelerini okuduğumuz zatlara benzemeye özenmeli ve onları yükselten amelleri hayatımıza tatbik etmeliyiz, derler. Bu ikinci görüş gayet masumdur, yerindedir ve kat'iyen birinci görüş sahipleriyle iltibas edilip aynı kefedede değerlendirilmemelidir.

Biz de, kanaat olarak son görüşü destekliyor ve diyoruz ki: Menkıbelerle teselli olma, bir ölçüde menkıbe kahramanı olamamanın ifadesidir. Öyleyse bizler, sadece büyüklere âit menkıbeleri dinlemek ve okumakla yetinmemeli; himmetlerimizi âli tutarak onlar gibi olmaya çalışmalıyız. Zira İslâm, mebde ile müntehayı birleştiren bir dindir. İşin başındaki bir insan, kendine göre ondan istifade edebileceği gibi, Cibril de kendine göre istifade edebilmektedir. Öyleyse her insan, kendi istifadesi açısından işin zirvesine ve en münteha noktasına talip olmalıdır.. ve Allah'a kurbiyette "daha yok mu?" ufkunu yaşamalıdır. Bu da ancak, büyüklük yolunda yürünürse imkân dahiline girecektir. Bu yol ise a'zami takvâ, ihlas, zühd ve vera gibi esaslar üzerine kurulmuştur.

Onlarsız Allah'a yaklaşmak ve onlarsız büyüklere benzemek mümkün değildir...

Velayet Yoluna Teşvik

Şunu kesin bir dille ifade etmek isterim ki; günümüzde kasdî ve iradî günahlara girmeden kırk gün yemesine, içmesine dikkat eden, aldığı gıdayı asgari seviyeye indiren ve rûhî melekelerini ibadet ve oruçla besleyen bir insanın, kabiliyet ve kapasitesi ölçüsünde, gözü ma'nâya açılır ve bir kısım hakikatlar ona ayan-beyân görülebilir. Gözün ma'nâya açılmasının da elbette kendine göre usûl ve prensipleri vardır. Ancak arzettiğimiz hususlar bu mevzudaki prensiplerin başında gelir.

Gözün açılması, insanın gayba muttali olması ve eşyanın perde arkasını müşahede, elbette ki mutlak kemâlin esası ve temeli değildir. Öyle olsaydı, Hz. Ebu Bekir, Hz. Ömer ve diğer sahabelerin binlerce kerameti olması gerekirdi. Halbuki onların bir-ikisinin dışında kerâmeti söz konusu olan kimse yok gibidir. Olanların da, ikram nev'inden birkaç kerâmeti vardır. Ama yine de gözün ma'nâya açık olması, büyüklüğün bir buudu kabul edilebilir. İnsanlar mutlaka velâyete karşı imrendirilmelidirler. Eserlerde velâyet-i kübrâyı temsilen yapılan işâretler de böyle birer teşvik olsa gerek...

Ülfet

Evrad u ezkarı bazen değiştirip okumak lazım. Çünkü ülfet hasıl olabilir. Bizim için en tehlikeli şeylerden biri de; dinî hayatı folklor hâline getirmektir. Yani, tefekkür ve heyecanı ülfet bohçasına sarıp sarmalayıp bir yana bırakmaktır.

Nafile İbadetlerdeki Marifet Sırrı

İnsanı Allah'a yaklaştırma yollarının en emini, en kestirmesi ve en makbulü, farzları eda yoludur. Fakat bunun yanında insan gerçek mahubiyet ve kurbete sınırlı ve kayıtlı olmayan nafilelerin namütenâhi, engin ve sefa tüten ikliminde ulaşabilir. Evet, Hakk yolcusu, her an ayrı bir nafilenin kanatları altında ve sonsuza uzanan yeni bir koridorda kendini bulur, yeni bir mazhariyete ulaştığını hissederek; derken farzları edaya daha bir iştihali ve nafilelere karşı da daha bir iştiyaklı hâle gelir. Bu nokta ve bu ma'nâya uyanan her rûh, Allah tarafından sevildiğini de duyar.. ve kudsi hadîsde de ifade buyurulduğu gibi, artık onun iştmesi, görmesi, tutması, yürümesi doğrudan doğruya "Meşiet-i Hassa" dâiresinde cereyan etmeye başlar. İşte bir bakıma "marifetullah" da budur. O, bilmenin bilinenle bütünleşip onun tabiatı hâline gelmesi ve (bilenin her hâlinin bilinene) tercüman olması mertebesidir. Marifeti, vicdanî bilginin zuhûr ve inkişâfı şeklinde ta'rif edenler de olmuştur ki, bu zuhûr ve inkişâf aynı zamanda insanın kendine has değerlerle zuhûr ve inkişâfı sayılır. "Nefsini bilen Rabbini bilir" sözünün bir mahmili de bu olsa gerek.

Toplum Ayakta Tutan Dinamiklerden Bir Kesit

Toplum ayakta tutan en önemli dinamiklerden biri, belki de en birincisi kuşkusuz ahlâktır. Ahlâkî çöküntünün önlenemediği veya ahlâksızlığın prim gördüğü toplum ve cemiyetlerde, içtimâî erozyon çok hızlı bir sürece girmiş demektir. Kur'ân-ı Kerim'de, ahlâksızlığın sebep olduğu yıkılışları anlatan pek çok ayet vardır. Kur'ân, o yıkılışları birer ibret levhası şeklinde tablolştırır.

Meselâ, bu prensiplerden biri verilen nimetlerin kendi cinsinden şükürle mukabele görmesidir. Bu olduğu müddetçe toplum, ferd, aile, cemiyet ve devlet planında varlığını devam ettirebilir. Söz konusu nimetin şekli önemli değildir. Bu, huzur, sükun, güven, refah olabileceği gibi, teknik sahada amûdî (dikey) yükselişler de olabilir. Bir insan için mâl, menal, makam, mevki, ilim, irfan, maddî-ma'nevî füyuzat hisleriyle dolup taşma.. hepsi birer nimettir. Ferd veya toplumların, bu nimetlere liyakatları devam ettiği sürece, onlar, herhangi bir değişikliğe ma'ruz kalmazlar. Ama durum aksi olunca netice de aksi olur.

Nimetlerin gelişinde ve devam edişinde bizim teveccühlerimiz birer şart-ı âdidir. Bunu alıcı ve verici arasındaki frekans ayarlamasına benzetebiliriz. Bizden arzu ve istekler yükselmeli ki, (murad-ı ilâhî dahilinde olmak kaydıyla) O'ndan da sağnak sağnak lütuflar gelsin.. ve bizim bu lütuflara şükürümüz devam etmeli ki, verilenler geri alınmasın..

Ben şahsen bu hususu çok önemli görüyorum. Onun için de sık sık tekrarında fayda mülâhaza ediyorum..

Manevî Terakki Adına

İnsan, kalbindeki imânıyla mü'mindir, kafasındaki ma'lumat yığınlarıyla değil. Bu sebeptendir ki, insan afâkî veya enfûsî delillerle ulaşabildiği mesafeyi elde ettikten sonra, eğer bunlardan sıyrılmazsa, terakkî adına bir adım bile atamaz. İnsan, bir yerde bunları bütün bütün arkaya atmalı, doğrudan doğruya, Kur'ân'ın aydınlık tayfları altında; kalp ve vicdanının nurlu yolunda yürümelidir ki, aradığı aydınlığa ulaşabilsin.

Onlara Göre Hakiki Âlem

Soru: Muhyiddin İbni Arabî, hayatı boyunca vecd ve istiğraklarını yazdı. Kendine geldiği ve yakazaya döndüğü zaman, bunları neden tashih etmedi? Neden iltibasa müsâit bu mülâhazaları olduğu gibi bıraktı?

Cevap: Bence, evvelâ, büyüklüğünü ölçemeyeceğimiz bu kimseler hakkında, hücum ve teşni yerine daha dikkatli olmak icab eder.

Evet bunların, şeriatın rûhuna muhalif beyânları karşısında insanın, "Hazret, bunları niçin daha sonra tahkik ve tashih etmedin?" diyesi gelebilir. Ancak, onlar asıl âlemi, vücûd olarak, kendi sekir ve istiğraklarıyla yaşadıkları âlem kabul ediyorlar ve bizim âlemimize döndükleri veya diğer bir tabirle, kendi âlemlerinden ayrıldıkları zaman da uykuya dönmek kabul ediyorlarsa, neyi ve niye tashih ve tahkik edecekler ki!..

Onun için Muhyiddin İbn Arabî Hazretleri gibi zatlar, Cenab-ı Hakk'ın tecellileriyle, baş başa kaldıkları zaman, müncezib oluyor ve o âlemi, hakiki âlem olarak görüyor; bize göre rüya, onlara göre hakikat sayılan bu âlemde kalemi ellerine alıyor, o âlemde düşünüyor, o âlemin ölçü ve kıstasları içinde yazıyor; yazdıkları şeyleri biçimlendiriyor ve kat'iyen bu âleme âit hususiyetlerle te'lif etmeyi düşünmüyorlardı. Şayet onlar, bu âlemi hakiki âlem olarak bilselerdi, herhalde, o âlemdeki hataları, bu âlemde tashih edeceklerdi. Etmediklerine göre, demek ki, bizim âlemimize hiçbir zaman hakiki âlem nazarı ile bakmadılar.

Takva

Takva, yasaklardan kaçınma, farzları da tam tekmil yerine getirme kapısıyla içine girilip, şüphelerden tevakki, sünnetlere sınımsız sarılmakla sürdürülen ma'nevî bir yolculuğun adı olduğu gibi, tecrübelerle Allah'ın emir buyurduğu şeylerin esrarını ve hikmetlerini kavrama, eşya ve hâdiselerin içine nüfuz etme, ilmî araştırmalarda bulunarak şariat-ı fitriyenin kanunlarından âzâmi derecede yararlanma ve Rabb'in karşısında her iki şariatın da abidi olma demektir. Takva, paha biçilmez bir hazine, eşsiz bir cevher ve bütün hayır kapılarını açan sırlı bir anahtardır. Takvanın bu müstesnâ yeri sebebiyledir ki o, Kur'ân'da tam yüz elli defa zikredilir ve ışık tayfları hâlinde gelir, rûhlarımıza akar.

Keşif ve Keramet Üzerine

Nebinin mucizesi nasıl haksa, velinin kerameti de öyle hak ve gerçektir. Ehl-i Sünnet'in inancı bu merkezdedir.. bu merkezdedir ve bu husus yüzlerce-binlerce vak'ayla te'yid görmüştür. Mucize ve keramet ve keşif arasındaki farklar, tasavvuf ve bir kısım kelâm kitaplarında mevcuttur. Geniş bilgi için oralara müracaat edilebilir.

Yaygın olan bir kanaate göre, ehlullah ilk defa inkişâf eden, kabirlerdeki insanların ahvalidir. Ve bu, eşyanın perde arkasına atılan adımların ilki sayılmıştır. Tabii, avam-ı halk içinde çok ileri bir seviye sayılır. Oysaki muhtemelen âlem-i berzaha âit keyfiyetler ve keşifler anlatılırken hep, bunların çok da mühim şeyler olmadığı vurgulanmak istenmiş ve ihtimal böyle bir ölçü de işte bunun için konulmuştur.

İkinci derecede ehlullah inkişâf eden şey onların, gönülden geçen şeyleri okumaları ve onlara muttali olmalarıdır. Burada bilhassa bir husus üzerinde durmak lazım: Umûmiyetle ehlullah, konuştuğu şeyler ile, karşındakinin içinden geçirdiklerini ifade ettiğinin farkında değildir. Çok azı bunun farkında olabilir. Bunlar, daha çok bir his ya da bir düşünceyi sezer ve sürekli o his etrafında tahşidat yapar ve tenbihlerde bulunurlar. Bunu da karşındakilerin hepsi anlamaz. Bu tenbihler kimin hâlet-i rûhiyesini alâkadar ediyorsa, belki sadece o anlar. Bunlar "intak-ı bil'hak" kabilinden de olabilir. Allah (cc) sevdiği kuluna hak ve hakîkatı gördürür ve konuşturur. Onun gözü, eli ve kulağı olur da, bir kısım pencerelerden âlem-i esrara baktırır ki; bunda da yadırganacak bir şey yoktur.

Gözyaşı Denen İksir

Gözyaşı, ihlâs ve samimiyet sahibi bağı yanık ve ciğeri kebab insanlar için bir boşalma ameliyesidir. Gözyaşları dünyada, dayanılmaz hale gelen aşk ateşinin ızdırabını bir nebze dindirirken, ahirette de cehennem alevlerini söndürecek tek iksirdir. Onun içindir ki Allah Resûlü (sav) bu mevzûda şöyle buyurur: "Mahşerde, cehennem kıvılcımlarının insanları kovaladığı hengâmda, Cebrail Aleyhisselam elinde bir bardak suyla görünür. Ona, "Bu ne?" diye sorarım ve bana şöyle cevap verir: "Bu, mü'min kulların Allah korkusuyla ağlayıp gözlerinden döktükleri gözyaşlarıdır ve şu korkunç kıvılcımları söndürecek tek şeydir."

Yine bir başka hadîslerinde Efendimiz (sav), Allah korkusuyla gözyaşı dökmeyi, cephede düşmanı kollayıp, içimize sızmasına engel olan mücahidin nöbetine denk tutar. "İki göz Cehennem'i görmez" buyurur ve meâlen devam eder: "Biri Allah korkusundan ağlayan göz, diğeri de, millet ve ülkenin ma'ruz kaldığı tehlikeler karşısında yüreği atan ve nereden, hangi gedikten düşman içimize sızacak, hangi plânda bizi tahrip edip çürütecek diye nöbet bekleyen göz." Yani, dışarıda dışı, içeride içi gözetleyen gözler ne mübarektir. Evet, iç fetihle dış fetih birbirine müsavîdir.

Kur'ân-ı Kerim de, yer yer bu işi tebci ve takdir ederek: "Onlar Allah'ın âyetlerini

duydıkları zaman çeneleri üstü yere kapanırlar” (İsra, 17/107) buyurur. Bir başka yerde ise, “Az gülsünler, çok ağlasınlar” (Tevbe, 9/82) ihtarında bulunur. Bu, bir nevi, “Düşünün ve bir sürü kazandığınız şeyler karşısında yürekleriniz hoplasın!. Ölüm ve sonrasında başınıza gelecekleri ve hesap yerindeki durumunuzu tefekkür edin de, az gülün çok ağlayın” demektir. Bu yönü ile gözyaşı, cennet kevserlerine müsavî tutulur.. ve Efendimiz, “Ürpermeyen kalpden, yaşarmayan gözden Sana sığınırım Allahım” diye yalvarır. Kalpleri kaskatı olmuş, duyguları örümcek bağlamışlara gelince, onlarda gözyaşı görülmez.

Rıza Mertebesine Ermek

Hedefte Allah'ın rızasının olması her mü'min için bir kemâl mes'elesidir. Ve bu konuda ölçü şudur: İnsan yaptığı herşeyi emredildiği için yapmalı, her işinde Allah'ın hoşnutluğunu hedeflemeli ve yapılan işlerin neticesini de burada değil ötede beklemelidir. İşte halis kulluk!. Bütün mes'ele de bu kulluğu yakalamaktır. Böyle bir kulluk için halis niyet şarttır. Niyet, yani belli bir düşünceye programlanmak, bazen amelden de öte te'sirli bir iksirdir. Mükemmel niyet, mükemmel insanların şiarı; avam için ise zorlardan da zor bir gâye. Elbet insan kendini zorlamalı.. olabildiğince zorlamalı ki, niyetle aynı çizgide, hatta ondan da öte î mânâna ermek ve bu î mânâna rıza makamını elde etmek mümkün olabilsin. Şahsî çıkarlardan arınmak, menfaat düşüncelerini kafadan çıkarıp atmak, tenperverlikten sıyrılmak ve daima rûhu kanatlandırıcı ideallerle meşgul olmak.. ve bunlardan da önce Allah'ı bilip tanımada her an ayrı bir marifet peteği örmekle meşgul oluyor gibi fikrî, rûhî ameliyede bulunmak, işte rızaya ulaştıracak vesilelerden sadece birkaçı.!

Rıza, makamların en büyüğüdür ve Peygamberâne bir azim ister. Yani bütün mülahazaları kafadan çıkarıp atma ve hayatı Cenâb-ı Hakk'ın hoşnutluğuna göre plânlama, dizayn etme. İşte rıza ve işte rızadan gaye..!

Hakiki Tevbe

Soru: İnsan bazen tevbe ederken bile tevbe ettiği günahı tam ma'nâsıyla terk edip edemeyeceği hakkında tereddüt geçiriyor. Böyle bir rûh hâliyle yapılan tevbe hakiki tevbe olur mu?

Cevap: Bu soruya cevap verirken, Efendimiz'in şu mübarek beyânını hatırlamamak mümkün mü? Buyuruyorlar ki: “Herkes hata işler. Hata işleyenlerin en hayırlıları da tevbe edenlerdir.”

Bu hadîs-i şerife dikkat edilecek olursa, hata işlemenin insanın cibilliyetinde var olduğu görülür. Yani insanın tabiatında her zaman onu günaha çekecek bir kısım duygu ve hisler vardır. Aslında bunlar, iyiliklere de esas teşkil etsin diye insanın benliğine yerleştirilmiş nüveler mahiyetinde isti'datlardır. Aktif bir Kur'ân ahlâkiyle bunların hepsinin yüzü hayra ve istikamete çevrilebilir.

Meselâ; insana öfke verilmiştir. İnsan bununla bazen gazilik ve şehitlik elde edebileceği gibi, aynı duyguyla Allah için gadaplanıp, Allah için nefret edip sevap da kazanabilir. Şehvî hisler ve diğer bedene âit arzu ve istekler de böyledir. İnsan onları zapt u rapt altına alıp rûhunu kanatlandırabildiği takdirde velilerle omuz omuza yaşayabilir. Aksine, zapt u rapt altına alınamayan behimî arzuların, insanı başaşağı getirmesi de az görülen felaketlerden değildir. Mes'eleye bu zâviyeden bakıldığında, potansiyel hata, insanın ikiz kardeşi gibidir. Bu itibarla, insan, azminin ve iradesinin hakkını vererek bu negatif duygudan hem kurtulmasını bilmeli hem de onu mutlaka semereli, faydalı hâle getirmelidir. Diğer taraftan insan hayatında ömrü en az, en kısa

olması gereken bir şey varsa, o da hata ve günahlar olmalıdır. Şu da kat'iyen unutulmamalıdır ki, insan işlediği bir hatayı hemen tevbe ile izale etmezse, bu ikinci bir hata ve günaha davetiye çıkarmak gibi olur ki, bu durum, zamanla insanın kalbî ve rûhî hayatını mahvedebilir. Böyle bir insan lahut âlemine karşı kapanır. Allah adına duyması gerekli olan şeyleri duyamaz olur ve herhangi bir cisim gibi sürekli bir düşünüş yaşar ama, asla bunun farkına varamaz; latifeler ölür; "sır", sırta kâdem basar "hafî" gizlenir, "ahfa" âdetâ yok olur; ama o bunlardan haberdar değildir. Onun için insan, günaha bulaşır bulaşmaz, hiç vakit kaybetmeden hemen Rabbine teveccüh etmeli ve O'ndan işlediği günahın affını istemelidir. Günah, insanı ele veren bir kuyruk gibidir. Zaten Arapça'da hem günah hem de kuyruk "ZNB" harfleriyle ifade edilir. İşte insan bu kuyruğu koparıp atmalı ve tevbe ile kuyruklu varlıklardan ayrı olduğunu haykırmalıdır...

Ayrıca benim, şimdilerde anladığım bir başka husus daha var ki, o da şudur: İnsan bir taraftan tevbe ediyor, diğer yandan da kendi iradesinin zaafı itibarıyla biraz evvel tevbe ettiği günah ona yine musallat oluyor, o da yine aynı günaha giriyorsa böylelerinin istikamete ulaşmaları ve sonra da istikametlerini korumaları oldukça zordur. Bununla beraber böyle bir insan, işlediği günahı tevbe ederken hakikaten samimi ve tevbesini vicdanından gelen sese uyarak yapmış da olabilir. İhtimâl, işlediği günahı tevbe ettiğinin içine bir tiksinti düşmüştür ve dolayısıyla da tevbesini çok samimi olarak yapmıştır. Ancak, bu gibilerde, çok defa tiksinti hâlinin geçip, yerini arzu ve isteklere bırakması söz konusudur ki, bu tür irâdezedeler her zaman sürçebilirler. Bu ikinci durum, onun daha önceki tazarru ve duâsında samimi olmadığı neticesini de doğurur. Dolayısıyla da tevbe etmesine mani hiçbir sebep yoktur.

Evet insan ne kadar günah işlerse işlesin ve tevbesi hangi sayıya varırsa varsın mutlaka yine tevbe etmelidir. Bu ifadeler kesinlikle işlenen günahı hafife alma ma'nâsına gelmez; belki tevbenin lüzumunu ve önemini işâretler. Sözün burasında önemli bir hususa da işâret etmeden geçemeyeceğim: Başta beri bahis konusu ettiğimiz günah, hata ile işlenen günahlardır. Hata ile işlenen günahlarda ise, kasit ve azim yoktur. Zaten insan bir müddet sonra aynı günahı işlemeye azimli ise onun dudaklarından dökülen sözler birtakım yalan laflardır.. ve kesinlikle tevbe değildir. Hukukta bile taammüden işlenen suçlara verilen ceza ile, hataen işlenen suçlara verilen cezalar, suçun cinsi aynı dahi olsa ayrı ayrıdır. Günahlar için de durum böyledir.

Bir de bu mes'eleyi, içinde bulunduğumuz şartlar açısından değerlendirmek yararlı olacak: Öyle bir toplum içinde yaşıyoruz ki, böyle bir toplumda insanın gözüne, kulağına tam hâkim olması oldukça zor, kasit olmasa bile, her zaman hataların zincirleme birbirini ta'kip etmesi sözkonusudur. Bu durumda yapılması gereken en önemli iş, mümkün merteye günah zemininden uzak durmaktır. Buna "sedd-i zerâî" de diyebiliriz ki, kabaca bir ifadeyle: Fenalıklara giden yolları kapatmak, demektir. Esasen sedd-i zerâî Kur'ânî bir yoldur. Meselâ bir ayette "zina etmeyin" denilmemiş de, "zinaya yaklaşmayın" denilmiştir. Ve yine "yetim hakkını yemeyin" denilmeyerek "yetim malına yaklaşmayın" ifadesi kullanılmıştır. Bunlar ve benzeri ayetler bize, insan terbiyesinde sedd-i zerâînin önemini anlatması bakımından dikkat çekicidir. Evet, insan, işte bu yol ile kasden günah işlemeye karşı kapalı kalır. Hata ile meydana gelen açıkları da tevbe örter. Zannediyorum bu tür bir strateji tatbikiyle, hem günahlara karşı korunma hususunda hem de elde olmayan sürçmeler karşısında önemli bir adım atılmış ve problemin kısm-ı ekserisi çözülmüş sayılır.

Evliyaullah'ın İlk Keşfi

Dünyada geleceği ve geçmişi gören bazı evliyaullahın ilk keşfi, kabir âlemine muttali olmaktır. Ölünün mezara konulmasıyla berzah âlemi başlar. Bize göre bu bir kabir âlemidir. Görenlerin görüşüne arz edilmiş olması hasebiyle de o âleme biz misal âlemi

diyoruz.

Esasen misal âlemi, eşyanın ilmî vücutlarının tecelli âlemidir. Bu hayat, kudret ve kaderin içine girince dünya hayatı gibi bir hayat oluyor. Yaşandıktan sonra, plân ve program sanki yine arşivde duruyormuş gibi geliyor. İşte, evliyaullahın nazarı bunlara ulaşır. Bu konuda, Şah Velîyullah Dehlevî'nin "Hüccetullahî'l-Baliğa" adlı eseri ile, Mevlânâ Şiblî'nin Asr-ı Saadet serisinin 1 ve 2. cildinin Mi'rac bölümünde geniş malûmat bulmak mümkündür.

Kalp Balansı

Bazı kardeşlerimiz makro âlemdeki hâdiselere bakarak durum değerlendirmesine gidiyor ve bir kısım fikirler üretmeye çalışıyorlar. Halbuki bu, işin sadece bir yönüdür. Bence mikro âlem ihmal edilmektedir. Her arkadaş, evvelâ kendi rûh istikâmetine bakmalı. Allah'la ne kadar irtibatı var. Ev, bark, çoluk çocuk endişesi yanında, rûhî hayatı adına da bir kısım kaygılar taşıyor mu? Her gün Allah'ın dinini tebliğ etme düşüncesini ve ızdırabını duyuyor mu? Evet işte, bence herkes buna bakmalıdır. Âyette "(Evvelâ) siz kendinize bakın" buyrulmuştur. Yani siz, kalp balanslarınızı, rûh saatlerinizi iyi ayarlarsanız, makro âlemde herşey sizin saatinize göre ayarlanacaktır. Eskiden saati saatçiye götürdüklerinde, ilk önce balansına bakarlardı. İşte bunun gibi, herkes ve her ferd evvelâ kalp balansına bakmalı. Şayet orada bir arıza varsa, ilk defa onun izalesine çalışmalı. Bugün Rusya yıkıldı, yarın ABD ve Avrupa yıkılır gider; gider ama bunlara alternatif güç var mı? Osmanlı bunlara alternatif olma özelliğini kaybedince, ABD ve Avrupa girdi devreye... Öyle ise önce fikir, düşünce ve rûhî hayat açısından sağlam bir millet olmalı, ondan sonra da devletlerarası muvazenedeki yerimizi istirdada çalışmalıyız. İşte alternatif güç budur!..

Oruç, Rûhu Geliştirir

İnsanlarda rûh cesedin, cesed de rûhun rağmına gelişir. Rûhanî yönleri itibariyle gelişmek isteyenler, mutlaka oruç tutmalıdırlar. Bunu şöyle de ifade edebiliriz: Oruç tutmayanlar, cesedlerinin altında kalır ve hiçbir zaman tam olarak rûhanî olgunluğa ulaşamazlar.

Oruç, Nefsi Gemler

Nefsin gemlenmesi, frenlenmesi bakımından oruç, ciddi bir dinamiktir. Onun içindir ki, ehlullah sürekli riyazat yaparak rûhî formlarını korumaya çalışmışlardır. Hatta yogilerin aç-susuz durmakla rûhî güç ve kuvvetlerini kazandıkları hepimizin malumudur. Bazı mistiklerin nefislerine bir kısım eza ve cefa çektirmek suretiyle belli nisbette rûh yüceliğine ulaştıkları öteden beri bilinen bir vakıadır. Ama ne yoginin ne de mistiklerin ahiret adına elde edecekleri hiçbir şey yoktur. Zira aç ve susuz kalma ve riyazat yapma ancak ibadet niyetiyle yapılırsa bir değer ifade eder. Bu niyet Müslümanlıkta oruç şeklinde tecelli eder. Öbür türlü, insan, sadece harikulâde bazı hâllere mazhar olur ki, bu da kat'iyen gaye ve hedef değildir ve olmamalıdır da...

Orucun Vefa Yönü

Oruç, vefa duygusunun tezahür ettiği en güzel bir ibadettir. Zira oruç, Allah ile kul

arasında yapılmış bir ahiddir. Kul, belirli zaman dilimlerinde, belirli şeylerden vazgeçer ve bu hareketleriyle, ahidinde vefalı olduğunu gösterir. Aynı zamanda insan, tuttuğu oruçlarla vefa duygusunu öyle geliştirir ki, vefa onun ayrılmaz bir parçası hâline gelir. Bu durumu kazanan kimse, içtimaî, ailevî ve ferdî hayatında zamanla âdetâ "vefa"dan bir abide durumuna yükselir.

Oruç, Vesveseye Sed Çeker

Oruçla insan, nefsin kendisine fısıldamaya çalıştığı şeytanî vesveselerin önüne bir sed çeker.. derken zimamı eline alır ve nefsinin yönlendirmeye çalışır. Zira o artık, yemeğe, kadına ve dünyaya karşı kapalı bir durumdadır.. ve bu sayede o, dünya adına gelecek baskılardan azade olarak, izzetli bir hayat yaşamaya namzet demektir ki, böyle birisi ise, Cenab-ı Hakk'ın hakiki mü'minleri şereflendirdiği izzet duygusunu yakalamış olur. "İzzet (üstünlük), ancak Allah'a, elçisine ve mü'minlere mahsustur."

Sahabenin Namazı

Soru: Sahabe-i Kiram'ın her namazı Bediüzzaman Hazretlerinin anlattığı gibi miydi?

Cevap: Öyle olmayı çok azdır. Zira öyle olmasının sebepleri tamdı. Bugün sıradan insanlar bile, bir velinin arkasında kılmış oldukları namazlardan ayrı bir lezzet alırlar. Halbuki o devirde, her şeyiyle bir orijinalite vardı. Zamanın törpüleyici etkisi, kendisini henüz hissettirmemişti. Yer ile sema arasında irtibat devam ediyordu ve muhteşimdi. Arzda olan en ufak hâdise, semada ihtizazlar meydana getiriyordu. Semanın sakinleri yeryüzüyle yakından alâkadar oluyordu. İnsanlar, içlerinden geçen şeylerden dahi sığaya çekiliyorlardı. Böylesine herşey olmaya müsâit bir zeminde yaşayan insanların, hâlet-i rûhiyeleri bakımından bizim gibi olmaları, her hâlde düşünülmemelidir.

Bir diğer yaklaşım ise, insan, cahiliye çukuruna girmeden rabbânî olmanın ve zirvelerde gezmenin ehemmiyetini, lezzetini tam idrak edemez. Bazıları, daima vadilerde dolaşır, hisleriyle ağlar, fakat idrakleri henüz kapalıdır. İdrak buudunda bir toparlanma olunca, işte o zaman zirveye de çıkabilir. Aksi takdirde, böyleleri hisleriyle oralarda dolaşır dururlar.

Kabirlerin Keşfi

Velilerin menkıbelerinin anlatıldığı eserlerde, kabirlerin keşfinden bahsedilmektedir. Hatta Ehlullah'a ilk inkişâf eden şeyin kabirlerin keşfi olduğu söylenmektedir. Bunu şu şekilde anlamak lazımdır. Allah dostlarına gösterilen, açılan o kadar gizli hakikatler vardır ki; onlardan bir tanesi de, -belki velayetin ilk basamağı- kabirlerin keşfidir. Dolayısıyla mezarın içini, daha doğrusu âlem-i berzahta olup biten şeyleri bir ehl-i keşfin müşahedesi, çok ileri bir seviye değil sadece işin başıdır.

Yine velilerin, insanın içinden geçen şeylere -Allah'ın izni ile- muttali olması ve söylemesi, "intak-ı bi'l-hakk" şeklinde olup, farkında olmadan, onları Allah'ın konuşturmasıdır. Bu sezme şeklinde de olabilir. Onlar muhatablarının zihinlerinden geçen düşünceleri sezer ve üstü kapalı bir şekilde ifade ederler. Ve anlatılanları ancak ilgili şahıslar anlayabilir. Aynı rûh haleti içinde olmayanlar ise konuşanı deli-divane zannederler.

Keşif, ister intak-ı bi'l-hakk olsun, isterse sezme şeklinde olsun, bu Allah dostlarının

hadîslerde belirtilen şu sırra mazhar olmalarıyla yakından ilgilidir. "Kim benim bir veli kuluma düşmanlık gösterirse ona harp ilan ederim. Kulumun Bana en çok yaklaştığı ibadetler farz ibadetleridir. Kulum nafilelere devam ettikçe Bana yakınlığı daha da artar. Tâ Ben onun tutan eli, gören gözü, yürüyen ayağı olurum."

Evet keşif, peygamberlerin mucizelerinde olduğu gibi, Allah'ın dilemesiyle olur. Yoksa ben de keşfedeyim, ben de kalpten geçenleri bileyim demekle olmaz.

Rüya-Vahy İlişkisi

Hız. Âişe validemizin ifadelerine göre nübüvvet öncesi Allah Resûlü (sav)'nın rüyaları, aynıyle ve sabah aydınlığı parlaklığında tecelli ederdi. Yani bu dönemde Nebîler Serverine rüyasında gösterilen olaylar, güneş gibi ya da eşyanın aydınlık bir ortamda bütün özellikleri ile görüldüğü gibi net gösterilirdi. Bu dönem en sağlıklı rivayetlere göre 6 ay kadar devam etmiştir. İhtimal vahyin 23 sene devam etmesi sebebiyle de, bu 6 aylık devreye nübüvvetin 46 parçasından bir parça denilmiştir.

Rüyanın vahy ile olan münasebetine gelince; İnsanlığın İftihar Tablosu (sav), vahyi, bazen perdesiz olarak bizatihi Allah'tan, bazen melek vasıtasıyla bazen de perdeli ve te'vile muhtaç olan rüyalar ile alıyordu. Bu ise rüyanın bir yönüyle açık ve sarîh vahyin yanında derece ve kıymet itibarıyla 46'da bir parçası olduğunu bildiren ipucu olabilir. Öyle de olsa, mes'elenin bir diğer yönü vardı ki, o güne kadar gelmiş-geçmiş hiçbir peygambere lütfedilmeyen rüyanın, perdeli dahi olsa vahye kapı açması veya vahyin bir parçası olmasıdır. Evet, Efendimiz (sav), halveti, inzivası, tecerrüdü ve konsantresi ile öyle bir zemine çekilmiş; Allah da, bu azimli, kararlı insana lütuf kapılarını bütün enginliğiyle açmış, âlemlerden hiç kimseye nasib etmediği nimetlerle onu serfiraz kılmıştır. Onun için Efendimiz (sav)'in rüyalarına, sabah aydınlığı gibi bütün netliği ile haricî âlemde zuhûr etmesine bu gözle bakabilir ve bu çerçevede değerlendirebiliriz.

İmân Esasları Etrafında

Tükenme Çizgisi

İbn İshak veya İbn Hişam gibi magâzî yazarları vahyin kesintiye uğradığı dönemde, Efendimiz (sav)'in dağlara çıkıp hayat bezginliği izhar ettiğini yazarlar. Biz böyle bir yorumu Efendimiz (sav)'e isnaddan Allah'a sığınırız. Onun gibi peygamberlik hamulesini taşımaya hazırlanmış bir iradeden, irade zaafıyla arız olabilecek böyle bir niyet ve teşebbüsün söz konusu olabileceğini aklımızın köşesinden bile geçiremeyiz. Şimdi bunu böylece tesbîttten sonra vak'anın kısa bir analizini yapalım.

Allah Rasûlü (sav), kırk yaşına kadar hep zirvelerde yaşadı. Uzun uzun uzletlere girdi ve insanlığın kurtuluşu adına çareler aradı-durdu. Evet, âdetâ tâ baştan Cenâb-ı Hakk, O'nun pak ve nezih rûhunu, nübüvvetin ağır yükünü taşımaya hazırlıyordu. Öyleki O, İlâhî bir sevgiyle, sanki bu uzletlerinde sürekli temrinler yapıyordu.. ve gün geldi vahiyle taltif edildi. Böyle bir paye ile şereflendirilme Efendimiz (sav) için, müjdelerin, muştuların en sevindiricisi, tabii aynı zamanda en düşündürücüsü olmuştu. Evet artık O'nun için insanlığın kurtuluşu adına bir kapı aralanmıştı. Ama bu arada hiç beklemediği bir hâdise olmuştu; vahiy birden bire kesilivermişti. Daha önceki sevincin yerini şimdi bir hüzün, hem de tahammül imkânı olmayan bir hüzün kaplamıştı. Efendimiz (sav) kendi hassasiyet ve derin tefekkür ölçüsünde düşünüyor, düşünüyor ve vahyin kesilişine bir yorum arıyordu. İhtimal O'nu en çok tedirgin eden de, "acaba ben liyakatımı kaybetmiş olmayayım?" şeklindeki düşünceleri olabilirdi.. bu, eğer

böyle idiyse, elbette ki kendisine âit bir yorumdu; O'ndan başkasının böyle bir yorumda bulunması edepsizlik sayılırdı.

Evet, Allah Rasûlü, birden bire kaybolan ışık karşısında ve nübüvvetin ilk kıvılcımlarının tutuşmaya başladığı bir dönemde, hemen kesilmesinin şokuyla böyle düşünebilirdi.. bizim bakış açımız yönüyle değil, O'nun kendi hassasiyeti cihetiyle, böyle düşünmesi normaldi ve bu düşüncenin O'nda sıkıntı ve ızdırap meydana getirmesi de gayet makuldü. Diğer taraftan Ebu Leheb'in karısının şirretçe hâdisenin üzerine gitmesi ve her gördüğü yerde Efendimiz'le (sav) istihza ederek "Artık şeytanın gelmiyor mu?" demesi de O'nu ciddi şekilde rencide ediyordu. İşte bu ma'nâda dağlara çıktı. İnsanlardan ayrıldı. Ve kendini bütünüyle tefekküre verdi. İşin dış yüzü itibariyle onun davranışlarına bakan ve bu davranışları Efendimiz'deki (sav) irade gücünü nazara almadan değerlendiren bir insan, "Acaba bu insan intihar mı edecek?" diyebilir ve O'nun yağmur yüklü bulutlara benzer hüznünü böyle te'vil edebilirdi. Ama bu te'vil, kat'iyen Efendimiz (sav)'in içinde bulunduğu rûh hâlini doğru olarak yansıtmamaktadır. Ve O'nu kendi büyüklüğüyle aksettirmekten uzaktır.

Burada, Efendimiz (sav)'in insanların hidayeti mevzuundaki "hırs"ını da -ki Kur'ân O'nun durumunu bu kelime ile ifade ediyor- düşünecek olursak O'nun davranışlarında kendi rûh yapısına göre daima böyle bir heyecanın mevcut olduğunu görürüz. Bu, insanlık adına kendini tüketme çizgisine gelmiş asil bir rûhun davranışlarındaki derinliktir. Bu hâli yakalayamamış insanların O'nu anlaması da mümkün değildir.

Kur'ân yer yer O'nun bu hassasiyetini ta'dil eder. Kullanılan malzemeler farklı olmakla beraber, "onlar, bu Kur'ân'a îmân etmiyorlar diye sen kendini helak mı edeceksin?" meâliyle vereceğimiz birkaç ayet vardır.

Bir bakıma bu âyetler, insanı tükenme çizgisine getiren fedâkârlığı tasvir mahiyetindedir. O hep yaşatma arzusuyla yanıp tutuşmuş ve yaşama zevkini iradî olarak terketmiş yüce bir rûh olarak ömür sürdü. Bu itibarla O'nun (sav) vahyin kesilişindeki rûh hâlini düşünürken de mes'eleyi böyle değerlendirmek gerekir.

İmân

İmân, İslam'ı dil ile ikrar ve kalp ile tasdikten ibarettir. O, sonsuz bir güç ve kuvvet kaynağıdır. Ancak, istenen semereyi ve arzu edilen neticeyi elde edebilmek için, îmânın amel ile takviye ve desteklenmesi şarttır.

Amelin, Allah'ı görüyor gibi yapılmasına ise "ihsan" denir.

İmân ve ihsan, gözde ziya ve cesedde can gibidir. Bu iki temel esasa bağlı olarak farz ve nafilelerin yerine getirilmesi ise, sonsuzluğun semalarına açılmada iki nuranî kanat durumundadır.

"Delil"ın Mahiyeti

İnsan, belli bir yere kadar delil ve istidlallerle yürür. Evet deliller insanı elinden tutar ve sarayın kapısına kadar getirirler. Getirir ve bir halayık gibi insana teşrifatçılık yaparlar. Ama saraya gelindiğinde artık onlar kapının önünde kalırlar, içeriye alınmazlar. Zira artık ihsan sırrı zuhûr etmiş, aranan Gayb bulunmuştur ve vicdan O'ndan gelen sesi duymaktadır. Medlul ile konuşurken, delilin orada ne işi var? Ballar balını bulan, kovanın yağmalanmasına aldırış eder mi hiç? Allah (cc) cisimden, arazdan münezze ve müberradır. Ancak bu noktada insan sanki bir adım daha atsa

kendini O'nun kucağında bulacak gibi olur. Tabii O, bütün bunlardan münezzehtir. Zaten O, insana şah damarından daha yakın değil mi? Bu sırrın zuhûr ettiği yerde, hiç delil veya istidlalden bahsedilir mi?

Aslı bulan vesileyi, hazineyi bulan yolu-izi ne etsin? Yeter ki bu yol, inancın zirvesine ve kemâl noktasına ulaşsın...

Şefkat Âbidesi Peygamber

Her peygamber kendi ümmetini sever. Bu sevgiden, bazan sevginin kendisi bazan da şefkat ma'nâsı kasdolunabilir. Her ikisi de peygamberlerde en ulvî seviyededir. Ancak peygamberlerin kendi aralarında derece farkları mevzubahis olduğu gibi, onlardaki duygu ve düşüncede de böyle farklılıklar her zaman söz konusudur. İşte bu hakîkate binaen, bütün peygamberlerde var olan sevgi ve muhabbet Efendimiz'de en a'zam derecede vardır. Vardır ki, Cenab-ı Hakk (cc) O'nun bu şefkat ve muhabbetini anlatma sadedinde kendi isimleriyle onu yademiş ve Allah Rasûlü'ne "Raûf, Rahîm" demiştir. O, mü'minlere karşı işte böyle bir sevgi ve şefkat abidesidir.

Dinin Lüzumu

Din, sel felaketlerinin, zelzelelerin insanları zorladığı ve muztar kalmaktan doğan bir sistem olmadığı gibi, beşerin iktisadî, içtimaî durumlarını te'min etmek, onları huzura kavuşturmak için ortaya atılmış bir sistem de değildir. Yine o, Renan'ların, Russo'ların dediği gibi, insanın tabiatından doğmuş olmakla da hiçbir alâkası yoktur. O İlâhî bir kanunlar mecmuası, İlâhî bir vaz'dır ve insanların dünyevî ve uhrevî bütün saadetini tekeffül etmek üzere Allah (cc) tarafından vaz'edilmiştir.

Buradaki huzur ve mutluluğumuz ona bağlıdır. Umûmî ve hususî hukuk mefhumunun var olması ancak onunla mümkündür. Ahirette de yine, cennete ve Cemalullah'a erme onun sayesinde olacaktır.

Hassas Konular

Cenab-ı Hakk'ın zat, sıfat, esma ve ulûhiyetiyle alâkalı hususlarda söz söylerken çok dikkatli ve edepli olunmalıdır. Bunlar, bizim idrak ve ihata çerçevemizi aşacak kadar engin ve derin konulardır. Bize âit kelimelerin dar kalıpları, ummanlaşan o ma'nâları ifadeden her zaman aciz kalmıştır ve aciz kalacaktır. Bir kere onlar, keyfiyet ve kemmiyetten münezzehtir ve müberradırlar. Evet, elimizde onları ölçecek ne bir ölçü ne de bir kıstas vardır. Bütün mukayese usûllerinin iflas ettiği böyle bir zeminde, düşünceleri beyâna dökmenin en belîğ yolu sükuttur, konuşmamaktır. Ne var ki bazen izah adına konuşmak zarureti hasıl olabiliyor. Öyle zamanlarda da, Bediüzzaman Hazretlerinin tavır ve anlayışı bizler için bir ölçü olmalı ve yapılan izahlarda mutlaka "münezzehtir, mukaddes, müberrâ" gibi edep ifadeleri kullanılarak Cenab-ı Hakk'a âit "Şe'nîyetler" öyle anlatılmalıdır. Yoksa O Zat-ı Ecell-i Alâ'dan herhangi birinden bahsediyor gibi bahsetmek hatadır; ciddi bir saygısızlık ve cehâlet ifadesidir. Halbuki ne cehâlet ne de saygısızlık mü'mine yakışır sıfatlar değildir..

Sebeplere Karşı Tavrımız

Bütün sebepler ârızîdir; hiçbirinin hakiki vücûdu yoktur. Eğer Cenab-ı Hakk sebeplere tevessül, bize, bir vazife olarak yüklememiş olsaydı; bizler hiçbir sebebe müracaat etme lüzumunu duymaz, hatta bunu bir şirk kabul ederdik. Ancak hikmet yurdu olan bu dünyada, herşey sebeplerle içli-dışlı geldiğinden dolayı, biz de onlara, sadece âdi şartlar nazarıyla bakıyoruz ki; genelde, gözümüzü diktiğimiz sabit ve değişmeyen biricik nokta, sadece ve sadece sebepleri elinde tutan Zat'ın Kudret elidir.

İslâm Herşeye Yeter

Soru: İslâmiyet, bütün mes'eleleri hâletmeye kâfi midir?

Cevap: Evet, kâfi ve vafidir. Dün bizim söylediğimiz bu söz, bugün, hemen herkes tarafından söylenir olmuştur. Batı yeni yeni ihtida hâdiseleriyle bunun açık bir delilidir.

Bir fabrikanın çalışma sistemini, onu kurup yapandan daha iyi kim bilebilir! En basit bir elektronik aletin dahi çalışma şeklini bir bilene danışıyoruz. İnsanı yaratan kim ise, onun gerek ferdî gerekse içtimaî yaşama tarzını en iyi bilen elbette O'dur. İnsanı Allah yaratmıştır. Öyleyse insan için en gerekli yol da O'nun gönderdiği yol olmalıdır.

Bugün bu realite herkes tarafından kabul ediliyor; zira, beşer eliyle ortaya konan bütün sistemler bir bir bugün iflas etmiştir. Geçici muvaffakiyetleri onların devamlı kalmalarına yetmemiştir. İşte tarihte görülen en meşhur beşerî sistemlerden feodalizm, kapitalizm, sosyalizm ve komünizm... bunların hemen hepsi de birbiri ardına yıkılıp gitmiş ve arkada bir sürü feryad u figan bırakmışlardır. Halbuki İslâm ilk kurulduğu günden beri özünden hiçbir şey kaybetmeden bugünlere gelip ulaşmıştır.

Batı, bu işin farkındadır. Bizim gönderdiğimiz mürşid ve mübelliğler Batı dünyasının birçok yerinde hüsn-ü kabul görmektedir. Pek çok yerde kilise anfileri âdetâ İslâm'a hizmet eder hâle gelmiştir.

Dünya yeniden bir İslâm anlayışına hazırlanıyor. Bugün altından kalkılamayan problemlerin ancak, İslâm ile hâlledileceği kanaati oldukça yaygındır.

Fazilet odur ki, düşmanlar dahi kabul ve itiraf etsin. İşte bugün o merhaleye gelinmiştir ki, düşmanlar dahi verdikleri beyânatlarıyla bu hakîkati kabullenmiş görünmektedir. Bugün Avrupa'da, İslâm'ı kabul ettiği hâlde, çevresinden endişe ettiği için, bunu açıklamayan pek çok insan vardır. Ve bunların ekseriyeti de kilise mensuplarıdır.

Sonra bu gibi sorulara müşahhas misal vermek için bütün mes'eleleri teker teker sayıp, İslâm'ın o mes'eleleri nasıl hallettiğini bir bir göstermek gerekir. Bu da birkaç ciltlik eserle ancak mümkün olacaktır. Soru-cevap faslında böyle bir mevzuu derinlemesine tahlil elbette ki imkânsızdır. Ayrıca onlar, İslâm'ın hangi mes'eleyi halledemediğini göstermeliler ki, biz de ona göre cevaplandıralım. Onlar mücerret sordukları için, elbetteki bizim cevabımız da mücerret olacaktır. Cevabı herkesçe müsellemlen olan bir mes'ele hakkında esasen daha fazla söz, hem israf hem de abesle iştigaldir. İslâm ise israf ve abes işi asla tasvip etmez.

Tevesül

Kendisiyle tevessül edilen şahıslar, esas gaye ve maksat yerine geçirilmediği ve onların sadece bir vesile ve vasıta olmaktan öte hiçbir selahiyetlerinin bulunmadığı unutulmaz ve bütün bunlarda Meşiet-i İlâhî'nin esas olduğu nazardan kaçırılmazsa

tevessül vardır ve olmuştur. Bunun, şirkle, uzaktan-yakından herhangi bir alâka ve irtibatı yoktur. Ancak her ma'sum düşüncenin sû-i isti'mali mümkün olduğu gibi, bunu da kötüye kullananlar olabilir. Ne var ki, onların bu art niyeti, tevessülün zatında ma'sum bir hareket oluşuna asla zarar verememelidir. Bizim tevessül anlayışımız budur. Böylece tevessül ettiğimiz şahısları kendi duâmıza iştirak ettiriyor ve böyle birçok ağızdan yapılan duâların Allah katında kabul görmesinin daha kuvvetli olduğuna inanıyor ve aynı zamanda bunda bereket de umuyoruz.

Şefaât Haktır

Şefaât haktır ve gerçektir. Bütün büyükler Cenab-ı Hakk'ın koyduğu sınır dahilinde şefaât edeceklerdir. Eğer "Şâhid" olmak da bir bakıma şefaât kabul edilecekse, ümmet-i Muhammed bu ma'nâda bütünyle şefaât edecektir.

Şefâati inkâr edenlerin, dünyada da ukbada da kazanacakları birşey olmasa gerek. Çünkü Allah (cc) orada kullarına, kulların O'nu bilip tanınmaları ölçüsünde muâmele edecektir...

Dinde Zorlama Yoktur

Din, zorla kabul edilebilecek veya zorla kabul ettirilebilecek bir sistem değildir. O'nda, herşeyden önce inanma esastır. İnanma ise, tamamen vicdanî ve kalbe âit bir mes'eledir. Hiçbir ikrah teşebbüsü, kalp ve vicdana te'sir edemez. Dolayısıyla insan, ancak içinden geliyorsa ve gönlü îmâna yatkınsa îmân edebilir. İşte bu ma'nâda, dinde zorlama yoktur...

Efendimiz (sav) Her Sahada Zirvedir

İnsanlık tarihinde pek çok dâhî yetişmiştir.. ve bunlar ancak belli sahalarda bir kısım değişiklikler yapabilmişlerdir. Yaptıkları münhasıran o sahaya mahsus kalmıştır.

Meselâ; bir içtimaî dâhî, yetiştirdiği nesilleri o mevzuda zirveye ulaştırmış ve devleştirmiştir. Ama iktisadî sahada onları güdük bırakmış, psikolojik sahada onlara birşey verememiş, terbiye adına arkasındakileri fazla ileriye götürememiş ve hele rûh hesabına onlara hiçbir şey kazandıramamıştır.

Meselâ; bir başka dâhî çıkmış, ülkesinin iktisâdiyâtı adına önemli bir inkılâp yapmış.. ve bir toplumu oldukça ileri bir noktaya götürmüştür. Bu da onlara, içtimaiyat adına, terbiye adına bir adım attıramamıştır ve nefsi kontrol, muhasebe ve murakabe adına onlara hiçbir şey söyleyememiştir.

Bir başkası başka sahada ve bir diğeri de diğeri bir sahada... ama hiçbiri bütün üniteleriyle en mükemmeli yakalayamamıştır. Ancak Hz. Muhammed (sav)'dir ki, hayatı bütün üniteleriyle kucaklamış, onu alıp zirvelere taşımış ve ona "ebed-müddet" zirvelerde kalma garantisi vermiştir. Evet O, iktisatta zirvededir.. içtimaiyatta zirvededir.. insanlara kendisini kabul ettirmesinde zirvededir.. dünya ve ahiret muvazenesi kurmada zirvededir.. eşya ve hâdiselere nüfuz etmede zirvededir.. varlığın perde arkasına nüfuz etmede zirvededir.. evet her şeyde zirvededir. Böylece, Hz. Muhammed Mustafa (sav)'nın terbiyesinde insana âit hiçbir duygu güdük kalmamış, hiçbir şey ihmale uğramamış; aksine hepsi inkişâf ettirilmiş, hepsi geliştirilmiş ve insanlara, beş başı ma'mur olma yolları açılmıştır. Bir de kader onların

yollarına su serpince, her sahada en kâmil ve en mükemmel insanlar yetişmiştir.

Din Bir Bütündür

Din, bir bütündür, tecezzi ve inkisam kabul etmez. Başka bir ifadeyle tecezzi ve inkisam dinin hakîkatiyle te'lif edilemez. Din sanki bir ağaç gibidir. İtikada âit mes'eleler onun kökü, ibadete müteallik hususlar, dalı-budağı, muamelat onun çiçekleri, ukubat koruyucusu, evrad ve ezkâr gibi hususlar da onu alttan ve üstten besleyen unsurlardır. İşte böyle bir bütünlük ve yekparelik arzeden din, bütünüyle Allah tarafından vaz', peygamber tarafından da tebliğ ve temsil edilmiştir.

Temsil Peygamberi

Efendimiz sadece bir teşri' peygamberi değildi. O, aynı zamanda tam bir temsil peygamberiydi. Ne demiş ne söylemişse, mutlaka onu hayata geçirmiş ve tatbik etmişti.

Şimdi O'nun sadece bir itaat şuurunu nasıl mayaladığına bakalım: Bir toplum düşünün ki, bu toplumda, ne babanın oğluna sevgi beslemesi, ne de oğulun babaya saygı göstermesi söz konusudur. Bu toplum içinde, kardeşler arası, menfaatin dışında hiçbir değer hükmü göstermek mümkün değildir. Hemen her evde birkaç köle vardır ve o günkü insanlar, bu kölelere herhangi bir ev eşyası kadar dahi değer vermemektedir. Kölelerin, efendileriyle aynı sofraya oturması; zaten kat'iyen söz konusu değildir. Evet, köleler de bir canlı türüdür; ama asla insan değillerdir. Bu itibarla da hür insanların yararlandıkları şeylerden kat'iyen yararlanamazlar. Bu düşünce toplumda öylesine yerleşmiş ve kök salmışdır ki, aksini iddia etmeye imkân yoktur. Hatta böyle bir iddia cüreti, cinnetle eşdeğerdir. İşte böyle bir toplumda, Allah Rasûlü öyle bir itaat şuru geliştirip yerleştirmiştir ki, cihanda bir eşi ve benzeri yoktur.

O, sadece "Başınızdaki kuru üzüm gibi kıvırcık saçlı bir siyahî de olsa, dinleyin, itaat edin" demekle işin yakasını bırakmamış ve mes'eleyi bizzat pratiğe döküp hayata da geçirmiştir.

Düşünün ki, Zeyd b. Harise azatlı bir köledir. Halbuki Allah Rasûlü onu, içinde Cafer b. Ebu Taliplerin, Abdullah b. Revahaların ve Halid b. Velidlerin bulunduğu bir orduya kumandan tayin etmiş ve bu orduyu Bizans'a karşı göndermişti. Daha sonraki yıllarda mes'eleyi daha da bir kökleştirmek için, yine içinde Hz. Ebu Bekir'lerin, Hz. Ömer'lerin bulunduğu bir orduya, Üsame'yi kumandan tayin etmişti ki, en mübalağalı ifadeye göre o gün Üsame'nin yaşı henüz onyediy-onsekizdir...

Şayet Efendimizin, bütün söz ve icraatı bu şekilde değerlendirilebilse, onun sadece bir teşri' peygamberi olmayıp aynı zamanda bir temsil peygamberi olduğu hususu daha iyi anlaşılacaktır.

İslâm Her An Canlı ve Dinamiktir

İslâm, teoriler manzumesi bir kısım din görünümündeki sistemlerle kıyas edilemez. O bizzat hayatın içinde gelişmiştir. Onun için biz rahatlıkla şunu iddia edebiliriz: İslâm'ın tatbik edilemeyen ve tatbik edilemeyecek olan hiçbir mes'elesi yoktur. Ve yine şunu çok rahatlıkla söyleyebiliriz ki, Allah Rasûlü yirmi üç senelik zaman dilimi içinde, mikro plânda olmuş ve olacak her türlü probleme çare bulmuştur. Yapılması gerekli olan şey,

mevsimi gelince, O'nun ortaya koyduğu çözümlerin yorumlanmasıdır. Zaten İslâm'ın bütün prensiplerine kıyasla, yüzde yirmi oranında, kalan bazı mes'elelerin içtihadı açık olması da, bunlara göre yorumlanabilmesine kolaylık sağlamak ve İslâm'ı her devir ve zamanda yaşanabilir dinamik bir hukuk sistemi hâline getirmek içindir. Bilmem ki insanlık, İslâm'ın bir başkasında bulunması imkânsız bu özelliğini ne zaman kavrayacak ve ona değeri ölçüsünde sahip çıkacaktır! Hâdiselerin seyri bunun pek de uzak olmadığını gösteriyor. Daha şimdiden, vicdanın sessiz feryadını duyabilen kulaklarda "Şu istikbal inkılâbatı içinde en yüksek ve gür sadâ İslâm'ın sadâsı olacaktır" gerçeği yankılanmaya başladı bile...

İmânla Bağlantı Olmadıkça

Bazı insanlar vardır; yaratılışları itibariyle kötülüğe kapalıdır. Nitekim cahiliye döneminde de böyle insanlar bulunuyordu. Bir dönem ki, o dönem âdetâ bütün kötülüklerin panayırıydı. Fakat bu temiz fitratlar böyle bir panayırda dahi iffetlerini, rûh safvetlerini koruyabilmişlerdi. İşte, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Osman (ra) bunlardandı. Ancak böyle bir yaratılışa sahip olmak, tek başına ve imânın dışında bir kurtuluş garantisi midir? Kesinlikle hayır! Aksi olsaydı, kurtulanların başında Allah Rasulü'nün amcası Ebu Talib'i saymak gerekirdi. Ama biliyoruz ki, ehl-i sünnetin bu mevzudaki kanaati hiç de öyle değildir.

İmân, insanın Cenab-ı Hakk'la irtibata geçmesidir. Böyle bir bağ olmadıkça ahirette kurtuluş mümkün değildir. Nasıl hayır denilebilir ki; insanlar bile kendi kurdukları sistemlere bağımlılığı bir esas kabul ediyorlar. Diyelim ki, herhangi bir kişinin ayrı ayrı yüz tane üstün yanı vardır. Ancak bu insan mensup olduğu millet ve devletin herşey kabul ettikleri sistemlerine aykırı bazı davranışlar sergilemektedir.. veya düşüncede onlarla aynı doğrultuda değildir. Şimdi, böyle bir sistemin savunucuları, acaba yüz tane üstün vasfı olan bu insanı kendilerinden kabul ederler mi? Bugüne kadar gördüklerimizle, bu soruya müsbet cevap vermek mümkün değildir. Demek ki, faziletler bir bakıma insanlar arasında dahi tek başlarına yeterli olamayabiliyorlar. Halbuki imânsızlık, mevcut bütün faziletleri sıfırlayacak kadar korkunç bir cinayettir. Çünkü o bütün varlığa karşı bir tahkir ve tezyif tavrının adıdır.

Kabir Azabı

Kabir azabı hakkında Fahrüddin-i Razî ile İmam-ı Gazalî'nin farklı mütalâaları var. Bunlardan biri azabı rûh ve cesedin birlikte duyacağını söylerken, diğeri sadece rûh muazzeb olur diyor. Kanaatime göre, sadece kabir azabının teferruatına âit mes'elelerde değil, bunun gibi aslı Allah ve Rasulü (sav) tarafından beyan edilip, teferruatına âit malumatların verilmediği her İslâmî mes'ele için bu türlü şeylerin kapağını fazla açmamak, o mevzular hakkında ileri-geri fikir beyan etmemek gerekir. Bu düşünceye Cenab-ı Hakk'ın arş'a nüzûlü için, İmam-ı Malik'in "nüzul haktır, keyfiyeti meçhuldür, bu hususta soru sormak ise bid'attır" sözü misal olarak verilebilir.

Evet, aslında biz rûh-cesed münasebetlerinin perde arkasını bilemiyoruz. Meselâ; rüyalarda rûh-cesed münasebeti nasıldır? Korkulu rüyalarda cesed niye terler, ürperir? Dehşetli rüyalarda neden insan rüyanın dehşetine göre titrer, ağlar, hatta ağlayarak uyanır.

Netice itibariyle 20. asırda ilmin bütün verilerini, teknolojinin tüm imkânlarını ve insanlık tarihinin tecrübelerini harmanlasak bile, dünyada rûh-cesed münasebeti hakkında kesin bir söz söyleyemiyoruz. Nerede kaldı, âlem-i berzah hakkında tesbîtlerde bulunmak?

Nebî Misyonu

Seyyid Şerif imânî şöyle tarif ediyor: “İmân, insanın aklını kullanması veya âfâkî ve enfûsî tefekkür neticesinde Allah’ın, insanın içinde yakacağı bir meşaledir.” Öyleyse Nebînin ve da’va-yı nübüvvetin varisleri olan tebliğ ve irşad erlerinin esas vazifesi bu meşaleyi tutuşturmak olmalıdır. Şöyle de düşünebiliriz. Nebî, bütün kâinâtı bir kitap haline getirse, sonra bir “mâ-i zûlâl” gibi insanların içine akıtsa, münhasıran bu cehd ve gayretle insanda imân hasıl olur mu? Sizin aklınıza gelebilir ki, Nebî’nin bu çalışması karşısında olmalı.. Hayır, Allah o meş’aleyi yakadıktan sonra olmaz. Onun için Nebî’nin niyeti, gayreti müsellemlerle beraber, Allah’ın meşiet ve iradesine, O’nun o buudda tecellisine ihtiyaç vardır. Öyleyse günümüzde bu vazifeyi yüklenen dava erleri de “kîl ü kal” ile, abes uğraşılarda vakit geçireceklerine bir zamanlar nebîlerle temsil edilen ve onların diliyle tebliğ edilen o yüce hakikatleri kabul ettirmek için önce Allah ile irtibatlarını kuvvetli tutmaya bakmalılar; bakmalılar ki, irşadlarında müessir olsunlar.

İnayetler ve Onların Hissedilmesi

İnayetler kadar önemli olan bir başka husus da onların vicdanda duyulması ve derinden derine hissedilmesidir. Tıpkı aç bir insanın yemeği, susuz birinin suyu, uykusuz kişinin de uykuyu duyması, hissetmesi gibi.. Evet, Cenâb-ı Hakk’ın hizmet-i imâniye ve Kur’âniyye adına, şahsî hayatımız veya cemaatimiz için lütuf ve ihsan buyurduğu nimetleri vicdanlarımızda duymak çok önemlidir. Zira bu nimetler duyulduğu oranda, şükür de içten ve samimi olur. Aksi halde şükürler çok sathî kalır. Böyle sathî şükürlere karşı da Allah (cc) nimetini ziyade ile mukabelede bulunmayabilir.

Sonra, tevhîd akidemizin gereği olarak, herşeyi O’ndan bilmek de en az diğeri kadar mühim bir esastır. Yani evvelâ, hususiyle hizmetimize müteallik o enginlik ve derinlikte herşeyimizle kucaklayıcı ve ihata edici bir mülâhazayla lütuflarını duymak, ardından da sürekli bu iyilik ve güzellikleri bizim iyilik ve güzelliğe kabiliyetimiz olmadığından, hep O’ndan bilmek. Zaten işin aslı da öyle değil mi? Allah (cc), kuvve-i zâikayı (tat alma duygusu) tesbît etmeseydi neyi, nasıl duyacaktık? Haricî eşya ile ledünnî dünyamız arasında bir münasebet kurmasaydı varlığı nasıl hissedecektik? Aslında insan, bunun böyle olduğunu düşünerek bulamasa bile, Kur’ân’ın tâlimi gereği herşeyi Allah’tan bilmek zorunda. Allah (cc); “Sana gelen her iyilik Allah’tandır, sana gelen her kötülük de kendi (işlediğin günahlar yüzü)ndendir” buyuruyor. Üstad da Kader Risalesi’nde ısrarla hep bunun üzerinde duruyor. Evet, güzellikler O’ndan, fenalıklar bizden; çünkü bütün hayırlar, güzellikler ve insanı cennete götürececek şeyler mekârihle kuşatıldığı için, nefis hiçbir zaman bunları istemez. Diğer taraftan cehennem muhat olduğu şeyler, yani şehvet, yalan, kin, menfaatvs., kuvve-i cazibesini ile insanı yanına çeker. Yani insanın çevresi her zaman cennete engelleyici, cehenneme çekici faktörlerle çevrilidir. İşte bunca karmakarışık şeyler arasında insanın sıyrılması, hayra muvaffak olması ve neticede de bunu kendinden bilmesi bütün bütün insafsızlık ve Allah’ın engin lütuf, ihsan ve inayetini görmemek demektir ki, bunun adına en hafif şekliyle nankörlük denir.

Hasılı; mazhar olduğumuz lütuf, ihsan ve inayetleri önce hissetmek, hissettiğimiz ölçüde içten şükürle mukabelede bulunmak ve bütün bunları Allah’tan bilmek, kulluk şuru ile dopdolu olan bir insanın vasıfları olsa gerek..

Perspektif

Duygular Yumağı Bir Varlık: İnsan

İnsan, iyi-kötü binlerce duyguyla sarılı bir yumak gibidir. Duygular itibariyle onun, her zaman bir melekî bir de şeytanî yanı vardır. O bunlardan birisiyle a'lâ-yı illiyyîne çıkarken, diğeriyle de aşağıların aşağısına düşebilir.

İnsana nezaret eden 300 küsur melek, insanın Cenâb-ı Hakk'a kurbiyetini temine çalışırken, etrafını çevrelemiş habis ruhlar da onu Allah'tan uzaklaştırıp şeytana dost yapmaya gayret ederler. Zira insanda her iki tarafa da cevap verecek merkezler vardır. "Latife-i Rabbaniye" meleklerle kontakt kurarken, nefis de şeytanla irtibat hâlidir. Ve bu iki merkezin daima birbiriyle çatışması söz konusudur.

Nefis, asıl yapısı itibariyle kudûretlidir, karanlıktır. Ancak belli temrinlerle onu zabt u rabt altına almak ve onda melekî duygular lehine gedikler açmak da mümkündür. Efendimiz (sav)'in, "Şeytanım Müslüman oldu" ifadesini böyle anlamak; Bediüzzaman ve emsali büyüklerin nefsin teslimiyetinden bahsetmelerini de böyle değerlendirmek muvafık olsa gerek.

İnsanda bir de vicdan vardır. Vicdan bir yönüyle nefsin alternatifidir. Her insanda vicdan bulunur. Fakat onun istikamet ve dengeyi koruması ancak İslâm'la mümkündür. İnsanı, herhangi bir varlık olmaktan kurtarıp, olgunlaştıracak tek terbiye yolu, metodu İslâm'ın ruhunda meknîdir.

Namazda Üç Mertebe Vardır:

1. Mükellefiyet olarak eda edilen namaz: Ülfet alışımlı ve sadece Cenâb-ı Hakk'ın emrini yerine getirmiş olmakla sınırlı kılınan namazlar bu mertebeye dahildir. Hiç namaz kılmamaya göre elbette ki bu da bir mertebedir. Ancak, böyle namaz sahipleri, namazı terketme mes'uliyetinden kurtulsa da namazdan elde edilebilecek feyizlere tam mazhar olamazlar.

2. Kötülüklerden koruyan namaz: Namaz insanları fuhşiyattan ve dinin çirkin gördüğü bütün kötülüklerden korur. Evet, Cenâb-ı Hakk, namaza böyle bir husûsiyet vermiştir. Ne var ki, namazdan bu ölçüde istifade edebilmek, gerçek namaz ruhunu yakalamakla mümkün olur. Şuurlu eda edilmiş her namaz, sahibini, koruyucu bir atmosfer gibi kuşatır ve münkeratın yol bulup ona ulaşmasına mani olur. Efendimiz (sav) namazdaki bu hususiyeti, kapısının önünden geçen nehirde, her gün beş defa yıkanan insanın kirlerden temizlenmesi teşbihiyle de anlatır. Zaten namazdaki bu husûsiyettir ki, sel sel olup üzerimize gelen münkerattan bizleri koruyup muhafaza etmektedir. Aksi halde bu kadar çirkinliğe ruhumuzun direnç göstermesi nasıl mümkün olurdu ki!..

3. Mi'rac buudlu namaz: Her dakikası seneler kazandırabilecek çapta kılınan namaz Mi'rac televvünlü namazdır. Böyle bir namazı yakalamak çok zordur ve ancak seçkin ruhlara mahsustur; ama yine de mümkündür. Madem mümkündür, herkes gayret etmeli ve hiç olmazsa hayatının belli dönemlerinde böyle bir namazı yakalamaya çalışmalıdır.

Burada şu hatırlatmayı yapmakta da fayda var: Namaz herşeyden evvel bir mükellefiyettir; dolayısıyla da istenen seviye ve keyfiyette eda edilmese de, mutlaka kılınmalıdır. Seviyeli namaz kılmıyorum diye namazı terketmek, bir şuur emaresi değil, aksine şeytana maskara olmanın ifadesidir. Mü'minler bu oyuna gelmemelidirler.

Diğer taraftan, namazın belli rükünleri, belli vakitleri vardır. Hiç kimsenin bunlarla

keyfî tasarrufta bulunmaya hakkı ve selahiyeti yoktur. Kendisinde böyle bir hak görenler de kesinlikle sağdan gelen şeytana yenik düşmüş kişilerdir. Dedikleri de söyledikleri de, ilmin, bilginin değil bu yenilginin delili ve işâretidir.

Ruh-Cesed İlişkisi

Rûhun cesedle olan münasebeti devamlıdır. Ancak bu münasebet rüyada, berzahta, haşırde, cennette veya cehennemde ayrı ayrıdır.

Uyku hâlinde ruh yarı bir kayıtsızlığa ulaşır. Dolayısıyla insan rüyasında yüzlerce ayrı ayrı yerde bulunabilir ve binlerce insanla görüşebilir. Bu arada uyuyan cesedle ruhun münasebeti de devam eder.

Efendimiz (sav), cenazeler için ayağa kalkardı. "Ölüye eziyet, aynen diriye eziyettir" buyururdu. Kabirlere hususi alâka gösterirdi. Bütün bunlardan kabir ve berzah âleminde ruhun cesedle münasebettar olduğunu anlıyoruz. Tabii bu münasebeti, uyku hâlindeki münasebet gibi düşünmek de yanlıştır.

Tekrar diriliş de yine ruh ve cesed beraberliği içinde olacaktır... Olacaktır ve ahirete âit cesed, oraya münasip bir şekil alacaktır. Çeşitli hadislerin işâretinden anlaşılın ma'nâ budur. Acbû'z-Zeneb ne olduğu keyfiyeti bizce tam bilinemese de, varlığı kat'îdir. Cenâb-ı Hakk, bu aslî zerrelere -ki ona isterseniz "gen" isterseniz başka bir şey diyebilirsiniz- insan vücudunu tekrar inşa edecektir. Ebede kadar uzayıp giden ahiret hayatında da ruhun cesetle olan münasebeti korunacaktır. Ancak bu münasebet de yine, diğerlerinden farklı olacaktır.

Şevk Ufku

İslâm'a hizmet edenler, mutlaka şevkle dolu olmalıdırlar. Evet, bizim için ye'se düşmemek, devamlı metafizik gerilim içinde bulunmak ve hep şevk içinde bulunmakta zaruret var... Fakat şevk ile, şen-şakrak olmayı birbirine karıştırmamak lazım. Hizmet erleri için şevk ne kadar faydalı ve yararlıysa, şen-şakrak olmak da o ölçüde zararlıdır. Evet şevk, İlâhî rahmeti, diğeri ise İlâhî gadabı celbetmeye birer davetiye hükmündedir. Bilhassa, yapılan bir hizmeti şükran ve minnetle karşılayıp iki büküm olacağımız yerde hemen sevinçle paylaşmaya kalkışmamız çok hatalı bir davranış olsa gerek.

Şevke gelince o, İnşirah Sûresi'nin son âyetlerinde anlatıldığı gibi bir işi bitirdikten sonra hemen diğer bir işe koyulmak ve hizmette, herhangi bir kesintinin meydana gelmesine fırsat vermemektir. Ama bunları yaparken rağbet ibresi daima Cenâb-ı Hakk'a yönelik olmalı ve asla nefse pay ayrılmamalıdır.

İhlası Koruma

Hizmet erleri, ilk günkü ihlas ve samimiyetlerini artırarak, mutlaka onu korumak zorundadırlar. Bu da onların iradeleriyle kendilerini sürekli dengelemelerine bağlıdır. Aksi halde baş döndürücü muvaffakiyetler karşısında ihlaslarını koruyamaz ve geldikleri yere, hem de dipsiz bir kuyuya düşer gibi düşerler. Evet, zirvelerde bulunmak oldukça tehlikelidir. Dağların, yerin üstündeki kadar, yerin altında da uzantıları vardır. İhlası kaybeden insan daha önce hangi zirvede bulunursa bulunsun, dağların altta kalan kısmı gibi oluverir.. oluverir de kazanma kuşağında kaybetmenin

ızdırabını acı acı yaşar. Unutmayalım: İhlasla elde edilen nur helezonunun aşağısı gayyâdır. Evet düz yolda yürüyenler için böyle bir tehlike söz konusu olmasa da zirvede bulunanlar için her zaman bahis mevzuudur. Biz bu mülâhaza ile herkesi düz yolda yürümeye teşvik etmiyoruz. Edemeyiz de; zira, bu durum, dünyaya geldikleri gibi giden insanların durumudur. Halbuki bizler hep zirvelere doğru pervaz etmek için dünyada varız. Bu durumumuzu da, yine bizi yükselten faktörlere sımsıkı sarılmakla korumak zorundayız. Hiç şüphesiz bu faktörlerin en başta geleni de ihlastır. İhlas, yapılan her işi Allah rızası için yapmak demektir.

Sevgide İfrat

İnsan bazen birilerini delice sever; ancak, bazen karşı taraftan aynı karşılığı göremez. Çünkü fitrat, fitrî olmayan şeyi reddeder. O zaman da sevgi, düşmanlığa dönüşür. Öyleki, daha önce övmeye değer kabul ettiği bütün hasletler, daha sonra onu yermeye esas teşkil eder. Önce, kendi kendine, o şahıs için gönlünde bir Süleyman tahtı kurmuştur. Şimdi de o tahtı kırıp geçirmekte ve söküp atmaktadır. Kimbilir belki de ne kurduğundan ne de kırıp döktüğünden karşıdakinin hiç mi hiç haberi yoktur. Lüzumsuz bir küskünlük ve tıpkı "tavşan dağa küsmüş dağın haberi yok" misalinde olduğu gibi..

Evet, her şeyde olduğu gibi sevgide de ifrat ve tefritten kaçınmak gerekir. Bu mevzuda, Allah Rasûlü (sav)'nün verdiği ölçü ne kadar çarpıcı ve ne kadar ibret-âmizdir! "Sevdiğini bir ölçüde sev, belki bir gün o düşmanın olur. Kızdığına da yine bir ölçüde kız, belki bir gün dostun olur."

Evet, sevgide de düşmanlıklarda da hep birer açık kapı bırakılmalıdır. Ta ki, vakti geldiğinde girişler kolay olsun.

Mes'uliyet

Biz, bugün Müslümanlar olarak çok ağır bir mes'uliyetin altında bulunuyoruz. Bir dönemde sahabe gibi seçkinlerle temsil edilen bu da'vâ, bugün, cılız iktidarımıza rağmen, İlâhî bir ihsan olarak omuzlarımıza yüklenmiş durumda. Burada "biz" derken İslâm'a hizmete gönül vermiş bütün da'vâ arkadaşlarımızı kastediyorum. Bu işin şakası yoktur.. evet Sahabe rolünü üstlenmek çok ağır, ağır olduğu kadar da şerefli bir vazifedir. Böyle bir işin altından kalkabilmek, ancak kalbî ve rûhî hayatın devamlı kontrolüyle mümkündür. Yoksa rolünü güzel oynayamamış insan mahcubiyeti içinde sahneden tard edilme durumu da söz konusudur.

Hüzün

Tebliğ ve irşad insanı hüznle bütünleşmelidir. Derecesine göre bütün büyüklerde hüzn, müşterek bir vasıf gibidir. Zaten, tebliğ ve irşad, istenen ölçüde te'sir icra etmiyorsa, da'va adamının bu gibi hâllerde hüznle iki büklüm olması gayet tabiidir.

Hüzün, peygamberlerde doruk noktadadır. Evet, insanların küfür ve küfran içinde bulunmaları onları hep hüzne boğmuştur. Hüzne boğmak bir yana onları ve onlar gibi düşünen da'va adamlarının uykularını kaçırmıştır. Evet, bir da'va adamında bu seviyede hüzn yoksa, o, belli ölçüde eksik sayılır. Bu durumda ruhî hayat tekrar ber tekrar gözden geçirilmeli ve o eksik taraflar mutlaka düzeltilmelidir. Hatırdan çıkarmayalım ki; hüznü kaybeden çok şey kaybetmiş, onu bulan da çok şey bulmuş sayılır.

Davranışlarda Ölçü

Müslümanın her hareket, her davranış ve her sözü mutlaka ölçülü olmalıdır. Bu cümleden olarak, meselâ: İnsanlarla iyi diyalog içinde olmak çok güzel bir davranıştır. Ama, bu mü'minin itikadını, imânını zedeleyici şekle dönüşmemelidir. Müslüman, herkese karşı hoşgörülü olmalıdır, fakat küfrün bizzat kendisini hoşgörmek doğru değildir.

Davranışlarımız daima ciddiyet yörüngeli olmalıdır; ne var ki ciddiyet ile buz gibi soğuk davranışlar da birbirine karıştırılmamalıdır. Latifeleşme, nükteli sözler söyleme bazen sohbetle ayrı bir çeşni katar. Şu kadar var ki, şaklabanlık ve sululuk da hiçbir zaman, kıvrak zeka mahsulü ince nüktelerle iltibas edilmemelidir.

Efendimiz (sav) de yer yer latife yapardı. Ama O'nun her latifesi de ciddiyet gamzeliydi. Bir gün çölden gelen Zâhir (ra) adındaki sahabinin arkadan gelip gözlerini kapatmış, sonra da "Benden bu köleyi alacak var mı?" demişti. Zâhir (ra), kendisine yapılan bu iltifatla kendinden geçmiş ve "Ya Rasûlallah! Çok ucuz bir köle satıyorsunuz" demişti. İşte sözün burasında Allah Rasûlü (sav), Zâhir'i (ra) ömür boyu geçsedecek şu mukabelede bulunmuşlardı: "Fakat sen Allah yanında çok kıymetlisin."

İnsanın anne, baba ve evlatları yanında vakar ve ciddiyet içinde durması, anne, babaya karşı saygısızlık, evlatlara karşı da bir mürüvvetsizliktir. Ama resmî makamında oturan bir insanın vakar ve ciddiyeti, gayet yerinde bir davranıştır. Misalleri çoğaltmak mümkündür. Sözün özü, Müslümanın her davranışı peygamberâne olmalıdır.

Bir Muhasebe

İnsan her zaman gurur ve kibir esintilerine karşı duyarlı olmalı ve devamlı murakabe, muhasebe ile nefsinin ezmesini bilmelidir. Zannediyorum bunun en kestirme yolu da, mazhar olunan bütün iyiliklerin Allah'tan geldiğini kabul, tasdik, itiraf ve ilan etmektir. Yoksa gurur, kibir ve kendini beğenme gibi hastalıklar bünyeye yerleşir ve bir daha da onları yerleştikleri yerden söküp atmak mümkün olmaz.

Üstad Bediüzzaman'ın da dediği gibi, insan kuru üzüm çubuğuna benzer. Nasıl ki o kuru çubuğun, üzümler üzerinde bir hak iddiası söz konusu değildir. Öyle de insan, kendindeki meziyetleri sahiplenemez ve bunların kendisinden kaynaklandığını iddia edemez.

Gurur, kendini bulamamış küçük insanlara âit bir boşluktur. Yine Üstadın dediği gibi: Cemiyet hayatında herkesin görünmek istediği bir pencere vardır. Boyu kısalar görünmek için ayak parmaklarının ucuna doğrularak uzun görünmeye çalışırlar ki, bu durum esasen onların kısıllığını ele verir. Boyu uzunlara gelince onlar da görünmemek için iki büklüm olurlar. Bu itibarla tevazu, bir büyüklük emaresi, tekebbür de küçüklük emaresi sayılmıştır. Evet büyüklerde büyüklüğün işâreti küçük görünmek, küçüklükte küçüklüğün işâreti de büyük görünmektir.

Basit insanlarda kompleks olur. Zaten büyülenme de bunun bir tezahürüdür. Halbuki inanan insanlarda aşağılık duygusu olmamalı. Aslında; bunca İlâhî lütuflarla serfiraz mü'minde niçin aşağılık duygusu olsun ki?. Evet, bir kere o, kendini idrak seviyesinde bir insandır. İkincisi, imân gibi bir cevhere sahiptir. Üçüncüsü, eğer yapabiliyorsa, imân ve Kur'ân hizmetinde kendine düşen önemli misyonu vardır. Bütün bu meziyetlerle taltif edilmiş bir insanda aşağılık duygusu olamaz ve olmamalı. Öyleyse kibir, gurur ve kendini beğenmişlik gibi kötü duygular da onda olmamalı.

Can Hulkuma Gelmeden

İnsan ölüm anında şuurlatına yerleşmiş düşüncelere göre hareket eder. Nice insanlar vardır ki, ölüm anında neler neler sayıklayarak ölmüşlerdir.! Onun için, inanılacak şeylere, can hulkuma gelmeden önce inanmak ve bunu bir şuur hâline getirmek çok önemlidir. Aksi halde, o imânın insanı kurtarması, başka bir ifadeyle kurtarıcı imân olması bir hayli zordur.

Herkes, son anında ve daha sonrasında kendi seviyesine göre, bir hayli "keşke" diyecektir. Keşke imân etmiş olsaydım. Keşke imânımla ayne'l-yakîn mertebelerinde seyr ü seyahat edebilseydim. Keşke hakka'l-yakîn'e ulaşabilseydim.. Keşke bütün doğruları vicdanımda duyup yaşayabilseydim..!

Evet, "keşke"ler çok.. ve Kur'ân, pişmanlık dolu böyle "keşke"lere işâretler eder (Furkan, 25/28). Ama bu makamda söylenecek "keşke"lerin insana faydası olmayacaktır. O tefekkür burada yapılmalı ki, bir fayda versin ve orada menfaati dokunsun.

Basiretle Davet

İslâmî hizmetlerde zamanın şartlarını bilme, tanıma ve hizmeti ona göre plânlama çok önemlidir. Böyle bir bilgiden mahrum kimselerin yaptıkları hizmet ne kadar samimi, ne kadar hayatî de olsa uzun ömürlü olamaz. Olamaz, zira hizmetleri fitrat ve ma'kuliyet zeminine oturmamıştır. Zaman, yaratılış âhengine uyum sağlayamamış her şeyi yer, öğütür, siler, bitirir. Onun için ısrarla söylüyorum ve söylemeye de devam edeceğim: Bizler mutlaka imân ve Kur'ân hizmeti adına herşeyi zamanın akışına uygun şekilde dizayn etmek mecburiyetindeyiz. Buna Kur'ân dilinde "Basiretle davet" denilir. Çağın gerektirdiği kültürle bezemek, sağa-sola sapmadan ilerlemek; işi yarıda bırakmamak ve azimle yürümek, neticeyi de Allah'tan bilmek... işte basiretle hizmet..!

Diyelim ki siz, meleklerden üstün bir insan yetiştirmek istiyorsunuz? Böyle bir insan nasıl ve hangi metodla yetişir? Evvelâ bunun çok iyi bilinmesi gerekir. Sonra da yürüdüğünüz yolda zerrece inhiraf etmeden hep aynı istikamette ve büyük bir kararlılıkla ilerlemeniz icap eder. Ancak, bu da yetmez; işi sonuna kadar götürmeniz lâzım gelir. Sözelimi, hizmetinizi yoğunlaştırdığınız insan melek hâline gelse ve siz işi burada bıraksanız yine basiretle davet yapmış olamazsınız. Çünkü istenen hedefe henüz varılmamıştır. Dolayısıyla da, yarıda kestiğinizde hizmetinizin semeresini alamazsınız. Zira iş, böyle bir noktada kesilince, önce bir duraklama, ardından geri kayma, onun ardından da bir kokuşma başlar ve derken o güne kadar yaptıklarınız heba olup gider. Siz bu misali alıp, aynen topluma da tatbik edebilirsiniz. Eğer meleklerden üstün bir toplum için yola çıkmışsanız, o toplumu yetiştirinceye dek gayretiniz devam etmelidir. Tabii, toplumu bu seviyeye ulaştıracak yolda yürüyerek ve daveti ve basiretle götürerek ve basiretle yürüterek..

Ölçü

Bazılarımız yeme-içme hususunda şüpheli olan şeylerden dahi kılı kırk yararcasına kaçınıyoruz. Bu, bir insanın manevî hayatı adına güzel bir davranıştır ve hiç kimse tarafından da küçümsenemez.. Ne var ki, aynı şahsın haram olduğu Kitap ve Sünnet'le sabit, kesin hükümler karşısında da aynı duyarlılığı göstermemesi insanı hayrete sevk ediyor. Meselâ, bazı gıda maddelerini yiyip-yememe hususuna o kadar dikkat eden bir insan, çok rahatlıkla gıybet edebiliyor, yalan söyleyebiliyor, hased edebiliyor.

Halbuki biri şüpheli şey yemek, diğeri ise kardeşinin etini, hem de ölü iken dişlemektir.. Böyle düşünmek, şüpheli şeylerden kaçınmayalım ma'nâsına gelmez; bu, Allah'ın haram kıldığı şeylere karşı daha dikkatli ve daha duyarlı olalım demektir. Gıybet ki, hem ferdin amelini yer bitirir hem de toplumu içten içe çürütür. Diğer haramları da buna kıyas edebiliriz. Ama nedense halk arasında haramlar çok ucuza gidiyor. Oysaki ölçü, bizim heveslerimiz değil, Kitap ve Sünnet olmalıdır.

Gereken Hürmet

Bizim eksik yanlarımızdan biridir kendi insanımıza değer ve kıymet vermemek. Elbet her insan, insan olarak belli bir değer ve kıymete sahiptir. Ama insanı asıl değerlendiren ve onu diğer varlıklardan farklı hâle getiren ondaki imân ve takva duygusudur.

Kendi insanımıza, bu ölçüleri nazara alarak ve istenen seviyede değer verdiğimiz söylenemez. Tevazu ve mahviyet mes'elesi bizde yanlış anlaşılmıştır. Bizler daha çok, karşımızdaki şahsa âit vazifenin savcısı gibi davranmışızdır. Bununla şunu arzetmek istiyorum:

Dediğimiz ölçüler içinde kendisine hürmet beslememiz gereken şahıs, kesinlikle hiç kimseden hürmet beklememelidir. Aslında başkasından hürmet bekleyen, hürmete layık olmadığını da bu zaafıyla ortaya koymuş sayılır.

Ancak o şahsın hürmet beklememesi bizim ona hürmet etmemize mani değildir.

Meselâ, Efendimiz (sav) kendisi için kıyam edip, ayağa kalkan sahabeyi her defasında ikaz etmiş ve "Acemler'in büyüklerine ayağa kalktığı gibi ayağa kalkmayın" buyurmuştur. Ama, sahabe de her defasında, O'na hürmeten ayağa kalkmıştır. Biz bu tabloda her iki tarafın kendine âit vazifeyi nasıl dengede tuttıklarını görmekteyiz. Ve yine Efendimiz (sav), hakemlik için gelen Sa'd b. Muaz'ı kasdederek yanındakilere, "Efendiniz için ayağa kalkın" buyurmuşlardır. Bu bir edep öğretisidir. Ne var ki, kendisine hürmet edilen şahıs da mutlaka kendine düşeni yerine getirmelidir. Yani, insanlardan kat'iyen hürmet etmelerini beklememelidir. Zaten Allah Rasûlü: "Kim kendisi için kıyam edilmesini arzu ederse cehennemde yerini hazırlasın" buyurarak bu hususa da ışık tutmuştur. Ancak, bu mevzuda da biz, bize düşen görevi yerine getirmek zorundayız.. zorundayız, zira büyüklerin iç muhasebesini sağlamak bir ma'nâda bizim vazifemiz değildir.

Görülen odur ki, büyüklere hürmet hususunda istenen ölçüde duyarlı değiliz. Ama sol cephe bunu çok iyi becermektedir. Herbiri sürekli, birer riya heykeli insanları şişirip, büyüten ve toplumu onlara karşı saygılı davranmaya zorlayan çalışma içindedir. Evet, lise mektebi kültürünü dahi hazmedememiş nice yazar, çizerlerin toplumumuzun gündemini yönlendirmesinde onların bu davranışının çok büyük bir rolü olduğu inkâr edilemez. Bizler ise, ülkemizin yetiştirdiği nice deha çapındaki kimseleri, kısır bir anlayışın mahkûmu etmişizdir. Onlar içtimaî platformda veya başka sahalarda ne kadar ilerlemiş ve ne derece zirveleşmiş olurlarsa olsunlar, bizim yanımızda hep "dünkü" durumlarında kalmışlardır. "Bizim Ali, bizim Ahmet" evet, nedense bunlar, bir türlü "Ahmet Bey, Ali Bey" olamamışlardır!..

Hayır, bu davranış doğru değildir. İnsanları verimli hâle getiren biraz da onların çevreleridir. İçimizden yetişen ve hakikaten saygı duyulması gereken bu insanlara "dünleri" adesesinden bakmak ve onları hâlâ çocuk görmek, bana biraz çocuksu gelmekte. Hatta buna çobanca bir davranış demek bile mümkündür. Nice büyükler, bizim bu çobanca davranışlarımız arasında bir sürgün hayatı yaşayıp ömür tüketmişlerdir. Eğer onların toplum içinde daha faydalı, daha verimli olmalarını arzu ediyorsak, büyüklerimize gereken hürmeti göstermeli ve onların israf olup gitmelerine

meydan vermemeliyiz. Evet, "marifetin, biraz da iltifata tâbi olduğu" gerçeğini unutmamalıyız. Bunları söylüyorum ama yine de unutkanlığın bizde müzmin bir hastalık olduğunun şuurundayım.

Üç Zaaf-Üç Fazilet

Ucub, kibir ve fahr, insanı mahveden zaaflardır. Üçü arasında nisbî bir fark olmakla beraber, hepsiyle de mutlaka mücadele edilmesi gerekir. Hem de kesintisiz bütün bir ömür boyu mücadele...

Ucub, insanın kendini beğenmesidir. Öyleki şahıs bu zaaf sebebiyle kendini her zaman üstün görür ve hayatını da bu yanlış mülâhazaya göre programlar. Kibir ise, içteki büyüklük hissinin, yani ucubun dışa taşarak, insanın davranışlarına aksetmesidir. Fahre gelince o da insanın, kendi meziyetleriyle sermest olması ve başkalarını hakir görme hastalığıdır.

Bir gayr-i müslimde bu boşluklar varsa ona imân zor nasip olur. Bunları içinde taşıyarak ölen mü'minler ise, ekseriyetle cennete ulaşmada zorlanırlar.

İhlas, mahviyet ve tevazu, benlikteki bu üç boşluğu dolduracak fazilet buudlarıdır. Mü'minler, mutlaka bu üç fazilette mücehhez hâle gelmelidirler ki, önceki üç rezilenin kurbanı olmasınlar.

Muhasebede Denge

İnsan her mes'eledede olduğu gibi, muhasebede de ölçülü ve dengeli davranmalıdır. Bir kere muhasebe, kat'iyen yeis ağırlıklı olmamalıdır.

Evet, her insanın muhasebesi kendi seviyesine göredir. Öyle mes'eleler vardır ki, ebrar onunla sevap kazanırken, mukarrebın için onlar günah sayılmaktadır. Bu itibarla da ebrar kendi muhasebe derinliği içinde, mukarrebın de kendi muhasebe enginliği içinde daima ölçülü olmalıdır.

Diyelim ki, bir insan gece namazına kalktı ve sabaha kadar gözyaşları içinde namaz kıldı. Bu, mutlaka takdir edilecek bir ameldir. Fakat bu amel mukarrebından birisine âitse, o kendine göre bu amelinin muhasebesini yapacak ve belki de şöyle diyecektir: "Ben bu geceki namazımda manevî füyuzatla dolup taşım. Ama acaba, amelimdeki gaye ve hedef bu manevî füyuzatı yakalamak mıydı? Eğer öyleyse yandım, mahvoldum.." Evet, bu da bir muhasebedir; fakat has dâirede ve bazı insanlara mahsustur. Henüz gece namazına kalkmayı bile düşünmeyenler için böyle bir muhasebe teklifi, ifrattır ve altından kalkılamayacak bir yükür... İşte Muhasibî'nin riya ve ihlâs konusunu işlerken ifade ettiği hususlara böyle bir pencereden bakmak lazımdır. İmam Gazalî'nin de bu konuları işleyişi aynen Muhasibî gibidir ve onda da hassasiyet had safhadadır. Bu konuda hadislerin bize öğrettiği ölçü ise, hem objektif hem de ekseriyete hitap etmektedir. O ölçü de şudur: "Din kolaylıktır. Onu zorlaştıran sonunda yenik düşmeye mahkûmdur.." Öyleyse her ferd, muhasebede tecessüsünü, yenik düşmeme sınırında tutmalıdır. Bu da şahsın manevî yapısına göre çeşitlilik arzeder. Bu arada, hadîsteki ölçüyü herkes kendi seviye ve durumuna göre tatbik edebilir.

Bir de mes'eleye şöyle bakmak gerekir: Az veya çok, her insanın bir kudve ve rehber olma durumu vardır ve onların davranışları arkalarında bulunanlara aynen yansımaktadır. Öyleyse her türlü davranışımız ölçülü ve umumun kabul edebileceği

durumda olmalıdır ki, bilerek-bilmeyerek başkalarını zora koşmayalım. Muhasebe şeklimiz ve muhasebe keyfiyetimiz için şu prensip her zaman geçerlidir: Hiç kimse, ona aşladığımız muhasebe şekil ve keyfiyetiyle amele yenik düşmemelidir.

Günahlar ve Latife-i Rabbaniye

Bazı latifeler, ruh ve kalbin kayyimi durumundadır. Cenâb-ı Hakk'ın engin rahmetindedir ki, bunların pek çoğu pörsüyüp salsalar da ölmezler. Dolayısıyla belli günahlar neticesinde yaprak dökümüne uğrayan bu latifeler, tevbe mevsiminde tekrar yeşerir, çiçek açar ve meyve verirler.

İmam Şa'ranî'nin şu ifadesi bu hükmümüze delil kabul edilebilir. Diyor ki: "Ben namazsız bir insanla biraz yan yana otursam kırk gün namazımın bereketini bulamam." Onun bu sözünden, namazsız insanlarla düşüp-kalkmama ma'nâsının anlaşılması yanında, kırk gün sonra namazın bereketinden istifade edilebileceği ma'nâsını anlamak da mümkün... Zaten bazı hadisler de buna işâret eder mahiyettedir. Meselâ "içki içenin kırk gün namazı kabul olmaz" meâlindeki hadis buna örnek gösterilebilir. Bunun ma'nâsı, aslî ma'nâda namaz kabul olmaz demek değildir; belki namazla ulaşılabilecek öyle noktalar vardır ki, içki içen bir insan, kırk günlük bu ölü zaman içinde o önemli noktaya ulaşamaz, demektir. Bundan, aynı zamanda, kırk gün sonra tekrar istenen mükemmeliyette namaz kılabilir ma'nâsını anlamak mümkündür... İçki içenin namazının makbul olmamasını ise eskiler, "kemaline masruf" diye anlatırlar.. Yani o namaz, "namaz" kelimesiyle anlaşılan ihatalı, derin ve kurbete vesile olabilecek ma'nâdan yoksundur. Meselâ namaz kılar da yine kendisini münkerattan alıkoymaz. Halbuki hakiki namaz, münkerata girmeme hususunda ilâhî bir garantidir. Demek ki, içki içenin kırk günlük namazı böyle bir garantiden mahrumdur. Yani o, mükemmel bir namaz olmaktan uzaktır. Bununla beraber, içki bütün hayatî latifeleri öldürmüş de sayılmaz; zira kırk günün sonunda, eğer aynı cinsten günah işlenmezse, o kişinin pörsüyen, solan latifeleri tekrar yeşerip hayatiyet kazanabilmektedir...

Bazı latifeler ise, işlenen bazı günahlar neticesinde ebediyyen kurur, söner ve ölürler. Ama öyle anlaşılıyor ki, bu latifeler, insanın ruhî ve kalbî hayatı adına asıl hayat kaynağı olan latifelerden değildirler.

Şimdi de mes'elenin bir başka yönüne bakalım. Şayet günahlar böyle hayatî latifeleri bütün bütün öldürmüş olsaydı, küfür ve Allah'ı inkâr haydi haydi onları öldürürdü. O zaman da küfürden sonra imân, irtidattan sonra da geri dönüş kapıları tamamen kapalı demek olurdu ki; bu da pek çok şeyi içinden çıkılmaz hâle getirirdi. Hz. Ebû Bekirler, Hz. Ömerler böyle kapalı bir dönemden sonra imâna uyanmışlardı.. uyanmış ve insanlığın ebedî sultanları olmuşlardı. Demek ki, onlardaki hayatî latifeler cahiliye döneminde bütün bütün ölmemiş ve her zaman imâna açık kalabilmişti. Sadece kalabilmiş de değil; ardından bir başkasının ulaşması imkânsız mertebe ve derecelere yükselmişlerdi..

Ayrıca, İslâm, insanın aslî fitratına dönmesidir. Böyle bir dönüşle insan ikinci bir fitrat kazanır. Eğer küfür ve inkâr, belli dönem itibariyle sahabenin aslî hüviyetini tamamen değiştirmiş olsaydı, o insanlardan hiçbiri imân edemez ve tabii gökteki yıldızlar haline gelemezlerdi. Aynı şeyi bazı büyük veliler için de söylemek mümkündür...

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki, günahlar bazı latifeleri öldürür; bu doğrudur; fakat bu latifeler ruh ve kalbin asıl dinamikleri değildirler.. Ne var ki, insan her zaman bütün latifelerini hüşyar ve uyanık tutmakla mükelleftir. Onun içindir ki, Bediüzzaman "Hazer et, dikkatle bas, batmaktan kork.. Bir dane, bir lokma, bir öpmekle batma.." buyurur. Zira bazı duygular çok naziktir, çabuk kırılırlar. İşlenen küçük bir günah bile onun mahvına sebep olabilir.

Velilerin ekserisi böyle bazı latifelerinin ölüp gittiğinden bahisle, kendi kendilerinden şikayette bulunmuşlardır. Çünkü ölen latifeler, önemli ölçüde onların terakkilerine mâni' olmuştur. İnsanı keşfe hazırlayan latifeler ölmüşse, o insan ne kadar uğraşsa keşfe açılmaz; eşyanın perde arkasını müşahede edemez. Keşif ve keramet ne kadar ve ne derece önemlidir? Bu ayrı bir konu... Bizim burada söylemeye çalıştığımız sadece bir vak'anın raporu mahiyetindedir. Ancak şu hususu da ısrarla ve altını çizerek tekrarlamakta fayda görüyorum: Ölen latifeler kat'iyen hayatî latifeler değildir. Eğer bunun aksi olsaydı, tevbeyle çağrılmamızın bir ma'nâsı kalmazdı..

Alıcı-Verici Mes'elesi

Bazan verici kuvvetlidir; fakat alıcılarda frekans ayarlaması bozuk olduğundan görüntü istenen netlikte olamaz. Hatta bozukluğun durumuna göre, bazen hiçbir görüntü yakalanamaz. Bazen de arıza vericide olur. Bu, ya mürşidin liyakatsızlığındandır -ki böyle kişilere mürşid demek de doğru değildir- ya da vericideki voltaj düşüktür, daha fazla sirayet ve te'siri mümkün değildir. Bütün bunlar mes'elenin olumsuz yönüdür. Bir de diğer yönü var ki, o da hem alıcı hem de vericinin uyum içinde olmasıdır. İşte herkesin kendine düşen vazifeyi hakkıyla yapabilmesi de ancak böyle bir uyumla mümkün olur.

Vicdan Kültürü

İnsan yaşadığı hayatı ve çevresinde meydana gelen hâdiseleri doymak bilmeyen bir tecessüsle incelemek zorundadır. Bilhassa tahkik mesleğine mensup olanlar için bu kaçınılmazdır. Onlar rüyalarla değil, bizzat eşyanın kendisini kurcalamakla, tanımakla ve onların arasındaki münasebetleri kavramakla, hâdiseler hakkında neticeler elde etme peşindedirler. Hâdiselerin diliyle onların kulaklarına fısıldanan yorumlar, rüyalardan çok daha net ve çok daha fazladır. Böyle bir yorumu dinleyebilmek için de canlı-cansız çevreden haberli yaşamak şarttır. Biz buna "vicdan kültürü" diyoruz. Daha uygun bir tabir buluncaya kadar da öyle demeye devam edeceğiz.

Mevsimlik Ruhlar

Onlar, bahar gelince yiğit kesilir, güneş doğunca daldan dala sekmeye başlar; kar bastırınca sünepeleşir, gece olunca da hımbillaşır. Ganimet taksiminde ön saftadırlar; tehlike baş gösterince de gerilerden daha gerilere çekilerek kayıplara karışırlar. Fakirlik hallerinde zahid, imkân el verdiğinde Karun, pöh pöhlenince cevval, unutulunca da miskindirler...

Yaşamış Sayılmazlar

Yüksek mefkûrelere gönül verememiş, kendini ulvî gayelere ayarlayamamış, basit düşüncelerin karanlık ve zıtlıklarla dolu atmosferinden çıkamamış, görüp duyduğu, okuyup düşündüğü şeylerle yeniliklere ulaşamamış ve insanlara karşı içindeki iştihak ve sevgi ateşini körükleyip coşturamamış ham ruhlar bin sene dünyada dursalar dahi yaşamış sayılmazlar.

Yönlendirenler ve Fonksiyonları

Dünden bugüne, muhtelif milletlerin ıslahat tarzları ve inkılâpları araştırıldığında görülür ki; bir milletin içtimaî ve siyasî durumunu tanzim, terbiye ve yükselmesini deruhte ve rehberliğini yüklenenler, hareketlerini fitrat kanunlarına uydurma hususunda ne kadar titizlik göstermiş; milletlerin ruhuna ne kadar vâkif olabilmiş ve çağın getirdiği ihtiyaçlara ne kadar nüfuz edebilmişlerse, çalışmalarında da o derece semereli olmuş ve milletlerine o nisbette ölümsüzlük va'dedebilmişlerdir. Bunun aksine, bir millet ve bir ülkenin kaderine, görgüsüz ve bilgisiz kimseler hükmediyor ve o ülkede fitrat kanunları ihmale uğruyorsa, orada da öldürücü "fasit daireler" ve buhranlar birbirini takip edip durmuştur.

Zamanı Değerlendirmek

Eğer mazideki şerefli yerimizi yeniden kazanmak, ihtişam dönemimizi bir kere daha yaşamak ve milletlerarası platformda muvazene unsuru olmayı arzu ediyorsak, öncelikle zamana hakim olmanın yolları araştırılmalı, bu İlâhî sermayenin zerresini dahi heder etmemeli ve onu, en iyi şekilde değerlendirme usûl ve metodu şuur haline getirilmelidir.

Profesyonellik Şart

Bilhassa günümüzde çok önemsiz mes'elelerde dahi, çok ince fizibilitelere duyulan ihtiyaç ve gösterilen ihtimam düşünülünce, dünyanın en önemli mes'elelerinden daha önemli olan ve tarih boyunca peygamberlerle temsil edilen âlemşumul bir da'vânın rastlantılarla ve amatörce gayretlerle yürütülemeyeceği daha iyi anlaşılacaktır.

Seviye Kazanma ve Koruma

Manevî yönü itibariyle belli bir seviye kazanmış insanlar, kendilerini daha ciddi kontrol etmek zorundadırlar. Zira yükseklere çıkmış bir insanın, anlık gafleti bazen onun manevî hayatına mâl olabilir. Halbuki düz yolda yürüyenler için böyle bir tehlike söz konusu değildir. Nitekim, onlar için terakki de söz konusu değildir. Dümdüz yolda, geldikleri gibi dümdüz giderler ve gittikleri şekliyle de haşrolurlar. Hayat onlara, çok fazla birşey ifade etmez ve fazla birşey kazandırmaz.

Halbuki birinciler, kazandıkları durumu muhafaza ettiklerinde dünyada da ahirette de zirvelerde bulunmayı hak ederler..

Benliği Terketme

Benliği ve benlik buudlu şeyleri terketmek çok önemlidir ve önemine binaen de üzerinde ne kadar durulsa yeridir. Zira kâmil insan olabilmenin birinci şartı budur. O ise, insan olmanın yegane gayesidir. Şeytan benlik ve enaniyet sebebiyle huzurdan kovulmuştur. Her halde, onun huzurdan kovulmasını netice veren şeyler, insanın huzura kabulüne sebep olacak değildir. Halbuki kâmil insan olma, Cenâb-ı Hakk'ın huzur-u hassına kabul demektir. İlim, irfan elde edilen mertebeye sadece buud kazandırabilir. Yoksa, bizzat manevî mertebe kazandıramaz. Zannediyorum ilmine irfanına güvenip caka satanlar, ahirette bir çobandan farksız olarak haşrolacaklardır.

Hayatı Kucaklamak İçin

Biz Cenâb-ı Hakk'a olan bağlılığımızı yürekten devam ettirsek, O'nun da bize olan ihsanı devam eder. Böylece, ister cemiyet isterse devletlerarası platformda hedeflenen yerlere varabiliriz. Ama biz, bizim Allah katındaki kredimizi sarsacak davranışlar içine girersek, Cenâb-ı Hakk da şimdiye kadar olan inayetini keser ve yaptığımız bütün işler de heba olur gider ve fiyasko ile sonuçlanır. Bizim hayatı yorumlamamızdan çok, zamanın bizi yorumlaması önemlidir. Çünkü onun yorumlamalarında hiç hata payı yoktur. Eğer zamanın yorumundan sıhhatli çıkmak istiyorsak, mutlaka davranışlarımız Cenâb-ı Hakk'la irtibat endeksli olmalıdır. Evet, davranışa yansımayan düşüncelerin hayattan nasibi oldukça az olsa gerek. Onlarla hayatın içine girmek ve hayatı bir bütün olarak kucaklamak mümkün değildir.

Yokluk-Varlık

Bugün üzerinde durulması gerekli olan en önemli yokluk, Hakk'ın nimetlerine karşı şükür ve şuur yokluğudur. Keşke her nimete kendi cinsinden şükürle mukabele ederek, o nimeti artırma yollarını araştırabilseydik! Evet işte o zaman, yokluğun bağrında, nasıl varlık cilvelerinin parıldadığını görecektik..

Yenileyici Sır

Yüksek bir mefkûre uğruna göç eden her ferd, göçe sebep teşkil eden yüksek gayenin baskısını her zaman vicdanında duyar ve hayatını bu yüksek gayeye göre yeniden dizayn eder.

Aynı zamanda o, çocukluk ve gençlik dönemini geçirdiği çevrede, o dönemle ilgili olarak, hasımları tarafından bazı yanlarının tenkit edilmesi ihtimaline mukabil, hicretle geldiği bu yeni muhitte, pırıl pırıl hali, tertemiz düşünceleri, -olabilirse- baş döndürücü fedakârlıklarıyla devamlı takdir edilen biri olur. Kişinin rahat ve endişesiz, kendini tamamen hizmete verebilmesi için böyle bir kredi şarttır. O ise ancak hicretle gerçekleşebilecektir.

Bahtiyar Nesil

Geleceğin bahtiyar nesilleri, düşünürken çalışmayı, çalışırken okumayı, okurken de idealleri uğruna hizmet vermeyi ihmal etmeyeceklerdir...

Yeni Mazhariyetler İçin

Mazhar olduğumuz nimetlerin kadrini bilmek, yeni mazhariyetler için en sağlam bir esas, en güçlü bir vesiledir. Nimetlerin kadrini bilmek ise; her nimete kendi cinsinden şükürle mukabele etmek ve o nimetleri artırma yollarını araştırmakla mümkün olur.

Fedakârlıkta Kemal

Fedakârlık herşeyden evvel, nefsin sefil arzularına karşı koymakla başlar ve topluluğun mutluluğu adına, kendi saadet ve hazlarını unutmakla kemale erer...

İnsan ve Ağaç

Bir ağacın boy atıp gelişmesinde kökün durumu ne ise, bir insanın gelişmesinde maddî-manevî füyuzat hislerinden fedakârlıkta bulunmak da odur. Ağaç, köklerinin sağlamlığı nisbetinde serpilip geliştiği gibi, insan da menfaat düşüncesinden, bencillikten sıyrılıp başkaları için yaşadığı sürece gelişir, yükselir ve başı bulutlara erer.

Allah'ı Anma

Geniş zamanda ve herşeyimiz yerinde iken Allah'ı anma çok önemlidir. Yoksa bela ve musibetler karşısında Allah'ı hatırlama mecburi bir tevhid anlayışıdır. Hz. Yunus bu konuda ne güzel bir misal teşkil eder: Balığın karnında yaptığı duâ ile arş ihtizaza gelir. Melekler sorar: "Bu duâ kimden ya Rabbi?", "Yunus'un" cevabını aldıklarında da: "Hani o geniş zamanda Sen'i anan Yunus'un mu?" derler. Zaten bir kudsî hadis de bize bu hakikati anlatmaktadır: "Geniş anda anın Beni ki, sıkıntılı anınızda anayım sizi."

Fatihlik Ruh

Mevcut ile iktifa etmeme gurur değil, fatihlik ruhudur. Biz, yeryüzünü bütünüyle fethetsek bile, ona takılıp kalmadan gökyüzünü fethetmek için yollar aramalıyız.

İlâhî Lütuflar

İnsanlığa yükselmek için irade ve heyecan... Kâinât ve içindekilerini sevmek için merak ve güzellik aşkı... Dürüstlük ve adalet için vicdan... Varlığa alâka duymak için kalp... Bu lütufları yerinde kullanma ve belli bir ölçüde, iyiyi kötüden ayırt edebilmek için akıl... Nihayet, bütün bu işleri yanılmadan arızasız görebilmek için de vahyin aydınlatıcı tayfları altında pırıl pırıl bir atmosfer...

Almadan Önce

Tarlaya tohum saçmadan, topraktan birşeyler beklemek abes olduğu gibi; genç kuşakların insanlığa yükseltilmesi istikametinde, bazı fedakârlıklara katlanmadan gidip hedefe ulaşmaya da imkân yoktur. İnsan, almadan önce vermesini bilmelidir ki, hasat mevsiminde de kat kat alabilsin.

En Yüksek Gaye

İnsan hayatının en yüksek gayesi, ferdin yükseltilip ruhuyla bütünleşmesi "fizik ötesi" aydınlıklara ulaşarak, Yaratıcı'nın esrarına vakıf olması ve ruhanî zevklere ermesidir.

Rabbânî Vazife

Günümüzün talihsiz gençleri, ihmalkârlığın bağrında hayata gözlerini açtı ve kendini insafsız bir çevrenin, merhametsiz hâdiselerin, öldürücü fikir akımlarının ve felç edici neşriyatın kucağında buldu. Yarınları omuzunda bayraklaştıracak olan bugünün gençlerini halihazırdaki durumun boşucu te'sirinden kurtararak onlara kendi iradeleri ile var olma ve yaşama yolunu göstermek, zamanın idareci ve zimamdarlarına düşen Rabbânî bir vazifedir.

Rıza Pazarı

Efendimiz (sav), gönderdiği seriyyenin başındaki Abdullah b. Cahş (ra)'a, giderken kimseyi zorlamamasını emreder. Zorlu bir yolda işin rıza yanı çok önemlidir. Cebren teslim olmuş insanlar, daha güçlü tazyikler gördüklerinde, her zaman ihanet edebilirler. İçten gelen ihanet ise, dış düşmanın her türlü taarruzundan daha vahim neticeler doğurur. Düşman ne kadar güçlü olursa olsun, her zaman ona karşı bir durum ayarlaması yapmak mümkündür. Fakat iç ihanetlerde bu imkân söz konusu değildir.. Ve her an, beklenmedik sürprizlerle karşılaşmak ihtimal dahilindedir. Durum böyle olunca, tedbir adına birşeyler yapmak da müşkülleşir. Onun için gayet rahatlıkla diyebiliriz ki, Cenâb-ı Hakk'ın kendi dinini ikameyle vazifelendirdiği insanları çeşitli imtihanlarla elemesi, kalbura koyması, ayıklamaya tâbi tutması inanan insanlar için lütufların en büyüğüdür. Zira böyle bir yoldadır ki, kalleşler, dönecekler önemli yerlere yerleşip tahrip fırsatı bulamazlar.

Cephenin, elli defa elendikten sonra dahi, dökülmeyen insanlardan meydana gelmesi o cephe adına bir bahtiyarlık, onun yarım-yamalak insanlarla örülüp meydana gelmesi ise bir bahtsızlık ve hüsrandır.

Terketme Yok

"Kaptan gemiyi, komutan meydanı en son terketmelidir" denilir. Bunlar yerine göre kendisinden istifade edilmesi gereken tecrübe alaşımı sözlerdir. Ama biz yeni bir vecize geliştirmek zorundayız. Bu vecizede yukarıdaki sözün sonunu, son kelimededen önce bitirmeliyiz. Yani "terketme" kelimesini telaffuz dahi etmemeliyiz. Bizde kaptan veya komutan ne pahasına olursa olsun gemiyi terketmez. Kimse kalmamışsa atını mahmuzlar ve deniz gibi düşmanların üzerine sürer. İslâm tarihinde bunun nice misalleri vardır... Evet, bizde terketme yoktur.

İşimiz

Palmiye çok narin bir ağaçtır. Toprağını sevmez ve suyunu da olması gereken şekliyle bulamazsa onun yetişmesi çok zordur.

Halbuki bizler kayalar üzerinde palmiye yetiştirmeye uğraşyoruz. İşimiz budur ve çok zordur.!

Evet, bugünün neslini yetiştirmek, kaya üzerinde palmiye yetiştirmekten farksızdır. Bilmem ki geleceğin pedagogları bu hususu nasıl değerlendirecek, nasıl yorumlayacaklardır!..

Hoşgörü İklimi

İnsanları kusurlarından dolayı mahkum etmek doğru değildir. Bizim, bütün münasebetlerimiz müsamaha ve hoşgörü yörüngeli olmalıdır. Bugün, bizi tenkit eden ve en ağır üslupla eleştirenlere karşı, eğer biz mülâyemet eksenli üslubumuzu ısrarla sürdürürsek -öyle inanıyorum ki- ekseriyeti itibariyle bunlar, bir gün gelecek bizim en samimi dostlarımız olacaklardır. Aslında, Kur'ân-ı Kerim'de bu hususu ders veren pek çok âyet-i kerime mevcuttur. Ayrıca bugüne kadar yüzlercesine şahid olduğum hâdiseler, artık bende kanaat-ı kat'iyeye hasıl etmiştir ki, kötülüğe kötülükle mukabelenin ne bir faydası ne de bir ma'nâsı vardır. Bu hususları düşünürken, Gandhi ile ilgili bir vak'a hatırıma geldi:

Pakistan'ın, ayrılma dönemecine girdiği, gerilimin had safhaya ulaştığı günlerden birinde, Müslümanlar ile Hindular arasında çatışma olur. Nasılsa, bir yanlışlık veya kaza eseri Hindu çocuklardan biri de bu çatışmada hayatını kaybeder. Hindu baba, Müslümanlardan bir çocuk öldüreceğine and içer. Fırsatını yakaladığı anda da bir Müslüman çocuğun üzerine saldırır. Hâdiseyi görenler müdahale eder ve çocuğu kurtarırlar. Sonra da bu Hindu'yu Gandhi'nin yanına getirirler. Gandhi, niçin masum bir çocuğu öldürmek istediğini sorar adama; adam da: "Onlar da benim çocuğumu öldürdüler, intikam için ben de onlardan bir çocuk öldüreceğim" der. Gandhi ona şu cevabı verir:

-Öldüreceğin çocuk, senin ölmüş çocuğunu geri getirmeyeceğini biliyorsun; ille de ölmüş çocuğunun yerini doldurmak istiyorsan, onlardan bir çocuk al, evlatlık edin.. ve onu kendi öz evladın gibi bağrına bas!.

Bu hâdise, bu şekliyle olmuştur veya olmamıştır, önemli değil; önemli olan böyle bir durumda en az Gandhi kadar insanî olabilmektir.

Aslında, hatırıma geldiği için naklettiğim bu vak'adaki dersi, bizim Gandhi'den öğrenmeye ihtiyacımız da yok. İslâm tarihi böyle ibret yüklü binlerce vak'ayla dolu...

Fikir, düşünce veya ekol ayrılığı sebebiyle, kalemlerini veya dillerini ok gibi sinelerimize salanlara, bizim de aynı şekilde mukabelemiz, sadece aradaki husumeti körükleyecek ve bu türlü düellolar kendi cephemizi yıpratmadan, yaralamadan öte de bir işe yaramayacaktır. Onun için, üzerine basa basa bir kere daha hatırlatmak isterim ki; günümüzde en çok muhtaç olduğumuz hususlardan biri, belki de en birincisi, fitneyi uyandıracak davranışlardan sakınmak, kin ve düşmanlıkları hoşgörünün ılımlı ikliminde eritmektir. Bunu becerebildiğimiz takdirde pek çok problem kendiliğinden halledilecektir.

Bizim İçin Mihenk

Bazen hisler, hevesler fikir suretine girer ve bizleri aldatabilirler. Onun için her düşünce ve fikrimizi, önce mihenge vurup değerlendirmemiz, sonra tatbiki sunmamız icab eder. Bizim için mihenk bellidir.. evet mihenk, Kitap'tır, Sünnet'tir ve cumhûr-u ulemânın dedikleridir.

Beklenti Üzerine

Gurur ve çalım, insanın içine imânın girmesine manidir. İmanın girmesine mani böyle

menfi bir tavır, elbette ki hizmet etmeye ve uzun süre kudsi bir hizmet içinde bulunmaya da manidir.

İslâm'a hizmette temsil keyfiyeti, Cenab-ı Hakk'ın lütuflarına bağlıdır. Siz çok kabiliyetli olabilirsiniz; ama Cenab-ı Hakk bu misyonu bir başkasına takdir buyurmuşsa, elinizden hiçbir şey gelmez.. Onun için ilmine, beyân gücüne veya bir başka meziyetine bakıp da beklenti içine girenler, hep aldanmışlardır.

Bu hususa bir misal olsun diye arzedeceğim: Bediüzzaman'ın döneminde çok güçlü âlimler, kâmiller vardı. O ise, şarkın yalçın kayaları arasından kalkıp İstanbul'a gelmiş ve Türkçe'yi de sonradan öğrenmiş biriydi. Ama Cenab-ı Hakk, belli bir misyonu ona yüklemiş ve o dönemdeki emsalinin çok üstünde ona hizmet etme imkânı bahşetmişti.

Zira Bediüzzaman, ihlasla, samimiyetle hizmet etmiş ve hayatının hiçbir döneminde iddia ve beklentiye girmemişti.

Herkesle Diyalog

Mevlânâ'ya atfedilen bir söz var: "Bir ayağım şeriatın içinde, diğer ayağım yetmiş küsur milletle beraber..." Esasen bizim mesleğimiz de bu düşünce çizgisindedir. Herkesle iyi geçinme, herkesle diyalog içinde olma ve herkesle şartların elverdiği ölçüde münasebet ve bağlantı kurma..

Elbette, herkesle diyalog içinde olmanın bir ölçüsü olacaktır. İnsan, ayağını sağlam basıyor ve İslâmî prensiplerle mukayyet yaşıyorsa, yani insanın bir ayağı, Mevlânâ'nın ifadesiyle hep dinin özüne bağlıysa, bu diyaloglar faydalıdır. Aksine, bu insanın hayatı sünnet yörüngeli değilse, kaymalar olabilir ve işte diyalogun bu türlü de hatalıdır, hatarlıdır.

Asıl Endişe Edilecek Husus

Ben, hayatımın hiçbir döneminde süper güçlerin bize karşı tavırlarından endişeye kapılmadım. Zira bizim dayandığımız gücün karşısında onların sinek kanadı kadar dahi değeri olamaz. Bizler Cenab-ı Hakk'ın "havl" ve "kuvvet"ine itimad eden insanlarız. Bu itibarla da bütün süper güçler bize vız gelir. Evet gökler sürekli başımıza bela yağdırsa, yine de sarsılmayız. Ama birşey var ki, beni de başkalarını da hep endişeye sevketmiştir. O da, bir gün kendi enkazımız altında kalıp ezilmemizdir.

Birinciye çare vardır; ama bu ikinciye çare bulmak mümkün değildir.

Onun için evvelâ biz, kendimize bakmalıyız. Kur'ân'ın ifadesiyle biz hidayette olduğumuz sürece başkalarının dalâleti bize zarar vermeyecektir.

Elbette süper güçlerden vefa, mürüvvet ve iyilik bekleyecek değiliz. Böyle bir bekleyiş, sadece saflık, hatta daha doğru bir ifadeyle aptallık olur. Mü'min, bir delikten iki defa sokulmayacak kadar gözü açık bir firaset insanıdır. Düşmanlarımızdan bunca ihanet gördüğümüz realitesine binaen artık böyle şeylere göz yumamayız. Bunca aldanmak mü'min için yakışsız kaçır.

Bununla beraber, onların gücünü, kuvvetini büyüterek ümitsizliğe düşmeye de gerek yok; zira, yolunda olduktan sonra mutlaka istediğimiz hedefe -er veya geç- varacağımıza inanıyoruz. "Nice az topluluklar vardır ki, Allah'ın izniyle kendilerinden çok kalabalık topluluklara galebe çalarlar" meâlindeki ayet bizim için her zaman

yanılmaz ve yanılmaz bir rehber ve bir kuvvet kaynağı olmuştur.

Ama, bizde kokuşma, takılıp yollarda kalma, engelleri aşmada tenbel davranma, cismaniyet altında kalıp ezilme varsa veya mevcutsa, işte o zaman hem ferd hem de toplum olarak akıbetimizden ne kadar endişe etsek yeridir.

Bin Kadar Bir Bir

Meşrebler arasında temel mes'elelerde ve usûlde farklılık olmak şöyle dursun, birleşilen noktalar da bir değil bindir. Tevhid, Nübüvvet ve Haşir'de ihtilâf var mıdır? Meleklerin ve cinlerin varlığı husûsunda ihtilâf var mıdır? Kitabımız ve kıblemizde ihtilâf var mıdır? Namazın, zekâtın, orucun ve haccın farzîyetinde, hatta namazların rek'atlarında, zekâtın miktarında ve kimlere verileceğinde ihtilâf var mıdır? Sonra, vatanımız, tarihimiz, harsımız ve bayrağımız bir; dinimize, imânımıza, vatanımıza ve istiklâlimize göz diken hasımlarımız dahi bir değil midir? Dünyanın dört bir köşesinde minarelerden yükselen ezanımız bir, ideal ve mefkûremiz bir.. evet, bin kadar bir bir...

Yeter ki...

İttifak ve birleşme, rüşde ermemize bağlı bir husus olup, Allah bir gün onu da şu aziz millete lütfedecektir. Yeter ki, biz, Kur'ân'ın elmas prensiplerine ve O'nun inci mercan düsturlarına riayet, tevfik-i ilâhî'nin en büyük bir vesilesi olan ittifak ve vifak için de her gün duâ edelim.. duâ edelim ve bütûn mü'minlere hürmet ve muhabbetle kalplerimizi açabilelim...

Ülfet ve Metafizik Gerilim

Ülfet, insanın bir şeye karşı alışkanlık peyda etmesi, sağında, solunda, önünde ve arkasında gördüğü çok orijinal ve harika şeylere karşı lakayd ve alâkasız kalması demektir. Herhangi bir mes'ele, ilk duyulduğunda canlıdır ve alâka uyarıcıdır; fakat bir müddet geçtikten sonra, kafamızda sadece donuk hatları ve kaba çizgileriyle bir hikaye olarak kalır.. kalır de ruhumuzdaki ilk mevcelenmeler, heyecan dalgaları, kalp yumuşamaları ve hatta göz yaşarmaları artık birer hayâl olur ve artık en ciddi mes'eleler bile sadece birer formül olarak ifade edilmeye başlanır. Ruhda bir kuruluk, bir hamlık ve kabuk bağlama baş gösterir. Öyle ki artık kalbler, kaskatı hale gelir ve insan, vurdumduymaz olur.

Metafizik gerilim, iç coşkunluğu, aşk, heyecan ve şevk potansiyeli, manevî duygularımızın daima aktif halde bulunması, aksiyon ve hamle ruhuyla şahlanmış, canlanmış bir ruh halinin kesintisiz oluşu demektir. Ne var ki, zamanla bu canlılık da, ülfet ve ünsiyet tozu-toprağıyla perdelenebilir; içteki o ak korlar küllenip, duygular, latifeler dumura uğrayabilir; hatta neticede de tamamen sönme, pörsüme, hatta kokuşma devresine girilebilir. Ülfet ve ünsiyetle, metafizik gerilimin kaybolması, aslında, bir dereceye kadar fitrat ve yaratılışımızın gereğidir. Nasıl vesvesenin gelmesi elimizde değil; öyle de, çok defa ülfete karşı koymak da elimizden gelmez. Hususiyile imânda derinleşmemiş, kalbî ve ruhî hayatını gerçekleştirememiş kimseler için bu fitrat kanununu aşmak, oldukça zor ve hatta imkânsızdır...

Bir defasında Hanzala, Hz. Ebû Bekir ile Efendimiz (sav)'e gelir ve "Hanzala münafık oldu ya Rasûlallah" der ve "Senin yanında hissettiklerimi dışarda hissedemiyorum ve her an yanındaki gibi gerilim içinde kalamıyorum" şeklinde açıklamada bulunur. "Bir

öyle, bir böyle" der Efendimiz (sav) ve ilave eder: "Eğer zamanın her parçasında benim yanımda olduğunuz gibi olsaydınız, melekler sizinle musafaha ederlerdi."

Evet, her kemalin bir zevali vardır ve kâinâta hiçbir şey kararında değildir. Dinî hizmetler, ülfete karşı önemli bir sütredir. İnsan, hizmetle sürekli meşguliyetin yanı sıra beklenmedik İlahî te'yidata da mazhar olur ve hep canlı kalır. Böylece, aslında devamı olmayan gelip geçici sarsıntıyı ve ölmüşlüğü aşarak, yeni bir dirilişe muvaffak olabilir. Yoksa, bu ma'nâda bir gayreti olmayan kim olursa olsun, kalbinin katılaşması, gözlerinin kurumması; ülfet ve ünsiyetle iç geriliminin ve canlılığının kaybolması; dolayısıyla da şeytanın vesvese ve hilelerine kapılıp, günahlarla sol taraftan vurulması her an muhtemel ve mukadderdir.

Teheccüd

Gecelerini teheccüd feneriyle gündüz gibi aydınlatmış olanlar, berzah hayatlarını da aydınlatmış sayılırlar. Teheccüd, berzah karanlığına karşı bir zırh, bir silah, bir meş'ale ve kişiyi berzah azabından koruyan bir emniyet yamacıdır. Her namaz, insanın öbür âlemdeki hayatına âit bir parçayı aydınlatmayı tekeffül etmiştir; teheccüd ise ötelere zâdı, zâhiresi, azığı ve aydınlatıcısıdır. Kur'ân'da birkaç yerde teheccüde işâret edilmiştir. (İsrâ, 17/79; Secde, 32/16; İnsan, 76/26) -İki rek'at kılınabileceği gibi, sekiz rek'at da kılınabilir.-

Buhârî ve Müslim'in rivayetine göre İbn Ömer, rüyasında, iki dehşetli kimsenin gelip, onu kollarından tutarak derin alevli bir kuyunun başına getirdiklerini ve atacaklar diye korkunca da: "Korkma, senin için endişe yok" dediklerini, ablası vasıtasıyla Efendimiz'e anlatır. Allah Rasûlü, "İbn Ömer ne güzel insandır; keşke, teheccüd namazını da kılsa" şeklinde tabir ve tevcihde bulunurlar... Allah, böylece rüyasında İbn Ömer'e cehennem âit bir berzah levhasını göstermiş ve ona bir eksiğini hatırlatarak, Efendimiz'in tavsiyeleriyle o eksiğin kapatılmasını sağlamıştır.

Ülfetin dağılmasında, kalplerin yumuşamasında, şeytan ve günahların te'sirlerinden korunmada; Allah korkusu, Allah haşyeti ve muhabbetinden, gecenin zülüfleri üzerinde bırakılan birkaç damla gözyaşı ve herkesin uyuduğu saatlerde uyumayan gözlerle eda edilen zikirler, tesbihler, kılınan namazlar ve mütalâa edilen derslerin kalplere ne kazandırdığı, ancak tatbikatla ve tadıp bilmekle anlaşılır... Geceleri aydın olan insanların, gündüzleri hiç aydın olmaz mı?

Cemaatte Kuvvet Vardır

İki fert, ayrı ayrı olduklarında 1'i aşamazken, yan yana gelince "11" olur. Üç ayrı '1' yan yana geldiğinde "111"e ulaşır. Şimdi, basitçe rakam oyunları ile ifade etmeye çalıştığımız bu durumu, karanlıkta elinde meş'ale tutan bir kişinin meydana getireceği aydınlıkla, 11 ya da 111 kişinin meydana getireceği aydınlığı mukayese ederek düşünün!. Bir hazineyi kaldırmada da aynı durum söz konusudur. Buna bir de, pazu kuvvetinin yanında kabiliyetlerin, ilmin, idrakin ve düşüncelerin ittifakının eklendiğini düşünün..! Ayrıca bir de, gaye ve ideâl birliği, cehd ve azim müşterekleri de varsa, işte o zaman, gerçekten topların sindiremeyeceği ölçüde gürül gürül ses getiren yüreklerin gücü kendiliğinden ortaya çıkar.

Aynen bunun gibi, iç âlemlerinin, ruh ve kalp dünyalarının hayat dereceleri çok ulvî olan ve simalarında melek çehrelerini müşahede edebileceğimiz arkadaşların, şefkat, merhamet ve nurdan tebessümlerle süslenmiş aydın bakışları altında ışıklaşmalarını yaşadığını düşündükçe, şeytanın aldatmalarına ve günahlarının yıkıcılığına karşı nasıl bir atmosfer içinde bulunduğumuzu daha iyi anlarız. Bu atmosfer içinde direnc

kazanacak olan zayıf kalb ve iradelerimizin, fer ve kuvvetinin arttığını ve zülcenaheyn, yani iki kanatlı, çift yönlü bir kuvvete sahip olduğumuzu hissederiz.

Yalnızlık Denen Girdap

İnsan, yalnız kalmaktan yılandan-çıyandan kaçır gibi kaçmalıdır; çünkü yalnızlık, yılanca, çıyanca düşüncelerin insan ruhunu sarmasına yol açır. İki kişi olmada da aynı tehlikeler bahis mevzuu olabilir; çünkü iki kişinin bir fenalık ve kötülük üzerinde anlaşması, zayıf bir ihtimal de olsa mümkündür. Üç kişiye gelince, ihtimal hesaplarına göre onların günahlarda, fenalıklarda anlaşıp bir araya gelmesi âdetâ imkânsızdır. Bu hakikate parmak basan Allah Rasûlü, "İki kişi de şeytandır; üç kişi ise cemaattir" buyururlar. Üç kişi, bir cemaat teşkil eder ve şeytanın insana nüfuz edeceği delikleri, çok daha küçülmüş olur. İster evli, ister bekâr olalım, evde, mektepte, işyerinde, sokakta ve çarşıda bizi aralarına alıp, üzerimize kanatlarını gelecek, duygu ve düşüncelerimizi şeytanî esintilerden koruyacak ruh ve irade insanı arkadaşlara ihtiyacımızın olduğu bir gerçektir.

Kimseye Cevap Değildir

Haram karşısında gözünü yuman insan, hiçbir zaman maddî-manevî bir kayba uğramaz... Ve bu hassasiyeti gösteren bir insandan kimseye herhangi bir fenalık gelmez. Verimli, dürüst, samimi çalışan ve gerçekten hizmet veren böyle bir insan, hiçbir zaman şeytanca yaşayışın kurbanı da olmaz.

Öte yandan, kendini bu aç bakışlara arzederek karşı cinsin de bundan, ne maddî ne de manevî kazandığı hiç birşey yoktur. Kazanmak şöyle dursun, onun kendisi, muhatapları, toplumu ve memleketi adına neleri kaybedip, neleri kaybettiğine hastahaneler, hapishaneler, mahkeme koridorları ve gazete sütunları inkârı kabil olmayan şahitlerdir. Unutmayalım ki, en verimli meyveleri zararlı ışıklardan ve şerarelerden korunan yeryüzü tarlaları verir, buna karşılık, yakıcı bakışlara ve öldürücü ışıklara korumasız ma'ruz kalıp da, neticede delik deşik olan derbeder gönüllerden ve felç olmuş iradelerden ne beklenir ki!

Sıkıntı Kâbusu

Kalbin tatminsizliğinden, Allah ve Rasulü ile münasebet kurulmayışından, ibadetlerle beslenememeden, arkadaşsızlıktan, okuma ve tefekkür adına boş bulunmaktan, meşguliyetsizlikten, hizmet etmemekten kaynaklanır. Böyleleri için, şeytanın her zaman nüfuz edeceği menfez ve gedikler hazır demektir. Şeytandan yanmış insanın, yeniden şeytanın oklarının yağdığı mevzilerde dolaşması, deniz suyu içmekten içi yanmış birinin susuzluğunu gidermek için tekrar deniz suyuna koşmasına benzer.

Tembelliği Yenmeliyiz

Şeytan, daha ziyade âtıl insanlara, gevşeklik ve tembellik içinde miskin miskin oturanlara hücum eder. O, hiçbir iş yapmayan, vaktini sinek avlamak, âvâre âvâre dolaşmakla geçiren ve saatlerce dumanlı yerlerde boş laf eden insanlara musallat olur. Ve yine o, din, imân, vatan ve millete hizmet adına hiçbir şey yapmayan, din ve imân hizmetlerine karşı kapalı yaşayan ve az dahi olsa dolup boşalmasını bilmeyen fertlerle

uğraşır ve onları baştan çıkarır. Zira böyleleri şeytanın arayıp da bulamadığı birer avdır.

Dediği Gibi Olma Ufku

Söylediğimizi yaşayacak, yaşadığımızı söyleyeceğiz. Evet, herşeyden önce, Cenab-ı Hakk'ın emirlerini nefsimizde hem de en yüksek seviyede temsile çalışmamız şarttır.. evet, hayatımızda ışıl ışıl Kur'ân parlamalı ve anlatacaklarımız da, yaşadıklarımıza tercüman olmalıdır. Her zaman nuranî olmalıyız; olmalıyız ki, başkasını da aydınlatabilelim. Sadece ilim yapmak, fişlemek veya kitaplardan aktarma yaparak yeni kitaplar meydana getirmek değil; kitaplarda yazılanları hareketlerimize aktarmak ve yaşamakla ilim yapıp, kitap yazmalıyız. Başkalarının menkıbe ve destanlarını anlatmak yerine, kendimiz gökleri ötesi âlemlerde menkıbe ve destanlara mevzu olmalıyız. Yoksa, Mirac'da müşahade edildiği üzere, dudaklar ateşten makaslarla doğranır, bedenler bir kütük gibi cehenneme yuvarlanır ve yiğınların maskarası oluruz...

En Mühim Mes'ele

Devrimizde en ehemmiyetli mes'ele, imânın kurtarılması, kalbin salâhının temin edilmesi, ma'serî vicdanın imânla beslenip onun açlığını giderilmesi, gönüllerin itmi'nana ulaştırılması ve nesillerin ateşten kurtarılmasıdır. Bunlar yapıldığında bir kere daha kalpler, emniyetin, güvenin ve itmi'nanın kaynağı haline gelecektir. Evet, imân esaslarının ihmale uğradığı, dolayısıyla da kalplerin aç olduğu bir dönemde, ilk önce bu hayatî mes'ele üzerinde durulmalıdır.. nasıl aç insana önce baklava değil de en muhtaç olduğu temel gıdalar, meselâ su ve ekmek verilir, öyle de her şeyden önce aç gönüllere, ruhları güçlendirip kalpleri kanatlandıracak olan Allah'a (cc), Peygamber'e (sav) ve ahirete imân, Allah ve Peygamber sevgisi aşılmalıdır. Esasen, bunlardan mahrum olan insanın, ukbâsı gibi dünyası da karanlıktır. Huzur imândadır; öyleyse, insanımıza ve bilhassa gençlerimize mutlaka huzur ve emniyet götürmeyi düşünüyorsak, onların gönüllerini imânla donatmalı ve bu gönülleri muhabbet-i İlahî ve zevk-i rûhânîye uyarmalıyız.

Öncelikle Okunması Gereken Eserler

İlim deyince karşımıza okuma, okuma deyince de, neyi, nasıl okuma problemleri çıkıyor. Herşeyden önce, okunması hayatiyet ifade eden mevzular vardır. Kalbinden hasta olan ya da kansere yakalanmış bir insanın tedavisinde, kırık kolun alçıya alınması ya da damarlarından kan kaybeden hastaya penisilin tatbiki veyahut batmakta olan bir gemi kaptanının, tayfaların ellerine birer fırça ve boya tutuşturup, "şu direkleri boyayın" demesi ne ise, kalbî ve ruhî hayatı adına kan kaybeden birinin, mide ve bağırsaklarıyla uğraşılması da aynı şeydir. Evet, bir toplumda Allah ve Rasûlü, Kur'ân ve İslâm bilinmiyor, düşünce hayatında şüpheler, tereddütler cirit atıyorsa, o zaman kalkıp o topluma içtimaî, iktisadî, siyasî doktrin ve prensipler ihtiva eden kitapları tavsiye etmemiz bir fantezidir.. ve tabii böyle bir gayret, zihin ve ruhlardaki hiçbir problemi çözemeyecektir. Felsefî ve benzeri eserler okuyarak, ya da sadece günlük gazete malûmatı, aktüel mes'elelerin yorumları veya eskilerin menkıbeleriyle, kafalarında ilim ve fikir adına pek çok tereddüt taşıyan insanların karşısına çıkmak, ağızdan dolma tüfekte makinalı tüfeğe karşı koymak gibidir. O halde, evveliyetle günümüzün dertlerine, neslimizin kalb ve vicdan hastalıklarına, düşünce bozukluklarına derman olacak kitaplar okunmalıdır.

Öfkeyi Yutmak

Ma'ruz kaldığımız kötülükler veya can sıkıcı başka hâdiseler karşısında, kızmama, öfkelenmeme insan tabiatına zıddır ama, bizden beklenen de işte budur! Zaten bir insan, hiç kızmıyor ve öfkelenmiyorsa, o insanın mutlaka eksik bir yanı, eksik bir tarafı vardır. Kur'ân'ın bu mevzuda bizden istediği öfkemizi yutmak, öfkeleniren şeyi sineye çekip sabretmektir. Öfkelenmeme ile öfkeyi yutmak arasında çok fark vardır. Öfkelenmeyen, kızmayan insan, bu gayr-i tabii davranışından dolayı sevap kazanamaz. Ama yanardağlar gibi lav püskürtmeye hazırlanmışken öfkesini yutabilen insan, bazen bu davranışıyla velayet derecesi bile elde edebilir.

Bazen Hasımlar da Rahmet Olur

Hasımlarımız çok kere varlıklarıyla bizim için rahmet sayılırlar. Serçeye atmacanın musallat olması ona uçmayı, kaçmayı, saklanmayı öğrettiği gibi, hasımlarımız da bize yeni yeni taktikler, stratejiler, müdafaa veya taarruz çeşitleri öğretirler. Böylece, davranışlarımızı onlardan önce kendimiz kontrol ederiz. Bu da bizim için az kazanç değildir.

Mantık-Teslimiyet Bir Arada

İslâmiyet hem akıl ve mantığa uygundur, hem de teslimiyeti gerektirir. Zira akıl ve mantıkla teslimiyet birbirine zıt ma'nâya gelen kelimeler değildir. Birşey hem mantıklı olur hem de teslimiyeti gerektirir. Yani hiç kimse, teslimiyet gerektiren bir husus karşısında, "öyle ise bu mantikî değildir", gibi bir hüküm veremez. Ve sağlam bir mantık böyle bir hükmü kabul etmez.

Akabeler

Köleyi azat etme bir akabedir. Bugünkü ma'nasıyla çeşitli ideoloji ve sistemler tarafından esir edilmiş, satın alınmış insanlara kadar uzanabilecek bir değerlendirme ile genişçe ele alacak olursak, köle azat etmenin nasıl bir engebe, tepe ve akabe olduğu herhalde daha iyi anlaşılabilir olacaktır.

Kendisi sıkıntı ve darlık içinde olmasına rağmen, kardeşini kendi nefesine tercih etme de ayrı bir akabedir. Maddî-manevî füyuzat hislerinde dahi başkalarını kendine takdim etme ve kendisi için gerilerin gerisinde olmayı kabullenme, insanın önüne dikilmiş başka bir engel ve engebedir. Bu engeli aşma da yine sahabe gibi davranmaya bağlıdır. Kardeşinin karnı doysun diye kendi kaşığına boş götürüp getiren ve bu durumu görmesin diye de mumu söndürüp odayı karartan ve çizdiği bu nurdan tabloyla gökteki melekleri dahi hayrete sevkeden sahabe gibi. Ve yine son anda, ölümle pençeleşirken, kurumuş dudakları bir yudum su hasretiyle titrerken dudağına kadar gelen suyu, yanındaki kardeşi "su" dedi diye, elinin tersiyle itip, kendisine su vermek isteyene, başıyla orayı işâret eden ve "kendileri çok muhtaç olmalarına rağmen kardeşlerini kendilerine tercih ederler" İlâhî mesajının nüzulüne sebep olan sahabe gibi...

Yetime yedirme, içirme de akabedir. Mecazın enginliklerine açıldıkça, karşımıza daha nice ma'nâlar çıkacaktır. Belli bir İslâmî kültürden mahrum ve bu mahrumiyetten

kaynaklanan bir nevi kimsesizlikle, el atanın kucağında kalan nice yetimler.. İşte bunlara yurt ve yuvalar hazırlama, ellerinden tutup onları evc-i kemâle çıkarma yollarını araştırma; bu gayeye matuf yedirme ve içirme, bu da apayrı bir tepe ve akabe...

Öyle Olsaydı Biz Nasıl Muâmele Beklerdik?

İnsanlar çok kere içinde bulunmadıkları hizmeti kınar ve hafife alırlar. Bu durum göz önünde tutularak, uzaklaşan her arkadaştan, uzaklaştığı ölçüde bu türlü tavırlar beklemek tabii kabul edilmelidir. Çünkü onun acı kaderi ve yüzüne ekşi ekşi bakan talihi böyle yapmayı gerektirmektedir. Evet böyle bir neticeye düşene ancak acınır ve şefkat edilir. Bize düşen, aynı duruma düşmüş olsaydık nasıl bir mukabele beklerdik, işte o mukabeleyi arkadaşımıza çok görmemektir.

Gün Dönüyor

Okumak, düşünmek, tefekkür etmek, eşya ve hâdiseleri tükenme bilmeyen birecessüs iştahıyla kurcalayıp durmak ve vakti en iyi şekilde değerlendirerek bütün çalışmalarda metodlu olabilmek.. bunlar hep birer mü'min sıfatıdır. Zira, mü'mini bu sıfatlarıyla ele alan yüzlerce ayet ve hadis vardır. Kâfirlerde asıl olan ise, bu sıfatların aksiyle vasıflanmaktır. Ancak, akide ve imânın dışında kalan pek çok sıfatta mü'min ile kâfir, sıfatları itibariyle yer yer farklılıklar arzedebilirler ve bu her zaman mümkün ve vakidir. Bu sebeptendir ki, pek çok mü'mini kâfir sıfatlarıyla, pek çok kâfiri de mü'min sıfatlarıyla iç içe görürüz. Bu ittisaf, ne mü'mini kâfir, ne de kâfiri mü'min yapar; fakat Cenab-ı Hakk'ın onlar hakkında vereceği hükümlere, birer şart-ı âdî keyfiyetiyle bu sıfatlar müessir olabilirler.

Onun için diyoruz ki, mü'minler, kâfirlere âit sıfatları terkedebildikleri ölçüde, bugün olmasa da yarın, mutlaka onlara da muvaffakiyete giden yollar bir bir açılacak, dolayısıyla da kâfirler için hezimet, mağlubiyet ve mezellet kaçınılmaz olacaktır.

Ve görünen o ki, dünya şimdilerde hızla böyle güzel bir zemine doğru kaymaktadır!.

Sıkıntılar-Stresler

Hepimizin kendine göre bazı sıkıntıları olabilir. Evde, işyerinde çarşıda-pazarda vs. meydana gelen çeşitli hâdiseler ve toplumdaki bazı huzursuzluklar ruhumuzu te'sir altına alıp bizi meşgul edebilir. Bu yönüyle sıkıntılarımızı normal karşılamak gerekir. Ancak bu tür sıkıntıları büyütüp altından kalkılmaz hale getirmek de doğru değildir. Ben şahsen, gerçek mü'minde stres olmayacağı kanaatindeyim. Zira mü'min, bütün hâdiseleri elinde tesbih tanesi gibi evirip çeviren Sonsuz Kudret'e inanmakta ve O'na güvenip dayanmaktadır. O Allah ki, O'nun halledemeyeceği hiçbir mes'ele yoktur. O'nu bulan her sıkıntıdan, her ızdıraptan kurtulur. O ki, bütün icraatı güzellikler meşheridir ve İbrahim Hakkı Hazretleri'nin dediği gibi, her işi güzeldir.

"Vallahi güzel etmiş. Billahi güzel etmiş.
Allah görelim netmiş. Netmişse güzel etmiş."

Evet, O'nun icraatı ya bizzat güzeldir veya neticesi itibariyle güzeldir.. ama mutlaka güzeldir. Öyleyse bütün bu güzelliklere rağmen çirkine takılıp kalmak da niye?..

Sıkıntı elbette olacak; cennetin, insanın hoşuna gitmeyecek şeylerle (mekarih) kuşatıldığını bizzat Efendimiz ifade buyuruyorlar. Cennet yolu, vicdan huzuru müstesna, çok da kolay bir yol değildir. Cennete güle oynaya gidilmez. Kur'ân, "Siz, sizden öncekilerin başlarına gelenler başınıza gelmeden cennete gireceğinizi mi sandınız" ihtarında bulunur.

Ayrıca insan, meşakkat ve sıkıntının ağırlığı ölçüsünde derece kazanır. Geleceğin büyük velileri, durumları itibariyle İslâmı yaşamada, en çok zorluk çekenler arasından çıkacaktır. Şimdi eğer bazı sıkıntılar insanı bu hale getirmeye vesile ise, onları bağra basmak ve onlardan şikayet etmemek bu kutlu yolda bir esas olmalıdır.

Eğer Namzet İsek!..

Sahabe, hasbîlik, diğergamlık yani kendini, kendine âit işleri unutma, sorumluluk ve vazifesi adına, maddî-ma'nevî hazlardan vazgeçme gibi ulvî hasletlerle yükselip semalara çıktı. Eğer günümüz insanı da aynı şeylere namzet ise, aynı düşünce ve aynı ruh haletini paylaşması icap edecektir.

Hipnoz, Ruh Çağırma ve Cinleri İstihdam ile İrşad ve Tebliğ Olur mu?

İstesek biz de cinlerle meşgul olabilir ve onları bazılarının üzerine salar, hatta akılları ile de oynayabiliriz. Ama hiçbir peygamber bu yolda yürümemiş, tebliğ u irşadına bunları bulaştırmamıştır. Süleyman (as)'ın durumu -belki hususiyetlerden dolayı eğer böyle bir istihdam söz konusu ise- istisna teşkil eder. Onun için bu tür meşgaleleri ben şahsen lüzumsuz ve hatalı bulurum. Hayatının 28 senesini çeşitli hapisane ve sürgünlerde geçirmiş, melekût âlemiyle olabildiğince münasebeti olan Bediüzzaman Hazretleri'nin bir tek cin kullandığına dâir en küçük emare ve işâret bilmiyoruz. Halbuki Hazret isteseydi, cinlerden bir ordu istihdam edebilirdi. Böyleleri için bu kabil tasarruflar âdiyâtandır. Ama o kesinlikle böyle bir yola tevessül etmemiştir. Kitaplarını akla hayâle gelmeyecek ölçüde çile ve ızdırap içinde yazmış ve hakaretlerin her türlüüne katlanıp onları sineye çekmiştir ama, hiçbir zaman ne hipnozu ne de ruh çağırma ve hele cinlerle uğraşmayı kat'iyen denememiştir. Aslında peygamberlere âit irşad ve tebliğ metodunun dışında hiçbir vesile ve vasıta tecviz edilemez.

Her konuda olduğu gibi, insanları irşad konusunda da Kur'ân'ın öğrettikleri bize yeter. Böyle nuranî bir nokta-i istinadımız olduktan sonra koltuk değneğine ihtiyacımızın olmayacağı izahıtan vârestedir. Zaten aksi halde, böyle bir davranış elimizdeki değerlerin değer ve kıymetini bilmemek olur.

Psikolojik Bir Durum ve Onu İstifadeli Kılma

Psikolojik olarak her insan, içinde bulunduğu işle daha yakından alâkadardır. Diğerlerinin yaptığı şeyler, kendi yaptığından mühim olsa da, bu, onu dolayısıyla ilgilendirir. İşte insandaki bu zaafî iyi kullanmak gerekir. Her arkadaş bu hizmete âit bir mes'elenin ucundan tutarak işe sahip çıkması ve iştirak-ı amalin avantajlarından yararlanması çok önemlidir.

Hiçliğimizi İtiraf

Bir zaman, zâti varlık iddiasında bulunan bazı kimselere şöyle demiştim: "Sizde bulunan Cenab-ı Hakk'a âit şeyleri bir tarafa bırakın gelin, sizinle varlık mes'elesini öyle tartışalım: Siz nesiniz ve neye maliksiniz?" "Tartışalım" diyorum ama, tartışamayacağımız da muhakkak; zira ortada muhatap olma adına hiçbir şey kalmıyor ki...

Evet, kendine âit yönüyle insanın bütün sermayesi sadece koca bir hiçten ibarettir. Ve işte, bu itirafın vicdanda duyulmasıdır ki, insanı gerçek varlığa erdirir.

Böylece o âdetâ "sultan bir kul" haline gelir.

Evet, hiçliğimizi kabul, bizim en bereketli yanımız ve en tükenmez sermayemizdir...

Berzahî Varlık İnsan

İnsanın fizyonomik yapısını meydana getiren her uzuv, tek başına bir harika ve uzman araştırmacıları hayret ve dehşete düşürecek çapta bir sanat abidesidir. Ama insan sadece fizyonomik yapıdan ibaret değildir. Onun bir ruhî yapısı; sır, hafî, ahfa gibi latifeleri vardır ki, o, bu yönüyle ve fizyonomik yapısıyla, kıyas kabul etmeyecek ölçüde harikadır. Bu hususiyet sadece insanda vardır. Zira o, bünyesinde hem buraya hem de öteye âit mekanizmaları taşıyan tek berzahî varlıktır.. ve Allah'a halife olabilme mevkiinde yaratılmıştır.

Kulluk

Allah'ı bilmek ve ona kul olmak fitratın gayesi ve yaratılışın yegâne neticesidir. Kulluk bir taraftan dinleme, anlatma, kabul etme, yaşama, hayata maletme gibi hususiyetleri gerektirirken, aynı zamanda düşüncede berraklık ve sadece kendi yaratıcısını düşünme ufkuna ulaşmayı da hedefleyen ağır ve o nispette de mübeccel, mukaddes bir vazifedir.

Mühim Bir Hatırlatma

Bazı kimselerin şahsımıza âit bir durumdan ötürü bize reaksiyonları olabilir ve bizim anlatacağımız her şey, onlarda aksi te'sir yapabilir. Bu durumda, kalkıp, bir hak ve hakikatı ona anlatmamız, anlattığımız şeyi kabul etmemesi için gayret sarfetmemizden farksız olacaktır. Böylece o, bir hakkı kabul etmemekle ziyan edecek, biz de bir hakkın kabulüne mani olduğumuz için kendi adımıza zarara uğrayacağız. Bunun çaresi, o mevzuu ona, bizim değil de bir başkasının anlatmasıdır. Böylece o, anlatılmak istenen hakkı kabul edeceği gibi, biz de vesile oluşumuzun sevabını, aynen ona o hakikatleri anlatan kadar kazanmış olacağız.

Nasıl ki, imarete talep, Allah Rasulü tarafından hoş karşılanmadı, öyle de; bir yerde konuşmaya talip olmak da hoş karşılanmamıştır. O daima bu gibi vazifeleri kendi inisiyatifini kullanarak layık ve ehil olanlara vermişti...

Bu itibarla, insanlara kim nüfuz edip herhangi bir mes'eleyi daha iyi anlatacaksa, herkes onun için konuşma zemini hazırlamalı ve diğerleri de dinleyenler arasında bulunmaktan rahatsızlık duymamalıdır.

Hayatı Aydın Kılmak İçin

Dünyada bir hayat yaşıyoruz ki, gelişimiz elimizde olmadığı gibi göçüp gidişimiz de elimizde değil. Ancak, bu hayatta sırasını savmak için bekleyen bir insan olmaktan kurtulup, kademe kademe yükselerek hayatımızı Cenab-ı Hakk'ın razı olacağı şekle dönüştürmemiz de her zaman mümkündür. O da evvelâ, imânın rükünlerini hazmederek ruhlarımızı onlarla bütünleştirme ve vicdanlarımızı marifet-i ilâhî adına birer bal peteği haline getirme; daha sonra da imâna âit mes'eleleri, ibadet yoluyla "ayne'l-yakine" yaklaştırarak ihsan şuuruna erme ve İslâm rükünlerini mahiyetimize sinmiş birer meleke yapma, derken kendimiz adına elde ettiğimiz bu meziyetleri cemiyete taşıma ve hayatın her sahasında hakim kılma, herkesi ve her yeri aydınlatmakla kabildir.

Cömertliğin Bağrında Gelişen Ufuk

Cennetin kapısını cömertler açacaktır. Dünyada o kapıya giden yolları açmalıyız ki, yanımızda daha nicelerini o kapıya kadar götürebilelim. Bizim bu davranışlarımızla muhataplarımız -Allah'ın izniyle- öyle bir seviyeye ulaşacaklardır ki, bir gün Kur'ân'ın hükümleriyle, beşer karihasından çıkan şeyler arasında bir tercih yapılması bahis mevzuu olduğunda, onlar, Kur'ân'ı tercih ederek ve Rasûlullah'ı seçerek bütünüyle Allah'a ram olacaklardır.

Cennete ilk defa âlimler, vaizler veya hocalar değil, hak ve hakikatı neşr uğruna malını ve canını hak yolunda bezleden, esnaf, tüccar ve kazanç seviyesi ne olursa olsun, bütün cömertler, Hakk'a dilbeste civanmertler girecektir. Evet onlar Rab'lerine fanî olan şeyler verecek ve bakiyi kazanarak ebediyete ereceklerdir.

İstikbâli Yaşamak

Evvelâ, Hz. Ali (ra)'ye âit şu müthiş tesbîti okuyalım. Şöyle buyuruyor: "Çocuklarınızı, sizden sonraki dönem için yetiştirin."

İşte, hâdiselerin önünde yürümek için gerekli olan en önemli reçete. Hayat, hali değil istikbali yaşayanlar için bir ma'nâ ifade eder. Bunun için de mutlaka uzun va'deli projeler üretmek zorundayız. Günü gün etme politikası çare değildir. Hatta, uzun va'deli hakiki çarelere mani olması yönüyle zararlı bile sayılabilir.

Teslimiyet

Zamana hükmetmek mi istiyorsun? Zamana hükmeden Allah'ın hükmü altına gir!.

Hâdiselerin üzerine çıkmaya mı niyetlendin? Manzar-ı a'lâdan bütün hâdiselere tek nokta gibi bakan Cenab-ı Hakk'ın hükmüne inkıyat et.

Böyle bir teslimiyettir ki, başka hiçbir şekilde ulaşılmaması mümkün olmayan zirveleri insanın ayağına getirir. Teslimiyet ne şerefli bir pâyve ve herşeyi kolaylaştıran ne güzel bir vesiledir!.

İhlas ve Samimiyetle

Yapılan bütün işler ihlas ve samimiyet içinde yapılmalıdır. Perspektifte daima Cenab-ı Hakk'ın rızası bulunmalı ve yapılacak her iş ona göre ayarlanmalıdır. Gidilecek olan yol ve tatbik edilecek olan strateji, öncelikle Rabbimizin rızası yönünden değerlendirmeye tâbi tutulmalı ve eğer O razı olamazsa yapılmalı, yoksa o yol, kat'iyen terkedilmeli ve herhangi bir kimsenin aldatılmasına da meydan verilmemelidir.

Selim Kalp

Selim ve sâlim kalp mevzuu çok mühimdir; çünkü Kur'ân ayetleri onu mal ve evladın karşısına koymuş ve: "Mal ve evlad fayda vermez, o gün ancak kalb-i selim fayda verir" buyurmuştur.

Sanma ki ey hâce senden zer ü sîm isterler,
Yevme la yenfeu'da kalb-i selim isterler.

İyi yaşamış mısın? İyi ölmüş müsün? İyi dirilebilecek misin? Livaü'l-Hamd'in yolunu bulabilecek misin? Kevserin başına ulaşabilecek misin? Efendimiz, seni uzaktan görüp, tanıyacak mı? Evet, senin ahiretteki durumun işte bu sorulara ve daha başkalarına vereceğin cevaba bağlıdır. Zira Allah Rasûlü: "Ben benimkileri tanırım" buyuruyor. Nasıl tanıyacağı sorulunca da, "Sizin alını beyaz, ayakları sekili atı, yüzlerce ve binlercesi arasından tanıdığınız gibi ben de benimkileri abdest azalarından tanırım" cevabını verir. Evet Allah Rasûlü sizi, alınızdaki "Sîmâhüm fî vücûhihim min eseri's-sücûd" (Feth, 48/29) ayetiyle mühürlenene damgadan tanıyacaktır. Ebu Hureyre (ra) kollarını omuzlarına kadar yıkıyordu. Kendisine niçin böyle yaptığı sorulunca da: "Abdest azalarının nurunu artırmak istediğim için" cevabını veriyordu. İşte bu selim bir kalbe sahip olmanın tezahürüydü.

Batı İnsanının Feryadı

Bir arkadaşımız, Almanya'ya gitmişti. Orada hak ve hakikatlere tercümanlık yapıyordu. Evlerinde pansiyoner olarak kaldığı evin genç sahibi, gün geldi, bu arkadaşımızın dırahşan çehresi ve temiz nasiyesinin te'sirinde kaldı o da o nurdan halkaya girdi. Artık, gün geçtikçe malumatını artırıyor ve her geçen gün dinî hayatı adına mesafe kaydediyordu. Nihayet bir gün, hidayetine vesile olan arkadaşıyla sohbet ederken kendini tutamıyor ve ona şunları söylüyor:

"Vallahi seni çok seviyorum, çünkü benim kurtuluşuma sebep oldun. Ama sana aynı zamanda çok kızıyorum. Çünkü eğer sen bu eve iki-üç ay evvel gelmiş olsaydın, benim babamın da hidayetine vesile olacaktın. Hayatını ahlâkî değerler itibariyle tertemiz geçirmiş olan babam, maalesef İslâm'ın güzel yüzüyle tanışmadan gitti ve hidayete eremedi. Buna da senin bu gecikmen sebep oldu..."

Aslında bu feryad, bütün bir dünyanın feryadıdır. Muhatap ise bütün Müslümanlar'dır. Acaba biz, müslüman olarak bize düşen vazifeyi yapabildik mi? Yapmadı isek, bize de sorulacak çok şey var demektir.

Sahabe Cinneti

Sahabe, çok kısa bir zaman içinde cihanı fethetmiş olsaydı, herhalde bunun

kendine göre bir hesabı ve değerlendirmesi vardır. Sahabe ki, teker teker hepsi, İslâm da'vâsının birer mecnunu idiler. Evet, dîştan ve zâhirî gözle bakanlar onlara deli derdi. Çünkü onların yaptıkları, akli durduracak, hayâli donduracak çapta şeylerdi.

Mâlâyaniyât

"Mâlâyaniyât" ile meşgul olan bir insan, fırsat bulamaz ki mâyânî (kendisini ilgilendiren) şeylerle meşgul olabilsin. Evet, devamlı surette, kendisini ilgilendirmeyen iş ve düşüncelerle dopdolu olan bir insan, kendisi için gerekli ve onu yakından ilgilendiren mes'elelere vakit bulamaz ki onlarla meşgul olsun...

Henüz kendi çizgisini bulamamış ve frekansını tutturamamış bir insanın, kendisini alâkadar eden frekansta doğru bir şeyler yapması düşünülemez. Evet, mâlâyanîlerle dolu olan bir insanın, "mâyanî"ye açık olması mümkün değildir.. kalbi ve kafası, sakat şeylerle memlû bir insan, nasıl ulvî ve sağlam şeylerle meşgul olabilir ki?

Mahkûm Olmamak İçin

Kendinizi daima aziz tutun. Dilencilikle nefsinizi hor ve hakir kılmayın. Hem ferd plânında, hem de devlet plânında, hiçbir zaman "alan el" durumuna düşmeyin, her zaman "veren el" olma seviyesini korumaya çalışın! Böylece hep üstte olur ve izzetinizi korursunuz. Şunu da unutmayın ki, üst daima emniyet içinde döker-saçar, alt ise endişeyle toplar, endişeyle yaşar. Siz, hakim el olun, mahkûm el olmayın!. Üstte olursanız, hâkim el olursunuz.

Geleceğin Mirasçıları

Müsâmahalı insan, hayatın her safhasında daima kazanır ve hiçbir zaman kaybetmez. Bugünü yaşarken aynı zamanda yarın olmak, ancak müsâmahalı insanlara mahsus İlâhî bir mevhibe ve hikmet buududur. Buna mazhar olanlar da yarınki dünyanın biricik mirasçılarıdır.

Hicret Ruh

Bizler için hizmet adına hicret çok önemlidir. Evet, her birerlerimiz, mukteza-yı beşeriyet olarak bazı karışık işlere girdiğimizden ve elimizde olmayarak bazılarının hakkımızda bir kısım bulanık şeyler söylediğinden ve söyleyeceğinden, doğup büyüdüğümüz yerden hicret edip ayrılmamız elzemdir. Zira niyetler ne kadar halis de olsa, tam bir emniyet ve güven telkin edebilmek için, muhatapların dimağlarında en küçük bir bulantıya meydan vermeyecek şekilde nezih bulunmamız, nezih tanınmamız şarttır. Bu da ancak, bizim, yanlış ve eksiklerimizi bilmeyenlerin yanında mümkün olur ki, dilimizde bunu "gökten inmiş gibi" sözcüğüyle ifade ederiz.. ve böyle olmamız, böyle görmemiz hizmetin te'siri açısından çok önemlidir.

Allahu Teâlâ gönderdiği bütün peygamberleri ve onların arkalarındaki müceddidleri, mürşidleri hicret ettirmesi de bunun âdetâ ilâhî bir kanun olduğunu gösteriyor. Allah bu kanunla bütün mürşidleri, mübelliğleri âdetâ hicret yolundan geçmeye zorluyor gibidir. Çağımızda biri, şarkın yalçın kayaları arasında zuhûr ediyor, sesi orada değil de daha ziyade Batı Anadolu'da ve İstanbul âfâkında yankılanıyor. İmam Gazalî'nin

gezmediği yer kalmıyor. İmam-ı Rabbanî Hazretleri bir baştan bir başa Hindistan'da seyahat ediyor. Bu müstesna büyüklerden hangisinin mücadelesi tetkik edilse, hayatlarında hicretin ağırlık ifade ettiği görülür.

Mukaddes göç, hizmetimiz açısından eski devirlere nisbeten daha da önemlidir. Evet, bir mü'min kardeşimiz, buradan kalkıp diyar-ı küfre hicret ediyorsa, biz bunu önemsiz göremeyiz. Bugün bir Medine yoktur ama, her yere Medine'nin boyasını çalmak, Medine misal şehirler kurmak vardır.. bir diğer tabirle, Medine sahibinin huzuruna çıkabilmek için, pek çok Medine meydana getirmek şarttır. "Medineleri arkamıza bırakıp, senin Medine'ne koştuk ya Rasulallah!" diyebilmek için, bugün hicrete ve hicret beldelerine ihtiyaç vardır. Evet, sırf Allah rızası için ve İslâm'ı neşretme yolunda, dünyanın dört bir yanına göç edenlerin durumunu hafife alamaz ve basite ircâ edemeyiz; çünkü bu muhacirlerin herhangi bir maddî çıkarları ve menfaatleri yoktur.. yaptıkları ve yapacakları şey sadece İslâm'ı tebliğ, bekledikleri de sadece ve sadece Allah'ın rızasıdır. Türkiye'nin içinde ve dışında ve âlem-i İslâm'ın sair yerlerinde, Hakk da'vası için hicret eden kimseler, "inneme'l-a'malü binniyât ve innema liküllimriin ma neva" fehvasınca, niyetlerine göre mükafat görecek ve ilk hicret edenlerin arkasında - inşaallah- yerlerini alacaklardır! Yani Allah, Muhacirleri Muhacirlerle, Ensarı da Ensarla haşredecektir! Bu itibarla da, "Muhacirler toplansın!" dendiğinde bu mukaddes göçün heyecanıyla yollara düşmüş olanlar, Muhacirlerin arkasında yerlerini alacaklardır. Kimbilir sizden herhangi birinizin önüne Hz. Ebu Bekir (ra) mi rastlayacak, Hz. Ömer (ra) mi rastlayacak, Hz. Osman (ra) mı rastlayacak.?! Bunları her an Rabbinin huzurunda hesap vereceğine inanan ve bir ayağının mezarda bulunduğunu his ve idrak eden bir insanın ağzından dinliyor gibi dinleyin; eğer bu mevzuda hilaf-ı vaki ve mübalâğalı beyânda bulunuyorsam, Allah'a hesap vereceğim demektir...

İbadet

İbadet; cennete ehil hale gelme keyfiyetini araştırma mülâhazasıyla, insan ruhunda saklı bulunan meleklik istidâdının geliştirilip inkişâf ettirilmesi, bedenî ve hayvanî istidâtların da zabt u rabt altına alınması amelîyesinden ibarettir. Dünden-bugüne; ibadet sayesinde melekleri çok gerilerde bırakanlar görüldüğü gibi, ibadetsizlikle yuvarlanıp aşağıların aşağısına sürüklenenler de az değildir.

İbadetin en faziletlisi, Allah'ı (cc) bilip, O'nu sevmek ve insanlara faydalı olmaktır. Bu zirvenin zirvesi de, doğruyu gösteren vicdan ibresiyle her işte Hakk'ın hoşnutluğunun gözetilmesi, "Emrolunduğun gibi dosdoğru ol" sesiyle ihtizaza gelerek, bir mü'min için ideal olan gerçek doğruluğun araştırılmasıdır.

İbadetler Eşitliği Talim Eder

İbadetler, toplum içindeki farklılaşmayı asgarî seviyeye indirir ve insanlığın, öteden beri rüyâlarını görüp durduğu müsavvatı gerçekleştirir. Namaz, oruç, hac, böyle bir fonksiyonu eda ettikleri gibi zekatın da bu konuda değerler-üstü değer ifade eden bir yeri vardır. Evet, zekat, zengin ile fakir arasındaki farklılaşmayı asgarî seviyeye indiren dinamik bir formüldür. Fakirden zengine karşı takınılması muhtemel kin, nefret, kıskançlık gibi tavırlar, ancak zekat formülüyle regüle edilirken, zenginin kibir ve gurur gibi sevimsiz duygulara kapılarak fakir üstünde sulta kurması da yine ancak zekatla önlenebilir ve böylece toplumda sulh ve sükûn temin edilmiş olur.

Namaz, Namaz ve Namaz

Namaz, öyle dünyevî işlerimiz arasında geçitiriliverecek kadar önemsiz bir iş değildir. O bizim için en mühim bir meşgaledir. Bu itibarla da o, her zaman ciddiyetle ele alınmalı ve öyle eda edilmelidir. Değil başka bir iş yüzünden onun ihmale veya aceleye getirilmesi, gerektiğinde her türlü işimiz ona feda edilmelidir.

İdrak Edemediğimiz Kıymetler

Yakın geçmişimizde bizler, bir hayâlî gelecek adına, mazideki bütün güzellikleri hafife aldık ve onların nicelerini de tahrip ettik. Kimbilir, bu sorumsuzca davranışlarla ne değerler yıkılıp gitti, ne hayatî dinamikler nesillere unutturuldu..! Bari şimdi olsun, o zamanlar va'dedilen şeylerin birer vehimden ibaret olduğunu anlayıp, heder olan bunca zaman, bunca sa'y için oturup ağlayabilseydik..! Ama, ihtimal ki, henüz yitirdiğimiz bunca tarihî değerın kıymetini idrak edememişiz...

Sebeplere Riayet ve Tevekkül

Büyüklerimiz, tevekkülle sebeplere riyeti mezcedip birleştiren çok güzel bir söz söylemişlerdir: "Esbaba tevessül, mani-i tevekkül değildir." Yani sebeplere tevessül etmek, tevekküle mani bir durum değildir.

Hatta, sebep dairesi içinde yaşayan, sadece tevekküle bakarsa cebrî olur. Sebep dairesi içinde bulunduğumuz sürece, hem cebrî hem de itizâlî olmamak için, sebeplere riayet etmek, neticeyi de Allah (cc)'tan beklemek bir esastır.

Sabır ve Sadakat Mihengi

Sabır ve sadakat ancak imtihanlarla belli olur. Her türlü imtihan karşısında, Hakk (cc) kapısından ayrılmayanlar ve orada kalmaya kararlı olanlar ve kapının her açılıp kapanışında, başı kapının eşiğinde bekleyenler bu imtihanı kazanmış olacaklardır. Az bir sıkıntı ile yol-yön değiştirip, kapının önünden ayrılanlar da kaybetmiş olacaklardır.

Zekât ve Cömertlik

Cömertlik, Allah'ın "Cevâd" ismiyle rezonansa geçmenin adıdır. İnsan, yaptığı işlerde ne ölçüde esma-i ilâhî ile münasebet halinde ise, neticesinde elde ettiği faydalar aynı nisbette olacaktır. Bir hadîslerinde Allah Rasûlü (sav), şöyle buyurmaktadır: "Allah "Cevad"dır; cömertliği sever ve güzel ahlâkı sevmesine mukabil çirkin huyları kerih görür."

Vermek Allah ahlâkıdır. Allah ahlâkıyla ahlâklanmak ise, her zaman ve her yerde, ayağın sağlam bir zemine basması demektir.

Demek ki zekât, fakiri zenginın yanına yaklaştırdığı gibi, zengini de Ganiy-yi Mutlak olan Allah'a yaklaştırmakta ve kul ile Rabb arasında ciddi münasebet temin etmektedir.

Mal ve Can Karşılığı Cennet

İnsan, elde ettiği şeyleri ebedî hayatı adına değerlendirdiğinde, bu, o kimsenin, hissini müsbet yola kanalize etmesi ve büyük bir yatırım adına ciddi adımlar atması demektir. Bilhassa bu yatırıma esas teşkil eden iki önemli husus vardır ki o da, mal ve canın Allah yolunda kullanılması ve feda edilmesidir. Ancak bu şekilde mal ve cana ebediyet kazandırılmış, karşılığında da büyük mükafatlar elde edilmiş olur. Evet, mali ebedileştirmenin yolu, bütün çeşitleriyle infak, canı ebedileştirmenin yolu da maddî-manevî, küçük-büyük cihaddır. Allah (cc) yüce beyânında şöyle buyurmaktadır:

“Allah mü’minlerden canlarını ve mallarını cennet mukabilinde satın almıştır.”

Akabe Bey’atları esnasında, Allah Rasûlü’nün tekliflerine “evet” dediklerinde karşılık olarak elde edecekleri şeyin ne olacağını soran ensara, Peygamber Efendimiz (sav); “Cennet” cevabını vermişti ki, bu, mal ve canın Allah yolunda kullanılmasıyla, onlara ebedî âlemde verilecek mükâfattan başka birşey değildi..

Metod

Metodlu düşünce, metodlu çalışma, ilim ve hikmet açısından iki önemli esastır. Aklın ilhama açık hale getirilip dosdoğru kullanılması demek olan hikmet, din, ahlâk ve sanatın da en ehemmiyetli desteği ve en mübarek kaynağıdır.

İdeal İnsan

İdeal insan; “Hayat nedir, ölüm nedir, varlık nedir, kendisinin varlıkla alâkası nedir, kulluk nedir, itaat nedir, günah nedir, sevab nedir, musibetler nedir ve bunların insanoğluna musallat olması nedendir?..” gibi binbir bilmecenin, onun dimağında anaforlar meydana getirmesine karşılık, vicdanında her zaman çakıp duran hikmet parıltılarından, ruhuna akseden ilham esintilerinden örüp ortaya koyduğu nurdan helezonların ta zirvesine yükselerek, oradan herşeyin perde arkası “melekut”unu sezer, anlar.. sonra da hayret ve hayranlığın hasil ettiği sevgi ve mehabetle, ruhunun ilk kaynağına yönelir ve itminân soluklar. Bu noktaya ulaşmış bir ruh, ne ihsanlarla şımarır, ne de mahrumiyetlerle sarsılır. Nimet ile nikmeti, kahr ile lütfu bir tutar, bir görür.. başkalarının şımarıp küstahlaştığı, karamsarlaşıp yeisle inlediği aynı anda, o, çölde gül bitirmesini, kamıştan şeker çıkarmasını bilir ve kaybetme kuşağında dahi sürekli kazanır.

Dengi Olmayan İbadet

Allah uğrunda yapılan her işin mutlaka bir sevabı vardır ve onun karşılıksız kalması düşünülemez. Ama oruca gelince, onun sevap yönüyle âdetâ dengi yoktur. Ebû Umâme (ra) şöyle diyor: “Rasûlullah’a, yapmam gerekli bir amel söylemesini istedim. O da: “Oruç tut. Zira onun dengi yoktur.” Ben yine tekrar ederek aynı şeyi sordum: O, “Oruç tut. Zira onun dengi yoktur.” Ben üçüncü kez yine sordum. O, aynen “Oruç tut. Zira onun dengi yoktur” buyurdular.

Oruç-Beden-Ruh İlişkisi

İnsan, ruhla ceseden mürekkep bir varlıktır. Ruhun olmadığı cesed bir ma'nâ ifade etmediği gibi, cesedin olmadığı ruh da -teklif dünyası adına- çok fazla bir şey ifade etmez. İnsan, yiyip içtiği nesnelere, bedenî hâl ve hareketleriyle ve yerine getirmeye çalıştığı ibadet ü taatla hem cesedine ve hem de ruhuna hizmet eder. Ağzına aldığı bir lokma zâhiren midesine gitse de onun da ruh üzerinde bir kısım te'sirlerinin olduğu muhakkaktır. Yaptığı bedenî hareketler, vücutta maddî olarak bazı te'sirler oluşturduğu gibi, bunların ruhda da değişik te'sirleri söz konusudur.

İnsanın ferdî hayatının geliştirilmesi ve olgunlaştırılmasında riyazâtın pek mühim bir yeri vardır. Bu da ancak oruçla olur. Bu itibarla orucun bir ma'nâsı da, ruhun riyazâtı ve cesedin perhizi demektir. Sık sık oruca müracaat edildiği ölçüde, onun vicdanda hasıl edeceği güzellik ve faziletler açık bir şekilde müşahade edilebilir. Midede fani olan ve tamamen cesed kesilen ve her zaman, her yerde midesini düşünen bir insanda temiz bir ruh ve saf bir kalbin bulunmasına ihtimal verilemez. Böyle birisinin yaptığı şey, yeme, içme, def-i tabiide bulunma, yani çeşitli nimetleri alma ve aldığı şeyleri de şükürsüz bir nankör olarak itlaf etmeden ibarettir. İşte oruç, insana, bunun böyle olmaması gerektiğini hatırlatır.

Kul, Allah'a Ulaşmayı Özlemle Bekler

Allah'ın huzuruna çıkmaya hahişkâr, arzulu, istekli ve "Rabbim sana ne zaman vasıl olacağım?" düşüncesini içinde taşıyan bir insana, Cenab-ı Hakk sanki: "Kulum, ne zaman karşıma geleceksin, sen bana aşık olduğun gibi Ben de sana müştakım" demektedir. Ve her mü'min, imânının derecesine göre, kuşlar gibi Rabb'in huzuruna varacağı ânı gönülden iştihakla bekler. Ahiret pazarında herhangi bir sermayesi olmayan, o âlemlerle alâkalı hazırlığı bulunmayan kişi ise, Allah'ın huzuruna gitmekten korkar ve endişe duyar. Ahiretten endişe eden, ölümden korkan, kabirden ürken, dünya hayatını herşey sayan kimseleri ise, Cenab-ı Hakk, hoşnutlukla huzuruna almaz.

İnsan Vardır ki!

İnsan vardır, melek gibidir. Bu insan, "Rabbim öbür tarafta yakamdan tutar, beni hesaba çeker" düşüncesiyle karıncaya dahi ayağını basmaz. Lokmayı ağzına koyacağı zaman, kendinden daha muhtacını görse, yemez, hemen ona verir. Rabbinin huzuruna gelince ayakları tir tir titrer, iki büklüm olur ve sürekli ahirete âit hesabını düşünür. Yeryüzünde gezerken de o, her haliyle Allah'ı ve Resûlullah'ı hatırlatır. İnsan da vardır; şeytan gibidir.. ve bu dağlardaki, ormanlardaki canavarlardan daha tehlikeli, daha zararlıdır.

Bir İtiraf

Eğer İslâm'ın zatî güzellik ve cazibesini, Kur'ân'ın da gönüllere hayat üfleyen o altın nefesi olmasaydı, bizim bugünkü eksik ve kusurlu temsilimizle, bu yüce da'va ve mukaddes emanetin hal-i hazırındaki noktaya ulaşması mümkün değildi.

Günah

Günah bir iç çöküntü, bir terslik ve fitratla bir zıtlıktır. Günaha giren kimse

kendini, vicdanî azaplara ve kalbî sıkıntılara bırakmış bir talihsiz ve bütün ruhî meleke ve kabiliyetlerini şeytana teslim etmiş bir mazlum ve mağdurdur. Bir de, o günahı işlemeye devam ederse, bütün bütün ipi elden kaçıır.. ve artık böyle bir kimsede ne bir irade, ne bir direnme, ne de kendini yenileme kudreti söz konusu değildir.

Vefa

Ferd, vefa duygusuyla itimada şayan olur ve yükselir. Yuva, vefa duygusu üzerine kurulmuş ise, devam eder ve canlı kalır. Millet bu yüce duygu ile faziletlere erer. Devlet kendi teb'asına karşı ancak bu duygu ile itibarını korur. Vefa düşüncesini yitirmiş bir ülkede, ne olgun fertten, ne emniyet va'deden yuvadan, ne de istikrarlı ve güvenilir bir devletten bahsetmek mümkün değildir. Vefanın olmadığı bir ülkede, fertler birbirlerine karşı kuşkulu, yuva kendi içinde huzursuz, devlet teb'aya karşı uğursuzlardan uğursuz ve herşey birbirine karşı yabancıdır, tıpkı camidler gibi.. Üst üste ve iç içe olsalar bile...

Vefanın Kazandırdığı

Vefa, fertlerin birbiriyle kaynaşıp bütünleşmesini temin eder. Vefa sayesinde cüzler küll olur; ayrı ayrı parçalar bir araya gelerek vahdete ulaşır. Vefa duygusu varıp sonsuzluğa erince, ötelelerden gelen tayflar, kitlelerin yolunu aydınlatır ve toplumun önünü kesen bütün tıkanıklıkları açar. Elverir ki o toplum, vefa duygusuyla olgunlaşmış ve onun kenetleyici kollarına kendini teslim etmiş olsun.!

Orta Asya Gerçeği ve Küçük Bir Değerlendirme

Orta Asya'da -ki biz oraya Türkistan demeyi daha uygun buluyoruz- yetişen hamiyetli ruhlar ve dıştan onlara el uzatan imânî ve gayretli sineler, eğer bugün, bu milletin geçmişinden gelen hayatî unsurlarla, sonradan aşılınmış şeyleri birbirine karıştırmaz ve kökten gelenlere yol verip, diğerlerini tasfiye edebilirlerse, bu mazlum milletlerin geleceğini teminat altına almış ve ülkeleri aydınlık yola çıkarmış sayılırlar. Aksine, millet ruhundan fıskırıp çıkan değerlerle, mağduriyet ve mahkûmiyet dönemindeki aşılabilir birbirine karıştırılacak olursa, ihtimal, bu dünya, bir kere daha öldürücü girdaplara kapılacak; dolayısıyla da başarı kuşağında hezimetten hezimete uğrayacak, yükseleceği yerde daha derin çukurlara düşecek, birleşme yolunda tefrikalardan yakasını kurtaramayacak.. ve tam "kurtuldum" diyeceği an; bir kısım yeni sadme ve yeni plânlarla temelinden öyle bir sarsılacak ki, -hafızanallah- belki de bir daha belini doğrultamayacak...

Onun içindir ki, evvelâ, bu milletin ruh yapısını, ihtiyaçlarını, sıkıntılarını, rahatsızlıklarını, rahatsızlık çeşitlerini tayin ve tesbîte çalışmak; sonra da nelerin ayıklanıp atılacağını ve nelerin bu yeni inşâda birer malzeme gibi kullanılacağını belirlemek icab eder ki, gelecekte, bugün yapılan şeyler, yeniden bir kere daha bozulup-yapılmasın.. evet, dünden bugüne, bu milletin bünyesine gelip yerleşmiş, dolayısıyla da sökülüp atılması gerekli olan bir yığın şey olabilir; ama evvelâ, neyin, nasıl yapılacağı plânlanmalı, sonra bünyeden atılacak şeyler atılmalıdır! Aksine, yıkımlar, yapma plânına göre ele alınmazsa, tahripler sürer gider, toplum da birbiriyle zıtlaşan ve çatışan yığınlar haline gelir.

Bu itibarla, Orta Asya Türklüğü'ne içten ve dıştan yardım eli uzatanlar, onların millî ve dinî temayüllerine, tarih şuurlarına ne kadar uygunluk içinde bulunabilirlerse, o ölçüde

muvaffak olur ve muvaffakiyetlerine de süreklilik kazandırırılar.

İnanç ve Ümit

İnançlı bir insanın ümitsizliğe düşmesi düşünülemez. Gerçi, yer yer onda da bir kısım hayâl kırıklıkları, inkisarlar görülebilir. Ama bunların hiçbiri kalıcı değildir; geldikleri gibi giderler; o da vakit fevtetmeden kendine gelir, doğrulur ve yoluna devam eder.

Meâller Okunmalı mı?

Allah kelâmında her zaman, insan aklına, insan idrakine tenezzül söz konusudur. Ancak bu, dağdaki çobanın da Kur'ân'ı istenen ölçüde anlayabileceği ma'nâsına da gelmez. Belki sadece, herkesin kendi seviyesine göre Kur'ân'dan istifade edebileceği gerçeğini dile getirir.

Ayrıca burada, önemli bir hususa da dikkat etmek gerekir.

Her insanın Kur'ân'dan istifadesi, biraz da onun istifade tekniğini bilmesine bağlıdır. Başta, Kur'ân'dan tam istifade edebilme tekniği ile alâkalı şu husus zikredilebilir. Arapça bilenler yılda en az birkaç kere Kur'ân'ı iyi hazırlanmış meâllerden takip etmeli ve eski malumatlarını taze tutmaya çalışmalıdırlar. Arapça bilmeyenlere gelince, ben şahsen onların meâl okumalarını tavsiye etmem. Onlar, Kur'ân'ı mutlaka tefsirlerden öğrenmeye çalışmalıdırlar. Günümüzde yazılan Türkçe birçok tefsir var. Bunlardan akide bakımından sağlam ve Ehl-i Sünnet görüşünü tam aksettiren herhangi bir tefsiri okumakla, zannederim Kur'ân'ın muhtevası hakkında, belli ölçüde de olsa, bilgi edinmek ve malumat sahibi olmak mümkün olur.

Eğer, Arapça bilmeyenler, tefsir okuyacak kadar vakitleri yoksa, benim tavsiyem, en azından Hasan Basri Çantay'ın meâli gibi açıklamalı bir meâl okumalıdırlar. Aksi halde eldeki meâllerle yetinmeleri onları aç-susuz bırakacağı gibi bir kısım şüphelere de atabilir. Hele, Kur'ân'ı okudukları meâllerden ibaret zannedenler için, böyle bir meâl okuma, Kur'ân'la hiç ilgilenmemeden daha tehlikelidir.

Arapça bilenlerin meâl okumalarında ise, böyle bir tehlike söz konusu olmasa gerek; çünkü onlar, dil bakımından ellerindeki meâlin eksikliğini görebileceklerinden, ihtimal daha az aldanacaklardır.

Konuyu hülâsa edecek olursak: Ben, belki şimdiye kadar söylenenlerin aksine, Kur'ân meâli okumayı, Arapça bilenlere tavsiye ediyorum. Arapça bilmeyenlerin ise, Kur'ân'ı, meâllerden daha geniş bir perspektifle ele almaları gerektiğine inanıyorum.

Gündemi Elde Tutmak İçin

Duyguda, düşüncede, hamlede, aksiyonda atıl millet ve toplumların, cemaat ve grupların, bir aksiyon alâmet ve belirtisi olan "gündemi belirleme" fonksiyonunu eda etmeleri söz konusu değildir. Belki öteden beri, bu tür millet, toplum, cemaat ve gruplar, başkalarının belirlediği gündeme ya adapte olmuş ya da reaksiyon göstererek karşı çıkmışlardır. Bazen de duruma göre, başkalarının belirlediği gündemin çağrışımlarıyla avunmuşlardır.

Mes'eleye bu açıdan yaklaştığımızda, şunu rahatlıkla söyleyebiliriz ki: Başkalarının

gündemine adapte olmak da, reaksiyoner davranışlarda bulunmak da ancak geri kalmışlığın ve -ilerleme sürecinde de olursa- hâdiseleri geriden takip etmenin ayrılmaz bir vasfı gibidir. Buna aynı zamanda, gündem belirlemede kifayetsiz kalışın tabii neticesidir de diyebiliriz.

Reaksiyoner davranışları, başkalarının taarruzuna karşı müdafaada kalmak ve karşı tarafın yaptıklarını, geçici de olsa durdurmaya gayret etmek şeklinde yorumlamak da mümkündür. Ne var ki bu da yine, hamleci ruhla te'lif edilmeyen bir zaafdır.

Halbuki gündem belirlemek ve hâdiselerin nabzını elde tutabilmek için, devamlı fikir ve düşünce üreten bir "beyin kadro"ya ve bu düşünceleri pratiğe dökebilecek "dinamik insanlara" ihtiyaç vardır. Tabii bütün bunlar, birer plân ve program gerektiren işlerdir.

Plân ve programlar önce tasavvurla başlar. Sonra akıl sürecine girer ve birer düşünce ve fikir olurlar. Sonra bu düşüncelerin hayata geçirilmesi için vasat ve ortamın müsâit hale gelmesi de şarttır. Demek oluyor ki, mes'elenin, bir düşünce ve fikir olarak hazırlanması, bir de bu düşünce ve fikirlerin hayata geçirilmesi yönleri var. Biz bunların bütününe plân ve program diyoruz.

Her ciddi aksiyon ve hamle, hep böyle bir plân ve programın ürünü olduğu sürece yararlı ve kalıcı olmuştur.

Bizde, üç asırdan bu yana ve bilhassa Tanzimat'tan beri, devletlerarası muvazenede çok hayatî bir yeri olan gündemi elde tutma gibi bir plân ve projemizin olduğu söylenemez. Bugün, içinde bulunduğumuz hâdiselerin amansız tazyikiyle bunu biraz daha derinden hissedebiliyoruz.

İnkılâpçı Ruh Hasreti

İnkılâpçı ruhlara muhtacız. Hava kadar, su kadar ihtiyacımız var inkılâpçı ruhlara. Kendini yenilemesini bilen ve bildiğini yeni yeni komprimeler halinde takdim etmeyi beceren insan yokluğudur ki, bugün fikir ve kültür hayatımızı iflasa sürüklemiştir.

Düşünün ki, asırlarca bizde tasavvurî mantık okutulmuştur. Bizim talebelik dönemimizde de aynı mantık okutulurdu. Hatta "İsagoci" ve "Muğnittullab" gibi mantık kitaplarını ben de birkaç kere okuttum. Halbuki bu dönem zarfında Batı'da, Bacon ve Russell gibi düşünür ve filozoflar değişik mantık süreçlerini aşarak tatbikî mantığa, hatta riyazî mantığa ulaşmışlardı. Gariptir biz, uzun zaman Yunan'dan kalma bir kısım eski şeyleri heceleyip durmuşuzdur.

İşte böyle bir dönemde Bediüzzaman gibi inkılâpçı bir ruh çıkıyor ve mantık adına "Kızıl İ'caz" adlı eserini yazıyor. Ve bu eserini, bazı tembel zihinleri düşündürmek için yazdığını söylüyor. Ne var ki, o dönemin tembel ruhları bir türlü bu inkılâpçı ruhun eserini kabullenemiyor.. kabullenmek bir yana, Aristo mantığında takılıp kalmış bu ruhlar, farklı şeyler söylüyor diye Bediüzzaman'a cephe alıyorlar.

Arapça öğrenimiyle ilgili de aynı şeyler söylenebilir. Daha işin başında Arapça'nın şer'î ilimleri öğrenmeye vesile olduğu söylenir; ama nedense, o vesilede, insanların beş-on senesi beyhude zayi olup gider. Halbuki aynı malumatı, tekniğine uygun olduğu takdirde, üç-beş senede öğretmek de mümkündür.

Ben, üzülererek, "kaht-ı rical" de diyebileceğimiz inkılâpçı ruh yokluğunu bütün üniversite ve fakültelerimiz için de söyleyeceğim. Bizim şu andaki kültürümüz, üzülererek itiraf etmeliyiz ki, tamamen şablonculuk ve adaptasyonculuk üzerine kurulmuştur. Bu arada, fişleyip-işleme ve bunları ard arda sıralayarak kitap yazma da

ayrı bir eksikliğimiz ve hatta komik bir yanımızdır.

Ama, öyle inanıyorum ki, yetişmekte olan yeni nesiller arasından, her sahada inkılâpçı ruhlar çıkacak ve birkaç asırdan beri süregelen bu humudet dönemini sona erdireceklerdir.

Zülcenaheyn Olma

Da'vâ adamı olma ile maneviyata açık olma farklı şeylerdir. Öyle insanlar vardır ki, hizmette en öndedirler ama, fakat gözleri ma'nâyâ açık değildir. İlim-irfan sahibidirler, ama, ma'nâyı görmede köylü ve hatta bedavidirler. Bazıları da vardır ki, onların vicdanları ma'nâyâ açıktır. Hizmette geride görünürler, malumatları da çok sınırlıdır. Fakat eşyanın perde arkasına açıktırlar. Keşke her iki yönümüzü de geliştirip böyle iki buudlu olabilseydik!..

Ham Ruhlar

Devr-i Saâdet sonrasını kana-irine boğan, çilesiz ruhlardı. Daha sonraki devirlerde, birbirinden baskın, bütün hoyratlıkların ve azgınlıkların arkasında da, yine hep bu ızdırapsız ruhlar vardı. Bir kere olsun, sahib olduğu şeyler uğrunda aç-susuz kalmayan; yurt-yuva adına fedâkârlık göstermeyen, belli bir dönemin zarurî sarsıntılarına, sıkıntılarına ma'ruz kalmayan ızdırapsızlar... Zaten hayatını, madde ve konforun levsiyatı içinde geçiren böyle ham ruhlardan, hangi fedakârlık beklenebilir ki? Fedakârlık herşeyden evvel, nefsin sefil arzularına karşı koymakla başlar ve toplumun mutluluğu adına kendi saâdet ve hazlarını unutmakla kemâle erer. Yoksa, her fedakârlık iddiası bir aldatmaca ve toplumun yüzüne savrulmuş koca bir yalandır..

İmtihan Sırrı

İmtihan görmemiş ölü gönül ve ham ruhların, nefisleri adına insanlığa yükselmeleri bahis mevzuu olamayacağı gibi, içinde yaşadıkları topluma da, en küçük bir menfaatleri dokunmayacaktır.

Elmas gibi ruhların, kömür tıynetli kimselerden ayrılması imtihana bağlıdır. İmtihanın olmadığı bir yerde, altını, taştan-topraktan; elması da kömürden tefrik etmeye imkân yoktur. Ve yine imtihanın olmadığı bir yerde, en uğursuz ruhlar en yüce kametlerle iç içedir. İmtihanla, melekler gibi sâfi ruhlar, habis ruhlardan ayrılır ve kendileri için mukadder zirvelere yürürler.

Ah Vefa!..

Bıktık şu hergün birkaç defa yeminini bozup ahdinden dönenlerden. Her sözü mübalâğa, her davranışı sun'î muâmelelerden ve vefa duygusundan mahrum uğursuz gönüllerden!.. Ve nerdesiniz! Ey bir vefa düşüncesiyle sözleştiği yerde günlerce kıpırdamadan bekleyen vefalı dostlar!.. Nerdesiniz ruhuyla bütünleşmiş vefa timsâli eroğlu erler!.. Nerdesiniz bir vefa uğruna harab olup, turâb olup gidenler ve çok bereketli bir devrin ak alınlı insanları!.. Kalkın; girin ruhlarımıza! Kamçılâyın hayâllerimizi ve boşaltın vefa adına ruhlarınızda ne taşıyorsanız, hepsini sinelerimize! Mertliği, yiğitliği, vefayı bütün bütün unutmuş sinelerimize.. boşaltın da bizleri bu

yeniden diriliş yolunda Hızır çeşmesine ulaştırın!

Ölümsüzlüğe Erenler

Sinesini en yüksek mefkûre ve insanlık sevgisiyle donatanlardır ki, kalbin enerji balansını düzeltmiş, duygularını en ulvî hedeflere doğru kamçulamış ve kendi içlerinde ölümsüzlüğe ermişlerdir. Bir hamlede hayvânî yaşayıştan kurtulup bedenî hazlarını aşan bu talihliler, ruhlarını coşturmuş, kalplerini kanatlandırmış ve nefislerinin rağmına insanlıklarını alıp gönül dünyasında zaferlere ulaştırmışlardır.

Kendini Yenileme ve Diriliş

Kendini yenilemek, tamamen metafizik çizgide cereyan eden bir hâdise ve rûh plânında bir diriliştir. Mukaddeslerine, tarihine sınıksız bağlılık içinde bir diriliş... Zaten, başka türlüsüne diriliş de denmez ya!..

Bu diriliş yolunda, kendini yenilemeye muvaffak olmuş bir fert, toplumun, pörsümez, solmaz bir rüknü ve bu türlü fertlerden meydana gelmiş toplum da, dünya muvâzenesinin mühim bir unsuru olma durumuna yükselir. Ne var ki, bütün bir milleti içine alacak şekilde böyle bir yenilenme de, önceden kendini yenileyebilmiş bir kadronun mevcudiyetine vâbestedir. Gönül imân ve ümitle par par yanan, dimağı her lâhza yığın yığın sentezlerle ayrı iklimlere doğru kanat çırpıp yükselen, gözünde "aydın günler" in tasavvuru kendini yenilemiş mukaddeslerden mukaddes bir kadroyla... Tabii, bu kudsîler topluluğunun, düşünce ve kanaatlerini, sonsuza kadar birer meşale gibi taşıyacak ve yaşatacak "hayrül-halef" nesillerin bulunması da, ehemmiyet arzeden ayrı bir husus...

Zorluk Eleri

Onlar, hüsn-ü zannın verdiği makamlara bel bağlamayacak kadar, nefisleri ile hesaplaşma içinde ve kendilerini müdrikdirler. Ne başardıkları işlerin azâmeti, ne de çevrenin onlarda görüp saygı duyduğu yüce mertebeler, aslâ onları şımartmaz. O kudsî vazifeyi üzerlerine aldıkları ilk günde, nasıl bir tevazû ve mahiyet içinde idiyeler, her bucakda dalgalanan birer bayrak haline geldikleri gün de, aynı asalet ve soyluluğu gösterirler.

Onlar, elde ettikleri muvaffakiyetlerin karşılığını, kendi milletlerinden bekleme gibi bir dilencilik ve garâbete de düşmezler. İhtiyaç içinde dahi olsalar, en sevmedikleri şey, böyle bir dilenciliktir. Halka verdikleri şeylerin, kat katını onlardan geriye alma dilenciliği...

Fazilet Beldesi

İnsan hayatının en yüksek gayesi, ferdin yükselip ruhuyla bütünleşmesi, "fizik ötesi" aydınlıklara ulaşarak, Yaratıcı'nın esrârına vâkıf olması ve rûhânî zevklere ermesidir. Bu ulvî hedefe doğru kanatlan ruh, hep mutlu; bu istikamette gösterilen her gayret içlere aydınlık getirici ve mübeccel; bu hayatı ele alan insan faziletli ve böyle insanların ülkesi de fazilet beldesidir.

Başkasının Destanıyla Avunanlar

Başkalarının destan ve menkıbeleriyle coşup teselli olmak, ferdî ve içtimai sorumluluğunu yerine getirememiş, âciz ve aşağılık duygusuna kapılmış kimselere has marazî bir keyfiyettir. Bu hastalığa mübtela olmuş bir cemiyette, fâti ruh, yerini, geçmişi destanlaştıranlara, sırf eskiye âit türkûleri mırıldananlara ve marşlara gömülüp gidenlere bırakır. Böyle bir toplumda dinî düşünce ve dinî mükellefiyetler, aşk ve heyecan mahrumu sefil bir gurûhun inhisarında, folklor haline getirilerek yığınları eğlendirici ve dinlendirici bir festival halini alır. Ve yine böyle bir cemiyette, kalp ve ruhun derece-i hayatına giden bütün yollarda söz ve devran; görüşleri sığ, düşünceleri fakir, himmetleri meflûç, iç dünyaları karanlık ve başkalarının yaşadığı hârikaları hikâye etmekle teselli olan bir kısım haddini bilmezlerle kalır.

Bu Yolun Kaderi

İnsanlığa hizmet düşüncesini taşıyan herkes, vazifenin kudsî, seferin uzun, yolların da yokuş olduğunu ve bu yolda, çeşitli şirretliklerle karşılaşılacağını, her köşe başında ölümle burun buruna geleceğini, bir cânî, bir serseri gibi hakarete uğratılacağını; hatta çok defa insanca yaşama haklarından mahrum bırakılacağını bilip, bu kudsîler yoluna öyle baş koymalıdır. Yoksa, bir kısım çilesiz ham ruhların, çok ehemmiyetsiz sıkıntı ve mahrumiyetlerinden ötürü, yol ve yön değiştirme ihtimalleri vardır.

Realitenin Asık Çehresi

Aslında hep başkalarının eksik ve gedikleriyle meşgul olanlar, kendi hata ve kusurlarını göremeyecek kadar kör ve gönüllerini coşturup ruhlarına istikamet veremeyecek kadar da iradesiz ve mefluç kimselerdir. Böylesi her söz ve davranışlarıyla, durmadan başkalarını gayyâlara yuvarlarken, Firavunlaşmış egolarına göklerde bile taht bulamazlar. Nefsâniliğine "pes" demiş ve kendi içinde mağlub bu derbeder ruhlar, düşünce ve iradelerini delik-deşik eden bu türlü zaafardan kurtulacakları âna kadar da, doğruyu göremeyecek, doğru karar veremeyecek ve hele kat'iyen bellerini doğrultamayacaklardır.

Yüksek İdeallere İrşad

Gelecek günlerde, nelerin bizleri beklediğini söylemeye ve bâtili tasvir ederek, saf düşünceleri ümitsizlik içinde boğmaya gerek yok; millete, kendini yenileme yolları gösterilmeli ve istikbâli omuzunda bayraklaştıracak genç kuşaklar, ulvî hedeflere, yüksek ideallere irşad edilerek gâyesizlikten kurtarılmalıdırlar.

Büyük Kahramanlık

Ebedî varlığa ermek için, ölüp ölüp dirilmek ne zevkli!. Her hırpalanışı bir tenbih sayarak silkinip kendine gelmek ne hoş!. Binbir bâdire içinde ümidini koruyarak, geleceği kucaklamak ne büyük kahramanlıktır!

İradeyle Kucaklanan Ufuklar

Her da'vâ ve düşünce evvelâ, iradenin plân ve projeleriyle varlığa erer. Onun itici gücü ve çekici kuvvetiyle en sarp ve derin engebeleri aşarak zirvelere ulaşır. Sonra da, yine onun yukarı âlemlere bağlı esrarlı oyunları, devamlılık kazanır ve yerinde kalır. Ay'la aramızdaki mesafe, şahlanan iradenin kanatlarıyla aşıldı. Ağrı'nın zirvesi onunla didik didik edildi. Okyanuslar Küllî İrade'nin tecellisine vesile, insanoğlunun elindeki bu meşaleyle aydınlandı. Önümüzdeki günlerde, fezanın büyük bir kısmı da yine bu ışıkla nurlanıp, okunan bir kitap haline gelecektir.

Perspektif

Bir Muhasebe Sayfası

Şöhret, bakışlarımızı bulandırdı: Şehvet bir sis gibi kalplerimizi sardı. Gurur ruhlarımızı felç etti ve benlik boynumuza kemend oldu. Hasbîlik ve başkaları için yaşama düşüncesi gönüllerimizden silinip gitti.. silinip gitti ve onun yerini menfaat-perestlik aldı. Hepimiz benliğin "tozpembe" ikliminde tıpkı birer "süpernova" gibi şiştikçe şiştik, sonra da kendi enkaz ve küllerimiz altında ezilip gittik. Evet, kendini benlik anaforuna kaptıran bizler, zamanla ruh dünyamıza o kadar yabancılaştık ki, hayatımız bütün bütün bir hezeyan oldu. Artık, pek çoğumuz itibariyle, aydın göremez, sâlim düşünemez, menfaat hislerinden sıyrılamaz ve diğergamlıkla şahlanamaz olmuştuk. Azgınlaşan arzularımız, hakkın isteklerinin önüne geçmiş ve yer yer rûhlarımız, nefsânîlik karşısında dize gelmeye başlamıştı. Ve tabîî, etrafımızı saran bu kadar sis ve duman içinde, aydınlık yolun yolcularından uzaklaştıkça uzaklaşmış ve nefsânîliğimizle yapayalnız kalmıştık. Daha acısı da, rûhumuz akrebin kiskacında olduğu halde, bizler çakırkeyf, bedenî hazlara temennâ durur olmuştuk. Gözlerimiz bağlı, karadeliklerin boy gezdiği iklimde dolaşıp duruyor ve bunun farkında bile olamıyorduk.

Şimdilerde şayet, bir hamlede sıçrayıp özümüzü bulamaz, da'vâ düşüncemizle bütünleşemez ve kaçırdığımız kâfileye yetişemezsek, zamanın acımasız dişleri arasında ezilip gitmemiz mukadderdir. Aslında biz, kendimize gelsek de gelmesek de; doğruyu, güzeli, hasbîlik ve fazîleti temsil edenler, çevrenin amansızlığına, hasımların insafsızlığına, fırtınaların şiddetine rağmen yollarına devam etmektedirler ve edeceklerdir de. Azmin, inancın kollarında ve Hakk'ın inayetiyle, milleti yüceltme yolunda sürdürülen bu hizmet, karanlık ruhların ve karanlık düşüncelerin savulup gideceği âna kadar da devam edecektir.

Aksiyonun Mayası Aşktır

Gönlünü Allah'a imân ve O'nun marifetiyle onarmış, donatmış bir insan, derecesine göre bütün insanlara, hatta bütün varlığa karşı derin bir muhabbet ve engin bir aşk duyar; duyar da bütün ömrünü, topyekün varlığı kucaklayan aşkların, vecdlerin, cezbelerin, incizapların ve ruhanî zevklerin gel-gitleri arasında yaşar. Her dönemde olduğu gibi, günümüzde de bir ulu dirilişi gerçekleştirmek için, yepyeni bir anlayışla, gönüllerin aşkla coşup, şevkle köpürmesine ihtiyaç var. Zira aşk olmadan, neticesi itibariyle kalıcı hiçbir hamle ve hareketi gerçekleştirmek mümkün değildir. Hele bu hamle ve bu hareket ukba ve ötelere buudlu ise... Allah karşısında var eden ve var olan münasebetler içinde yerimizi belirlemek, varlığımızı, O'nun varlığının, ziyasının gölgesi olması itibariyle yaratılmış olmanın hazlarını duymak, O'nun hoşnutluğunu yaratılışın

gayesi kabul edip, hep o hoşnutluğu avlamaya çalışmak çerçevesiyle sunacağımız ilâhî aşk, sınırsız ve sırlı bir güç kaynağıdır. Yeryüzü mirasçıları bu kaynağı ihmal etmemeli, onu köpürte köpürte yaşamalıdır. Batı; aşkı, madde televvünlü buudlarıyla filozofların arkasında felsefenin sisli-dumanlı ikliminde tanıdı, tattı ve yol boyu şüphe ve tereddütler yaşadı. Biz varlığa, varlığın kaynağına, Kitap ve Sünnet adesesıyla bakarak, Yaratan'a karşı gönüllerimizde tutuşturduğumuz sevgiyi, aşk-u hummayı, ondan ötürü, bütün varlığa karşı duyduğumuz alâkayı bu iki kaynağın dengeleyici prensiplerine ve metafiziğe açık enginliklerine sığınarak gerçekleştireceğiz. Zira insanın menşei, kâinâttaki yeri, var olmasının hedefi, takip edeceği yol ve bu yolun sonu, bu iki kaynaktır. Bu kaynaklar, insan düşüncesi, insan hissi, insan şuuru ve insan beklentileriyle o denli uyum içindedir ki, bunu hissedip de hayret etmemek ve hayranlık duymamak mümkün değildir. Bu iki ak kaynak, gönül erleri için birer aşk u şevk fevvâresi, birer cezb u incizap madenidir. Onlara duygu safveti ve ihtiyaç tezkeresiyle müracaat edenler boş dönmez, onlara sığınanlar da ebedî ölmez. Elverir ki, sığınanlar, bir Gazalî, bir İmam Rabbanî, bir Şah Veli, bir Bediüzzaman derinlik ve samimiyetiyle sığınsın; bir Mevlânâ, bir Şeyh Galip, bir Mehmet Akif heyecanıyla yaklaşsın; bir Halid, bir Ukbe, bir Selâhaddin, bir Fatih ve bir Yavuz imân ve aksiyonuyla yönelsin...

Zirveyi Hazırlayan Şartlar

Bir milletin kabiliyeti ölçüsünde yükselmenin en son noktasına ulaşması ve fonksiyonunu tamı tamına eda etmesi, o milleti meydana getiren fertlerin; düşünce, tasavvur ve kültürüyle; zimamdarlarının da plân, basiret ve hasbîlikleriyle yakından alâkalıdır. İdare edenlerin eğilip fertleri görüp gözetmeleri, fertlerin de birer içtimaî varlık haline gelme yolundaki gayretleri, bir taraftan "herkes çoban ve herkes güttüğünden mes'uldür" prensibinin, diğer taraftan da "yaşama yerine yaşatma" zevkine göre akort olmanın ifadesidir.

Kara Portreden Bazı Çizgiler

Kendini aşamamış, ruhunda ölümsüzlüğe erememiş derbeder gönüller, yer yer ölüm ve zevale takılıp kalırlar; zaman zaman da bedenî hazlarında boğulurlar; boğulur da nefsanîlikleriyle tarumar olup giderler. Perspektiflerinde ikbal hırsı, sinelerinde şöhret arzusu, ruhlarında şehvet hissi ve bencilliğin kurutucu fırtınalarıyla her an hazana ma'ruz bu talihsizler, hep inançsız, hep ümitsiz ve hep karamsar oldukları için, ne peşi peşine sökün edip gelen bahar, ne de yukarılardan akıp gelen nurlar, onların gönüllerinde en ufak bir ümit kıvılcımı meydana getiremez. Ego'nun öldürücü atmosferinde felce uğramış bu bahtsızlar, feleğin çarkları hep onların heva ve heveslerine göre hareket etsin isterler: Güneş arzularına göre doğsun; rüzgar onların isteklerine göre essin; yağmurlar gönüllerine göre yağsın... Tek kelimeyle, Hakk'ın binlerce hikmeti sussun, onların hevesleri konuşsun dilerler!.. Olmayacak şeylere gönül kaptırmış bu serseri ve çocuk ruhlar, hiçbir zaman umduklarını bulamaz, dolayısıyla da bedbinlikten kurtulamazlar.

Keşke Utanabilseydik

Keşke, toplumun ma'nâ ve ruh sefaleti karşısında ürpermeyen gönüllerimizden, yaşarmayan gözlerimizden utanabilseydik! Keşke, yıllar yılı insanımızın cahil ve görgüsüz bırakılışından, gençliğin insafsızca ihmal edilmişinden utanabilseydik! Tarihten ve gelecek nesillerden utanmasak bile, keşke Allah'tan utanabilseydik!

Hakk Katının Kutluları

Günde birkaç defa düşünce mekiğini, yer ile gök arasında gezdiren ve her seferinde gönül atlasına yeni renk ve yeni buudlar kazandıran kudsîler sayesinde bizler, dimağlarımızda mihrap bağlamış küflü düşüncelerden sıyrılmaya muvaffak olur ve yosun tutmuş gönüllerimizi arındırarak insanlığımızı hatırlarız. Pencere ve kapıları sonsuza karşı daima açık ve daima onunla harman olan; kuşları dinleyip ağaçlarla inleyen; yıldızları okuyup denizlerle dertleşen; esen yelden, yağın yağmurdan, uçan kuştan, düşen yapraktan aldıkları ayrı ayrı mesajlarla gönüllerinde Hak'la konuşan, "yol bu!" deyip süvarisini bulmuş bir küheylan gibi çatlayıncaya kadar koşan bu Hakk katının kutluları, halk içinde gam yükünü çeken birer hammal, onların ızdıraplarını sinelerinde yaşayan birer müşfik hekim; elemde, lezzette, ızdırapta mutluluğa ermiş birer teslimiyet eridirler.

Karakterler Kredi Kartı Gibidir

Gerçek insanî derinliklerin, duygu, düşünce ve karakter sağlamlığı hemen her yerde geçerli bir kredi kartı mesabesinde. İman ve iz'anına, kâfirce vasıf ve düşünceler bulaştıran, karakteriyle de çevresinde her zaman Hakk'ın te'yid ve inayetine mazhar olamayacağı gibi, halk nezdindeki itibar ve güvenilirliğini de koruması mümkün değildir. Zira Hakk da, halk da insanları, insanî vasıfları, üstün karakterleriyle değerlendirir ve ona göre mükâfatlandırır. Bu açıdan da, insanî değerler itibariyle fakir, karakterleriyle de zayıf kimseler çok iyi birer mü'min görünümünde olsalar da, büyük başarılar elde etmeleri ve elde ettikleri başarıları koruyabilmeleri; aksine iyi bir Müslüman görünümünde olmadığı halde, sağlam karakteri ve üstün insanî vasıfları itibariyle birkaç kadem ileride olanların da, bütün bütün başarısız kalmaları mümkün değildir. Evet, Hakk'ın takdir ve mükafatı sıfatlara göre olduğu gibi, insanların hüsn-ü kabulü de bir ölçüde yine buna bağlıdır.

Öteler Buudlu Yaşamak

İnsan, sürekli imânda derinleşme yolunda olmalıdır. Yani eğer "ilme'l-yakîn" ölçüsünde bir imanımız varsa, bunu "ayne'l-yakîn"e çıkarmaya çalışmalıyız. Onunla da yetinmeyerek, "hakka'l-yakîn"e ulaşma yollarını araştırmalıyız. Başımızda iki gözümüz var; bunlardan biriyle dünyaya diğeriyle de daima ahirete bakmalıyız ve hep ahiret yamaçlarında dolaşarak gibi yaşamalıyız. Yaşamalı ve inandığımız hakikatleri gönlünde duya duya, dilimiz de tekrar ede ede varlığımızla bütünleştirmeliyiz. Kafalarımız her zaman ahiret duygu ve düşüncesiyle dopdolu olmalı. Öyle ki uyarıcı her harf ve kelime bize ahiretin bağ ve bahçelerini veya onun engin vadilerini hatırlatmalı. Unutmamalıyız ki, kalpten pası silmenin biricik yolu vardır, o da işte budur. Evet siz burada kalbinizden pası silmeye gayret etmelisiniz ki, ahirette de onun ışıktan dünyasında ebedî güzelliklerin temâşâsına erebilesiniz.

Sorumluyuz

Hidayet bir lütûf, bir ihsan ve bir büyük nimettir. Ekseriyet itibariyle bu büyük nimetin elde edilmesi de insan iradesinin dışında olur. Ne var ki bazen istemek, arzu etmek, iştihak duymak hidayetin âdetâ bir davetçisi gibi kabul edilir. Bir kere çevremize bakiverelim. Nice müstaidler görürüz, görürüz ve kendi kendimize hayret ederiz.

"Herşeyiyle mükemmel bu insan, nasıl oluyor da hak ve hakikate bir türlü uyanamıyor ve hep dalâlet içinde yüzüp gidiyor?" deriz. Evet, bu insanların bir isti'dât ve kabiliyetleri var. Ama nedense bir türlü hidayet iştîyak ve isteği içlerinde belirmiyor. Bu sebeple de bir türlü kurtuluşa eremiyorlar.

Ben şahsen bu tür insanların hidayete eremeyişinde iki ana sebep görüyorum:

Birincisi, şahısların kendilerine âit ve nefis kaynaklı gurur, kibir, inat, zulüm ve tenperverlik gibi bir kısım menfî vasıflar ki, insanla hidayet arasına âdetâ, kara bir perde gibi geriliyor ve o insanın hakikati tanınmasına, ona ulaşmasına engel teşkil ediyorlar.

İkincisi, bizlere âit kusur ki, o da istenen ölçü ve seviyede onlara tebliğ ve irşadda bulunamıyoruz. Bir sosyete ailesi düşünün ki, içinde ne Allah'tan, ne peygamberden, ne de ahiret motifli bir düşünceden bahis açılmaktadır. Böyle bir ailede neş'et etmiş, büyümüş, gelişmiş, kemale ermiş ve nihayet erzel-i ömrüne ulaşmış insana, eğer bir mesaj götürülmediyse, o insanın kendi kendine gerçeği bulması çok zor olsa gerek. Burada akıl ve mantığın tek başına mutlak hakikati yakalayabilmesinin mümkün olup olmadığının münakaşasını yapacak değilim. Bununla beraber, inanan kesimin ağır bir mes'uliyet altında bulunduğunu da hatırlatmadan geçemeyeceğim.

Harama Girmeye Lüzum Yoktur

Hayatımız ukbâya göre dizayn edilmeli. Talepler de bu ölçü içinde gözden geçirilmeli ve kritiğe tâbi tutulmalıdır. Nefsin bütün arzularını yerine getirmek mümkün olmadığına göre, mutlaka bu işe bir sınır koymak icab eder. Bu sınır bizler için bellidir. O da, Kitap ve Sünnet tarafından tayin ve tesbît edilen sınırlardır. "Helâl dairesi geniştir. Keyfe kâfidir ve harama girmeye hiç lüzum yoktur" ifadesi, bu ölçüyü çerçeveleyen çok güzel bir vecizedir.

Bilerek Yanlış Yapanlara Ne Demeli?..

Mollanın biri yanında büyük bir kasatura taşıyormuş. "Neden bu?" diye sormuşlar. Kitaplarda bazı yanlışlar oluyor, kazımak için demiş. "Pekala bu kadar büyüğüne ne lüzum var?" deyince de: "Bazen o kadar büyük yanlışlar oluyor ki, bu bile kâfi gelmiyor" cevabını vermiş. Yanlışsız, hatasız insan yoktur. Ancak bazılarının bilerek ve kasden bir yanlış üzerinde iki asır ısrar etmelerine akıl erdiremiyorum...

Haklılık Çizgisinde Olgunlaşma Emâresi

Herkesin kendini haklı görmesi biraz da insan tabiatında var. Allah insanı yaratırken öyle yaratmış. Bu itibarla insan "ben" diyebilir. Hatta benliğe karşı ilan-ı harp eden tasavvufçular bile, evvelâ benliği kazanma sırları üzerinde durmuşlardır. Bilindiği gibi İkbâl'in de bu mevzuda bir eseri var. "Esrar-ı Hodi" (Benlik kazanma sırları).

İnsan olarak bizde ne varsa, bunlar bir yönüyle bize Allah'ın dilemesiyle yine O'ndan gelmektedir. Yalnız burada "ukûlu aşere" cilerin düştüğü hataya da düşmemek gerekir. Onlar Allah'tan gelen feyizlerin, meşiet ve dileme olmadan geldiğini söylerler ki, bu kesinlikle doğru değildir. Ancak, mes'elemiz bu olmadığı için şimdilik bu konuya girmeyeceğiz. Şu andaki konumuz, bizde dileme, ilim, nisbî kudret ve hayat gibi hassaların bütününün Cenab-ı Hakk'tan geldiği konusudur. Burada, O'na âit bütün

sıfatları saymak da mümkündür. Bu açıdan, insanın kendine âit o hususiyetleri tanınması ve kendini keşfetmesi, vahid-i kıyasî olarak, Zat-ı Uluhiyyeti tanıma adına oldukça önemlidir. Nitekim hadîs diye rivayet edilen bir sözde "Nefsini bilen, Rabbini de bilir" denilmiştir ki, Sokrates'in bu düşünceyi okulunun girişine "kendini bil" şeklinde yazdığını da söylenir. Zaten, Kur'ân'da insanın yüklendiği ifade edilen "emanet"e, benlik ma'nâsını veren bir hayli insan vardır ve bence bu çok isabetli bir tesbittir.

Ne var ki, benlik iyi bir terbiye görmeyince veya su-i istimal edilince zararları da olabilir. İnsan mahiyetinde bir yönüyle benliğe benzeyen, şehvet, öfke, inat, hırs gibi başka duygular da vardır.. ve bunlar insana âit bir kısım boşluklardır. Nasıl bunlar, yüzleri terbiye ile âli, bâkî gerçeklere ve uhrevîliğe döndürüldüğünde önemli birer insanî derinlik haline gelirler; terbiye görmediklerinde de insan için çok tehlikeli olurlar; bunun gibi benlik de, iyi bir terbiye ile Hakk'ı gösteren pırıl pırıl bir ayna olabilir..

Evet benlik dahil, yukarıda kaydedilen fena yüzlü hasletler bir yönüyle şeytanın rahatlıkla işletebileceği nefis mekanizmasının parçalarıdır. Ancak, Efendimiz'in (sav), "Her insanın bir şeytanı vardır. Benim de.. ne var ki benim şeytanım bana teslim olmuştur" dediği gibi, nefis mekanizmasını da her zaman yola getirmek ve teslim almak mümkündür. Durum böyle olunca, şehevanî duygularla insan kötülükler açılıyor diye onun olmamasını istemek, insanlığın da olmamasını istemek demektir. Öyleyse bir taraftan şehevanî duygulara tamamen inhimak etmek gibi bir ifrattan, diğer taraftan da bütün bütün şehevanî şeylerden tecerrüt gibi bir tefritten kaçınarak orta yolu bulmak gerekir ki, o da, meşru dairedeki zevklerle, lezzetlerle iktifa edip harama girmemek şeklinde tarif edilebilir. Ve yine bazı mes'elelerde insanın dişini sıkıp dayanması lazımdır. İhtimal inat hissi de insana bunun için verilmiştir. Bilhassa hakta sebat adına inadın önemi oldukça büyüktür. Ne var ki, o hiç olmayacak yerlerde kullanıldığında su-i istimal edilmiş olur ki faydalı bir duygu iken zararlı bir zaaf haline getirilmiş olur. Hırs da öyledir. Hırs olmadan dünyayı imar etmek imkânsızdır. Ama bunu sadece şahsî çıkar ve kaprisleriniz istikametinde kullanırsanız ifrat etmiş olursunuz... Diğer bütün duyguları da böyle dengeli veya dengesiz kullanma her zaman söz konusu olabilir...

O Ânı Yakalamak

Her şeyin bittiği, tükendiği, insan iktidar ve iradesinin hiçe dayandığı bir anda kul öyle bir tazarru ve niyazla Cenâb-ı Hakk'a iltica eder ki, bu iltica perdesiz, hicabsız onu icabet ufkuna ulaştırır. İşte o an "Li zamanun" beyânında anlatılan zamanüstü bir vakittir. Öyle ki artık kul ile Allah arasındaki bütün berzahlar kalkmış.. ve kulun "Ya Rabbi" iniltileri "Lebbeyk abdî" cevabıyla mukabele görmektedir. Bütün mes'ele o anı yakalamak ve gerektiği şekilde değerlendirmektir. Bu an, her an olabilir. Öyleyse insan her ânını dikkatli yaşmalıdır.

Hizmet Sistematiği

Hizmet sistematiğinden kasdımız, hizmetin sistemli bir şekilde yapılmasıdır. Bu sistem dantelasının bazı liflerini veya ibrişimlerini şöyle sıralayabiliriz:

1. Hizmet, Kur'ân ve Sünnet yörüngeli olmalıdır. Din; Kitap, Sünnet ve Selef-i Sâlihîn'in sâfiyâne ve hâlisâne içtihatlarına dayanır.
2. Cenâb-ı Hakk'ın, mahlukatın dilleri adedince konuşma tarzı vardır. Bunun gibi, Kur'ân-ı Kerîm de dünden bugüne konuşmuş ve kıyamete kadar da konuşacaktır. O,

İmam-ı A'zam'la konuşmuş, İmam-ı Gazâlî'yle konuşmuş, İmam-ı Rabbânî'yle konuşmuş, Üstad Bedüzzaman'la konuşmuş.. bundan sonra da konuşmaya devam edecektir. Bu sebeple, onun bugüne hitabını, çağımızın her karesine olan mesajını iyi anlamak ve "eski hal muhâl; ya yeni hâl, ya izmihlâl" anlayışı içinde, Kur'an'ı çağın idrâkine sunabilme mecburiyetindeyiz. Sistem adına Kur'an'ın elmas düsturlarıyla bize söylediği çok şey vardır. Bu düsturları, hizmet sistemini küllî plânda ele alarak hayatın bütününe tatbik etmemiz gerekmektedir.

3. Teveccüh, ilâhî inâyete sunulmuş en mühim davetlerden biridir. Günebakan çiçekleri gibi, yüzümüz de, kalbimiz de hep Cenab-ı Hakk'a dönük olmalıdır ki, sürekli inâyete ve O'ndan gelecek vârihatlara açık olabilelim.

4. Âhîret, kudret yurdu olmasına karşılık, dünya sebepler diyarıdır. Dünyada esbapla muhâtız ve dolayısıyla esbaba riâyetle mükellefiz. Allah, yarattığı esbap ve kanunlarla bağlı değildir; dilerse bunları değiştirebilir. Ne var ki O, bu hikmet yurdunda icraatını hep kanunlar ve sebepler perdesi arkasında sürdürür. O halde, esbâba riâyet etmemiz öyle bir seviyede olmalıdır ki, bizi görenler, "Bunlar ne esbâbperestmiş!" demeliler. Düşünün ki Efendimiz (sav), Bedir'de de, Uhud'da da tabyelerini kurmakta hiç mi hiç kusur etmedi. Sonra da, ellerini açıp duâ buyurdu. Diğer taraftan esbâba riâyetten sonra tevekkülümüz de o derecede engin olmalıdır ki, görenler âdetâ Cebriyeci nazarıyla bakmalılar.

5. İhlas ve rıza yörüngeli yaşama, hizmette en mühim bir esas olduğu gibi, kişiyi şahsî hayatında da başarıya götüren en önemli, en selâmetli bir yoldur.

6. Nice çalımla başlamış işler vardır ki, ülfet ve yorgunluğa takılarak yarıda kalmıştır. Bu sebeple, hizmet sistematiğinde devam ve süreklilik, ilâhî inâyete sunulmuş bir diğer dilekçedir.

7. Asrımız, şahs-ı mânevî ve cemaat asrıdır. Bugün, Abdülkadir Geylânî gibi gavslar, ferd-i ferîdler de olsa, tek başlarına büyük muvaffakiyetler elde edemezler. Cemaata gelen lütuflar, fertlere gelenden çok çok farklıdır. Dolayısıyla vifak ve ittifakı korumak, hizmet adına önemler üstü önem arzeder.

8. Hizmete kilitlenmek, hizmette muvaffakiyetin en önemli unsurlarından bir diğeridir. Hz. Halid, daha iki günlük bir Müslümanken gerçekleştirilen bir sefere çağrılmadığı için, ciddî bir hicran yaşamıştı ve sabaha kadar inlemişti. Ömrü cihad meydanlarında geçmiş bu şanlı komutan, ölümlü cephe de değil de, yatağında irtihal sürecine girince, dayanıp ayağa kalkmış, atını istemiş ve şöyle demişti: "Vücûdumda, parmak ucu kadar yara almadık yer kalmamıştır ama, Halid şimdi acizler gibi yatağında ölüyor.." Evet işte bu şekilde hizmete kilitlenmeliyiz. Hatta o kadar ki, yeryüzünde ulaşılacak bir nokta kalmasa bile, "acaba semâda da tebliğin gitmesi gerekli bir yer var mı?" diyerek göklere merdiven dayamayı düşünmeliyiz. Dahası, yaptığımızı daima eksik ve kusurlu görüp, "daha yok mu?" demeliyiz. "Yapacaklarım bitti" diyen insanın kendisi bitmiştir. Bu açıdan da, hareket ve hamleden bir an dûr olmamalıyız. "Fıtratı müteheyyiç olanların zevki aksiyondur, hizmettir." Aslında düşüncenin blokajı aksiyondur ve bu bakımdan aksiyon da, bize göre düşünceden önce gelir.

9. Çok zaman ifade edildiği gibi, bir an için bile olsa, kat'iyen "ben yaptım, ben ettim" mülâhazalarına girilmemelidir. Bu türden mülâhazalar şeytanî türkülerdir. Meselâ, "bahar, otu bitirdi" demek, kâfir için bir inkâr ifadesi olarak hakikat görünse de, mü'min için ancak mecaz ifade eder. Öyleyse, hizmette, inâyetin devamı için en mühim husus, bütün neticelerin Allah'tan bilinmesi, hatta bu noktada kendi sa'y ü gayretimize ve sebeplere en ufak bir hisse verilmemesidir.

Muhabbet Fedaisi Olmak

Üstad Bediüzzaman Hazretleri "Biz muhabbet fedaisiyiz, husumete vaktimiz yoktur" der. Bu bizim için çok önemli bir düsturdur. Ancak mes'ele, böyle bir sözü söylemek veya dile dolamakla bitmez; mes'ele onu temsil edebilmektir. Nitekim daha başkaları da insanları sevmekle alâkalı çok sözler söylemişlerdir ve bunların hepsi de söz olarak güzeldir. Ama acaba bu söz sahiplerinden kaçısı dediğini tatbik ve temsil edebilmiştir? İşte bu soruya tatmin edici bir cevap vermek oldukça zordur.

Tebliğ ettiği şeyi aynı zamanda temsil etmek Efendimiz'e âit önemli bir hususiyettir. O, ne demiş ve ne söylemişse mutlaka tatbik etmiş ve dediği herşeyi hayata geçirmiştir. Hayata geçirilmeyen sözler ne kadar güzel ve mükemmel de ifade edilse zamanla küflenmeye, te'sirsiz kalmaya mahkûm olur. Değil beşer sözü, Kur'ân gibi ilâhî bir kelâm bile eğer tatbik görmezse, gönüller üzerindeki müessiriyeti adına ne kadar durgunlaştığı meydandadır. Kur'ân ki O'nun tek harfi dahi değişikliğe uğramamıştır. Kur'ân ki nazil olduğu anki taravetini, tazeliğini ve yeniliğini korumaktadır. Ama O, artık ilk dönemlere nisbeten çevresi itibariyle garip ve temsildeki zaaf ve boşlukların buğulu atmosferinde net görünememenin mağduru ve yetersizlik hezeyanlarına ma'ruz... Evet bu, asla Kur'ân'a âit bir eksiklik değildir; eksiklik O'nu hayata taşıyamayan toplumlardadır. Din ve Kur'ân hayata hayat olmalı ki, biz de diri kalabilelim. Evet Kur'ân, bütünüyle temsil edilmeli ki kendinden beklenen fonksiyonu eda edebilsin. Bütün bunlarla şu noktaya gelmek istiyorum: Muhabbet fedaisi ve sulhun temsilcisi olduğunu söylemek yeterli değildir. Önümüzde aşılması gereken bir sürü engel var. Asıl mes'ele, o güzel ifadeyi hayata geçirip temsil etmektir.

Esasen sevgi ve muhabbet, İslâm dininin en önemli prensiplerindendir. Bugün, ona, en yabancı kulüpler sahip çıksa da sevgi ve muhabbetin hakiki sahipleri yine bizleriz.

Bizim bu ifadelerimiz bazılarında inandırıcı gelmeyebilir. Bilhassa yakın geçmişte meydana gelen negatif görüntüler bizler için birer dezavantaj olmuştur. Ne var ki, onların yaptıkları yanlışları İslâm'a mal etmek kat'iyen hatadır. Evet İran'da bir inkılâp yapılmak üzere yola çıkılmıştır ama, yapılanlar ihtilal çerçevesini aşamamıştır. Kaldı ki, dünyaya İslâm imajını yanlış aksettiren sadece İran da değildir. Daha nice ülke ve liderler vardır ki, tutum ve davranışlarıyla sürekli olumsuz görüntülerin temsilcisi olmuşlardır. Tabii ki onların bu tutum ve davranışları hep karşı cephenin işine yaramıştır. Bütün bunlarla birlikte bizler, her zaman söylediklerimizde ısrarlı ve bunları temsilde de son derece kararlı olmalıyız. İçimiz insanlığa âit sevgi ve muhabbetle dolup taşmalı; kalplerimiz de her türlü düşmanlığa karşı kapalı kalmalıdır. Şunda hiç kimsenin şüphesi olmasın ki, gelecek asır sevgi ve diyalogun neşv u nema bulunduğu bir muhabbet asrı olacaktır. Düşmanlıklar büyük bir ekseriyetle yok edilecektir. Hususiyile dünyanın globalleştiği bir dönemde bunun tahakkuku hiç de uzak bir ihtimal değildir. İnşallah kudsîler bu misyonu da eda edeceklerdir.

Izdırap İnsanı

Gerçi ben ızdırapı çok bilmem. Herkes kendi çapında ızdırap duyar. Benimkine ızdırap denir mi, denmez mi; isterseniz bazı kesitler arz edeyim siz karar verin. Bir arkadaşımın bana naklettiği bir hususu arz edeyim önce. Ben unutmuşum, o hatırlattı. Arkadaşımız şöyle diyordu: Saddam peşmergeleri kimyasal silahlarla kırıp geçirdiğinde, (malum onlar bize sığınmışlardı) vak'ayı televizyondan seyrederken, onların çoluk çocuk, kadın erkek, yaşlı genç Türkiye'nin kabul edip etmeyeceği kararını bekleyişleri, yüreğimi parça parça etmiş olacak ki, arkadaşımın beyânıyla "Sandalyede oturuyordunuz; ayağa kalkmak istediğinizde kalkamadınız.. ve yığılıp yerinizde kaldınız..." Yine, Bakü işgalinde ızdıraptan bayıldığımı hatırlarım. Kabe'nin işgal edildiği haberini duyduğumda minberde deli gibi olmuştum ve elimdeki mikrofonu fırlatıp atmışım... Bizim insanımızın açtığı Asya'da bir okulun başına bir şey geldi diye, haftalarca uyuyamadığımı bilirim. Bazen kaldığım binanın taraçası, hafakanlar içinde dolaşmama yetmediğinde, kalkıp sokağa çıktığım çok olmuştur.

Zannediyorum, benim bu duyduklarım, her insanın da normalde duyduğu ızdırap cinsinden şeylerdir. Ve tabii, ben buna, hakiki ma'nâda ızdırap da diyemiyorum. ızdırabı Peygamber'den (sav) ve Peygamberane yaşayanlardan öğrenmek gerekir. Toplum karşısına alıp bir ızdırap bestesi gibi dinleme.. ve sonra kendisi de bir ney olup inleme, inleyip toplumun ızdırabına dem tutma, ses katma.. Konuyla alâkalı Kur'ân-ı Kerim'de birkaç yerde kapalı, bir-iki yerde de sarîh olarak Cenab-ı Hakk Efendimiz'e meâlen şöyle seslenir: "Şu sana inen Kur'ân'a inanmıyorlar diye neredeyse kendini bitirip tüketeceksin.." Demek ki sancıları O'nu kıvrım kıvrım hale getirmişti ki, Allah (cc) O'nu ta'dil ediyordu. İşte Peygamber bu denli insanlık buuduydu.. ve duyguları şöyleydi: İnsanlık yaşamayacaksa benim yaşamamın da bir anlamı yok. İnsanlık huzur içinde değilse benim huzurlu olmamın da bir mâ'nası yok... İşte Peygamberâne ızdırabın çerçevesi!

Bediüzzaman Hazretleri'ne soruyorlar: "Evlenmeyi hiç düşünmediniz mi?" Cevap veriyor: "Ümmetin derdi beni aşıyor, kendimi düşünmeye vakit bulamadım." Zaten Van Kalesi'nden ayağı kayıp düştüğü esnada, "Da'vam!" diye haykıran bir insandan, başka türlü bir anlayış da beklenemez.

Ben bir trafik kazası yaptığımda, arabamda teyp çalışıyordu. Tehlikeyi görünce önce "Allah!" diye bağırmışım ve teyp bu sesi kaydetmiş. O bantı bir arkadaşıma verdim. Daha sonra Bediüzzaman'ın "Da'vam!" deyişiyse benim "Allah!" deyişim arasındaki farkı değerlendirdim. Kendime âit ifadenin ne kadar bencil ve hodbince olduğunu gördüm. Gerçekten da'vâsına dilbeste olmuş bir insan kendi kurtuluşunu hedefleyip "Allah" diye bağırmıyor da "Da'vam!" diye haykırıyor. Kaderini bütünüyle insanlığın kaderine bağlamış ve kendini bu istikamette programlamış bir yüce ruh, bir yüce kamet.. evet, işte ızdırap insanının portresi!.. ve işte onun talebelerinden birinin ruh hali: "Eğer ızdıraptan dolayı bir kalp duracaksa, bir genç imânsız öldü haberi karşısında o kalbin, atom zerrelere adedince parçalanması gerekir." Bence ızdırabın bir tarifi de işte böyle bir sözün temsilcisi olabilmek..

Yeni yetişen bir neslin bu ölçüde ızdırabı temsil edeceklerine inanıyorum. İnşaallah, onlar siz olun! ızdırap tokmak gibi kalksın, insanın beyninize! Şakaklarınızı tutup, insanlık âleminin dertleri için deli gibi dolaşın! Ruhunuzu sancılar sardığı zaman ızdırapdan ızdıraba sürüklenin! Ve hiç durmadan Allah'tan, ümmet-i Muhammed'in kurtuluşunu dileyin! Daha önce de söylemiştim, şimdi de -müsaadenizle- tekrar edeceğim: Eğer elimde imkânım olsaydı, her birinizin içine, evinizin yolunu unutturacak şekilde ızdırap ekerdim. İlmin, irfanın, araştırma zevkinin, fen ve tekniğe açılmanın, çağa söz geçirmenin yanı başında size bunu da yapardım.. yapar ve herbirinizi da'vâ düşüncesiyle deli etmeye çalışırdım. Elbette bu benim elimden gelmez. Ama imkânım olsaydı Rabbimden bunu yapmasını isterdim. Ve isterdim ki, gökten sizlere de seslenilsin ve: "İnanmıyorlar diye veya devletler muvazenesinde yerinizi alamadınız diye nerede ise kendinizi helak edeceksiniz" denilsin. İnanıyorum birgün Allah sizi bu ufka ulaştıracak ve dünyanın yüzünü sizin ızdırabınızla bir kere daha güldürecektir. O gün çok da uzak olmasa gerek...

Aksiyon İnsanı ve Hizmet Enerjisi

Soru: Hizmet anlayışımıza göre aksiyon insanı olma ve hizmet enerjisini her seviyede dengeli kullanma nasıl olmalıdır?

Cevap: Peygamberâne bir yolla. Zannedirim bu tek cümlelik cevap yeterlidir. Fakat isterseniz peygamberâne yolun, tedbir ve denge buudundan küçük bir kesitini arzedeğim.

Efendimiz Mekke'de Peygamberliğiyle ilk zuhûr ettiği dönemde bile etrafında boğazlanmaya hazır mücahidler vardı. Bunların herbiri O'nun gözlerinin içine bakıyor

ve buyruk bekliyorlardı. Hz. Ebu Bekir öyleydi, Hz. Zeyd öyleydi, Hz. Ebu Zer öyleydi ve nihayet Hz. Hamza, Hz. Ömer ve diğerleri de öyleydi.. Pek çoğu defalarca ayaklar altına alınıp çiğnendi. İşkencelerin en acımasızına ma'ruz bırakıldılar ama, hiçbiri kat'iyen döneklilik göstermedi. Yasir, Sümeyye ve onlar gibi davrananlar bu civanmertliklerin dâsitanî kahramanları. Evet, Allah Rasûlü etrafında her zaman işte böyle serdengeçtiler oldu; fakat O, hayatının hiçbir anında, ama hiç mi hiç tedbirde kusur etmedi. Kuvvet dengesinin olmadığı bir yerde ortaya atılmanın hezimet ve mağlubiyetle neticeleneceğini herkesten iyi değerlendirdi ve bu sebeple de stratejisini hep temkin ve tedbir ile örgüledi.

Evet, denge gözetilmediğinde, hezimet ve mağlubiyetin kaçınılmaz olduğu şartlarda, kahramanlık gösterisi sadece bir ihanettir. Zaten düşman cephenin yapmak istediği ilk ve en klâsik oyun da Müslümanları böyle bir platforma çekmektir. Bu oyuna gelmeyenlerin sayısı oldukça azdır, dersem, kat'iyen ifademde mübalâğa olduğu düşünülmesin. Ne var ki, mes'eleyi müşahhaslaştırmak bazı ruhları incitebilir düşüncesiyle, şimdilik bu kadarıyla iktifa ediyorum.

Aksiyon ve hamleler her zaman dengeli olmalıdır. Bütün insanlığa ulaşmak ve teker teker her ferde lahutî mesajlar ulaştırmak elbette hepimizin aşk ölçüsünde istediği ve arzu ettiği bir sorumluluktur. Ancak, zamanın çıldırtıcılığına karşı sabırla, temkinle ve işi aheste aheste götürmek de ayrı bir derinliktir. Bu yönüyle "Güneş Ülkesi" yazarı Campanella'yı takdir ederim. Campenalla bir İtalyan düşünür ve yazardır. Savunduğu fikir ve düşünceler elbette şu anda konumuz değil. Ancak İspanya zindanlarında tam 27 sene çile çeken bu insan, merhum Necip Fazıl'ın ifadesiyle, elinin ifraz ettiği ter, demir parmaklıkları çürütmüş; fakat o, düşüncelerinden zerre kadar taviz vermemiş ve yetiştirdiği talebeleriyle fikirlerini istikbale taşımıştır. Hatırlayın Mikelanj'ı! Bir heykel yapımında kendisini o denli işine kaptırmış ki, heykel tamamlandığında çizmelerini çıkarmak istemiş de, ayağının derisi çizmeleriyle beraber çıkivermiş... İşte insan yüklendiği misyona bu denli kilitlenmeli. Ama bu hizmet şuuru onun tedbirsiz davranmasına, ulu orta çıkışlar yapmasına da sebep olmamalıdır.

Bizler sırtında yumurta dolu küfe taşıyan insan hassasiyetini, hayatımızın hiçbir döneminde ihmal etmemeliyiz. Sırtımızda sadece bugünün neslinin değil, daha doğmamışların, hatta bir asır sonra doğacakların vebal ve mes'uliyetleri var. Yapacağımız en küçük ihmal zincirleme olarak, gelecek yıllara, asırlara sarkabilir. Aksiyonun tarifinden habersiz bazı kişilerin, kasıtlı veya gaflet yüzünden bizleri pasiflikle itham etmeleri hiç önemli değil. Bizler, bizlere çarpan herşeyi, aynen atmosfer gibi sinemizde erite erite yolumuza devam etmeliyiz. İşimiz çok... Vakit ve enerji israfına da mecâlimiz yok.

Ciddiyet Üzerine

Ciddiyetsiz ve lâubâlî insanların, ibadetlerinde de ciddiyet yoktur. Böyle bir insan, belki namaza durduğu zaman ciddi gibi görünebilir; fakat eğer, iç dünyasında, kalp ve vicdanında ciddiliğe ulaşamamışsa, o sadece yıldız görünme sevdasında bir ateş böceğidir. Uzun zaman da böyle görünebilmesi mümkün değildir. Karakterler gizlenemez. Her insan, er veya geç karakterinin muktezasını mutlaka yerine getirir. Meğer ki ciddiyet onda değişmeyen bir karakter haline gelmiş olsun! Temrin ve sıkı kontrolle bu seviyeyi yakalamak mümkündür. Eğer böyle bir temrin ve kontrol varsa "olma", "görünme"nin önüne geçer... Aksine bir serçe uzun müddet tavus kuşu olarak arz-ı endam edemez. Evet insan, şuurun ve zihinaltının çocuğudur. Onlardan kaçıp kurtulamaz.

Mes'eleyi şöyle toparlayabiliriz: İçte ihсан olmalı ki, dışta itkan olsun! Dış, daima içten destek almalıdır. İnsanın iç dünyası ciddi olmalı ki, bu onun dış dünyasına da sirayet etsin.

Hz. Ömer, hilafet makamına tavsiye edilen büyük bir sahabe için şöyle demiştir: "Denilen kişi her yönüyle hilafete layıktır. Ancak şakası biraz fazladır. Halbuki hilafet, bütünüyle ciddiyet isteyen bir mes'eledir."

İnsanları idare durumunda hilafet, ciddiyet ister de, yeryüzünde Cenâb-ı Hakk'ın temsilcisi olma ma'nasına hilafet ciddiyet iktiza etmez mi?

Allah huzurunda, O'nun boynu tasmalı bir kulu olma mevzuunda gerekli ciddiyeti elde edememiş bir insan, diğer hususlarda nasıl ciddi olabilir ki?

Büyük cihadda muvaffak olan bir insanın ekseriyet itibariyle küçük cihadı da kazanması muhakkak ve mukadderdir. Fakat, büyük cihadda kaybeden insanın, küçük cihadda kazandığı hiç görülmemiştir. Öyleleri, iş ve hizmeti bir yere kadar götürseler bile neticeye varmaları mümkün değildir.

Bu itibarlardır ki, cihadı sağda-solda diyalektik yapmaktan ibaret görenler, şayet anlattıklarını ne ölçüde tatbik ettiklerini kontrol etmiyorlarsa, bu takdirde sadece vakit öldürüyor ve bir de kendilerini aldatıyorlar demektir. İçlerini zabt u rabt altına alamamış, riyanın burnunu kıramamış, fahrı ayaklarının altında ezememiş, başkalarına iş buyurmayı ve gösteriş yapmayı omuzlarından silkip atamamış insanların yaptığı dış müdahaleler, huzursuzluk kaynağı olmak ve gürültü çıkarmaktan başka bir ma'na ifade etmeyecektir. Öte yandan, mes'eleyi yalnız manevî cihad şeklinde ele alıp "Kendi kavgamı vermeden, başkalarıyla uğraşmam doğru olmaz" diyerek bir köşeye çekilenler, çekilip nefsine derece kazandırmayı herşeyin üstünde görenler ve dışa karşı verilen kavgaya iştirak etmeyenler ise, en hafif ifadeyle İslâm'ı 'yogileştirme' gayretine düşmüşler demektir.

Gaye ve Vesile Üzerine

Büyük hedef ve maksatlara varmada mutlaka bir kısım vesileler olacaktır ve vardır da. Meselâ, dünya, Hakk'a ulaşmanın vesilelerinden bir tanesidir. Efendimiz (sav), gerçeğe ulaşmada gâye seviyesinde kudsî bir vesiledir. Kur'ân, İlâhî maksatların tahakkuku için bir başka vesile olup, Allah, onunla gerçeğin nikabını kaldırmış ve bize onu ayan-beyân göstermiştir.

Evet, Allah'a ulaşmada Kur'ân ve Efendimiz de birer vesiledir. Fakat bunlar öyle vesilelerdir ki, eğer caiz olsa, karşılarında rükû eder ve secdeye kapanırsınız. Niye kapanmayalım ki, annemiz ve babamız, sadece ruhtar âleminden şu cismânî âleme çıkmamıza vesile oldukları için, Allah bizi kendilerine "Öf!" bile demekten menetmektedir. Halbûki Efendimiz (sav), bizi, cismaniyetimizin altında kalıp ezilmekten kurtarıp ruh ve kalbin hayat seviyesine çıkma yollarını göstermiş ve Rabbimiz'e giden yolu açmıştır.

Öte yandan, bir gün semâlara merdiven dayayıp yıldızları yerlerinden sökecek hale gelsek bile, istihdam olduğumuz hizmet de bir vesiledir. Vicdanlarda ma'rifet-i İlâhî düşüncesini uyarma ve insanımızı, inanılması gerekli olan şeylere inandırma adına koyduğumuz bu hizmette hedefimiz, marifet-i İlâhî, muhabbet-i İlâhî, zevk-i rûhanî ve rıza-i İlâhî'dir. Hizmet deyip -Allah korusun- esas gayeyi unuttur, kendimize karşı yabancılaşır ve vesileye takılıp kalırsak, o takdirde, kazanma kuşağında kaybediyoruz demektir. Bu ise, afetlerin en büyüğüdür.

Gelecekte Haber Verme

Soru: Bir kısım zatlar rakamlar üzerinde durarak şu tarihte şöyle olacak, bu tarihte böyle olacak diyorlar. Bunun bir hakîkati var mı?

Cevap: Evet, bu işin bir kısım mukaddimleri vardır. Herşeyin mukaddimesi olduğu gibi... Ancak işin başlangıcı, merkezde küçük olarak başlar da çevrede büyük bir daire oluşturur. Meselâ Peygamber Efendimiz (sav) dünyaya gelmezden önce bütün kahinler kehânetlerine dayanarak: "569'da bir nur çıkacak, cihanın şarkını garbını nura gark edecek" diyorlardı. Ama o nur 569 değil de 40 sene sonra çıktı. Fakat dedikleri yine de doğrudu. O tarihte tarlaya bir tohum atılmıştı ve bunun meyveleri 40 sene sonra zuhûr edip cihanları aydınlatacaktı.. hem meselâ yine Bediüzzaman Hazretleri doğmazdan önce, şarktaki büyük ulemâ ve evliyâ, "873 de bir nur çıkacak ve bu nur tâ Avrupa kapılarına kadar gidecek" diyorlardı. Ama o nur bu tarihten 40-50 sene sonra o da yine belli ölçüde çıktı. Evet tohum o tarihte atılmıştı ama meyveleri sonra zuhûr edecekti. 100 bunca seneden sonra o nur henüz Avrupa kapılarından yeni yeni içeriye girmeye başladı. Tohumla meyveyi birbirine karıştırmamak lazımdır. Karıştırılırsa bundan yanlış anlamalar çıkar. Keza bir hocaefendi 80'li yıllarda bir vaaz esnasında "Önümüzdeki 10 yıl içerisinde Komünist Rusya yıkılacak" dediğinde kendisine: "Bu ne demek?" diye sordular. Söylenen şeylerin bir kısım mukaddimleri vardı, onlardan bu hâdiseleri okumak mümkün idi. O sıralarda Rusya kaynıyordu. Azerbaycan, Dağıstan, Türkistan vs.. mücadele içerisinde idiler. Bütün bunlar sistemin çökeceğinin belirtileri idi. Günümüzde herşey -biiznillah- ortaya çıktı. Tabii başta dediğim gibi burada da çekirdek ile meyve birbirine karıştırılmamalıdır.

Medihde (Övgüde) Denge

Bediüzzaman Hazretlerinin bir tabiri var: "Sa'y'e şevki kamçulamak." İşte ben, böyle bir düşünceden hareketle, hizmetimiz içinde yer alan kudsîler kadrosunu bazen değişik vasıflarla ifade ediyorum: "İlâhî lütufların akışında ilâhî prizma", "Allah'ın yeryüzündeki matmah-ı nazarı", "Allah'ın inayetinin tecelli noktaları".. vs. Bu bir içtihad hatası olabilir. Şayet hata ise Rabbim affetsin!

Aslında "tergib" in yanında "terhib" ihmal edilmemeli. Evet, muhabbetullah derken, mehafetullah unutulmamalı. Aksi halde çok ciddi bir dengesizlik olur ve bu dengesizliğin getirmiş olduğu boşluk da çok zor kapatılır.

Böbrek Rahatsızlığımın Hatırlattıkları

Bugünlerde böbreklerimde küt bir ağrı var. İhtimal 70'li yıllardaki hastalığım tekrar nüksetti veya edecek. Ama Allah'ın bize ihsan ettiği lütuflar karşısında bunların hiç mi hiç önemi yok. Evet, nerede var böyle hizmet? Nerede var, böyle güzel arkadaşlar? Nerede var, bunca engellemelere rağmen devam eden ve yürüyen Allah adına bunca güzel iş..?

Evet, ağrı, sancı.. vs. hiç önemli değil. Önemli olan yaratılış istikametinde hayatımızı geçirebilmek. Rabbim bu çizgiden bizi son nefesimize kadar hiç ayırmasın.. Amin!

Kurban ve Hizmet

Kurban bayramında talebeye himmet elini uzatmak için maddî-manevî gayretten geri kalmayan arkadaşlar, o anda Arafat'ta ve Müzdelife'de olan kimselerin sevabına denk, belki de daha çok sevab kazanmış olabilirler. Zira hactakilerin himmeti şahsî, burada

bulunanları ise içtimaî; orada şahsî füyuzatın artırılması, burada ise bir milletin yeniden ihyâsı sözkonusudur.

Hayat ve Gaye

Kur'ân'da belirtildiği üzere, insanoğlunun ve cin taifesinin yaratılış gayesi "Allah'ı bilmek ve O'na kulluk" ise, hayatın O'nun etrafında örgülenmesi gerekir. Hatta günler, haftalar bu gayeye göre ayarlanmalı, ayarlanıp okuma, ibadet ve düşünce ile aydınlatılmalıdır. Bir zamanlar bu millet, günün zaman dilimlerini belirtirken "öğle namazından evvel" veya "akşam namazından sonra" gibi ifadeler kullanıyorlardı. Yani namaz insan hayatını düzene koyan çok önemli bir esastı. Dolayısıyla hayat asıl gayesi etrafında akıp gidiyor ve herşey onun etrafında dönüyordu.

Bu, hiçbir zaman hayatı terk ve ihmal ma'nâsında anlaşılmalıdır. Bilakis isabetli bir tanzim ve zamanı en iyi şekilde değerlendirme olarak anlaşılmalıdır. Bunun için her gün mutlaka okumaya vakit ayırdığımız bir faslımız olmalı. Haftada birgün, buna muvaffak olamayacak, en azından 15 günde birgün mutlaka gerçekleştirmeliyiz. Hatta yılda bu işe ayırdığımız bir ayımız olmalı ve o ayda tamamen rûhaniyete açık bir hayat yaşamalıyız.

Bayramlarımız bunun için bir fırsat. Fakat senede bir-iki gün bu işe yeterli değildir. Onun için daha fazla gün ve daha fazla bir kalabalık ile bir araya gelmeli ve karşılıklı duygu, düşünce yenilenmesi yapılmalıdır. Şuur, his, yaşama aşkı ve şevki sık sık gözden geçirilmelidir.

Evet, gaye böyle belirlenmez ve herşey gayenin etrafında tanzim edilmezse, kemâle ulaşmak mümkün değildir. Zira, insanın hırs ve emellerinin sonu yoktur. O, bir gün bütün dünyaya sahip olsa da gözü doymayacak ve başka dünyalar isteyecektir. Halbuki Allah Rasulü'nün dediği gibi "Gözünü neticede sadece bir avuç toprak dolduracak." İşte bu dengenin gaye aleyhine bozulmaması için, hayatın gaye etrafında örgülenmesi zaruridir.

Mes'elenin diğer bir yanı da şudur. Biz hayatımızı Rabbimize ibadete göre ayarlarsak, aradaki dünyevî işlerimize âit karanlık zaman dilimleri dahi, o aydınlık zaman dilimleriyle aydınlanır. Neticede, bütün bir hayat ibadete dönüşür. Halis niyetle bütün soluklar tesbih olur ve böyle bir niyet ve gayretle sanki bütün hayatımız Rabbimizin emirleri istikametinde geçiyormuş gibi bereketlenir. Zaten ebedî saadete mazhar olmanın sırrı da buradadır.

Hizmette Canlı Kalma

Hizmette önde olan arkadaşlar her an kendi durumlarını gözden geçirmekle beraber, hizmet içindeki her şahsı, mutlaka kabiliyetlerine göre vazifelendirmeyi de ihmal etmemelidirler. Vazife bizim hayatımızdır. Biz, hizmet ettikçe canlı kalırız ve aksiyonumuzu kaybettiğimiz zaman da kurur ve ölürüz. Bu itibarla her bir ferde, önde bu işi plânlayanlar tarafından mutlaka birer vazife tevdi edilmelidir.

Vazifeli olmanın çeşitli yönlerden faydaları vardır:

1. İnsan, üzerindeki vazifenin verdiği mes'uliyet duygusuyla daima düşünecek, düşündüklerini pratiğe dönüştürecek ve sorumluluklarını aksatmamağa çalışacaktır. Neticede ma'siyetten ve malayaniyattan da kendisini alıkoymuş olacaktır.

2. Pek çok vak'anın şehadetiyle diyebiliriz ki, vazifeli şahıslara Cenab-ı Hakk'ın inayeti eksik olmuyor. Yani Allah'ın dinine yardımcı olmaya çalışanlar, bununla O'nun rızasını, yakınlığını arzu edenler, kat'iyen ihmal edilmiyor. Bazen bir ferdin Allah adına çok cüz'î bir gayreti, büyük bir duâ yerine geçiyor.. ve Rabb'imiz bu duâyaya icabet ediyor. Onu koruyor ve bu hâl devamlı hayra vesile oluyor.. yani hayır hayırlar doğuruyor.. neticede de ortaya çıkan salih daire içerisinde hayat, hayırlarla dopdolu devam edip gidiyor. Zaten "Siz Allah'ın dinine yardım ederseniz, O da size yardım eder" âyetleriyle de bize bu hakikati anlatmıyor mu? Yani siz O'nun dinine destek olursanız O da size yardımcı olacak, ayağınızı kaydırmayacak ve sizi dinde sabit kılacaktır. Kur'ân-ı Kerim'de bu şekilde karşılıklı, biri diğerine bağlı söz vermeyi ifade eden pek çok ayet mevcuttur. Meselâ; Bakara Suresi'ndeki bir ayet-i kerimede şöyle buyurulmaktadır: "Siz bana va'dinizi yerine getirin, Ben de va'dimi yerine getireyim."

Evet Allah (cc) hakkında hulfu'l-vaad düşünülemez. Söz verip sözünde durmama ancak bizde olur. Öyle ise biz O'nunla olan ahdimizde sabit kalmalıyız ki O da bizi o yolda daim ve kaim eylesin.

Darılma Yok Dayanma Var

Bazen hizmetimiz adına yüklendiğimiz işlerden dolayı öylesine bunalıyoruz ki "noktalansın şu hayat, ölümün kollarında.." diyesimiz geliyor. Fakat birden emanetin, O'nun olduğu inancı ile irkiliyor ve bu düşüncüyü büyük bir saygısızlık olarak görüyoruz. Evet, emanet O'nun olunca artık sen O'na karışamazsın. İsterse seni zincire vurmuş olsun. "Of" bile demeden ve darılmanın en küçüğünü bile göstermeden dayanmak zorundasın.

Bu düşüncenin, insanın rûhunda kök salması biraz marifet-i Sani' ve muhabbet-i Sani' ile bütünleşmeye bağlı. Öyleyse bizler, tevhid akidesinin gereği olarak daima O'nu düşünmeli, O'nu duymalı ve O'nu söylemeliyiz.

Hz. Muhammed (sav)'in Huzurunda ve...

Benim Hz. Muhammed (sav)'in huzuruna gitmeye çok iştiağım vardı -halen de öyledir-. Fakat oralara gidebilecek maddî imkâna sahip değildim. Onun için hacca gidenlerle selam göndermekle yetiniyor ve bununla teselli olmaya çalışıyordum. Derken, Rabbim bir gün bana da nasib etti. Ravza-i Mutahhara'ya kavuştuğum andaki hislerimi ifade edecek kelime bulmak, onları dizip cümleler haline getirmek, -inanın- aradan bunca yıl geçmiş olmasına rağmen hâlâ çok zor. Bazen orada, Mehmed Akif'in Safahat'ında bahsettiği Sudanlı gibi niçin ölmediğime hep hayıflanmışımdır.

Fakat, oralarda bulunma, daima o mukaddes mekânların mukaddes atmosferi içinde hayat sürme, bana göre mücerred bir mücaveret ve şahsî kemâlâttan ibaret.. oysa ki bugün istihdama uymak ve gelip burada hizmet etmek önemlidir. Bu itibarla orada bulunduğum zaman bile beni Türkiye'ye bağlayan evlad ü iyal, çoluk-çocuk, ticaret vs.. olmamasına rağmen, her halde içimdeki Türkiye iştiağı, Türkiye'de hizmet heyecanı beni yeniden buralara çekti, getirdi. Evet hizmette istihdam çok önemlidir. Ve dilerim, Allah bizi helâları temizlemede bile kullansa, bu ülkede imâna, Kur'ân'a hadim kılsın.!

Vefa Borcu

Çok defa aklıma gelmiştir. Başta İnsanlığın İftihar Tablosu (sav) olmak üzere, İmam-ı Rabbanî, İmam-ı Gazâlî, Hz. Üstad gibi İslâmî tekevvünümüzün fikir mimarlarını, aksiyon insanlarını bir uçağa bindirip İslâm adına gerçekleşen gelişmeleri teker teker gösterebilseydik; gösterebilseydik de "Buzların erimesi, karların suya inkılâb etmesi, ovaların, obaların yeşermesinin altında sizlerin alın teriniz var.. hayatta iken duyduğunuz, düşündüğünüz, tahayyül ve tasavvur ettiğiniz şeylerin büyük bölümü gerçekleşti, devamı da gelecek inşaallah" diyebilseydik. Aslında bunların hepsi ümniyye. Cismaniyet perdesi altında hâdiseleri tek buudla değerlendirmenin ifadesi. Halbuki, onlar bütün bu gelişmeleri, Allah'ın göstermesi ile görüyor ve belki "şimdi bayram" diyorlardır.

Evet, böyle düşünme, böyle deme bir vefa borcudur. Rabbimizin üzerimizdeki nimetlerini "tahdis-i nimet" sadedinde her zaman anma, yâdetme nasıl vefa borcudur, aynen o da bir vefa borcudur.

Tebliğ, Ümit ve Diyalog

Allah Rasûlü (sav) en inatçı, küfre âdetâ kilitli insanlardan bile hiç ümidini kesmemiş ve fasıla vermeksizin tebliğ ve irşadına devam etmiştir. İşte böyle bir anlayıştan hareketle, karşımızda Ebu Cehil bile olsa, ümidimizi kesmeyerek, usûl ve metodları iyi ayarlayarak İslâm'ı anlatmak bizim vazifemizdir. Bence, küfre, kâfire açıktan açığa hücum ederek -tavır mes'elesi farklı- insanları tahrik edip kendi düşüncelerinde daha fazla şartlanmışlığa iterek İslâm anlatılmaz.

Bizim için esas olan Allah'a bir insan kazandırma, insanların küfr-ü mutlakını kırarak onlara âhiret duygusunu aşılama olmalıdır. Bence bir insana bağışlanabilecek en büyük hediye de işte bu olsa gerek. Bu da ancak, küreselleşen ve gün geçtikçe küçülen bir dünyada, diyalog ile, müsamaha ve mülayemetle olacak şeylerdendir.

Bakın dün gazetelerde boy boy aleyhinize yazılar yazan insanlar, bugün özür diliyorlar. "Sizleri yanlış anlamış, yanlış tanımışız" diyerek itizmalarını dile getiriyorlar. Şahsen ben, bana bu türlü itiraflarda bulunan birkaç kişiye "estağfirullah, belki biz kendimizi anlatamadık, sizde günah yok" dediğimde, onlar civanmertliklerine bir civanmertlik daha ilâve ederek "Hayır Hocam, itiraf ediyoruz. Biz yanlış yaptık" diyecek kadar civanmertlik sergiliyorlar.

Bu çarpıcı misalden de anlaşılıyor ki, bizim dünyamıza olabildiğince yabancı bir kesime İslâm'ı anlatmada benimsenecek yol, diyalog yolu ve müsamahadır. Hem Allah'ın kullarına kin ve düşmanlık duymaya ne hakkımız var ki...

Demokrasi ile uğraşmaya gelince; daha önceleri de çeşitli vesilelerle ifade ettim: Bırakın böyle şeyleri; bunlar bize âit mes'eleler değil!

Bu bir düşünce mes'elesi. Hattâ rûhta terakkî mes'elesi. Bugünkü insanlar sistem olarak bunu yeterli buluyorlar. Belki yarınki nesiller, onu rötuşlayacak, farklı hale getirecek ve onunla yönetilmeyi isteyeceklerdir. Dolayısıyla bu içine girilmiş bir vetiredir. Ve bu vetirenin sonu ise, bugünkü insanlar olarak bizleri çok fazla alâkadar etmez.

"Şiblî'nin Gülü"

Hizmetimizin yayılmış olduğu alan, sahip çıkan kitleler ve benzeri yönleri itibariyle almış olduğu şekli bir türlü hazmedemeyen, bu gelişmelere hased, kin hatta nefretle

bakan insanlar ve gruplar var. Aslında biz de, çok defa bizi kine, nefrete, öfkeye sevkedecek birçok hâdiseler ile karşı karşıya gelebiliyoruz. Ama bu duygularımızı baskı altına alıyor, kendi kendimizle mücadele edip sevap kazanma cihetini tercih ediyoruz.

Şimdiki gidişattan öyle anlaşılıyor ki, arkadaşlarımız, değişik cephelerden gelen ve gelecek olan bu tür davranışlara karşı şimdiden sabrı esas almaya ve onu bütün buudları ile hayata taşımaya kararlı olmalılar. Evet, rahatsızlık verecek herşeye karşı sabrı kalkan yapmaya alışmalıdırlar.

Evet, bunlar güzel ama ne de olsa biz de insanız. Değişik cephelerden gelen her türlü saldırıya karşı fitrat ve düşüncelerinin gereğini yapıyorlar diyoruz. Fakat Şibli'nin gülü gibi dost çevreden gelenleri hazmetmek ve onları yorumlamak oldukça zor.

Aslında biraz insafli olsalar, insaf ile hâdiselere bakıp değerlendirebilseler, onlar da şu hakikati ayan-beyan görecekler. Haset ettikleri bu arkadaşlar, dünya çapında Müslümanlığın itibarını kurtarmışlardır. Değişik sahalarda ilim, spor, kültür.. vb. alanlardan tutun, giyim-kuşam tarzlarına varıncaya kadar temsil ettikleri İslâmî anlayış ile, çoklarının kafasında şekillenen Müslüman şablonunu kırıp, parçalamışlardır. Fakat gel gör ki takdir edilmek bir yana, yukarıda kaydettiğimiz gibi, hep "Şibli'nin gülleri" misali tenkîdlerle karşı karşıya kalınıyor. Ne yapalım? Bu da bizim kaderimiz!

Diyalogta İslâmî Ölçü

Son hâdiseler münasebetiyle beni "yıllarca İslâm'a, Kur'ân'a, başkaldırmış, düşmanlık etmiş insanlarla dostluk kuruyorsun" diye tenkîd edenler oldu. Halbuki bu İslâmî bir düşünce ve bu düşüncenin hayata yansımından ibarettir. Rica ederim Allah Rasûlü (sav), yıllarca kendisine kan kusturan Ebu Cehil'i karşısına alıp muhatap olarak kabul etmedi mi? Ve daha onun gibi nicelerini... O halde çeşitli vesilelerle görüştüğümüz, konuştuğumuz bu insanlar -kaldı ki çokları inancını izhar ediyorlar- yüzünden, böyle İslâmî naslarla te'lif edilemeyecek tenkîdler yapmanın ma'nâsı ne? Bu aslında İslâmı tam anlamıyla özümseyememenin bir ifadesidir. Hatta ben, "Bu tavır, bu tarz, bu üslûb benim kendi tavrımdır.." desem ukalâlık etmiş, İslâm'ın getirdiği evrensel kaideleri kendime mal etmiş olurum. Onun için bugün bir ateistle de karşılaşsam, aynı şekilde davranırım. Ve bu kat'iyen mümaşat, müdarat veya takiyye değildir. Aksine İslâmî tavır ve düşüncenin ortaya konuşudur.

İslâm, öfkelendiğiniz zaman bile öfkenizi belli üslûb içinde yansıtmınızı emreder. Gelin Kur'ân'a bakalım; onun çok sert bir üslûb ile eleştirdiği nice mes'eleler vardır ki, onlarda isim tasrih etmez. -Her ne kadar esbab-ı nüzulcüler belli isimler verse de, rivayetlerin sıhhatinde şüpheler vardır-. Belki kıyamete kadar gelecek değişik tiplerle temsil edilecek düşünceleri, mülhidçe anlayışları tenkîd eder.

Evet, ilâhî ve evrensel dinin tebliğ ve temsil erleri, muhatapı olan kişi veya kitlelere sert davranmamalıdır. Paylaştıkları fasl-ı müşterekleri çok çok iyi değerlendirmeli ve hattâ bırakın bugünü, gelecekte onlara birşeyler anlatmayı plânlıyorlarsa şimdiden İslâmî tavrın gereği olarak yumuşaklığı, mülayemeti fitratlarının bir yanı haline getirmeli ve bu konuda yıllardan beri yapılagelen yanlışlıklara son vermelidirler.

Mutâbakat

Millet çapında mutâbakatın (konsensus) olması, mütekâbiliyet esasının işletilmesine bağlıdır. Bunun sırrı ise herkesin olduğu gibi kabul edilmesidir. Nazım Hikmet'ten İskilipli Atıf Hoca'ya varıncaya kadar herkesin birbirini kabul etmesi, mutâbakatın

gerçekleşebilmesinin temel şartıdır. Aksi takdirde, mutâbakat görünümlü iltihak beklentisi içine girilmiş demektir. Yani bir taraftan oturalım, konuşalım, paylaştığımız ortak değerler üzerinde anlaşmaya varalım diyeceksiniz, öte taraftan gelin bizim evde, bizim düşüncemizde.... vs. birleşelim diyeceksiniz. Hayır, bu mutâbakat değil, iltihaktır. Bu bir yönüyle asimilasyondur. Bu, başkaları "ben olmaktan vazgeçsin 'biz' olsunlar" demektir. Ve bu bir iddiadır, bencilliktir. Bunu ferd yaparsa ferd bencilliği, bir grup yaparsa grup bencilliği ve bir 'izm' yaparsa 'izm' bencilliğidir.

Netice; herkesi bulunduğu konumda kabul etmeli, paylaşılan ortak paydalar etrafında ihtilaflar nazar-ı dikkate alınmadan kenetlenmeye gidilmelidir. Zannediyorum içinde yaşadığımız bu cennet vatanda buna her zamankinden daha fazla ihtiyaç vardır. Zaten son günlerde yaşadığımız bu hâdiseler bunun en büyük göstergesidir.

Diyalog Kapısını Kapatmama..

Bugün Allah'ın inayetiyle bu milleti oluşturan ferdler, gruplar, cemaatler arasında çok tatlı bir diyalog başlamıştır. Bence bu diyalogu sürdürmek, hattâ ilerlemesini sağlamak lazımdır. Bakın etrafınıza, dünyada takdir ettiğiniz, saygı duyduğunuz birçok insan var. Ve o insanlar dinsizliklerinde bizim içimizde dini kabul etmeyenlerden dinsizlik noktasında çok daha ileridir. O zaman niçin dışarıda olanlara karşı gösterdiğimiz müsamahayı içimizdekilere karşı göstermiyoruz? Veya daha doğru bir tabirle göstermeyeceğiz? Kaldı ki bu insanlar, 50-60 yıldan beri belli bir düşünceye kilitli kalmışlar. Deveküşü gibi başlarını kuma sokup etraflarını araştırma ihtiyacı bile hissetmemiş, arkasından gidip benimsediği görüşü "en doğru" diye nitelendirmişler. Hele içlerinde bazıları hasbe'l-kader lider konumunda bulunmuş ve bu düşüncelerle halkın karşısına çıkmış, kitleleri yönlendirmişler. Şimdi dünyada gerçekleşen değişim rüzgârlarının ardından bu insanların, "sabite" haline gelmiş fikirlerinden birden bire vazgeçmeleri, aldattıkları yığınların karşısına çıkıp özür dilemeleri elbette mümkün değildir. Bu beşer tabiatına terstir. Onun için bu insanların meselâ, Bektaşiliği hecelemeleri, Allah, Peygamber demeleri bir merhale ve aşama olarak görülmelidir.

Evet, bizim dinamiklerimizden, bu dinamiklerin Allah tarafından te'yid görüp istikbal va'dettiğinden hiç şüphemiz yok. Zaten hiçbir zaman da olmadı. Yeter ki bu dinamikler temsilcileri tarafından arızasız ve kusursuz olarak temsil edilebilsin.

İşte içinde yaşadığımız zaman ve mekân diliminde bu diyalog imkânını Allah lütuf ve ihsan etmiştir. Öyleyse onu iradî olarak kapatmaya hakkımız yoktur.

Hicretin Günümüze Bakan Yönü

Mikro plânda, kıyamete kadar olacak hemen herşey Saadet Asrı'nda tablolastırılmıştır. Efendimiz (sav), bir yönüyle, diğer peygamberlerde gelen şeyleri tafsil, bir yönüyle de ümmetinin yapacağı şeyleri icmal etmiştir. O'nun icmal ettikleri, değişik devirlerde kendilerine uygun yollar bularak tekrar tafsil olunacaktır. İşte evvelâ, hicreti yorumlarken çıkış noktamız bu prensip olmalıdır. Zaten hiçbir hâdiseye aynen tekrarlanmaz. Hâdiseler arasında benzerlikler söz konusudur ve biz bunları tarihî tekerrürler kabul ederiz. Tarihî maddeciler bu önemli hususu kavrayamamışlardır. Evet, onlar, tarihî olaylara aynı hâdiselerin tekrarı şeklinde yaklaşırlar. Halbuki, aynıyle iki kere cereyan etmiş hiçbir tarihî hâdiseye göstermek mümkün değildir. Bu aslında, Kur'ân'da cennet ehlinin ifadesi olarak aktarılan: "Bu, daha önce rızıklandığımız şeylerdir" benzetmesi kabilindedir. Yani, cennet ehline herhangi bir meyve getirildiğinde onlar, bunu dünyada yedikleri bir meyveye benzeteceklerdir. Ama, oradaki meyvenin dünya meyvesiyle sırf bir benzeyişten öte hiçbir münasebeti yoktur. Öyleyse Asr-ı Saadet'te olan ve yaşanan hâdiseler daha sonra "saadetçik"

asırlarında benzerleriyle ele alınıp değerlendirilmelidir. Tabii ki burada bir kısım takdimler, tehirlere ve farklılıklar da söz konusu olabilecektir.

Hicret, Asr-ı Saadet'te önemli bir hâdisedir. Son kerpiç, son taş gediğine ancak hicretle konulmuştur. Çok rahatlıkla diyebiliriz ki, hicret olmasaydı, Asr-ı Saadet'in bir yanı eksik kalırdı. Elbette öyle olmadığına göre böyle bir eksiklik de mevzu bahis değildir.

Asr-ı Saadet'te iki hicret bir arada yaşanmıştır. Bana göre bu iki hicreti müşterek görmek çok önemlidir. Bu da yine hicret hadîsinde anlatıldığı şekliyledir. Efendimiz (sav): "Gerçek muhacir, Allah'ın yasaklarından mübah kıldığı şeylere hicret eden insandır" buyurur. İlerideki büyük mücadele, büyük tekevvün için de böyle bir hicret zarureti söz konusudur. Hatta denilebilir ki, maddî hicret, insan derinliklerindeki bu hicrete dayandığı zaman gerçek değerine ulaşır. Rûhun hicretinde açıklar ve eksiklikler varsa, o insanın maddî hicreti de bir ölçüde zedelenmiş olur. Nitekim hicret hadîsinde, hicret ancak Allah ve Rasûlü için yapılabildiği denmiştir. Bu da iç sıhhatine, iç derinliğine, insanın kendi içinde kendini keşfetmesine, Allah'la irtibatın çok kuvvetli olmasına bağlıdır. Hâlık-mahluk, Ma'bud-abd irtibatı ki buna, gözlerini açıp kapayıp her yerde O'nu heceleme irtibatı da diyebiliriz. Eğer böyle olmayıp da hicrete başka mülâhazalar karışmışsa böyle bir hicret tam ve uhrevî buudlarıyla gerçekleşmiş sayılmaz.

Eğer insan, yurdunu, yuvasını, evlad u iyalini, yakın akrabasını terkedecekse, bence bunu çok pahalıya satmalıdır. İşte Allah (cc) bize o pahalı hedefleri gösteriyor. Nedir o pahalı hedefler? Cennettir, ondan da öte Cemalullah'dır. Evet eğer insan bir şeye talip olacaksa bunlara talip olmalıdır. Öyle ki bu noktada, gaye-i hayâl hep önde bulunmalıdır. Diyelim ki bir insan hicret ediyor; ama ya bir ticaret veya kadın düşüncesi onun gayesini bulandırmıştır. Hiçbir zaman bu insan, sırf Allah ve Resûlü için hicret edenin hicretten elde edeceği uhrevî pâyeleri elde edemez. Ve buna hakkı da yoktur. Zaten hicret hadîsinde de bu son noktaya işâret edilir. Ve kimin niyeti hicret ederken ne ise, o insan, o şey için hicret etmiş sayılır.

Hicrette iç dizayn, iç kontrol çok önemlidir. Sahabe, Mekke'den Medine'ye hicret ederken bu iç dizaynı en kâmil ma'nâda gerçekleştirmişti. Yani onlardaki rabita tamdı. Evet, eğer rabita tamsa hicret o rabitaya ayrı bir buud ve derinlik kazandıracaktır.

Hicret, içteki duygu ve düşüncenin aksiyona dönüşmesidir. Sahabe, fedakârlık ve itaatini; ve bir ma'nâda İslâm'a bütünüyle teslim oluşunu hicretle fiilen isbat etmiştir. Zaten, hicretle elde edilecek neticeler onlara hiç söylenmemişti. Yani onlar, böyle bir netice için değil, sadece emredildiği için hicret etmişlerdi. İşte onlardaki bu saflık ve duruluktan ki, hicretle onları en yüksek seviyeye çıkarmıştı. Eğer hicretimizin bizi de hicretle elde edilecek seviyelerin en yükseğine çıkarmasını bekliyorsak, maddî hicretin yanında rûh hicretini de tamamlamak zorundayız. Bu da büyük ölçüde Cenab-ı Hakk'la irtibatın kuvvetlendirilmesine bağlıdır. O'ndan ne gelirse gelsin, bütün gelenlere rıza göstermek bu işin en önemli rükünleri arasındadır. Celâlınden gelen cefa, cemalinden gelen vefa, bize hep safâ olmalıdır ki, her iki hicreti bir arada ve aynı dengede yapmanın hazzına erelim. Yani Cenab-ı Hakk'ın celâlınden cefa geldiğinde sabretme ve geleni hoş karşılama, cemalinden de vefa geldiği zaman şımarıklığa düşmeme ve herşeyde O'nun rızasını, O'nun hoşnutluğunu arama.. işte bunu becerebilenler, her iki hicreti de yerine getirmeye muvaffak olmuş sayılırlar. Dünküler de bugünküler de...

Efendimiz (sav) hicret esnasında üç gün mağarada kalmıştır. Bu bizim cemiyet içinde sindirildiğimiz, tehcir edildiğimiz dönemlere benzer. Allah Rasûlü o dönemde nasıl davrandıysa biz de bugün, içinde bulunduğumuz şartlar muvacehesinde aynı şekilde davranmalıyız. Ama mutlaka bu davranışlar görünüş itibarıyla nasıl olursa olsun, yarınları kucaklayıcı olmalıdır. Bizler dünün, bugünün değil, yarınların evlatları olmalıyız. Bunu yapabilirsek hicreti günümüze taşımış, hicretin ma'nâ ve mahiyetine uygun davranmış sayılırız.

Hizmet Eriği Gizli Şirke Düşmemeli

Bizim en büyük pâyemiz ve Allah katında en çok hora geçen yanımız, İslâm hizmetinde, her türlü beklenti ve iddiadan uzak birer nefer olmamızdır. Ölesiye çalışmak, kalb ve rûh erleri veliler kadar performans göstermek, civanmertlik sergilemek, fakat sıradan bir insan kadar bile beklentiye düşmemek... Evet, saflardan saf, durulardan duru bir gönüle sahip olmak, herhalde Kur'ân'ın hedef kabul ettiği, selim kalbe ulaşmak da bu olsa gerek.

Bütün dünyada İslâmî hizmetler inkişâf ediyor. Ama olanlar hep Rabbimiz'in inayet ve lütfuyla oluyor. O, lütuf ve keremini üstümüzden eksiltmediği, inayetini kesmediği sürece de bu inkişâflar devam edecek ve insanlığın ma'kûs talihi mutlaka değişecektir. Ne var ki, bu dönemde hizmet erlerini bekleyen bir hayli de handikaplar var. Bana göre bu handikapların en zorlusu, kişilerin bütününü birer İlâhî lütuf olan inkişâf ve fetihleri kendilerine mâlederek gizli şirke düşmeleridir. Bu, hizmet insanı için öylesine korkunç karanlık bir girdaptır ki, o girdaba düşenlerin akıbetlerinden endişe etmemek mümkün değildir. Durum böyle olunca, ihtimal, Cenab-ı Hakk, bu tür insanlara bir çeşit merhamet murad buyurarak, onların ellerinden bu İslâmî hizmetleri alır ve başkalarına verir. Böylece o insanlar, bütün bütün kaybetme gibi korkunç bir girdaptan kurtulmuş olurlar. Evet, bu durum bir ma'nâda onlar adına büyük bir rahmettir. Çünkü onların şirkten kurtarılması, hizmet etmelerinden çok daha önemlidir. Ben şahsen bu düşünce ve mülâhazaların, bütün hizmet erleri tarafından bir şuur hâline getirilmesinin lüzumuna inanıyorum. Hele önümüzdeki dönemlerde, fevc fevc İslâm'a dehâletler olurken, bu şuura her zamandan daha fazla ihtiyaç duyacağız diye düşünüyorum.

Kur'ân'dan Damlalar

Kadın Saltanatı

Soru: Kur'ân-ı Kerîm hususiyetle Belkıs'ın tahtını zikretmekle ve "Ve lehâ arşun azim" ifadesiyle neye işâret etmektedir?

Cevap: Buradaki "Arş" kelimesi ile "mahal" zikredilip "hal" murad edilmektedir. Yani bununla da Belkıs'ın kavmi üzerindeki hakimiyetine, sultasına işâret edilmiştir. Nitekim, daha sonraki âyetlerde bu husus açık olarak anlatılmaktadır.

Arı ve karınca topluluklarında kraliçe ve teb'a arasındaki münasebetle, Belkıs'ın tahtı ve teb'ası arasındaki münasebette bir benzerlik var ki, bu da Kur'ân'ın mu'cizevî tasvir ve tesbît gücü sayesinde harikulade bir üslupla ifade edilmiş.

Şimdi, âyet, kadının cemiyet içindeki pozisyonuna temasla, bir yönüyle doğurganlığını, diğer yönüyle de cemiyette sahip olduğu payeyi dile getirmektedir. Biz, Kur'ân'ın bu ifade tarzından kadının o dönem itibariyle toplumdaki mevkiini de tam anlamış oluyoruz. Yani, kadın, kendi tebasına karşı tam ve tartışmasız hakimiyetiyle, öyle bir mevkiindedir ki, bir dediği iki edilmemektedir.

Ve gele gele bu değer ve bu kıymet, İslâmiyet ile dengeli olarak kemale ermiştir. Nasıl İslâmiyet sayesinde hemen her sahada insanoğluna kemale erme yolları açılmıştır; aynen öyle de kadın kadınlık değerlerine onun sayesinde ulaşabilmiş kendi olabilmiş ve bir şehvet vasıtası olmaktan kurtularak; tenasülün bereketli bir kaynağı haline gelmiştir. Bu mes'eledede de öyle olmuştur. Nitekim Peygamber Efendimiz (sav) de

“İzdivaç ederken, doğurgan olanlarla izdivaç edin” buyurmakla, kadının bu mübarek yönüne dikkatleri çekmiştir.

Tahtı Getiren Kimdi?

Soru: Süleyman (as), Belkıs'ın elçilerini uğurladıktan sonra, teb'asına dönerek, “Hanginiz bana Belkıs gelmeden önce onun tahtını getirecek” diye bir talepte bulunur. Bu tahtı getiren, söylendiği gibi Süleyman aleyhisselâm'ın veziri Âsaf b. Berhiya mıydı?

Cevap: Bu husus kat'î değildir. Süleyman (as) kendi mucizesi olarak da getirmiş olabilir. Zira hava onun emrine musahhar kılınmıştı. Belki bir ihtimal, Süleyman (as)'ın veziri, onun mu'cizesine istinâden bu işe nezaret etmiş olabilir. Yani böyle bu kuvve-i kudsiyeye itimad etmiş olabilir. Ancak sahih rivâyetlerde ne bunu ne de öbürünü teyid edecek birşey hatırlamıyorum.

Tahtta Değişiklik

Soru: Belkıs'ın tahtı getirilince, Süleyman (as) onda, birtakım değişikliklerin yapılmasını emretmiştir. Bunu, Belkıs'ın firasetini ölçmek için yapmış deniyor, doğru mudur?

Cevap: Zayıf veya kuvvetli, yorumlardan biri sayılabilir. Bence bunu daha farklı anlamak da mümkündür. Bir kere burada anlatılan şeyler o günün mantığı içinde mütalâa edilmelidir. Şimdi, âyette “O'nun tahtını tanınmaz hale getirin; bakalım tanıyabilecek mi, yoksa tanımayacak mı?” deniyor. Buradaki “Hidayet” kelimesini mücerred bir “tanıma” şeklinde anlamak doğru olmaz. Çünkü, siyak buna uygun değildir. Belki değişiklik yapılan taht, yeni bir taht mı yoksa eskisi mi? Bunu anlamak için Belkıs'ın firasetini ölçmüş olabilir. Ancak asıl mes'ele bu da değildir. Burada esas olan, şu olsa gerek: Bir putperest veya güneşe tapan bir kadın düşünün, böyle bir kadın kendine nasıl bir taht düzenler? Herhalde, tahtına güneş şekilleri yapar, mabudlarının timsallerini işler, yıldız ve ay şekilleriyle süsler vs.. İşte Süleyman (as) böyle bir taht üzerinde değişiklik yapar ve o tahtı hidayete hazırlayıcı şeylerle donatır. Zaten Kur'ân-ı Kerîm'de de Süleyman (as) o tahtta herhangi bir ziyadelik veya eksiklik yaptı denmiyor... Sadece “Nekkiru leha arşeha” deniyor. Yani “Tağyir edin, tanınmayacak hale getirin” diye emrediyor. Böyle olunca yapılacak iş nedir? Tahtı, Şeâir-i İslâmîye ile donatmaktır. Bu da putperestliğe âit alâmetleri, timsalleri ortadan kaldırmakla olur. Ondandır da bakalım tahtı görünce verilen mesajı alarak hidayete erecek mi, ermeyecek mi? Tabii, Belkıs tahtı görünce hidayete eriyor. Çünkü o da selim bir fitrata sahiptir.

Evet oldukça zeki ve geniş fikirli bir kadın olan Belkıs daha tahtı görür görmez, taaccübünü saklayamamış, verilen mesajı hemen almış, putperestliğin bâtil bir yol olduğunu kavramış ve tevhide yönelmiştir.

Şüphesiz o da bir insandı ve fitratı da, kâinâtta vahdaniyete âit mesajları alabilecek bir mahiyette idi. Ancak, Saba Melikesi, temiz fitratı, zekası ve fikri, basiret ile de destekli olmasına rağmen, daha önce hidayete erememişti. Çünkü putperest bir kavim içinde neş'et ettiğinden, o toplumun bâtil inançlarına göre yetiştirilmişti. Bu da onun daha önce karşılaştığı vahdaniyete âit mesajları değerlendirmesine mani olmuştu.

İki Kalp

Soru: "Allah, hiç kimsenin sinesine iki kalp yerleştirmemiştir" âyetini nasıl anlamalıyız?

Cevap: Burada herhalde, bizim bildiğimiz bir et parçasından ibaret olan kalbi anlamamak lazım. Âyetteki ifade daha şümüllüdür ve âyetin sıyaki da âdetâ o şümûlün bir televvün buudu gibidir. İnsan şirk ve tevhide, ihlase ve riyaya, gerçeğe ve yalana, hakka ve batıla, açık iki kalp taşımaz. Ak, ak, kara da karadır. Ne annelerinize benzettiğiniz hanımlarınız anneleriniz, ne de "evlâdım" dediğiniz çocuklar evlâdınızdır. Sizinki bir zan ü tahminden ibaret. Gerçek Allah'ın bilip bildirdiğinden ibarettir.

Kadim Araplar, zeki ve akıllı kimselerin iki kalp taşıdığına ve eşlerin "zıhar" yapılmasıyla zıhar yapılan kadının kişinin kendi öz annesi gibi olduğuna inanıyorlardı. İslâm bu iki inanış biçimini de iptal etmiştir.

Burada Zeyd b. Harise hâdisesi âyetin sebep-i nüzulü olarak zikredilir. Tabii her şeyde adi de olsa bir sebep vardır. Ne var ki, burada sebebi aşan daha muhkem birşey söylenmek istenmektedir. Yani insanın bir anası ve babası varsa, artık hiçbir şekilde başkası onun anası veya babası olamaz. Tabii evlâd edinmekle de olsa olamaz. İşte esbab-ı nüzulün dar ma'nâda anlattığı budur.

Daha geniş ma'nâda ise, her devirde, herkes dual olabilir, dual görünebilir. Zaten bir taraftan zit, diğer tarafa hafif bir meyil gösterince arkası kesilmez gelir. Oysa İslâm buna cevaz vermez. Bir insan çeşitli doktrin, sistem ve değişik yollara takıldığı halde, Allah yolunda olduğunu da söylüyorsa, âyetin ifadesiyle sinesinde iki kalp taşıyor demektir. Halbuki bu âyet böyle bir şeyi reddediyor ve olamayacağını hatırlatıyor. Başka yerde de Allah (cc) "Muhakkak Allah indinde din, (yalnız ve yalnız) İslâm dinidir" buyuruyor. Ve yine "İslâm'dan başka din, hiç kimseden kabul edilmeyecektir" diyerek ikiliği söküp atıyor. Evet, yol bir olunca kalp de bir oluyor, Öyle ise değişik yollara düşenler düşünce, tasavvur ve kalbî hayatlarında da dağınıklıktan kurtulamayacaktır. Gerisi yine âyetin ifadesiyle 'ağızla söylenen' mücerred sözlerden ibarettir. Bir kimse, hem Müslümanım" diyecek, hem de inkârcı bir tavır sergileyerek dine hakaret edecek, Kitaba sövecek, Peygambere dil uzatacak.! Bu apaçık bir sapıklık ve o kahrolası dual yaşama biçimidir. Günümüzde çağdaş yaşama biçimi ve laiklik anlayışı ile dindar geçinme böyle bir paradoksun en tipik misalidir.

Çocuk-Şirk Münasebeti

Soru: A'raf Sûresi'ndeki "(Allah) onlara salih bir çocuk verince, Allah'ın kendilerine verdiği şeyde, O'na ortaklar koşmağa başladılar" âyetinin hükmüne çocuk sevgisi dâhil olur mu?

Cevap: Hissî olan mes'elelerden dolayı insan muhasebe olmayabilir. Ancak insan, dinî duygu ve düşüncesi ile fitratındaki duygularını ta'dil etmekle mükelleftir. Meselâ insan, aşırı yeme, içme arzusu duyabilir ve aristokrat bir yaşayış isteyebilir. Hatta bu hususlarda şiddetli hırs gösterip, işin önünü sonunu düşünmeden hareket edebilir. Zira insan, fitratı itibariyle cimri ve aceleci olarak hakedilmiştir. Yani bunlar onun fitratında vardır. Ayrıca, onda hem kin, nefret ve adâvet gibi hususlar, hem de sevgi, muhabbet ve insanlık gibi hasletler vardır. Bütün bu saydıklarımız insanda, iyiye ve kötüye açılan birer koridor hükmündedirler. Bu itibarla da insan, mahiyetindeki kötülöklere açılan kapıları kapamalı ve kötü duygularını ve tutkularını mutlaka dinî düşünce ve dinî duygu ile zabt u rabt altına almalıdır ki, biz buna dindeki ifadesiyle, "fitrat-ı saniye" kazanma diyoruz. İnsan böyle bir fitratı kazanmalıdır ki, kendisi için mukadder olan kemâlâtı idrak edebilsin. Yani herşey olmaya müsâit olan fitratını, birşey olmaya, yani mü'min olmaya tevcih edebilsin.

İşte bunun gibi evlad sevgisi de fitratta vardır. Bu sevgi olmazsa çocuklara bakılmaz, onlar okutulmaz ve neticede de ülke ve insanlık yükselmez. Evet etrafımızda bir sürü asi evlad var, ama yine de ana-babaları onlara bakıyor. Bu tabii sevgi ve alâka olmasaydı sokaklar terkedilmiş insanlarla dolar, taşardı. Ne var ki, diğer duygularda olduğu gibi burada da, kalpler Allah sevgisiyle ta'dil edilmelidir ki, istikamet elde edilebilsin. Evet, hayat Allah'la irtibat yörüngeli olmazsa inhiraf kaçınılmazdır. Bu itibarla evvelâ Allah sevgisi vicdanda kökleşmelidir ki, -bu da egzersize bağlıdır- insan Allah nezdinde değer ifade eden bir şey olsun. Bir insan, rûhî hayatında hiç egzersiz yapmadan "Ben mal ve evladımı sana feda ediyorum Allah'ım" dese bu bazen riya, hatta yalan da olabilir. Bütün kötü huyların rûhdan kovulması, bütün güzel hasletlerin tekrar ber tekrar yaşanması lazımdır ki, İslâm benliğimizin derinliklerine sinsin, tabiatımızın bir parçası haline gelsin ve davranışlarımızı tabiîleştirsinsin... Yoksa dual düşünme ve dual yaşamadan kurtulmamız mümkün değildir.

Hız. Eyyub ve İmtihan

Soru: Hız. Eyyûb (as)'un bir hastalıkla imtihan edilmesi herhangi bir günahından dolayı mı idi?

Cevap: Hız. Eyyûb (as)'un hiç günahı olmayabilir. Ancak nebîler mukarrabinden oldukları için, akıllarından geçen birşeyden dolayı bile böyle hastalıklara mübtela olabilirler. Onlar kendi dünyalarında, kendi nübüvvet platformlarında kurbiyetin iktiza ettiği şeyi ihlal ederlerse, Allah (cc) onlara böyle bir belâ verebilir. Fakat herşeye rağmen biz onları kritiğe tâbi tutamayız.

Ayrıca bela ve musibet için, ille de önceden günah işlenmiş olması şart değildir. Zira Peygamber Efendimiz'in (sav) masum olmasına rağmen sık sık başı ağrır ve bundan dolayı da başlarına sarık sararlardı. Şimdi bunun arkasında hemen bir günah aramak kat'iyen doğru değildir.

Ayrıca bir de müsbet ve menfî ibadet şekli vardır. Müsbet ibadetler namaz, oruç vs.. menfiler ise işte böyle hastalıklar vesairdir. Ayrıca böyle bir imtihanla sadıklar, sadık dostlar ortaya çıkar. Nitekim Hacı Bayram Veli'nin bir imtihan neticesinde bir buçuk müridinin kalması gibi. Bu çok önemlidir. Evet, sizi en sıkıntılı anınızda terketmeyen, sizin en sadık dostlarınızdır.

Azabı Müjdelemek

Soru: Kur'ân-ı Kerîm'de 'azâb-ı elim' ve '(o kâfirlere) elemli âzâbı müjdele' deniyor. "Azabın müjdelenmesi" ne demektir?

Cevap: Bu gibi yerlerde istihkâr ve tehekküm vardır. İnsanlar kendi fiilleriyle ve kendi imkânlarıyla iyi şeyler yapıp cennete girecekken, kötü şeyleri tercih ediyorlar. Meselâ; Allah birine mal vermiş, bu kadar servetle o insan cennetle müjdelenecekken, o tutuyor bu koca serveti şerde israf ediyor. İşte, böyle birinin su-i akıbeti hatırlatılırken, kaçırıldığı müjde de ihtar ediliyor.

Evet, müjde tabiri iyi şeylerde olur; fakat bazan istihkâr ma'nâsında da kullanılır. Meselâ; "gözün aydın iflas etmişsin!" gibi... Ayrıca bunda, kâfirlere tehekküm ve alay etme de var. Bunu duyunca küfür ve gayzları biraz daha artacak.. tıpkı onlara 'Gözünüz aydın babanız ölmüş' dendiğinde öfkeden kuduracak hale geldikleri gibi...

Kur'ân Kültürü

Sahabeden bu yana, büyük ölçüde usûl-i tefsir çerçevesi dahilinde, Kur'ân, yorum ve tefsire tâbi tutulmuştur. Tabii, tefsir derken onun da bir sürü şartı ve usûlü vardır. Bu arada re'ý ile tefsiri küfür sayanlar olmuştur.

Tefsirde ilk misal Efendimiz (sav)'dir. Bu itibarla, önce O'nun hayatına bakılıp, model çıkarılmalı, sonra da sahabeye müracaat edilmeli.. sonra da, insan akli, insan düşüncesi ve insan muhakemesinin bir hikmet-i vücûdu olabileceği mülâhazasıyla Kitap ve Sünnet atkıları arasında re'ý örgülerine gidilmelidir.

Ancak, her ne olursa olsun mutlaka Kur'ân dili ortaya çıkarılmalı ve İslâm dünyasındaki bütün eserler mutlaka yeniden gözden geçirilmelidir. Kur'ân beşer için nazil olmuş ve Efendimiz (sav) tarafından da namazda okunması tâlim edilmiştir. Ne var ki böylesine hayatımızı şekillendirmek için nazil olan Kur'ân'ı, bugün insanımız gerektiği gibi bilemiyor, hatta bilme gayreti de göstermiyor. Onu, sadece namazda ve namaz sûreleri olarak okunan kadarıyla biliyor. Halbuki Kur'ân okunurken o insanın içine sinmeli, okuyan onu düşünmeli ve ondan bir kısım esintiler duymaya çalışmalıdır. Aksi halde onu anlamış sayılmayız. Kur'ân-ı Kerîm, Efendimiz (sav)'in ifadesiyle en az ayda bir defa hatim edilmelidir. Evet hatim, üç-beş güne sıkıştırılmamalıdır. Zira o zaman, düşünmeden okunmuş olur. Kur'ân baştan sona mülâhaza edilmeli ve bir bütün olarak ele alınmalıdır. O, bir âyet oradan bir âyet buradan bölük-pörçük anlaşılabilir. Kur'ân'ı anlamak için bir o kadar da sünnetin bilinmesi lazımdır. Yoksa M. İkbâl'in ifadesiyle, çok defa "Kalpler mü'min, kafalar da kâfir" olur. Sünnet, Kur'ân'ın tertibi ve hayata geçirilişini ifade eder. Bu yüzden o bilinmezse, Kur'ân kültürü anlaşılabilir. Anlaşılmadığı için de tabii olarak hayata geçirilemez.

Efendimiz, "Onlar bir vadide, Kur'ân ayrı bir vadidedir" buyurarak, ümmetine âit negatif görüntülerden birini dile getirir. Bu hadisten bizim anladığımız ve aldığımız, ümmetin Kur'ân kültüründen uzaklaşacağı şeklindedir ki; en az beş asırdır Müslümanlar böyle bir mahrumiyetin cenderesi içinde oldukları söylenebilir hata yapılmış olmaz.

Son iki asır itibarıyla ise, Kur'ân kültürüne vâkıf insan sayısı yok denecek kadar azdır. Daha önceki üç asırda bu nisbet, mevcudun üçte birine ulaşıyor olduğu söylenebilir.

Bununla beraber günümüzde Kur'ân'a ciddi bir yöneliş var. Daha önceleri yaşanmış mahrumiyet, sanki içlerde sadece hasret mayalamış da, şimdilerde insanımız, önü alınmaz bir hasretin sevgiyle ve olabildiğince bir coşku ve heyecanla Kur'ân rûhuna ve Kur'ân kültürüne yönelmektedir.

Gerçek Kur'ân kültürü; Kur'ân'ın dünya ve ukbayı kucaklayan derinliğiyle alınıp hayata maledilmesiyle mümkündür. Eşya ve hâdiseleri Kur'ân perspektifinde yorumlama, Kur'ân kültürüne âit ayrı bir televvündür. Şimdilerde dünyamız pek çok yanı itibarıyla, bu kültür televvünüyle âdetâ renk renk açmış çiçeklerle dolu bir bahçeye benziyor...

Ondaki güzellik ve rayiha, her isti'dât sahibini kendinden geçirecek kadar büyüleyicidir. Evet sanki şimdiler, büyük isti'dâtların Kur'ân dünyasına dehalet mevsimi gibi. Gelecekte, bu anlayış daha bir gelişecek ve -inşallah- hayatı bütün üniteleriyle tesir sahasına çekecektir.

Kimbilir belki de O, yarınki dünya hayatının bizzat kendisi olacaktır!.

Belhum Edal

“Ülâike kel en’ami belhum edal” âyeti:

1. Dünyevî zevkleri tatma ve lezzetleri yaşama açısından onlar, hayvan gibi veya onlardan daha aşağıdırlar.

2. Bir rivayete göre Allah (cc) ahirette bütün hayvanları bir tek nev’ (tür) olarak yaratacak ve onlar o şekilde Cennet’ten lezzet alacaklar. Ama, kâfirler o zevkten dahi mahrum kalacaklar, ma’nâsına gelir.

“Teklif-i Mâlâ Yutak” Mes’elesi

“Hiçbir insana gücünün üstünde yük yüklenilmez” prensibini iyi anlamak lazımdır. Bu prensibi, tembelliğe ve gevşekliğe paravan olarak kullanmak sadece bir aldanmışlık olur.

Cenâb-ı Hakk insanlara neyi emretmiş ve onları neden menetmişse bunların hepsi bu prensip çerçevesi içinde olmuştur. Öyleyse çerçeveyi aşmak kat’iyen doğru değildir.

Diyelim ki, bir insan ayakta namaz kılamıyor. Din, onun oturarak namaz kılmasına cevaz verir. Aynı şahıs oturarak da namaz kılamıyorsa namazını yatarak veya başıyla ima etmek suretiyle eda eder. Keza bir insanın su ile abdest alması mümkün değilse veya suya kavuşmak onun takatini aşıyorsa, o insanın teyemmüm etmesinde hiçbir sakınca yoktur. Hatta abdest veya guslünü su ile alsın ve bundan dolayı da zarar görse veya telef olsa, durumuna göre o insan mesul bile olabilir.

Efendimiz döneminde, bir seriyyede ashabtan biri kafasından yara almıştı. Gusletmesi gerektiğinde arkadaşları ona gusül etmesini söylediler. O da boy abdesti aldı. Hastalığı birden şiddetlendi ve vefat etti. Dönüşte durum Efendimiz (sav)’e anlatılınca Allah Rasûlü, ona bu teklifi yapanlara karşı ciddi şekilde celallendi ve “Arkadaşınızı öldürdünüz” buyurdu. Çünkü dinî ölçüler içinde onun gusül abdesti almaması lazımdı. Ve o teyemmümle iktifa etmeliydi.

Görülüyor ki, İslâm hiç kimseye gücünün üstünde bir yük tahmil etmiyor ve herşeyi insan gücüne göre sistemleştiriyor. Hatta, “Zaruretler mahzurlu şeyleri mübah kılar” prensibiyle bu duruma esneklik de kazandırıyor. Ancak zaruretinin çerçevesini de yine bizzat kendisi belirliyor. Durum böyle olunca, şahısların kendi heva ve heveslerine göre zaruret icad etmeleri ve kendi icad ettikleri zarurete binaen bazı emir ve nehiyer karşısında gevşek davranmaları da asla söz konusu değildir. Su-i istimale açık bu türlü durumlarda ferd kanaat-ı vicdaniyesiyle yanlışlıkları aşar.

Kur’ân Mucizedir

Kur’ân’da, beşere, meleğe, cinne ve şeytana âit sözlerin nakledildiği doğrudur. Ancak, Kur’ân’ın bunları nakletmesi değil, naklediş keyfiyeti kullanılan malzeme ve motiflerin seçilişi mucizedir. Ayrıca, bu haberlerin gaybî olması yönüyle de mucizevî bir durumun varlığı söz konusudur.

Evet burada evvela, Kur’ân-ı Kerim’de kullanılan malzemenin seçilişi harikuladedir. Yani Kur’ân, ele aldığı mevzuları öyle bir malzeme ve üslupla ifade etmiştir ki, daha ötesinde ifade olamaz.. evet böyle bir ifadeye ne cin, ne insan, ne de melek güç yetiremez. Ne var ki bu mucizevî keyfiyeti görmek için mutlaka Kur’ân âyetlerine ihatalı bir gözle bakmak icap eder. Şimdi isterseniz mes’eleyi müşahhaslaştırmak için biraz daha açalım:

Bizler, bazen ruhumuzda öyle şeyler hissederiz ki, bunları ifadeye kat’iyen güç

yetiremeyiz.. yetiremeyiz de böyle durumlarda çok defa Akif'in dediği gibi:

Ağlarım, ağlatamam; hissederim söyleyemem;
Dili bağlı kalbimin, ondan ne kadar bîzârım!

der ve çaresizlik içinde kalakalırız.

Evet, konuşurken, yazarken kendini ve iç derinliklerini dinleyebilen pek çok kimse, hep hissettiği şeyleri ifade edememenin çaresizliğini yaşar. Bu da bir yönüyle âcizlik demektir. Herşeyi çok kolaylıkla ifade edebilene kıyasla, böyle bir âcizlik diğerinin mucizeliğini netice verir. Mutlak plânda böyle bir mucizeliğe layık bir tek ifadeler mecmuası vardır; o da hiç şüphesiz ki Kur'ân'dır.

Şimdi, söz konusu âyetler bu zâviyeden ele alındığında, diyebiliriz ki; Kur'ân'ın konuşturduğu şeytan olsun, cin olsun, melek olsun veya Firavun, Nemrut ya da Şeddat olsun maksadı ifadede kullanılan üslup tamamen Kur'ân'a âittir. Bu üslup öyle harikadır ki, bütün işârî, remzî ma'nâlara açık olduğu gibi, çok geniş yorumlara, tefsirlere de müsaittir. Hiç kimse böyle bir maksadı o türlü malzeme ve motiflerle ifade edememiştir ve edemez de.

İsterseniz konuyu daha farklı bir zaviyede ele alalım: Her kelâmın, kalp, sır, hafî, ahfâ gibi rabbanî latifelere bakan yönleri vardır. Eğer kelâm, bu mertebeler arasında ma'nâ yönüyle herhangi bir tenakuza, farklılığa sebebiyet veriyorsa, bu o kelâmın eksikliğine delâlet eder. Hemen hemen bütün beşerî kelâmlarda da bu eksiklik -nisbet farkı mahfuz- vardır. Kur'ân ise böyle bir eksiklikten muallâ ve müberrâdır.

Diğer taraftan, kalbe gelen ma'nâlar tahayyül, tasavvur, taakkul gibi süzgeçlerden geçip de ayniyetini koruyarak telaffuz seviyesine ulaşabilmişse mükemmel bir kelâm yakalanmış olur. Bazen de bir kelâm, bu kademeleri ayniyeti içinde aşamaz; nefsi olarak kalır ve telaffuz edilme şansını elde edemez.

Biz burada, sırf telaffuz edilebilen kelâm üzerinde durmak istiyoruz:

Eğer kelâm, tahayyüldeki şekliyle ifade edilebilmişse, yani niyet ve ifade azmi tam ifadeye uymuşsa o zaman bu kelâm tamdır. Aksine, tasavvur, tam tahayyülü kucaklayamamışsa bu, bir evvelkine göre kusurlu bir ifadedir ve eksiktir. Taakkül, kendine yüklenenleri ifadeye taşıyamamışsa, bir kısım derinlikler de onda elenmiş demektir. İşte bütün bu süzgeçlerden süzüle süzüle tahayyül mertebesine göre pek çok şey kaybeden kelâm eksik, tahayyüldeki derinlikleriyle ifade edilebilen ma'na, mefhûm ve niyet ise tamdır.. ve işte bu mükemmeliyetin biricik şaheseri de sadece Kur'ân-ı Kerim'dir. Ondaki bu mükemmeliyet sözü, kimden naklederse etsin, bir ma'nâda onun, tahayyül ve tasavvur ötesi derinlikleri korumasında aranmalıdır. Bu yönüyle de, bir başkasının böyle bir kelâm ve beyana muvaffak olması imkânsızdır. Evet beşer, veya başka varlıkların -ki cinler ve melekleri kastediyorum- kelâmlarında, niyet ve tahayyül mertebesinden, ma'na ve mazmunun yakalanıp ifade edilmesi mümkün değildir. Yani, bizler söylenen ölçüler içinde bir beyan ve bir kelâma muvaffak olmamız kat'iyen söz konusu olamaz. Öyleyse, bu mükemmeliyeti yakalayan Kur'ân mucizedir ve onun beyanı, başkalarının birşeyi ifadede ilk harekete geçirdikleri tahayyül ve niyetlerinin ifadesi olması itibarıyla de bir taraftan vakia mutabık, diğer taraftan da mucizevî ve Allah kelâmıdır.

Biz ve Onlar

İslâm tek millet olduğu gibi küfür de tek millettir. Ancak küfrün tek millet oluşu sadece İslâm'a olan düşmanlıkları cihetiyledir. Yoksa vahdet ma'nâsına onlar arasında da birlikten söz edilemez. Kur'ân bu hakikate işâretle "Sen onları bir topluluk olarak

görürsün, halbuki kalpleri bölük pörçüktür.” (Haşr, 59/14) buyurmaktadır. Kâfirlerin hepsi ayrı bir şeyin kâfiridir. Totemleri de birbirinden çok farklıdır. Ama hepsinin de İslâm’a karşı amansız bir hıncı vardır. İşte bu hıncı ve intikam tutkusudur ki, onları bize karşı birleştirmekte ve belli bir hedef etrafında bir araya gelmelerini temin etmektedir. Bunlara karşı mukabelenin tek çaresi ise, potansiyel olarak zaten mevcut olan birlik, beraberlik ve vahdet dinamiklerini kullanmamızdır. Biz bunu temin ettiğimiz takdirde karşımızda hiçbir beşerî gücün dayanması mümkün değildir...

Söylemeye Engel Değil

“Niçin yapmadıklarınızı söylüyorsunuz” âyeti, yapmıyorsanız söylemeyin demek değildir. Öyle olsaydı, irşad ve tebliğ akim kalırdı...

İhlas Perspektifinde Kur’ân

Allah Rasulü’ne bir gün “Ey Allah’ın dostu” denince, “Hayır o İbrahim’dir” buyururlar.. ve yine bir gün Efendimiz ma’nâsına “Seyyidüna” ile kendisine hitap edilince, Efendimiz “O İbrahim’dir” ferman eder. Cevher kadrini cevherfüruşan olan nasıl da anlıyor! İşte, ihlas ve samimiyet, bir peygamber vasfı olduğu için o işi kendine meslek edinen insanların da ayrılmaz vasfı olması gerekmez mi? Kur’ân her peygamberi ya ihlas sahibi olarak tanıtmakta, ya da Cenab-ı Hakk’ın o nebiye ihlası emrettiğini nakletmektedir. Kur’ân-ı Kerim’i bu zaviyeden tetkik edip okuduğumuzda, bunu açık-şekik görmemiz mümkündür.

Çekişmekten Kaçının

Cenab-ı Hakk (cc) inananları çekişmeden men ediyor ve nizaya götüren bütün yolların, daha işin başında kapanmasını istiyor.

“Velâ tenâzeû..” (Enfal, 8/46) ile başlayan ayet, madde madde bu hususu tenvir etmektedir.

Bu ayet kısaca, inanan kesime, şu tavsiyelerde bulunmaktadır:

“Kat’iyen maddî-manevî çekişmeye girmeyin! Daima aranızda “hayt-ı vuslat” denen birlik noktaları bulunduğunu düşünerek, müşterek hareket etmeye çalışın! Müsbet dahi olsa nizâa düşmeyin! Aksi halde bütün gayret ve çalışmalarınız fiyasko ile neticelenir. Kuvvetiniz de zâil olur gider.

Ferdî çalışmaların mükâfatı fert plânında kalır. Halbuki birlik ve beraberlik içinde yapılan amellere, Cenab-ı Hakk (cc) umumî rahmetiyle mükâfat verir ve böylece her ferd aynı zamanda cemaat sevabı da kazanmış olur.”

Bir Cennet Nimeti

Kur’ân-ı Kerim “gill u gışş” diye tabir ettiğimiz kin ve nefret gibi menfi duyguların cennet insanlarının içlerinden giderileceğini haber verir.

“(Cennette) onların altlarından ırmaklar akarken, kalplerinde kinden ne varsa hepsini

çıkartıp atarız.” (A’raf, 7/43)

“Biz o cennetliklerin kalplerindeki kinleri söküp atarız. Hepsi kardeşler olarak sevinç içinde ve karşılıklı koltuklara otururlar” (Hicr, 15/47) âyetleri bu mes’eleği gayet sarîh ve net olarak ifade etmektedir. Bu âyetlerden anlaşıldığı üzere, cennette, kötü duygu ve düşüncelere merkezlik yapan ne kadar hassa varsa, hepsi insandan sökülüp atılacaktır. Dolayısıyla da insanlar, cennette, başkalarına karşı kin ve nefret duymayacaklardır. Zaten aksi olsaydı orası cennet olmazdı. Zira bir insanın öfkeleneyeceği zaman halim-selim olması, nefret duyacağı zaman içinin sevgiyle dolması, hırs duygusunun gerildiği ve insanın bütün benliğine hakim olduğu bir zamanda onun müstağni kalması imkân sınırlarını zorlayacak kadar çetindir. Nitekim dünya hayatında yaşadığımız bütün menfi durumlar buna açık birer örnektir. Demek ki bu, bizim irâdemizi, tasavvurlarımızı, gayretimizi ve gücümüzü aşan bir mazhariyettir ki, doğrudan doğruya Cenâb-ı Hakk’ın bir lütfu ve bir cennet nimeti olarak anlatılmaktadır. Bir yönüyle de bu hal, insanın melekleşmesi, beşerî garizalardan kurtulup rûhânîleşmesi ma’nâsına gelir. Böyle bir hâli kazanmak ise kolay olmasa gerek.

Esasen mes’eleğe şöyle bir nükteyle yaklaşmak da mümkündür. Kur’ân-ı Kerîm: “Ve onların kalplerini birbiriyle uzlaştırdı. Sen yeryüzünde bulunan herşeyi verseydin, yine onların kalplerini te’lif edemezdin; Allah’dır ki onların arasını buldu ve uzlaştırdı. Çünkü O, daima üstündür, hüküm ve hikmet sahibidir.” (Enfal, 8/63) buyurur. Halbuki, yukarıdaki âyette de geçtiği üzere, mü’minler cennette, karşılıklı koltuklarda beraberce ve bir arada oturacaklar. Her iki ayeti bir arada ma’nâlandırarak olursak, belki cennette de insanlar, kin ve nefreti potansiyel olarak içlerinde taşıyacaklar ama, Cenab-ı Hakk’ın lütfuyla, bu kin ve nefretin açığa çıkmasına meydan verilmeyecektir ki, bu da cennete âit bir nimettir.

Kanaatimce, konuya bir yaklaşım şekli de şu olmalıdır: Dünya ahiretin bir tarlasıdır. Buradaki müsbet ibadetler ahirette, keyfiyetlerini bilemeyeceğimiz şekilde müsbet neticeler doğuracağı gibi; buradaki negatif görünümlü ibadetler de yine orada müsbet neticeler doğuracaktır. Meselâ, nasıl namaz, oruç, zekat ve hac gibi ibadetlerin bir cennet nimeti olarak karşımıza çıkacağı söz konusudur; öyle de çekilen sıkıntıların, ızdırapların, hastalıkların da birer cennet nimeti olarak bize bahşedileceği her zaman düşünülebilir. Nitekim, Allah Rasûlû’nün açlık sebebiyle oturarak namaz kıldığını öğrenen ve bu yüzden gözyaşı döken Ebu Hureyre’ye, Efendimiz “Ağlama ya Eba Hureyre, bu dünyada açlık çekenler ahirette açlık elemi duymazlar” mukabelesinde bulunmuş ve yerinde açlığın da ibadet sevabı kazandıracığına dikkatleri çekmiştir. Bir insanın shevî arzularına karşı koyup iffetli olmaya çalışması, meşru zevk ve lezzetlerle iktifa edip harama girmemesi ve bedenî isteklerini ma’kul ölçüler içinde devamlı frenlemesi, cismanî buud ve derinlikleriyle, o insanın karşısına cennette hep birer nimet olarak çıkacaktır. Tohum burada atılır. Başaklar orada devşirilir. Herşey buğdaylar gibi burada değirmene dökülür, orada ambarlarda muhafaza edilen un halinde karşımıza çıkar. Her uhrevî varlık burada yaratılır, orada onlara hayat üflenir. Güzelliğe esas teşkil edecek malzemeler burada ambalajlanır, orada ise bu ambalajlar teker teker açılır ve muhteşem, müdebdeb, göz kamaştırıcı bir hayatın parçaları haline gelir. Aynen öyle de, insanlar burada kin, nefret, hased gibi kalbî hastalıklarına karşı savaş verir; belki bazen yenik düşer, bazen galebe çarlarlar, ama, yılmadan, usanmadan, hep bu kavgalarına devam ederler ise, ahirette de, böylesine kötü duyguların kalplerinden silinmesi şekliyle mükafat görürler. Ancak onlar da bilirler ki, bu duyguların kalplerinden silinmiş olması onlara Cenab-ı Hakk’ın engin rahmetinin bir tezahürüdür. Yoksa dünyada yakından tanıdıkları ve karşılarında bazan aciz kaldıkları bu duyguların kendilerine bakan güç ve iradeyle ortadan kaldırılmış olması imkânsızdır.

Evet, kudret yurdu olan ahirette, her nimet insana “Allah” dedirttiği gibi, bu nimet de yine insanlara Allah’ı hatırlatacak ve “Allah” dedirtecektir. O Allah ki, kendisini bize “Rahman ve Rahim” olarak tanıtmaktadır. Bir hadisin de işâret ettiği gibi, dünyada O’nun rahmetinin ancak yüzde biri tecelli etmektedir. Geriye kalan kısım ise,

bütünüyle ahirette tecelli edecektir. İşte böyle bir tecelli ile cennet ehlinin kalplerinden kin ve nefret duyguları silinecek ve onlar, her şeyleriyle insan olarak kalmakla birlikte âdetâ melekleşeceklerdir.

Burada son bir mülâhazayı da arzetmeden geçemeyeceğim. Nice insanlar vardır ki, maddî açıdan mutluluk adına her türlü imkâna sahiptirler. Fakat içlerinde kendilerini rahatsız eden herhangi bir sebeple, hakiki huzur ve mutluluktan her zaman mahrumdurlar. Aynen onun gibi, insanlar, altlarından ırmaklar akan, her türlü konfor ve rahatın mevcut olduğu bir cennette dahi olsalar, eğer içlerinde kendilerini rahatsız edecek bir duygu, bir endişe var ise, orası onlara hususî bir cehennem olacaktır. Yani insan cennette olabilir, etrafında huri-gılman bulunabilir; fakat kalbi sürekli huzura açık ve huzursuzluğa götürücü sebeplere kapalı değilse, o insan yine rahatsızlık duyabilir. Halbuki insanın rahatsızlık duyduğu yer cennet değildir. Öyleyse insanın bulunduğu mekânın cennet olması ne ölçüde önemli ise, o insanın iç dünyasının cennete göre ayarlanmış olması da o derece önemlidir ve hamd edilmesi gereken en büyük nimet de işte budur!

Esbab-ı Nüzûl Hakkında Kısa Bir Değerlendirme

Bazı Kur'ân ayetlerinin belli sebeplere iktiran ederek nazil olduğu bir gerçektir. Ancak bu, o sebepler olmasaydı bu ayetler nazil olmayacaktı ma'nâsına da gelmez. Kelimeleri bizzat seçerek kullanmaya çalıştığımız bu tesbitten sonra mes'eleyi biraz daha açmaya çalışalım:

Bütün tefsirciler "esbab-ı nüzûl" tabirini kullanmayı tercih etmişlerdir. Ancak, temel esaslar açısından bu tabirde bazı eksik yönler olduğu da bir gerçek. Bir kere eğer mes'eleyi sebep-müsebbeb çerçevesinde değerlendirecek olursak, sebep olmadığında müsebbebin de olamayacağı tabiidir. Bu da, "o sebepler olmasaydı bu ayetler nazil olmazdı" ma'nâsına gelir ki, böyle bir hükmü kabul etmek kat'iyen doğru değildir. Zannediyorum mes'eleye "iktiran" kelimesiyle yaklaşmak daha yerinde olur. Böyle bir yaklaşım üzerinde az duralım: Herhangi bir sebeple alâkalı âyeti, Allah (cc) ezelf hikmetiyle inzâl edecekti ama, bu âyet belli bir hikmete mebni, herhangi bir sebeple irtibatlandırılmış ve öyle nazil olmuştur. Evet mes'eleyi bu şekilde yorumlamak da kabildir.

İçlerinde Ahmed b. Hanbel'in de bulunduğu bazı otoriteler, esbab-ı nüzûl mevzuunda ihtiyatlı davranırlar. Zannediyorum, onları böyle bir hükme sevkeden de, bizim sezemediğimiz, onların sezdikleri bir kısım su-i istimaleri önlemek düşüncesidir. Zaten, ciltler dolusu "esbab-ı nüzûl" nakilleri de konunun ne derece spekülatif olduğunu açıkça isbat etmektedir. Bu arada sağlam rivayetlerle bize kadar gelip ulaşan esbab-ı nüzûlü de bütün bütün görmemezlikten gelmek bir ifrat olsa gerek. Onun için biz, bir taraftan Ahmed b. Hanbel gibi düşünenlere, mes'elenin su-i istimalini önlemek açısından hak verirken, diğer taraftan da bir realite olarak, vak'ayı rapor adına esbab-ı nüzûlün varlığını kabul edenlere de hak veriyor ve her iki grubun buluştukları haklılık çizgisini onlarla paylaşmak istiyoruz.

Konuyu böyle kısa bir tahlille takdimden sonra, bazı ayetlerin, bazı sebeplere iktiran ile inmesinin bazı hikmetlerini arz etmeye çalışalım:

1. Hükümlerin, hâdise destekli olmasının, o hükmün kabullenilmesinde tesiri büyüktür. Meselâ, Kur'ân iffetli insanlara iftira atan müfterilere seksen değnek vurulmasını hükme bağlamıştır. Böyle bir hüküm ilk duyulduğunda, biraz ağır gibi mütalâa edilebilir. Halbuki bu hükmü bildiren ayet öyle bir atmosfer içinde nazil olmuştur ki, bu yönüyle onu duyanlar âdetâ teskin edilmiş olurlar. Bilindiği gibi, Abdullah İbn-i Übeyy İbn-i Selul'un başını çektiği bir grup münafık, Aişe Validemize (r.anha) iftira atmışlardı. Böyle bir iftira, günlerce hem Efendimiz (sav)'in, hem Aişe Validemizin

(r.anha), hem de onu uzaktan yakından tanıyan bütün Müslümanların ızdırap içinde kıvranmalarına sebep olmuştu. Bu hususta Aîşe Validemiz (r.anha), o denli ızdırap içindeydi ki, ağlaya ağlaya âdetâ göz pınarları kurumuştu. Bu meş'um günlerde mescid hüzünlü, hane-i saadet hüzünlü ve Medine'de bu iftirayı duyan her hane hüzünlüydü. Ancak hiç kimse nasıl bir reaksiyon göstermesi gerektiğini de bilemiyordu. Bu da ayrıca inanan insanların elini-kolunu bağlayan ve onların hüzünlerine hüzün ekleyen ayrı bir sebepti. İşte bu atmosfer içinde birden Aîşe Validemizi tebrie eden ayetler nazil oldu ve validemizin pak, nezih oluşu ayetlerle tescil edildi. Ardından da ona bu iftirayı atanların layık oldukları ceza bildirildi. İşte burada hem zamanlama, hem de kullanılan üslup o kadar birbiriyle irtibatlıdır ki, bu psikolojik hava içinde verilen ceza âdetâ alkışlanarak karşılanmış ve böyle bir ceza, o hüzünle kıvrananların yüreğine su serpmişti. Esasen konuyla ilgili misalleri çoğaltmak ve ta başta arz ettiğimiz hususu, pek çok misalleriyle müşahhaslaştırmak mümkündür. Ancak biz sadece bir fikir vermesi bakımından, bu tek misalle iktifa edeceğiz.

2. Mes'elenin bir diğer yanı da, Efendimiz, tebliğ ettiği her mes'eleyi aynı zamanda temsil de etmiştir. Yani, İslâm doğrudan doğruya her mes'elesiyile pratik hayat içinde gelişmiştir. Halbuki diğer dinlerde, aynı ölçüde bu hususiyeti görmek mümkün değildir. Meselâ Tevrat, hayata tatbik edilmek istense pek çok boşluk ve eksiklikle karşılaşılacağı muhakkaktır. İncil'de de hayat adına fazla birşey bulmak oldukça zordur. O da Hristiyanlarca, âdetâ vicdanlarda mahbus bir kitap haline getirilmiştir. İslâm ise, hayat içinde yorumlana yorumlana gelişmiştir. Yani nazarî şeyler bir ölçüde pratiğe iktiran etmiş, hayatla içli-dışlı olmuş ve böylece ayrı bir kuvvet kazanmıştır. Zira sistemler, pratiğe dökülebildiği ölçüde oturur ve âdetâ yaşantıyla bütünleşir.

3. Esbab-ı nüzûl bir yönüyle vak'aları kavramada bilgimatik vazifesi görmüştür. Dikkat edilirse ayetlerin nüzûlüne sebep olan vak'alar ekseriyetle şok tesiri meydana getiren vak'alardır. Dolayısıyla bu vak'alara bağlı olarak gelen hükümler de aynen hükmün gelmesine iktiran eden vak'alar gibi kolay kolay unutulmazlar. Bu da esbab-ı nüzûlün hikmetlerinden biri olsa gerek.

Sadaka ve Zekatta Şeytan Faktörü

Sadaka ve zekat vermede, şeytan ve nefsin menfi baskısının önemi büyüktür. Herbiri, insana, zekat ve sadakanın malda eksikliğe sebep olacağını ve neticede fakirlik gibi bir problemle karşı karşıya kalınacağını telkin ederler. Bu konuda Yüce Mevla, onların telkinlerine mukabil bizlere şu uyarıda bulunmaktadır:

"Şeytan sizi fakirlikle korkutur (fakir düşeceğinizi söyleyerek sadaka vermekten geri kalmanızı ister) ve size çirkin şeyleri yapmayı emreder. Allah ise, size kendi katından mağfiret ve lütuf va'dediyor. Şüphesiz Allah'ın lütfu geniştir, O bilendir."

Allah Rasûlü (sav) de sadaka ve zekatin malı eksiltmediğini, bilakis artmasına sebep olduğunu ihtar eder. Zaten "Sadaka (zekat), maldan hiçbir şey noksanlaştırmaz" hadisi de bunun açık misalidir.

Kur'ân'daki Kıssalar Üzerine

Kur'ân-ı Kerîm'de, kıssaların anlatıldığı yerlerdeki espri ve ana temanın yakalanması çok önemlidir. Yani Kur'ân'ın o kıssa ile sunduğu evrensel mesajın kavranması, Kur'ân'ı anlamada âdetâ bir nirengidir. Tabii bu biraz da hâdiselere "zamanüstülük" düşüncesiyle yaklaşmaya bağlıdır. Zira beşer tarihinde bazı vak'alar birbirinin izdüşümü olarak cereyan etmektedir. Bu mülâhaza ile biz kâh o dönemde, kâh bu dönemde yaşarız. İşte böyle bir yaklaşımın kavranması, mesajı kavrama adına atılan

önemli bir adım sayılır.

Öte yandan; Kur'ân'da aynı vak'a, değişik yerlerde değişik hâdiseler veya sebepler münasebeti ile anlatılırken, üslûp değişikliğine uğrar. Bu siyak-sibak bütünlüğü içinde zihin ve fikirlerin o hâdiseye motivasyonu için yapılmış olabilir. Yani, üslûp değişikliği insanın akli, beyan; veya muhakeme dairesindeki tekevvünü nazar-ı dikkate alınmadan direkt hayâl hanesindeki kurgu halinin esas alınması sebebiyledir. Bu da bize, gaybe ve gizliye aşına olan Allâmu'l-Guyûb'un içimizden geçenleri aynıyle ifade etmesidir.

Evet, Kur'ân'da aynı vak'alar farklı malzemelerle öylesine karakterize edilir ki, o mes'ele hangi mevzu içine serpiştirilmişse, ekseriya oradaki ifade coşkunluğu, üslûp ve yaklaşım içinde ele alınıp, anlatılır.

Netice itibariyle; Kur'ân-ı Kerîm'deki kıssalar değerlendirilirken, bir; kıssalardaki farklılığa mahmil bulma.. iki; o kıssanın sûrenin genel muhtevasına motive adına üslûbunun değişikliği.. üç; her vak'anın tarihî seyri içinde zikredildiği mevzuyla bütünlüğe ulaştırılması.. ve dört; o hâdiselerin günümüzle izdüşümü sayılabilecek hâdiselerle mukayesesinin yani keşisen, örtüşen veya ayrılan noktalarının tesbîti ile evrensel mesajdan istifadenin tam olması noktalarına dikkat etmek gerekir.

Nasr Sûresi

Nasr sûresinin ilk âyeti "izâ cae nasrullahi ve'l-feth.." Nahiv kuralları açısından ma'tufda muzafu'n-ileyh hazf edilir ve ondan bedel kelimenin başına belirlilik takısı olan lâm-ı tarafu gelir. Dolayısıyla burada "ve'l-feth" ve "fethullahi" demektir.

Buradaki nükteye gelince; Allah'ın bizi yaratması, hizmet yoluna sevketmesi, halkın kalbini bize tevcih etmesi.. hepsi Allah'ın yardımı ve inayetiyledir. Çok insan bunların böyle olduğunu müşahede eder ve her fırsatta tevhîdi düşüncenin gereği olarak da anar, anlatır. Feth'e gelince; orada sebepler bir ölçüde orta yere çıkar ve Müsebbibü'l-Esbab unutulabilir. Bunun lazımı olarak da "ben yaptım, ben ettim" diyenler olur. Aslında bu bir yanlışlığın ifadesidir. Fetih öncesi, onun mukaddimatı sayılan yardımlar nasıl Allah'a âit ise, fetih de O'na âittir. Ama, yukarıda ifade ettiğimiz gibi, insan fetih sarhoşluğu ile kendinden geçip zaferi kendinden bilebilir.

İşte tam bu aşamada böylesi düşüncelerin insanı sarıp-sarmalayıp bir çarpıklığa atması ihtimaline binaen Kur'ân böyle bir noktada tesbihi ve istiğfarı emreder. Öyleyse böyle anlarda insan, normal zamanlardan daha fazla "Subhanallahî ve bihamdihi, subhanallahilazim" demelidir. Aslında bu, hangi seviyede ve nerede olursa olsun da'vayı temsil eden her ferd ve cemaat için geçerlidir. Allah Rasûlü (sav) için de, sahabe için de, bizler için de. Bu açıdan da, İslâmiyet'e fevc fevc dehaletlerin olduğu, hizmetin alabildiğine inkişâf ettiği zamanlarda tesbih ve istiğfar daha farklı bir önem arzeder ve etmelidir de. Evet artık o safhada insanın hayatı sürekli tesbih ve istiğfar olmalıdır. O insan güç ve kuvvetini tesbih ve istiğfardan almalı ve her zaman kendi güç ve kudretini nefyedip "Subhanallah" diyerek Allah'a dayanmalı ve "Estağfirullah" diyerek de günahlarına istiğfar etmelidir. Keşke bu düşünce hepimizin içine kök salmış olsaydı!

Ayrıca fetih esnasında veya sonrasında gücü, kuvveti elinde bulunduranlar çeşitli haksızlıklar yapabilirler. Hem de bunu hak namına yaparlar. Şöyleki; mantık ve muhakeme ile aşılabilecek, değişik alternatifler ile çözülebilecek nice mes'eleler vardır ki, fethin köpük köpük gürültüleri içinde ve gücün, kuvvetin önünde çözümsüzlüğe itilebilir.. hatta kangren haline getirilebilir. Buna kuvvetin dehayı alt etmesi nazarıyla da bakılabilir. Onun için fetihlerden veya fethin mukaddimatı sayılan Allah'ın yardımlarından sonra istiğfar emri, kuvvetin ceberut ve azgınlığını kırma ve tadil

etmek için çok önemlidir. Kaldı ki bazı olumsuz şeyler kuvvetin tabiatında var. Hatta siz, kılı kırk yararcasına İslâmî ölçülere riayet ederek hareket etseniz dahi, kuvvetin öne çıktığı veya çıkarıldığı yerde her zaman hak duygusu zedelenmiş olabilir. Tabii ki böyle bir durumda istiğfarın yeri kat'iyen tartışılmaz.

Fil, Kureyş ve Maûn Sûreleri Arasındaki Münasebet

Fil sûresi ile Kureyş sûresindeki ortak payda herhalde "koruma" ve mes'elelerin "minnet üslûbu" ile ele alınmasıdır. Fil sûresinde, Kur'ân, Ebrehe ordusunun şerrinden Kâ'be'nin korunmasına dikkat çekiyor. Kureyş sûresinde de insanların hayatlarının idamesi adına yaptıkları yaz-kış ticaret seferlerinin emniyet içinde gerçekleşmesini nazara veriyor. Yani, Roma ve Sasanî imparatorluklarıyla etraflarının çevrildiği, bir sürü çapulcu ve serserinin ticaret kervanlarını tehdit ettiği bir mekân ve zamanda yol ve ticaret emniyetinin verilmesine ve Allah'ın onları korumasını, minnet makamında anlatıyor. Bu iki sureye "koruma" ve "minnet üslûbu" açısından yaklaşırsak, aradaki mutabakatı kavrama oldukça zorlaşır.

Düşünün ki, Allah, sizin kendi güç ve kuvvetinizle def edemeyeceğiniz belaları sizden uzaklaştırıyor, sizi kendi himayesine alıyor; bunun karşılığında da gücünüzün yetebileceği şeyleri sizden istiyor: Yetimlere bakmayı, kâmil ma'nâda namaz kılmayı ve zekât vermeyi.

Bu nüktenin derinliğine derinlik katan başka beyanlar da vardır İlâhî Kitap'ta. Meselâ; "Ben onlardan rızık istemiyorum. Beni doyurmalarını da istemiyorum." Neden? Çünkü "Şüphesiz rızık veren güç ve kuvvet sahibi olan ancak Allah'tır" (Zâriyat, 52/57-58) da onun için.

Yine "hatırlayın ki, bir zaman siz yeryüzünde aciz tanınan az (bir toplum) idiniz; insanların sizi kapıp gitmesinden korkuyordunuz da düşünürsünüz diye Allah size yer yurt verdi; yardımıyla sizi destekledi ve temizinden rızıklar verdi." (Enfâl, 8/26)

Demek ki hakikî ma'nâda ticaret ve yol emniyeti vererek rızık ihsan eden Allah (cc), minnet makamında ifade buyurduğu bu beyanları ile hakikate işâret edip, insanlardan, onların güç ve kuvvetleri dahilinde olan şeyleri istiyor.

İşte onlardan biri de namazdır. Ama insanı fuşiyat ve münkerattan alıkoyan, tabii duya duya, doya doya kılınan namazdır.

Görüldüğü gibi Fil ve Kureyş sûreleri arasında koruma ve minnet, buna bağlı olarak da Maûn sûresinde bu ihsanlara mazhar olan insanlardan istenen şeylerin anlatılması bahis mevzuudur.

Hız. Nuh Cemaatinin Endişesi

Hız. Nuh cemaati hakkında zannediyorum, çoğu müfessirlerin gözünden kaçan ve bu sebeple hiç bahsetmedikleri bir husus var.

Kur'ân değişik vesilelerle, değişik peygamberlerin ümmetleri ile olan münasebetlerini anlatırken yer yer onların küçük küçük de olsa, endişelerini hatırlatır veya o endişeye delâlet edecek ipuçları verir. Ancak Hız. Nuh (as) cemaati için az dahi olsa, bu konuda bir beyan yok gibidir. Demek ki onlar hiçbir endişe duymamışlar. Uf, puf etmemiş, "neden başımıza çıkardın bu işleri, nereden geldin...." gibi sözler hiç etmemiş, hatta ihtimal bunları kalplerinden bile geçirmemişler. Allah (cc) da kendisine bu denli bağlı,

böyle itmi'nân ve imân içinde bulunan cemaati, "bismillâhi mecrâhe ve mürsehâ" yani "Onun yüzüp gitmesi de, durması da Allah'ın adıdır" âyetiyle anlatılan bir mükâfatla mükâfatlandırmış, azgın dalgaları onlar adına âdeta bir asfalt yapmıştır.

Risâle-i Nur Etrafında

Bediüzzaman, Edebiyat ve Gazalî

Bediüzzaman Hazretleri'nin, Eski Said döneminde yazdığı eserleri edebî açıdan çok çok seviyelidir. Ancak, daha sonraları imân davasının ehemmiyetine binaen ihlası, rûhu, ma'nâyı öne almış ve böyle edebî eserler vermekten ictinab ederek ve daha ziyade ma'nâyı ehemmiyet vermiştir. Halbuki Bediüzzaman da Mevlâna gibi ağır ve ağıdalı bir üslûb kullanabilir ve bununla da yüzlerce, binlerce insanı kendisine meftûn edebilirdi. Aslında etmiştir de. Muhakemat isimli eseri tahlil edildiği zaman mübalağa yapmadığımız görülecektir.

Devrini anlama ve onunla hesaplaşma zaviyesinden Bediüzzaman'ın bir benzeri de İmam Gazalî'dir. Zira o da devrindeki bütün yanlışlıklara baş kaldırmış bir düşünür ve âlimdir. Bugün onu, devrindeki ihtişam ve debdebesi ile göremesek de; içinde yaşadığı devrin şartlarını idraki ve o günkü mes'elelere bakışı açısından o da muhteşem bir dimağdır. Bir yandan değişik konularla alâkalı eserler te'lif etmiş, diğer yandan da sürekli evrad u ezkârla meşgul olmuştur.

İki Can Taşıma

Mü'minin her davranışı "hayır" yörüngelidir. O, herhangi bir musibete ma'ruz kalsa sabreder; bu onun için hayır olur. Ve yine o, herhangi bir nimete erse, şükreder; bu da onun için hayır olur. İşte mü'minin çift can taşıma ma'nâlarından biri herhalde bu olsa gerek. Onda ne dünya sevgisi ne de ahiret endişesi vardır: Cennet sevdasına tutulmadığı gibi, cehennem korkusuyla da kilitlenmiş değildir. O bütün yaptıklarına sadece ve sadece tek bir mihrap tanır: Cenâb-ı Hakk'ın rızası. Mü'min bu maksada erebilmek için herşeye katlanır. Bir yerde malını vermek gerekiyorsa, o bunu seve seve yapar. Bir yerde canını vermek iktiza ediyorsa tereddüt etmeden can pazarına koşar. Mağlubiyetler onu bilir, muvaffakiyetler ise canına can katar. Dehrin hâdiseleri başında değirmen taşı gibi dönse ona tavır değiştirirmez. İşte onlardan biri olan Bediüzzaman, şöyle der: "Ben elimde iki can taşıyorum, tek can taşıyorlar karşıma çıkmasın!"

Çağa Uygun Yol

Dün oklar ve yaylar ne müthiş silâhlardı. Mancınıklar ve hele toplar ne korkunç ve baş döndürücü harp vasıtalarıydı. Ama bugün, onların pek çoğunu ancak müzelerde temaşa ediyor ve bir kısmını da fantezi kabilinden spor aletleri arasında görüp tanıyoruz.

Bugün silâhlar değişiyor; silâhların değişmesi ölçüsünde korunma şekilleri de değişiyor. Artık kurşun geçirmesin diye kalın zırhlar giymeye gerek yok. Kurşun geçirmeyen ipek inceliğinde yelekler var.

İşte müceddid de, manevî sahada bunu belirleyen insan demektir. Mes'eleyi bulunduğumuz çağ açısından değerlendirecek olursak, insanlar alabildiğine madde ile içli dışlı olmuştur. Evet, insanlar dünyaya o denli dalmıştır ki; âdetâ ukbaya karşı bütün bütün dalgınlaşmış gibi bir halleri var. Şimdi taarruz silâhları önceki asırlara göre çok değiştiği gibi, tahassun (sığınma, korunma) şekilleri de elbet değişmelidir.

Dünyayı, ukbayı, kendini ve neticede terk-i terk mesleğinin günümüzde tatbiki bir hayli zorlaşmıştır. Benliği pompalana pompalana şişirilmiş insanları, birden böyle ulvî bir zemine çekmek, onlar için muhali teklif ma'nâsına gelir. Bu sebeptendir ki, dünün bu en geçerli yolu günümüzde mutlaka yenilenmelidir. Bu o yolu kabullenmeme ma'nâsına da gelmez. Sadece insanımızın o yolda gitmeye ve fiilen o yolu temsile bile tahammülü olmadığını görmek ve sezmek demektir. İşte, günümüzde teklif edilen alternatif yolu böyle bir anlayış içinde ele almak gerekir. Bu yeni yol: Acz, fakr, şefkat (şevk), şükür ve tefekkür yoludur.

Şimdi isterseniz mes'eleyi biraz daha açalım:

Acz, insanın Allah karşısındaki acizliğini idraki, kabulü ve ilan etmesidir. Kâinâtta umumî tasarrufu, çağın ulaştığı ilim ve teknik perspektifinden seyreden insan, neticede kendisinin hiçliğini ve Cenab-ı Hakk'ın havl ve kuvvetini görür, müşahede eder. Ancak, bu bir seviyedir, böyle bir bakış seviyesini de insan kendi kendine elde edemez. Eğer günümüzde, Risale-i Nur ve benzeri eserler, kâinatta bütün tasarrufun Allah'a âit olduğu hakikatini, böylesine açık-seçik önümüze sermiş olmasalardı, bizler hiçbir zaman acz-i mutlak şuuruna ulaşamazdık.

Evet, şayet bizim önümüze böyle bir ufuk açılmamış olsaydı, ne biz ne de başkaları "Acz-i Mutlak" hakikatini kavrayamaz, dolayısıyla da böyle bir düşünce hep havada kalırdı. Halbuki şimdi ulaşılan nokta itibariyle, mutlak acizliğimizi, hem de bütün benliğimizle duyuyor ve kabul ediyoruz.

"Fakr-ı mutlak" sermayesi olmamak demektir. İnsan kendisine bakan yönüyle bir "hiç"tir. İradesi hiçtir, benliği hiçtir; manevî sermayesi ise ona ahirette verileceklerle kıyasla hiç ender hiçtir. Ama o insana, öyle bir kredi kartı verilmiştir ki, o, kendisine verilen bu kredi kartı ile en zenginlerin bile teşebbüs edemeyeceği yatırımlara teşebbüs eder ve hiç kimsenin yüklenemeyeceği vazife ve sorumlulukları yüklenir.

İşte bu şura ulaşma, insanın fakir olduğunu idrak ve kabullenme ile olur. Risaleler, insanı bu idrake ulaştırabilecek ışıktan düsturlarla doludur.

Bazen şevk, bazen şefkat olarak anlatılan üçüncü "hatve" esas itibariyle birbiriyle içli-dışlıdır. Ancak, buradaki şevki, şen-şakrak olmak, keder, hüzün ve üzüntüyü bir tarafa atmak ma'nâsına anlamak da yanlıştır. Zira hüzün, bir peygamber tavrıdır. Onun için bazıları O'na (sav) "Hüzün Peygamberi"de demişlerdir ki, bana göre bu çok isabetli bir yaklaşımdır. Zira Efendimiz bütün ömrü boyunca kahkaha ile üç defa gülmüştür. Evet, hüzün onun mübarek çehresinin ayrılmaz bir derinliğidir. Durum böyle olunca "şevk"e yeni bir yorum ve yeni bir yaklaşım getirmek icap eder. Şevk, ümitsizliğe düşmeme, paniğe kapılmama ve falso endişesiyle yaşamama demektir. Bu ma'nâ iledir ki o, acz ve fakrın ayrı bir buudunu teşkil eder. Aksi halde şevki, acz ve fakr ile te'lif etmek imkânsızdır.

Şükür, Cenab-ı Hakk'ın verdiği nimetlere mukabele ma'nâsına gelir. "Her nimetin şükrü kendi cinsinden olması" esasına binaen şükür, kâinatta carî fitrat kanunlarına uygun hareket etmek, olur ki, selim bir akla sahip herkes, hiç yadırgamadan ve garip bulmadan böyle umumî bir caddede yürüyebilir. Bu da çağımızın anlayış ufkuna uygun bir tekliftir. Bize gelen nimetleri değerlendirmek ve bu nimetleri vereni bulmak şükrü gerektirir.

Bediüzzaman Hazretleri "tahdis-i nimet" üzerinde ısrarla durmuştur. Onun geliştirdiği

sistemde, Allah'ın icraatini sezmenin gereği bütün varidleri ilan etme bir esastır.. ve bu esas bize hep şükrü hatırlatmaktadır.

Tefekkür, akli işlettirerek çiçek çiçek marifet balı devşirmenin adıdır. Bazen insanın bir saatini, senelerce ibadete denk hale getiren tefekkür, bu geniş yolun ayrı bir derinliği ve ayrı bir buududur.

Bununla beraber düsturlarda, azami ihlas, azami takva ve hikmete ram olarak hareket etme gibi hususlara da yer verilmiş ve bu mevzuda oldukça ciddi taahhüt yapılmıştır.

İster dört hatve (adım)'de anlatılan, isterse üzerinde durulan diğer hususlar, esas itibariyle bir bütün olarak ele alındığında, bu yolun ne kadar geniş ve ihatalı olduğu gerçeği apaçık ortaya çıkacaktır.

Kötülükler Karşısında

Kötülükler karşısında Hz. Bediüzzaman gibi davranmak hem akıllıca hem de teslimiyet ve tefviz buudlu bir yoldur. O, kötülüklerle ma'ruz kaldığı demlerde: "Demek benim bilemediğim bir günahım var ki, Cenab-ı Hak ehl-i dünyanın eliyle beni tazip ve terbiye ediyor", şeklinde düşünür ve sonra da "Ey adil kader..." diyerek teslimiyet soluklar.

Bu öyle muhlisane bir hâl ve dahiyane bir davranıştır ki, üst üste öfkeden dalgalar meydana gelse ve gelip üzerimize boşalsa, bu düşünce, bu mantık ve bu teslimiyetle insan tırnak ucu kadar nem kapmadan bu tufandan sıyrılabılır.

Bu mevzuda müthiş bir başka tesbât daha: İnsanın içine ne zaman bir gurur veya enaniyet düşüncesi gelse, ehl-i dünya âdetâ keramet gösterircesine, hemen cezalandırmaya geçmiş ve ta'zip etmişlerdir. Mes'elelere böyle yaklaşmak, zannediyorum en sâlim yoldur. Zira biz, meslek itibariyle enfüs endeksli yaşamak mecburiyetinde olan insanlarız. Başkalarının bize olan zulüm ve saldırılarında, bu durumumuzu muhafaza etmemiz de enfüs endeksli yaşadığımızın ölçüsüdür. Onlar, bize yaptıklarının cezalarını çekeceklermiş veya çekmeyeceklermiş o ayrı bir konu. Ve mes'elenin o yanı zannedersen bizden çok onları ilgilendirir. Biz her zaman düşüncelerimizi, nefis muhasebemize göre dizayn etmek mecburiyetindeyiz. Bunu yapmak da başkasını değil yine bizi rahatlatır.

Rûhun Zaferi

Bir ağacın boy atıp gelişmesi için köklerinden vazgeçmesi ne ise, bir insanın da maddî-manevî füyûzat hislerinden fedakârlığı aynı şeydir. Ağaç, köklerinin sağlamlığı nisbetinde serpilip geliştiği gibi, insan da menfaat düşüncesinden, bencillikten sıyrılıp, başkaları için yaşadığı sürece, gelişir, yükselir ve başı bulutlara erer,"Seksen küsur senelik hayatımda dünya zevki namına birşey bilmiyorum; ömrüm hep, harp meydanlarında, esaret zindanlarında ve çeşitli çilehanelerde geçti. Çekmediğim eza, görmediğim cefa kalmadı... Gözümde ne cennet sevdası, ne de cehennem korkusu var; milletimin imânını selamette görürsem cehennemim alevleri içinde yanmaya razıyım; çünkü vücûdum yanarken gönlüm gül-gülistan olur..." İşte rûhun zaferlerini terennüm eden kudsî gülbank...

"İman Hem Nurdur Hem Kuvvettir"

Kur'ân; insanın yaratılış gayesini marifet ufku, muhabbet rûhu, aşk u şevk buudu ve rûhânî hazlar televvünleriyle "imân-ı billah" olarak tesbît eder. İnsan, yerinde kendi özünden varlığın derinliklerine yollar vurmak ve yerinde varlıktan değişik kesitler alıp özünde değerlendirerek imân ve düşünce dünyasını inşa etmekle sorumlu tutulmuştur. Bu, aynı zamanda onun rûhunda meknî bulunan insanlık gerçeğinin de ortaya çıkması demektir. Evet insan, ancak imânın aydınlığında, özünü, özündeki derinlikleri, varlığın hedef ve gayelerini sezip, kâinât ve hâdiselerin içyüzüne, eşyanın perde arkasına muttali olabilir.. muttali olup varlığı kendi buudlarıyla kavrayabilir. İnançsızlık tıkalı ve boşucu bir sistemdir. İnançsızın nazarında varlık bir kaosla başlamış, rastlantıların ürperten belirsizlikleri içinde gelişmiş ve süratle de dehşet veren bir sona doğru kaymaktadır. Bu sallana sallana, yuvarlana yuvarlana gidiş içinde, ne rûha inşirah veren Rahmanî bir nefha, ne de bizi insanî emellerimizle kucaklayacak emniyet esintili küçük bir yer, hatta ayağımızı basacak kadar bir zemin vardır.

Menşeyini, hareket çizgisini, nereye ve neye yönlendirildiğini, vazife ve sorumluluklarını sezebilen imân insanı ise, herşeyi apaydın görür.. ayağını basacağı yere endişesiz basar.. tevcih edildiği hedefe korkusuzca ve güvenle yürür.. yürürken de varlığı ve varlığın perde arkasını elli bin defa kurcalar, elli bin defa eşya ve hâdiseleri imbikten geçirir; her kapıyı zorlar, her nesneyle münasebet yollarını araştırır.. bildiklerinin, bulduklarının yetmediği yerlerde, o güne kadar kendisini veya başkalarının gerçekleştirdiği tesbîtlerin çehresinde görüp-duyduğu hakikatlerle yetinir ve yoluna devam eder.

Bu ölçüler içinde bir imân seyyahı, çok önemli bir güç kaynağı keşfetmiş sayılır. Evet, "Lâ havle velâ kuvvete illâ billâh" ile remzedilen, ötelere âit bu cephe ve hazine öylesine önemli bir kuvvet kaynağıdır ki, bu kuvvet kaynağı ve bu ışığı elde eden insanın artık başka güç kaynağına ihtiyaç hissetmesi söz konusu değildir. O, hep onu görür, onu bilir, onun maiyyetine koşar, hayatını ona yönelik yaşar; marifet ve itimadının derinliği ölçüsünde bütün dünyevî güçlere meydan okuyabilir ve herşeyin üstesinden gelebileceği ümidiyle en olumsuz durumlarda bile şevkle yaşar; kat'iyen bedbinlik ve karamsarlığa da düşmez.

Dünyaya Meydan Okumak

Soru: Bediüzzaman için, Van Gölü'ndeki adayı göstererek, "Bana şu adayı versinler, yanıma alacağım onbir talebeyle bütün dünyaya meydan okuyabilirim" dediği söyleniyor. Doğru mudur? Doğruysa nasıl olur?

Cevap: Büyük insanlara birçok söz isnad edilir. Ancak bunlar hakkında tam ve sağlam bir kanaate varabilmek için, o sözü bazı kriterlere tâbi tutmak icab eder. Bunların başında da; sözün isnat edildiği zatın eserlerine müracaat etmek gelir. Kitaplarında ve eserlerinde varsa kabul edilir; tabii yoksa kabul edilmez, diyemeyeceğim.. Evet ikinci şıkda biraz daha hassas davranmak icab eder. Bana göre, böyle bir sözü Bediüzzaman Hazretleri söylemiş olabilir. Ve eğer söylediyse muhakkak doğrudur. Ancak şahsen ben, kitaplarında böyle bir söze rastladığımı hatırlamıyorum.

Bununla beraber, Bediüzzaman gibi bir insan, dünyanın neresinde olursa olsun, insan yetiştirdiği takdirde, o, her zaman dünya ile oynayabilir. Tabii ki, bu gibi mes'elelerde zaman ayarlaması, yapılmak istenen işin çapına göre hesap edilmelidir.

Hz. İsa (as) cihan kapılarını, yetiştirdiği onbir insanla zorladı. İmparatorlukları dize getirdi. Ne var ki, bu mes'ele, kendisinden sonra asırlarca devam eden belli bir zaman dilimi içinde vücûda geldi. Efendimiz (sav) bir kadın, bir köle ve bir insanla başlattığı bir işle, kısa zamanda yeri yerinden oynattı. Başlangıçta kimse, böyle bir neticeye ihtimal bile vermiyordu. Haddimi aşarak ben de aynı şeyi söylüyorum: Beş-on insanla cihanı fethetmemiz mümkündür. Kaldı ki, o büyük zatın açtığı çığırın mahiyeti bugün

ortadadır. Ve şimdiye kadar olanlar da, ileride olabilecekleri ihtar mahiyetindedir. Bütün bunları hepimiz apaçık görüp müşahede edebiliyoruz.

Bir de o beldeye hususî bir teveccühün bulunması da ayrıca önem arz etmektedir. Zira, hayatının her devresinde ve bütün idare ve siyasî değişmelerde; imparatorluk, meşrutiyet ve cumhuriyet dönemlerinde siyaseti elinde tutanlara devamlı telkini, Van vilayetinde yapılmasını tasavvur ettiği üniversite olmuştur.

Bu, onun için kalbini yakan bir kor, bir idealdir. Hikmetini tam kavrayamayabiliriz. Belki de Van'ın, Orta Doğu denilen inci, elmas kuşağına merkez olma hüviyeti, o Zat'ı böyle bir düşünceye sevk etmiştir. Belki de Şark'ın hususî durumuna dikkatleri çekmiş ve ileride meydana gelmesi muhtemel hâdiselere karşı, temel esaslarını belirlediği bir üniversiteyi çok lüzumlu görmüş ki, ısrarla "Van Üniversitesi" demiş, durmuş...

Daha bizim bilmediğimiz sayısız hikmetleri de olabilir. İnşallah onun arzu ettiği seviyede, böyle bir temsil keyfiyeti ileride tahakkuk eder.! O günü görme bahtıyarlığına erenler, o büyüklere âit her davranış ve sözün nasıl binlerce hikmete ma'kes olduğunu hiçbir te'vil ve tefsire ihtiyaç kalmadan müşahede edeceklerdir. Emarelerini şimdiden gösteren Rahmeti Sonsuz, o işin tahakkuk safhasını da inşaallah lütfedecektir.. bunu ümid ediyoruz...

Van-Barla Münasebeti

Bediüzzaman Hazretlerinin, inzivaya çekildiği Van'dan hükûmet kuvvetleri tarafından zorla alınıp, Barla'da ikâmete mecbur tutulmasını şahsen ben şöyle değerlendiriyorum: Hz. Bediüzzaman, ileride İslâmî bir tekevvünü hayata geçirebilecek birikimi, kısa da olsa ihzariye dönemi içinde elde etmişti. Artık o imamesi kopuk tesbih taneleri gibi birbirinden olabildiğince kopuk malûmatları, sentez edebilecek, kendi deyimiyle yavrusuna süt haline gelmiş gıdayı verebilecek bir âlim-i mürşid olmuştur. O, kendisi farkında olsun ya da olmasın bu bir hakikattir. İşte tam bu devrede, onun tekliflerine kulak asmayan günûbirlik politikaların içinde boğulup-kalmış ve üç gün ötesini görmekten uzak milletvekillerine kızıp Van'a gitmesi ve orada da yekpare bir kayanın içine girip inzivada bulunması doğru değildi. Onun için kader adil eliyle -insanlar zulmetse de- onu oradan çekip aldı. Barla'daki "aktif direniş" diye adlandırabileceğimiz bir aksiyon içine itiverdi.. ve bu hâdiseler diliyle kader, Bediüzzaman'ın kulağına şunları fısıldadı:

"Allah sana bu zekâyı, bu bilgiyi, bu kapasiteyi ihsan etsin de sen de onları kullanacağına buralara çekil. Reva mı bu?.."

Bediüzzaman'ın Mesnevî'si Üzerine (*)

Bediüzzaman'ın Mesnevî'si'yle alâkalı bir tanıtma yazısı yazma fırsatını elde ettiğimden dolayı kendimi bahtiyar sayarım. Bediüzzaman, üzerinde titizlikle durulup düşünülmesi, araştırılıp insanlığa tanıtılması gerekli olan bir simadır. O, İslâm âleminin, inanç, moral ve vicdânî enginliğini hem de en katıksız ve müessir şekilde ortaya koyan çağın bir numaralı insanıdır. Ona, onun düşüncelerine, hissî mülâhazalarla yaklaşmak, onu ve eserini anmak sayılmaz. Duygusalılık, onun her zaman uğruna yiğitçe tavır ortaya koyduğu ve gürül gürül anlattığı meselelerin ciddiyetiyle te'lif edilemez. O, bütün ömrünü, Kitab ve Sünnet'in gölgesinde, tecrübe ve mantığın kanatları altında, derin bir aşk ve heyecanla beraber, hep bir muhakeme insanı olarak sürdürmüştür.

Bediüzzaman'ın, yüksek mefkûresi, yaşadığı çağı düşünüp söylemesi, sadeliği, insânî

enginliği, vefâsı, dostlarına bağlılığı, iffeti, tevâzuu, mahviyeti ve istiğnâsı üzerine şimdiye kadar pek çok şey yazıldı ve söylendi. Aslında, herbiri başlı başına birer kitaba mevzu teşkil edecek olan yukarıdaki vasıflar, onun da kitaplarında sıkça üzerinde durduğu konulardır. Ayrıca hâlâ aramızda, hayatta iken onun yakınında bulunma bahtiyarlığına ermiş ve onu, rûhî enginliği, fikrî zenginliği ile tanımış dünya kadar insan var ki, bunlar da canlı birer kitap gibi bu konunun en sadık şahitleri.

Dış görünüş itibariyle sade ve basit görünen Bedüzzaman, gerek düşünce hayatında, gerek aksiyonunda herkeste bulunmayan engin bir karakter sergiledi. Onun, insanlık için en hayâtî meselelerde bütün insanlığı kucaklayışı, küfür, zulüm ve dalâlete karşı tiksinti duyuşu, her zaman istibdada karşı savaş ilan etmesi, bu uğurda hayatı istihkâr edercesine vefâsı ve civanmertliği, hatta ölümü gülerek karşılaması, onun için normal davranışlardı. O engin bir his insanı olmanın yanında, misyonu alâkalı mes'elelerde, hep Kitap-Sünnet yörüngeli; muhâkeme ve mantık televvünlü yaşamıştı. O, davranışları itibariyle, masum bir ikili görünüm sergilerdi. Biri, engin bir vicdan eri, derin bir aşk ve heyecan timsali ve olabildiğince mert bir insan görünümü; diğeri de fevkalâde dengeli, çağdaşlarının çok önünde ileri görüşlü, büyük plân ve projeler üretebilen sağlam bir kafa yapısına sahip mütefekkir görünümü. Bedüzzaman ve onun davasına bu zaviyeden yaklaşmak, onun, İslâm büyüklerinin bir devamı olarak, içinde bulunduğumuz çağda bizim ifade ettiğimiz ma'nâyı anlamamız bakımından çok önemlidir.

Bazı kimseler görmemezlikten gelseler de gerçek şu ki; Bedüzzaman çağdaşlarınca, kendi kuşağının en ciddî düşünürü ve yazarı kabul edilmiş; kitlelere hem bir sözcü hem de önder olabilmemiş; ama kat'iyen kendini beğenmemiş, gösterişe girmemiş ve hep âlâyîsten uzak kalmaya çalışmıştır. "Şöhret ayn-ı riyâdır ve kalbi öldüren zehirli bir baldır..." sözü, onun bu konudaki altın beyânlarından sadece bir tanesi. O, yirminci asırda İslâm dünyasında, şimdilerde dünyanın dört bir yanında, her zaman listenin başında birkaç yazardan biri olarak tanınmış, her kesimce sevilerek okunmuş ve zamanın eskitemediği simâlardan biri olarak tarihe mâlolmuştur.

Bedüzzaman'ın hemen bütün eserleri, içinde doğmuş olduğu çağ zâviyesinden, yorumlanmaya açık bazı mes'eleleri yorumlama açısından o uğurda harcanmış ciddî bir gayretin sonucudur. Onun eserlerinde önce Anadolu, sonra da bütün İslâm dünyasının hem âh u efgânı, hem de ümit ve şevk u târâbını duyup dinlemek mümkündür. Gerçi o, doğunun ücrâ bir kasabasında doğmuştur ama, kendini hep bir Anadolulu olarak hissetmiş ve bizim duygularımızı bir İstanbul efendisi gibi soluklamış ve her zaman topyekün bir ülkeyi engin bir şefkat ve dupduru bir samimiyetle kucaklamıştır.

Bedüzzaman, materyalist düşüncenin, fikir hayatını hâkimiyeti altına aldığı, komünizmin en çılgın dönemini yaşadığı, dünyanın en bunalımlı, en karanlık, en sıkıntılı günlerden geçtiği çok talihsiz bir zaman diliminde, imân ve ümit tüten eserleriyle, sarsıntı üstüne sarsıntı yaşayan insanımıza Hızır çeşmesine giden yolları gösterdi ve gezdiği her yerde yığınlara hep "ba'sü ba'del-mevt" üfledi. Onun, hepimizden ve herkesten evvel görüp sezdiği ve ele alıp çözmeye çalıştığı en büyük problem, küfür ve ilhad kaynaklı anarşi problemiydi. O, bütün hayatı boyunca, insanımıza, çağın bu hastalığının mutlaka aşılması lazım geldiğini salıkladı. Ve bu hususta insanüstü bir gayret sarfetti. Böylesine buhranlar içinde kıvranan bir dünya ile karşılaşan Bedüzzaman, kendini bekleyen sorumlulukların farkındaydı.. ve Kafdağı'ndan ağır bir yükün altına girerken, fevkalâde mütevâzi, mahviyet içinde ve hacâletle iki büklümdü ama, Cenab-ı Hakk'ın sonsuz kudret ve nâmütenâhî gınâsına karşı da olabildiğince bir güveni vardı.

Bütün insanların, fen ve felsefe âlet edilerek ilhâda sürüklendiği, komünizmle beyinlerin yıkandığı, bu menfî oluşumlara "dur" diyenlerin memleket memleket sürgüne gönderildiği, ülkenin her köşesinde en utandırıcı tehcirlerin yaşandığı ve daha garibi de bütün bunların medeniyet ve çağdaşlaşma hesabına yapıldığı, hattâ nihilizmin, asrın en yaygın büyüğü hâline getirildiği o kapkara günlerde, Bedüzzaman,

hâzık bir hekim edâsıyla hepimizin, içlerimizdeki zindanları, rûhlarımızdaki çeşit çeşit mahkûmiyetleri, kendi cinâyetlerimizi ve kendi kendimize esâretlerimizi hatırlattı, rûh dünyalarımızda ve vicdânî hayatlarımızda uyuyan insânî yanlarımızı harekete geçirerek, maâliyâta müştak gönüllerimize üst üste nefesler aldırdı, ötelerle alâkalı derinliklerimizi gözler önüne serdi, tekye, zâviye, mektep ve medresenin bütün vâridâtını birden başımıza boşalttı.

Evet, Bedüzzaman milletin fikrî seviyesizliklerle sürüm sürüm yaşadığı ve içtimâî dertlerin birer buhran hâlini aldığı, ülkenin hemen her yanında ürperten yüzlerce hâdisle ile yüz yüze geldiği, her tarafta İslâmî ve millî değerlerin enkaz enkaz üstüne yıkılıp gittiği ifritten bir dönemin, düşünen, çareler arayan, teşhis ve tespitlerde bulunan sonra da bu rahatsızlıklara reçeteler sunan bir hekimi; olmuştu. O, upuzun ve karanlık yılların hazırlayıp sahneye sürdüğü dünya kadar felâket altında didinip duran talihsiz nesillerin, imânsızlık, dalâlet ve şüphe vadilerinde bocaladığının, kurtulmak istedikçe daha derin buhranlara gömüldüğünü gören, hisseden, görüp hissettiklerini vicdanının derinliklerinde duyan bir insan olarak, ilk günden itibaren hep müteheyyiç yaşadı.. sürekli düşündü.. devlet ve topluma alternatif tedaviler teklif etti.. ve bu şanlı fakat talihsiz millete, muhteşem fakat bahtsız ülkeye eski enginlik ve zenginliğini duyurmaya çalıştı.

Bedüzzaman, tâ Devlet-i Âliye döneminden başlayarak ülkenin pek çok yöresini dolaştı; en büyük şehirlerden en ücrâ kasabalara, nüfusu yoğun beldelerden, en tehnâ mıntikalara kadar her yere uğradı.. uğradığı her yerde cehâletin hüküm-fermâ olduğunu, yığınların fakr u zarûretle kıvrandığını, insanımızın değişik buudlardaki iftiraklarla birbirini yiyip bitirdiğini gördü.. ürperdi.. ve yaşadığı çağı çok iyi idrak etmiş bir mütefekkir olarak o günkü perişan yığınlara ilim ruhunu aşılama istedi. Fakr u zarûret ve iktisâdî problemlerimiz üzerinde durdu. İftiraklarımıza çareler aradı; hemen her zaman birlik ve beraberliğimizi solukladı.. solukladı ve milletimizi, bu bunalımlı günlerinde bir an bile yalnız bırakmadı. Gezdiği her yerde âvâzı çıktığı kadar bağıyor ve: "Bu iç içe dertler eğer şimdi tedâvi edilmez, yaralarımız, mâhir ve mütehasıs eller tarafından sarılmazsa, hastalıklarımız müzminleşir, yaralarımız da kangren hâlini alır. İlmî, içtimâî, idârî dertlerimiz mutlaka teşhis edilmeli, maddî-mânevî bütün problemlerimiz çözüme alınmalı ki, mevcudiyetimizi kemiren, varlığımızı temelinden sarsan ve bizi her gün daha fecî çukurlara sürükleyen sıkıntılara ma'ruz kalmayalım" diyordu.

Bedüzzaman'a göre, bugün olduğu gibi o gün de, bütün fenalıkların menbaı cehâlet, fakr u zarûret ve iftiraktı. Evet içtimâî sıkıntılarımızın en birinci sebebi, millî sefâletlerimizin en önemli sâiki cehâlettir. Allah bilmeme, Peygamber tanımama dine karşı lâkayd kalma, maddî-manevî tarihî dinamiklerimizi görmeme ma'nâsına gelen cehâlet, hiç şüphesiz o gün-bugün başımızın en büyük belasıdır. Ve Bedüzzaman da, bütün hayatını bu öldürücü mikropla savaşa vakfetmiştir. Ona göre kitleler ilimle, irfanla aydınlatılmadıkça, toplum sistemli düşünmeye alıştırılmadıkça ve yanlış sapık düşünce akımlarının önü alınmadıkça milletimiz için kurtuluş ümidi besleme abestir. Evet, o cehâlet yüzünden değil midir ki; kâinât Kur'ân'dan, Kur'ân da kâinâttan koparıldı.. koparıldı ve biri varlığın sırlarını bilmeyen, eşya ve hâdiselere kapalı, bağınaz rûhların hayâl zindanlarında yetim kaldı; diğeri de herşeyi maddede arayan ve ma'nâyâ karşı bütün bütün kör, mük'ab cahillerin elinde bir kaos hâlini aldı. Yine bu cehâlet sebebiyle değil midir ki; bu mübarek dünya, en münbit ovaları, en feyyaz obaları ve en bereketli ırmaklarına rağmen zarûret ve sefâletlerin pençesinde inim inim inlemekte ve eski kapıkullarına dilencilik etmekte.

Bu korkunç cehâlet ve zarûret yüzünden değil midir ki; ülkenin dört bir yanında, toprağın altında sessiz sessiz yatan onca kıymetli madenlerimiz, haddi-hesabı bilinmeyen yeraltı, yerüstü zenginliklerimiz başkalarının hazinelerine akarken, biz, perişan, derbeder ve korkunç bir borç şoku altında iki büklümüz.

Evet, yıllardan beri milletimizi zebun eden bu bela yüzündendir ki, biçâre işçi ve köylümüz, sürekli didinip durdukları, yıpranıp ezildikleri hâlde emeklerinin karşılığını

tam olarak elde edememekte, elde ettiklerinin de bereketini bulamamakta, mutlu olamamakta ve taksit taksit kahrolup gitmektedir.

Yine bu cehâlet ve cehâlet kaynaklı tefrika sebebiyledir ki; cihanın dört bir yanında bizimle alâkalı bir dünyada "tegallübler, esaretler, tahakkümler, mezelletler, türlü iptilalar, türlü türlü illetler" yaşandığı, hatta kan gövdeyi götürdüğü, ırzlar çiğnenip namuslar pâyimâl olduğu, dünya dengesizlikler ağında bir oraya, bir buraya kayıp durduğu hâlde, bir türlü tefrikadan sıyrılıp bu fecayie, bu fezâyie "dur" diyemiyor; İslâm âleminin her gün daha korkunç, daha vahim uçurumlara yuvarlanması karşısında onun sıkıntılarına çare olamıyor, vahdet rûhuyla gerilemiyor ve çağımızla hesaplaşmıyoruz.

Biz milletçe, bu kahredici hastalıklar ağında kıvranırken, Batının sûrî ve maddî terakkisi karşısında bir kısım kamaşan gözler, bulanık bakışlar ve dönen başlar dimağlarını müsbet fenlerle, gönüllerini dinî hakîkatlerle donatıp, maddî-manevî zenginliklere ereceklerine bütün bütün rûhsuz ve köksüz davranarak, millî ve dinî en hayatî dinamiklerimizi görmemezlikten gelerek, kör bir taklit ve şablonculukla, kitleleri millî seciyeden tecrid, tarih şuurundan mahrum, ahlâk ve faziletten de yoksun bıraktılar. Bence, milleti kurtarma mülâhazasıyla sapılan bu ikinci yol ve gerçekleştirilen bu ikinci hareket daha zararlı oldu ve toplumun rûhunda onulmaz yaralar açtı.

Birinci durum itibariyle insanımız, seneler ve seneler boyu boğucu bir kâbus altında kıvranıp durmasına karşılık, ikinci hâl itibariyle de millî faziletlerimiz, rûhî necâbetimiz, cihanpesendâne aksiyonumuz yıkılıp gitmiştir.

Bedüzzaman, bu her iki cephenin de yanlış muâlecelerine ve bu yanlış muâlecelerin meydana getirdiği toplum çapındaki komplikasyonları göğüslemiş, asırlık yaralarımıza neşter vurmuş ve bu cerîhaların sebebiyet verdiği felâketleri teşrih ve teşhis edip çarelerini göstermek, ülke ve insanımızı yıkılıp gitmekten kurtarmak için tâ bidâyet-i hayatından, Urfa'da Mevlâsına kavuşacağı âna kadar, hep yürekte ve samîmi, hep tok sesli ve tok sözlü bir vatan evlâdı olarak, ülkesine vefâ hisleriyle dopdolmuş olarak hep aynı şeyleri söylemiş, aynı ölçüde dertlerimizin üzerine yürümüş ve tedavi adına aynı şeyleri takdim etmiştir. Toplumun kafasına birtakım yeni düşünceleri yerleştirmek ne kadar zor ise, seneler ve seneler boyu, onların dem ve damarlarına işlemiş anlayışları, telâkkileri, geçmişten tevarüs edilen -yanlış veya doğru- âdet ve an'aneleri söküp atmak da o kadar çetin ve o kadar zordu. Dünden bugüne yığınlar, her zaman -yararlı veya zararlı- bu kabil metrûkâtın te'sirinde kalmış, ferdî ve içtimâî hayatlarını böyle bir teessür atmosferi içinde örgülemiş; alışlagelen şeylere uymayan ve umûmi hissi okşamayan hususlara karşı da nefret duymuş ve onlardan uzak kalmaya çalışmıştır. Bu his, bu duygu ve kabullenişler bazen yanlış da olabilir. Eğer bu yanlış düşünce ve kanaatler kitleler tarafından hüsn-ü kabul görmüş, yaşana yaşana toplumun her kesimine mâl olmuş, hayatın her yanında dal-budak salarak kökleşmiş, güç kazanmış ise, bütün bu yanlış kanaatlerin yıkılması, toplum çapındaki inhirafların giderilmesi, varsa küflü kanaatlerin temizlenip, düşünce ve vicdanların iyiden iyiye tahliye ve tahliyelerden (fena şeylerden arındırılıp iyi şeylerle donatılma) geçirilmesi lâzımdır ki, milletçe geleceğe yürünebilsin.

İşte Bedüzzaman, gençlik günlerinden itibaren hep bu duygu ve bu düşünce içinde oldu. O bu mevzuda, en küçük bir hakîkati dahi gizlemeyi ülkesine ve insanına vefasızlık saydı; milleti felâkete sürükleyen yanlış düşünce ve yanlış kararlar karşısında, kollarını makas gibi açtı ve âvâzı çıktığı kadar "burası çıkmaz sokak" diye haykırdı. Onun fitratı yanlış ve dinî değerlere ters şeyler karşısında fevkalâde müteheyyic, ufku âlî ve himmeti de olabildiğince "ulülazmâne" idi. Koskoca bir milletin mahv u izmihlâline göz yumup lâkayd kalmak bu aslan yürekli insanın tabiatına zıttı. O, milletçe kusurlarımızı ve felâket sebeplerimizi, hem de en derin en gizli noktalarına kadar açarak, millete kendini sorgulama yollarını gösterdi.. sık sık ona inkıraz sebeplerini hatırlattı ve kurtuluş reçeteleri sundu.. sundu ve en acı hakîkatleri hiç tereddüt etmeden haykırdı.. yanlış kanaatlerin, küflü düşüncelerin, küfür ve ilhâdin

üzerine at sürdü... ve bütün hayatı boyunca, hakikat nurlarının inkişâfına mâni bütün engellere karşı sürekli mücadeleye etti.

Hiç kimsenin dînî hakikatler adına birşey söylemeye cesaret edemediği en kâbuslu dönemlerde o, uyutulmak istenen yığınlara teyakkuza geçti.. cehâlet, fakr u zarûret ve iftirâka karşı savaş ilân etti.. toplumu saran çeşit çeşit vehimleri temelinden sarstı.. ateizm ve inkâr-ı ulûhiyete karşı bir sath-ı mücadele oluşturduğu gibi, bâtil ve hurafeleri de kendi çıkmazları içinde boğdu. Her zaman, şâyân-ı hayret bir medenî cesaretle asırlık dertlerimizi teşrih etti ve tedâvi yollarını gösterdi. Araplar: "En son ilaç dağlamadır" derler. O, bir-iki asırlık riya; gösteriş ve âlâyîş üzerine âdetâ bir kızgın demir bastı; saray ricâinden doğudaki aşîret reislerine, meşîhâttan askerî erkâna kadar herkesin rûhunda ma'kes bulacak çok yeni şeyler söyledi.. söyledi ve her kesimiyle milletin dikkatini kendi üzerine çekti. O tabiatı icabı hep bu türlü şeylere karşı olsa da, yapılan şeyin tabiatının gereği böyle olmuştur.

O, hemen her kesime, cihad için kınından sıyrılacak kılıçtan evvel, fikir ve rûhlarımıza vurulan zincirlerin kırılması lâzım geldiğini ihtar etti.. ve bir "ba'sü ba'del mevt" müjdesiyle, genç nesillere İslâmî düşünceye giden yolları gösterdi. O, coğrafi olarak ülkenin bölünmesinden, parçalanmasından, küçülmesinden korkuyor ve titriyordu ama, daha çok bu tür tersliklere sebebiyet verecek olan fikirlerin daralmasından, rûhların sefilleşmesinden, Batı taklitçiliğinden ve şablonculuktan ürperiyordu.

Bedüzzaman, "hep okuma, düşünme, çalışma" diyor ve millet fertlerini müteakib yalnızlıktan kurtarmak, mükemmel bir toplum ve ma'mur bir millet hâline getirmek için durmadan çırpınıyordu. Ülke ve insanımızı böyle bir zirveye taşımak için de sürekli "maârif" diyor, tâlim ve terbiyeden dem vuruyordu. Her tarafta neş-i maârif ve her şekilde tâlim ve terbiye.. mescidler, medreseler, kışlalar, sokaklar, parklar, hatta hapishaneler bile bu eğitim seferberliğine katılmalıydı ona göre... Ancak maârif sayesinde, aklî ve mantıkî vahdet gerçekleştirilirdi. Önce, dimağ dimağa birleşip bütünleşemeyenler, bir yolda uzun zaman, beraberliklerini sürdüremezler. Evvelâ vicdanlar birleşmelidir ki, daha sonra gönüller ve eller de birleşsinsin. Böyle bir birleşmenin yolu da, hayatın, dinî disiplinlere göre ele alınmasına, Kitap, Sünnet ve selef-i sâlihînin sâfiyâne içtihadları mahfuz, zamanla mukayyed şeylerin çağın idrâkine göre yorumlanmasına vâbestedir.

Evet, insanımız, bu asır ve bu asrın vâridât, ma'nâ ve yorumuyla mutlaka tanışmalı, barışmalı ve uzlaşmalıydı. Dünya başını almış bir yerlere giderken, kendi dar kabuğumuza çekilip, inzivâyâ dalmak bizi öldürürdü. Bugünü yaşamak isteyenler mutlaka, hayatın çağlayanlarıyla, kendi irade sa'y ve gayretleri arasındaki âhengi, uyumu ve desteği yakalama mecburiyetindedirler. Aksine, kâinâtta umûmî cereyana karşı direnmeleri mahvolup gitmelerini netice verir.

Eğer Bedüzzaman, soluk soluğa ülkenin dört bir yanına mesajlarını sunduğu zaman, onu anlayacak birkaç yüz aydın, düşüncelerinde ona destek olabilseydi, ihtimal bugün en zengin ülkelerden daha zengin, en medenî milletlerden daha medenî hâle gelmiş ve daha sonraları karşımıza çıkan her engeli aşabilecek güce ulaşarak, şimdilerde girilmiş gibi görülen o yola, tâ asrın başında girmiş ve bugünkü problemlerin pek çoğuyla karşılaşmamış olacaktık.. yine de herşeye rağmen ümitvâriz. Milletimizin, bütün bütün ma'nâ köklerinin kurduğunu iddia edenlerin gaflet ve zühûllerine inanırım.. gerçi başka milletler gibi biz de düştük; bunu inkâr etmemize imkân yok. Ne var ki, doğrulup kendimize gelemeyeceğimizi de kimse iddia edemez. Şimdilerde, milletçe, eski rahat düşkünlüğü yerinde intibah nurları parlıyor.. harem hisleriyle titrek rûhlarımızda taptaze bir canlılık ve bir dirilme sıcaklığı var... Bu gelişmeleri, masmavi bahar günlerinin takip edeceği kuşkusuz. Ancak, dolaşıp yamaçlarımızda seccade serecek Hızır'lar ve korkmadan enginlere yelken açacak İlyas'lar bekliyoruz. Bu konuda Bedüzzaman önemli bir işârettir...

"Dehâ için intihap yoktur" derler; yani dehâ sahibi "şunu yapmayayım" demez; "şunu

yapmak yararlı, şu da zararlı” diyerek, birşeyin yapılacağına veya terkedileceğine hüküm vermez. O, İlâhî bir mevhibe, ledünnî bir sâika ve şâika ile, çevresinin en derin, en şümüllü ve zâhirî, bâtinî, rûhî, içtimâî ihtiyaçlarını kucaklayacak çok üniteli bir güç kaynağı gibi pek çok şeyi omuzlayabilecek kuvvetleri rûhunda toplamış bir fitrat harikasıdır. Bedüzzaman ve onun arkada bıraktığı eserlerini tetkik edenler onda dehânın bütün hususlarının var olduğunu görürler. O, gençlik döneminden, mahkemelerden, çevresine sunduğu ilk dehâ solukları sayılan eserlerinden, zindanlar ve sürgünlerle geçen çileli bir hayat içinde inkişâf edip gelişen olgunluk dönemi kitaplarına kadar hep o seviyeler üstü seviyesini korumuş ve her zaman dâhiyâne konuşmuştur.

Mesnevî onun ilk eserlerindedir. Bu kitapta birer rüşeym, birer katre, birer tomurcuk hâlinde kendini gösteren onun altın düşüncelerinden her damla, her yaprak, her filiz, ileride birer ırmak olmuş çağlamış, birer gül bahçesi gibi tülünip çevresine kokular salmış, birer orman gibi mehip mehip uğuldamış, dostlarının, mü'minâne, mütefekkirâne, şâirâne hislerini gıdıklamış ve onları coşturmuş; düşmanlarının da rûhlarına korkular ve velveleler salmıştır.

İşte onun ilk dönemden itibaren gönül gözlerimize renk renk, çizgi çizgi çalıp geçtiği ma'nâlar ve duygularımıza diriliş üfleyip rûhlarımızı coşturduğu nağmelerden bazı soluklar! Deryâdan damla, güneşten zerre, varlıktan sönük bir çizgi, hissedip söyleyememe, duyup değerlendiremememe, dalga kıranlarıma çarpıp kırıldıktan sonraki halleriyle birkaç damla:

Bütün İslâm müfekkiri gibi Bedüzzaman'a göre de, dünyada en büyük hakikat imân ve tevhid hakikatidir. Onun düşünce ikliminde varlık, atomlardan en büyük sistemlere kadar tevhid gerçeğini işleyen bir mekik ve her yanda O'na âit ma'nâları, nakış nakış bir dantelâ gibi ören, örgüleyen bir ibrişim ve bir tığ gibidir. Bu hakikatin, İlâhî maksadı kucaklayıcı mahiyette duyulup hissedilmesi ve en küçük teferruatına kadar sezilip marifet hesabına yorumlanması hakikî tevhidin tezahürü; yakîne ulaştıracak tafsile girilemeden icmâlde kalınışı da avamca bir vahdet anlayışı.. evet "Arkadaş! Tevhid iki çeşittir: Biri âmice tevhiddir ki; 'Allah'ın şer'îki yoktur ve bu kâinât O'nun mülküdür' şeklinde inanılır ve ifade edilir. Bu kısımdaki tevhid erbâbının, fikren gaflet ve dalâlete düşmelerinden korkulmalıdır.

İkincisi hakikî tevhiddir ki, "Allah birdir.. mülk O'nundur, vücut da herşey de" şeklindedir.. ve böyle imân eden kimseler sarsılmaz bir itikada sahiptirler. Bunlar, herşeyin üzerinde Cenab-ı Hakk'ın sikkesini görür ve herşeyin altında O'nun mührünü okurlar."

Bu hususlar, daha sonraları, Yirmiikinci Söz'ün İkinci Makamı'nda teferruatlandırılmış ve her seviyedeki insana yeterli bir tevhid dersi kalıbına ifrağ edilmiştir.

Bedüzzaman'ın ısrarla üzerinde durduğu konulardan biri de, imânın, varlık ve insan mahiyetinin gerçek buudlarını ortaya koyan bir menşûr olduğu şeklindedir. Ona göre; kâinât imân sayesinde okunan bir kitap, temâşâ edilen bir meşher, insan da bir fihrist bir ilânnâme hâline gelmiştir. Evet "İman nûruyla bu âlem terakkî eder ve bir 'hikmet-i samedâniye kitabı' nâmını alır. Bu sayede insan, zelil, fakir ve aciz hayvanlar seviyesinde kalmaktan kurtulur; zaafının kuvvetiyle, aczinin kudretiyle, ubûdiyetinin şevketiyle, kalbinin şualarıyla, aklının haşmet-i imâniyesiyle hilâfet ve hâkimiyetin zirvesine yükselir. Hatta, acz, fakr, ihtiyaç bir ma'nâda onun sukûtuna sebep iken, onun suûd ve yükselmesine vesile olurlar."

Bu mevzu da yine, inkişâf dönemi itibariyle, Nur Risâleleri'nden, Yirmiüçüncü Söz'ün Bir ve İkinci Nokta'larında tafsil edilerek her seviyedeki insanın ses ve soluğu olmuşlardır.

Yine Bedüzzaman'a göre; imân gerçeğinin birbirinden ayrı gibi görünen bütün

mes'eleleri, farklı zâviyelerden farklı duyulup; farklı hissedilse de, aslında birbiriyle sımsıkı irtibatlı ve bir vâhidin değişik yüzlerinden ibarettir. Evet, "Arkadaş! Ulûhiyet, risâlet, âhiret ve kâinât arasında bir telâzum ve birbirini gerektirme vardır. Bunlardan birinin vücûd ve sübûtu, ötekinin de vücûd ve sübûtunu iltizam eder. Birisine imân, ötekisine de imânı icap ettirir." Risale-i Nûr'un gelişme döneminde, Onbirinci Şuâ'nın Dokuzuncu Meselesi, imân rûkûnleri arasındaki bu telâzumu ifade etmesi bakımından fevkâlade orijinaldir...

Bedüzzaman'ın enfes tesbîtlerinden biri de; kalbî ve rûhî hayata yelken açmamış kimselerin, aklî ve felsefî mes'elelerle iştigal etmesinin, hem bir hastalık emaresi, hem de hastalık yapan bir virüs olduğu gerçeğidir. "Arkadaş! Kalp ile rûhun hastalığı nisbetinde felsefe ilimlerine meyl ü muhabbet ziyade olur. O hastalık da, ulûm-u akliyyeye tevağğul etmek nisbetindedir. Demek ki, mânevî hastalıklar insanları aklî ilimlere sevketmekte.. ve akliyat ile iştigal edenler de emrâz-ı kalbiyyeye müptelâ olmaktadır." Nur külliyâtından Otuzuncu Söz ve Lemeât enteresan bir üslupla bu muvâzeneleri ortaya koyar...

İşte, Üstad'dan bir orijinal tesbît daha! Sebeplere riâyet bir sorumluluk olsa da, onlara te'sir-i hakiki vermek apaçık bir dalâlet ve inhiraf, onlara riâyet etmenin yanında neticeyi Allah'tan bilmekse bir istikamettir. "Arkadaş! İnsan esbâb ve şerâiti kucağına alıp ona yapışır, zillet ve hakarete ma'ruz kalır. Meselâ; kelp, hayvanlar arasında birkaç sıfat-ı hasene ile muttasıftır ve onlarla iştihar etmiştir. Hatta onun sadâkat ve vefadârlığı darb-ı mesel olmuşdur. O, bu güzel evsâfına binâen insanlar arasında mübarek bir hayvan kabul edilmesi gerekirken maalesef mübârekiyet şöyle dursun 'necisü'l-ayn' addedilmiştir. Tavuk, inek, kedi gibi hayvanlarda ise, insanların onlara ettikleri ihsanlara karşı şükran hisleri olmadığı halde, insanlarca azîz ve mübarek sayılmışlardır. Evet, kelp hırs marazı fazla olduğundan zâhirî sebeplere öyle bir ihtimam ile yapışır ki, bu onun, Mün'im-i Hakîkî'den bütün bütün gafil olduğunu gösterir. Evet kelp, vasıtayı müessir bilerek, Mün'im-i Hakîkî'ye karşı gafletine ceza olarak 'necis' hükmünü almıştır ki, tâhir olsun. Zira hükümler, hadler günahlara keffâret olmak için vaz'edilmişlerdir.. ve kelp insanlar arasında tahkir damgasını gafletine keffâret olarak yemiştir. Öteki hayvanlar ise, vesâiti bilmiyorlar ve esbâba da o kadar kıymet vermiyorlar. Meselâ; kedi, seni sever, tazarru eder; ihsânını alıncaya kadar.. aldıktan sonra, sanki aranızda hiçbir muârefe olmamış gibi bir tavra girer.. evet, onun ancak Mün'im-i Hakîkî'ye şükran hissi vardır; çünkü fitratı Sâni'i bilir.. ve şuuru olsun olmasın, lisân-ı hâliyle ibadetini eda eder. Evet, kedinin mırmırları 'Yâ Râhîm! Yâ Râhîm! Yâ Râhîm'dir.

Yirmidördüncü Söz'ün Birinci Dalı bu gerçeği daha değişik bir zâviyeden ele alarak ayrı bir letâfetle, duygu ve düşüncelerimize çok enfes mülâhazalar sunar.

Üstâd'ın titizlikle üzerinde durduğu konulardan biri de "sünnet-i seniyye" yörengeli yaşamaktır. Bütün ehl-i sünnet ve'l-cemaat ulemâsı gibi o da, ısrarla, Peygamberin yanılmayan, yanılmayan bir rehber, sünnetin de dünya ve ukbâ saadetine ulaştırıcı biricik yol olduğunu hatırlatır ve bizleri sünnetle bütünleşmeye çağırır.

Evet, peygamber rehberliğine iktiran etmeyen hayat yolculuğu, daha çok bir girdap etrafında dönmeye benzer ki, zâhiren yüzme ve mesafe alma gibi görünse de, gerçekte bir ölüm çukuruna doğru kaymaktan başka birşey değildir. "Arkadaş! Vesvese ve evham zulmetleri içinde yürürken, Resûl-ü Ekrem Sallâhü aleyhi ve sellem'in sünnetlerini birer yıldız, birer lâmba vazifesi gördüklerini müşâhede ettim. Her sünnet veya her hadd-i şer'î, o zulmetli dalâlet yollarında bir güneş gibi parlıyordu. O yollarda insan, zerre kadar o sünnetlerden inhiraf etse, şeytanlara mel'ab, evhama merkeb, ehvâl ve korkulara ma'rez ve dağlar kadar ağır yüklere matiyeye olacaktır. Ve kezâ, o sünnetleri semâdan tedellî ve tenezzül eden ipler gibi gördüm ki, onlara temessük eden yükselir ve saadetlere nâil olur, muhâlefet edip akla dayananlar ise, uzun kulelerle semâya yükselme hamâkatinde bulunan Firavun gibi bir Firavun olur." Bu konu da Nur Külliyâtı'nda sık sık hatırlatılır.. ve bilhassa, Onbirinci Lem'a'nın Üçüncü Nüktesi bu mevzua tahsis edilerek, sünnet yolunun Allah yolu

olduğu vurgulanır.

Üstâd orijinal bir düşüncesini de, dünya ile münasebetlerimiz ve dünyaya bakış zâviyemiz açısından ortaya koyar ve dünyanın sevilmeyecek gibi bir nesne olmadığını, aksine onun sevilmesi lâzım geldiğini vurgular ve bu sevgiye esas teşkil edecek olan hususları hatırlatır: "Arkadaş dünyanın üç vechi vardır:

Birincisi; âhirete bakar; çünkü onun mezrasıdır. İkincisi; esmâ-i ilâhiyeye bakar; zira onların mektep ve tezgahlarıdır. Üçüncüsü; kasden ve bizzat kendi kendine bakar ki; bu vechiyle insanların hevesâtına, keyiflerine ve bu fâni hayatın tekâlifine medar olur. Nûr-u îmân ile dünyanın ilk iki vechine bakmak, mânevî bir cennet gibidir. Üçüncü vechi ise, onun fenâ yüzüdür ki, ehemmiyetli bir kıymeti yoktur."

Bu mevzu ile alâkalı ayrı bir yaklaşım da, birkaç sahife sonra şu ifadelerle bizi selâmlar: "Şu dünya hayatının fâideleri pek çoktur. O fâidelerden hayat sahibine-tasarruf ve hizmeti nisbetinde- bir hisse ayrıldıktan sonra, bâki kalan gayeler, semereler Fâtır-ı Hakîm'e râcîdir. Evet, insan ve insanın hayatı; esmâ-i ilâhiyenin tecelliyâtına bir tarla, cennet de rahmet-i ilâhiye envânının cilvelerine birer meşher ve hayat-ı uhreviyenin harika ve gayr-i mütenâhi semereleri için bir fidanlıktır. Demek ki insan bir sefine kaptanı gibi, sefinenin pek çok fâidelerinden, onun alâka ve hizmeti nisbetinde kendine verilir; bâki kalan kısmı ise Sultan'a âittir."

Ve Üstâd'dan ayrı bir tesbît.. insanları, olduğundan fazla büyük görüp büyük kabul etmek, hem bir zulüm, hem de putperestlik istikametinde atılmış bir adımdır. Böyle bir ilk adımı atan insan, bazı durumlarda geriye dönemeyebilir de. Evet, "İnsanların en büyük zulümlerinden biri de, büyük bir cemaatin mesâisine terettüp eden bir hasenâtı netice veren semerâtı, bir şahsa isnad ve ona mâletmektir. Böyle bir zulümde, aynı zamanda bir şirk-i hafî vardır. Çünkü bir cemaatin cüz'î ihtiyâriyle kesbettiği mahsulâtı bir şahsa isnad etmek, o şahsın îcâd derecesinde, hârikulâde bir kuvvete malik olduğunu iddia etmek gibidir.

Eski Yunânîler ve diğer Vesenîlerin âliheleri, işte böyle zâlimâne bir tasavvurât-ı şeytâniyenin mahsulüdür."

... Ve farklı bir tesbît daha.. kâfirlerin Müslümanlara düşmanlığı küfrün gereği ve kökü gidip tâ tarih öncesi dönemlere dayanmaktadır. Bu itibarla da onları memnun etmek ve hele onlardan yararlanmak kat'iyen mümkün değildir. Evet, "Kâfirlerin, Müslümanlara ve ehl-i Kur'ân'a düşman olmaları küfrün iktizâsındandır. Zîrâ küfür, îmâna zıttır. Maahazâ Kur'ân, kâfirleri de, onların âbâ u ecdatlarını da îdâm-ı ebedî ile mahkum etmiştir. Binaenaleyh, Müslümanlar ile ülfet ve muhabbetleri mümkün olmayan kâfirlere muhabbet boşunadır. Evet, onlara olan muhabbet karşılıksızdır ve onlardan meded de beklenmez."

Sonra değişik bahislerde şu mütâlâalara yer verilir: İman sırlı bir güç kaynağıdır. Bu kaynağı elinde bulunduran dünyaları peyleyebilir.. ve îmânıyla gerçekleştirdiği intisâbı sayesinde, herşeyi teshir edebilir. Evet, "Allah'a abd ve hizmetkâr olana herşey hizmetkâr olur. Bu da, herşeyin Allah'ın mülkü ve mâlı olduğunu iz'anla tahakkuk eder. Evet, Kudret, insanı çok dairelerle alâkalı bir vaziyette yaratmıştır.. ve en küçük, en hakir bir dairede onun eli yetişebilecek kadar ona bir ihtiyar ve bir iktidar vermiştir. Bu itibarla, ferşten arşa, ezelden ebede kadar pek çok dairelerle alâkalı işlerde insana düşen sadece ve sadece duâdır."

Evet, "De ki, duânız olmazsa ne ehemmiyetiniz var" meâlindeki âyet-i kerîme, bu hakîkati tenvir ve isbata kâfidir. Öyle ise, çocuk, eli yetişemediği bir şeyi peder ve vâlidesinden istediği gibi, kul da, acz u fakriyle Rabbine iltica edip herşeyi O'ndan istemelidir. Yirmiüçüncü Söz'ün Dört ve Beşinci Nokta'ları bu mes'eleyi daha rengin bir televvünle gözler önüne serer.

Hazret-i Rûh-u Seyyidi'l-Enâm, varlığın esası, özü ve mâyesi mesâbesindedir. Kâinâta O'nun nûr-u hakîkatinden hâlf bir nokta yok gibidir. Tıpkı bir ağaç ve bir filizin bünyesinde, çekirdekteki rûh ve ma'nânın bulunması gibi, O da, nûrunun varlığa esas teşkil etmesi açısından Hazreti Evvel ve Âhir'in bir mir'ât-i mücellâsıdır. Evet "Şu görülen büyük âleme, büyük bir kitap nazariyle bakılacak olursa, Nûr-u Muhammedî sallallahü aleyhi ve sellem o kitabın Kâtibi'nin kaleminin mürekkebidir. Eğer o âlem-i kebir bir şecere tahayyül edilecek olsa, dünya mücessem bir zîhayat farzedilse, o nur onun akli olur.. eğer pek güzel, şâşaalı bir cennet bahçesi tahayyül edilse, Nûr-u Muhammedî onun andelîbi olur.. şayet pek büyük bir saray farzedilse, Nûr-u Muhammedî, o Sultan-ı Ezel'in, makarr-ı saltanat ve haşmeti ve tecelliyat-ı cemâliyesiyle âsâr-ı san'atını hâvi olan o yüksek saraya nâzir, münâdi ve teşrifatçı olur."

Otuzbirinci Söz'ün Üçüncü Esas'ı ve Onuncu Söz'ün İkinci Zeyl'i bu enfes mevzuu ayrı bir derinlik ve zenginlikle gönül gözlerimizin önüne serer.

Hazret-i Üstad'a göre tabiat ve insanın mahiyeti, hem aldatan birer put, hem de san'atkârlarını ve sonsuz hakîkati gösteren sırlı birer menşurdur. Evet, rûhen hazırlıklı ve bakış zâviyesini yakalayabilmiş kimseler için, hem nakış nakış tabiat hem de bir billûr prizma olan insan yanılmayan birer kitap, talâkatlı birer hatip ve eşyanın perde arkasını aydınlatan birer ışık kaynağıdır. Üstad bu mülâhazasını: "Benim otuz seneden beri iki tağutla mücadeledeyim var: Biri insan, diğeri de âlemdir. Biri ene, diğeri de tabiattır. Birinci tağutu, gayr-i kasdî, gölgevârî bir âyine gibi gördüm. Bu tağutu, kasden ve bizzat ehemmiyet verip nazara alanlar, Nemrud ve Firavun olurlar. İkinci tağut ise, onu İlâhî bir san'at ve rahmânî bir sıbğa şeklinde gördüm. Ancak bu İlâhî san'ata, gaflet nazariyle bakıldığında tabiat zannedebilir ve maddiyûnca âdetâ bir ilâh olur. Maahazâ, o tabiat zannedilen şey İlâhî bir san'attır. Cenâb-ı Hakk'a hamd ve şükürler olsun ki, Kur'ân'ın feziyle, mezkûr mücadelede her iki tağutun ölümü ve her iki sanemin kırılmasıyla netice buldu" sözleriyle bir zafer neşidesi şeklinde dile getirir ki, Nurlar'ın tekamül dönemi itibariyle Otuzuncu Söz'ün Birinci Maksad'ı ayrı bir enginlik ve zenginlikle yaklaşır bu sırlı mevzua.. ve yine, Külliyyat'tan Yirmiüçüncü Lem'a, hem de her seviyedeki insanın anlayabileceği bir dille zîr ü zeber eder tabiatperestlik düşüncesini...

Üstad'ın düşünce dünyasında günahlar küfrün keşif kolları gibi resmedilirler. Onların sık sık görüldükleri yerlerde düşünce fıska yelken açar ve imân hep tehlikelerle burun burunadır. Evet, "Mâsiyetin mahiyetinde, bilhassa devam ederse küfür tohumu saklıdır; zira masiyete devam eden ülfet peyda eder. Sonra da ona aşık ve mübtelâ olur. Nihayet terkine imkân bulamayacak hâle gelir. Derken, o masiyetin ikaba mûcib olmadığını temenniye başlar.. ve sonunda gerek ikabı ve gerek dârü'l-ikabı inkâra sebep olur." Gelişme dönemi eserlerinden İkinci Lem'a'nın Birinci Nüktesi, günahların küfür yolunda birer ağ durumunda olduklarını ifade bakımından sahasında orijinal bir eserdir.

Kur'ân'la iştilal, bu aydınlık düşüncenin vazgeçilmez bir tutkusudur. İşârâtü'l-İ'câz'dan Mesnevî'ye, Mesnevî'den değişik Sözler ve hususiyle Yirmibeşinci Söz'e uzanan çizgide, o hemen her zaman Kur'ân soluklamış, çok yeni ve orijinal yorumlarla, sık sık onun büyüklü derinliklerini gözler önüne sermiş ve ona susamış gönüllerle, lâhûtun beşer idraki seviyesine tenezzülü ve nâsutun rahmetleşme ufku sayacağımız ledünnî çiy noktasına tereffuunu aksettiren altın düşüncelerle coşturmuştur sinelerimizi:

- "Kur'ân'ın okunuşunda yüksek bir selâset vardır ki, lisana hiç ağır gelmez.

- Fevkalâde bir selâmet vardır ki, lafzen ve ma'nen her türlü hatadan sâlimdir.

- Âyetler arasında öyle bir tesânüd vardır ki, kârgir binalar gibi birbirine dayanır ve Kur'ânî yapıyı sarsılmaktan vikâye eder.

- Parçalar arasında öylesine bir tenâsüb, tecâvüb ve teâvün vardır ki, âyetler birbirini destekler, birbirinin vuzuhuna yardım ve istîzâhına cevap verir:

- Parça parça ve ayrı ayrı zamanlarda nazil olduğu halde, parçalar arasındaki sımsıkı münasebetten ötürü sanki bir defada nazil olmuş gibidir.

- Ayrı ayrı ve birbirinden farklı suallere cevap olduğu halde, kemâl-i intizamından, tek bir hâdise münasebetiyle inmiş ve tek bir suale cevapmış gibi bir vahdet gösterir.

- "Tenezzülât-ı İlâhiye" tabir edilen, muhatapların anlayışlarına göre münasip bir üslûp üzere nazil olmuştur.

- Değişik zaman ve mekânlarda yaşayan insanlara tevcih-i kelâm ettiği halde, sühûlet-i beyânından ötürü, bir tek muhabata konuşuyor gibidir.

- Kur'ân, irşad gayeli olduğu için tekrarları tahkik ve takrir ifade eder. Maahâza, bu tekrarlar zevke kat'iyen hâlel vermezler; hatta tekerrür ettikçe misk gibi kokar.

- Kur'ân kalplere kût ve gıda, rûhlara da saadettir. Gıdanın tekrarı kuvveti artırır.. ve tekerrür etmekle daha me'lûf ve me'nûs hâle geldiğinden lezzeti daha da artar."

Yirmibeşinci Söz'de harika bir sihre ulaşan bu tahlil buradaki icmalin bir tafsîli, buradaki damlanın deryası ve buradaki fidelerin ormanlığı gibidir. Ayrıca, Mesnevî'deki bu kısa hatırlatmadan sonra birkaç sahife henüz geçip geçmemiştir ki, yine Kur'ân'a âit çok enfes bir mevzu kapı aralığından bizlere şunları fısıldar geçer:

"İ'lem Eyyühel-Azîz! Kur'ân-ı Kerîm okunurken onu muhtelif şekillerde dinleyebilirsiniz:

1- Resûl-ü Ekrem aleyhissalâtü vesselâm, nübüvvet kürsüsüne çıkıp nev'-i beşere hitaben, Kur'ân'ın ayetlerini tebliğ ederken, O'nun kıraatini kalben ve hayâlen dinlemek için, kulağını o zamana gönderip O'nun fem-i mübarekinden çıkıyor gibi dinleyebilirsiniz.

2- Veya Cebrâil (as), Hazret-i Muhammed aleyhiselâtü vesselâm'a tebliğ ederken, her iki Hazret arasındaki tebliğ ve tebellüğ vaziyetini dinler gibi ol!

3- Veya "Kâb-ı Kavseyn" makamında, yetmişbin perde arkasında, Mütekellim-i Ezelî'nin, Resûl-ü Ekrem aleyhissalâtü vesselâmla olan konuşmasını dinler gibi hayâlî bir vaziyete gir!

Nurların değişik parçalarında ayrı birer vuzûh ve zenginlikle ele alınan; herbiri ayrı bir kitaba mevzu teşkil edecek olan dünya kadar mes'elenin hem birer meşheri hem de birer fihristi gibidir Mesnevî-i Nûriye.

"Zühre" ünvanıyla ele alınıp, daha sonra olduğu gibi Nur Külliyyâtı'nın içine taşınan notaların herbiri ne önemli hakikatleri icmal eder!

"Zerre" takvâ ve amel-i sâlih'in ilk mini meşcereliği gibidir. Orada dünyevî duygularımız sorgulanır.. düşüncelerimize bir kere daha tevhid soluklatılır.. ve îmânın enginlikleri gösterilir.

"Şemme" bir tayf gibi dokunur gönüllere ve gözlerimizin önüne, ayetlerin derinlik ve zenginliğinin şiirle kabil-i kıyas olmadığını hatırlatır, geçer, insan uzuvlarının yaratılış gayeleri üzerinde durur.. ve gözlerine bir cilâ çalar, basîretin çapağı sayılan ülfeti siler-süpürür, götürür.

Onuncu Risale başlığı altında bizi, kaza-kader-atâ yamaçlarında dolaştırır, atlar,

gönüllerimize ayetlerin fezlekelerindeki sırları duyurur. Arkadan hemen bir girizgâh bulur, günümüzün hakikat yolcusuna, geçmişteki yollardan farklı olarak, onu Hakk'a ulaştıracak ayrı bir yol teklif eder. Teklif eder ve dikkatlerimizi acz u fakr ufkuna çevirir. İki adım ötede ayrı bir başlıkla, insanın diğer bütün canlılardan farklı yaratılışına dikkati çeker ve onun, topyekün varlığın fihristi olduğu gerçeğini hatırlatır geçer. Hemen ardından bakarsın, daha sonra Risale-i Nur Külliyyatı'nda defaatle ele alınıp tahlil edilen duâlara döner, duâlara icabetin esrarlı kapılarını aralar ve gönüllerimizde münâcât arzularını coşturur. Bir aralık "tahdis-i nîmet" ve "gurur" mevzuundaki muvâzeneyi hatırlatır.. sonra yine Dördüncü Reşha başlığı altında Nur Risâleleri'nde mihver mevzuu sayılan Kur'ân'ın temel meseleleri ve makâsid-i esâsiyesi üzerinde durur.

"Şûle" başlığı ile ism-i zat olan lafz-ı celâlenin enginliklerinde dolaştırır bizleri ve ayrı bir marifet heyecanıyla hoplatır gönüllerimizi.

Hemen duâlarla alâkalı bir paragraf daha açar, birer fiilî duâ sayılan himmetlerle, şefaatlerle tanıştır okuyucularını.. ve döner toprak unsurunun önemini verir nazara ve arzın âlemin kalbi olduğunu hatırlatır. Sonra da bu mülâhazalarını "Kul Rabbine en çok secdede yakındır" ile pekiştirir ve derinleştirir.

"Nokta" başlığı altında, risalelerinde sık sık üzerinde durduğu Zat-ı Ulûhiyet adına üç önemli küllî delile, âlem-i gayb ve şehadetin nokta-i iltisâkı ve berzahı sayılan vicdani da ilave eder.. ve pek çok mütefekkirin fikrî ve rûhânî sülûklerinde üzerinde durdukları bir kapıyı da aralamış olur.

Evolüsyonun imkânsızlığını vurgular ve çok erken dönemde, çoklarına kapalı da olsa, mutasyonlarla bir yere varılamayacağını, nevîden nevîye geçilemeyeceğini net bir dille ifade eder. Mutlak, mücmel fakat sağlam bir düşünce ve ifade yapısıyla "hayır" der çıkar işin içinden.

Risâle-i Nur'un diğer parçaları gibi Mesnevî-i Nûriye'yi de, Arapça baskıya hazırlayan müdakkik üstâd İhsân Kâsım Bey'in meşkûr hizmeti, bizim burada sunmaya çalıştığımız ölçüde yarım-yamalak takdimlerden vâreste ve sa'y-i mübeccelleri her türlü takdirin üstündedir.

Aslında, Üstad İhsân Kâsım Bey'in bu mübarek çalışmaları, bizim yaptığımız gibi sadece Külliyyat'ın bir parçasına, hem de kuşbakışı değil de; ayrı ayrı Nûr'un her mes'elesi, Batı standartlarına göre birer doktora mevzuu olarak ele alınıp desteklenmeliydi.. bu, hem Nûr'un gerçek değerinin, akademisyenler seviyesinde bir kere daha ortaya çıkması, hem de İhsân Kâsım Bey'in gayretleri ölçüsünde bir çalışma olması bakımından oldukça önemliydi. Gerçi, şimdiye kadar bir hayli genç arkadaşımız, Nurlar etrafında doktora veya master seviyesinde oldukça yoğun çalışmalar yaptılar ama, bunların hiçbirisi, O Kâmet-i Bâlâ'yı büyük eseriyle aksettirecek mahiyette değildi.

Bütün temennimiz, bu hususla alâkalı bir enstitü bünyesinde, böyle bir çalışmanın çok yakın bir zamanda gerçekleştirilmesidir.

Bir Demet Sosyal Mes'ele

Yuvanın Önemi

Her insanda yaratılıştan gelen, bir başkalarını taklit ve başkalarına benzeme arzusu vardır. Her baba, evladını dikkatlice gözleyip takip etse, onun anne babaya

benzemeğe çalıştığını görecektir. Evet, yedi yaşındaki bir çocuğun, babası gibi elinde tesbih çevirmeye çalıştığı ve saçını taramasına kadar herşeyinde babasına benzemeğe gayret ettiğini görürüz. Daha ileri yaşlarda, kiminin sporcuları, kiminin de film artistlerini taklide çalıştığını müşahede ederiz. Hatta, evimizde bulunan çocuklarla azıcık konuşulabilse, evinizde nelerin bahis mevzuu olduğu hemen anlaşılır.

Burada bir müşahedemi nakletmek isterim:

Biri arkadaşının oğluna soruyor: "En çok anneni mi seviyorsun, yoksa babanı mı?" Çocuğun cevabı, belki babasını bile şaşırtacak mahiyettedir:

"Ben en çok Allah'ı ve Rasûlünü seviyorum amca!"

Bir müşahedem daha: Yedi yaşında bir ilkokul çocuğu, Almanya'da Alman arkadaşlarıyla havuza giriyor. Çocuk edebinden suya iç çamaşırıyla girmiştir, dolayısıyla da eve ıslak pantolonuyla gelmiştir. Tabii dizleri de çamurlu. Annenin "Ne bu böyle?" sorusuna çocuğun cevabı enteresan: "Anne, ikinci namazını çimende kıldım."

Toplum İçinde Olma Bir Zarurettir

Allah, insanı toplum içinde yaşayacak mahiyette yaratmış ve onu hemcinslerinin arasına salmıştır. İnsan, maddî ve mânevî yönleriyle, arızasız ve kusursuz olarak ancak toplum ve cemaat içinde yaşayabilir. Onun içindir ki, Hz. Âdem'den bu yana hep cemaat öne çıkmış, fert arka plânda kalmıştır. Şu kadar ki, bazı devreler ve zaman dilimlerinde bu mes'ele, diğerlerine nazaran daha bir ehemmiyet kesbetmiş ve âdetâ zaruret halini almıştır. Hatta denebilir ki, sadece insanlar değil büyük çoğunluğu itibariyle hayvanlar bile toplu halde yaşarlar. Öyle ise, en mükerrem varlık olan insan, hayatının her safhasında toplu halde yaşamak mecburiyetindedir. İslâm, bu mes'eleyi daha bir pekiştirir ve öne alır. Öyle ki, mü'min, tek başına namaz kılarken bile, 'İyyake na'büdü ve iyyâke nestaîn -Ancak Sana ibadet ederiz ve ancak Sen'den yardım bekleriz" der; "ederim, beklerim" demez. Bir mü'min, günlük şahsî işlerinden ibadetlerine kadar her mes'elesinde, Kur'ân ve Sünnetle cemaat içine itilir, kendisine cemaat olmanın avantajları gösterilir ve hayatının büyük bir bölümü cemaatle irtibatlandırılır.

Meşrepler Realite Gereğidir

'Neden birden fazla meşrep, meslek ve mezheb var' demek, insanın yaratılışını bilmemenin, fitrî, beşerî, tarihî ve fikrî hakikatleri kavrayamamanın ifadesidir. Ancak, hemen şu hususu da belirtmeliyim ki, "farklı düşünceler olsun" demek ayrı, eşya ve hâdiselerin zarurî bir neticesi olarak farklı düşünce ve farklı mülâhazaların bulunması, tamamen ayrıdır.

Farklı düşüncelerin olması, insanın yaratılışının, tabiatının, fitratının ve fikrî cevvaliyetinin hikmetli bir neticesidir. İnsanlar, sair canlılar gibi hep aynı çizgide yürümezler. Kaldı ki, diğer canlıların bile kendi dünyalarına has farklı tavırları ve farklı hareket tarzları vardır. Bir amip, bölününce diğerinden ayrılıp uzaklaşır ve neden sonra diğer amiplerle bir koloni oluşturur. Diğer canlılarda böyle hem müşterek, hem de farklı yanlar vardır..

Burada, bize misal teşkil edecek bir vakıyı hatırlatmakta yarar var: Asr-ı Saadet'te, başta Râşid Halifeler olmak üzere pek çok sahabeyi mizaç ve fitrat farklılığı içinde

görürüz. Bir Hz. Ömer'i bir de Hz. Ebû Zerr'i düşünün! Dinleri tevhid ve meşrepleri te'lif eden Efendimiz, mizaçlar mevzuunda, "herkes aynı düşünsün" dememiştir. Mezheblerin 4 değil, belki 104 tane olmasını ve o kadar imam ve müctehidin bulunmasını nasıl izah edeceğiz? Tarihî gerçekleri kabullenme mecburiyetindeyiz. Hz. Muhammed (sav)'in deryasından kovasıyla, kepçesiyle su alan şu kadar gavs, kutup ve imamların getirdiği birikimi ve topyekün Müslümanlara mâl olmuş düşünceleri bir çırpıda, elin tersiyle bir yana itmek mümkün müdür?

Sonra, memleketimiz bir "memerr-i efkârdır"; evet bu ülke, tarih boyunca pek çok milletin uğrak yeri olmuştur. Haçlı seferlerini ve günümüzde daha pek çok yollarla oluşan etkilenmeleri düşünün! Dört bir yandan arılarla sarılan bir insanın simasındaki tenâsüb, bozulmadan kalabilir mi? O insanın üç-beş arı iğnesine ma'ruz kaldığında sima değişikliğine uğramasından daha tabii ne olabilir? Sonra, bütün bu etkilenmeler, vahdet ve ittifak için çok gerekli olan o sağlam fikrî ve rûhî yapının olduğu gibi kalmasına müsaade eder mi?

Hem, her meşreb kendi sahasında bir hakikati temsil edip, mühim bir rüknü ikame etmektedir. Meselâ, Mısır'daki kalemler, içtimaî hayat ile alâkalı mes'eleleri işliyorlarsa.. başka ülke düşünürleri başka mes'eleleri.. daha başkaları da daha başka mes'eleleri.. bütünün tenasüp ve mükemmeliyeti adına böyle bir taksim-i â'mal alkışlanmalı değil mi?

Ayrıca, her ferдин ve cemaatin bir muhiti ve sahip olduğu bir kültür yapısı vardır; bu, yalnız bizde değil, diğer dünya milletlerinde de böyledir.

Yine her millette ortaya çıkan lider, kendine has bir kısım değişik anlayış ve görüşlerle ortaya çıkar; bunlarla tanınır ve taraftarlarını bunlarla arkasından sürükler. Keza, dinî anlayış ve düşünce tarzı açısından da öyle müstesna fitratlar ortaya çıkar ki, farklı mülâhazalarla ve devrin anlayışına göre oldukça farklı şeyler anlatırlar. Zaten Efendimiz de, her asırda bir müceddidin geleceğini beyan buyurmamış mıdır? İmam-ı Gazâlî, İmam-ı Rabbânî, Bedüzzaman, Hasan el-Benna ve daha niceleri bu misyonun temsilcileri olarak neden kabul edilmesin ki?

Ve yine, insan için mükafatın büyüklüğü ve parlaklığı nisbetinde sa'y ve gayrette bulunmaktan ve hayırlarda yarışmaktan daha tabii ne olabilir? Kim, savaşta sancağı taşımak veya altın madalyaya talip olmak istemez? Öyleyse meşrepler ve düşünceler farklılık gösterebilecektir. Bunun önüne geçmek, fitratın, tabiatın kanunlarını bilmemek ve tarihî gerçekleri görmemek demektir. Asıl mes'ele, hak ve hakikatin cidarlarının zorlanmaması, örselenmemesi, düşünce ve metod farklılıklarının usûle, yani esaslara varıp dayanmaması, maksad ve gayede sapmaların olmaması, hak vesile ve vasitalardan vazgeçilip, batıl vesilelere sapılmamasıdır. Yoksa, bir Hak dostunun nurlu beyanları içinde, "Allah'a giden yollar, mahlukların solukları sayısındadır." Karşınızda yüz ayrı ressam, değişik buudlarda, farklı kalem ve boyalarla, yüz ayrı bahar tablosu çizer; her tablo, ressamının bakış, duyuş ve değerlendirmesini yansıtır ama, neticede hepsinin çizip anlattığı bahardır. Elverir ki o bahar, Allah Rasûlü ve Ashabı'nın çizdiği kudsî dâire içinde gerçekleştirilmiş olsun...

Meşrepler

Önce, meşrep kelimesini iyi anlamalıyız. Meşrep, su içme şekil ve tarzı veya su içilen yer demektir. Herkes ayrı bir kaptan ayrı şekilde su içer. Meşrebin, halk arasındaki meşhur ma'nâsına gelince o, insanların ayrı hakikatleri teferruatta farklı şekillerde anlamaları demektir. Hususiyle bugün biz, imân, Kur'ân, vatan ve millete hizmet vermek adına hedef ve gâyede bir olmakla beraber, vesilelerde, yollarda, metod ve usûllerde görülen farklı mülâhaza ve farklı düşüncelere meslek, meşrep adını veriyoruz.

Realite

İnsanı hayat yetiştirir. Hayat ise zıtlıklarla doludur. Ama, bu zıtlıkların hepsi de yerinde güzeldir. Serçenin karşısında atmaca vardır, ama ikincisi birincisine muallim gibidir. Serçe, onun sayesinde uçmayı, kaçmayı öğrenecektir. İlerinin büyük idarecilerinin de hayattan öğrenecekleri çok şey olacaktır. Kitaplar hayata âit bilgileri formüle etseler de, onu tam öğretmezler. Onları bizzat hayatın kendisi öğretir. Öyleyse hayatı olduğu gibi, bütün zıtlıklarıyla beraber kabul etmek ve öyle de yaşamak icab eder ve realite de bunu gerektirir..

Geleceğin Dünyasına İslâm Hakim Olacaktır

Günümüz sosyolog ve tarihçilerinin birbirinden az farkla ifade ettikleri gibi, Rusya tekrar Ortodoks'luğa; Çin de Konfüçyüs'ün dinine dönecektir. Bu arada Hristiyan veya Yahudi olanlarla hak din İslâm'a gönül vermiş bulunanlar da kendi dinlerine döneceklerdir. Onlara âit görüş budur. Biz, kendi açımızdan bunlara şunu ilave edebiliriz: Geleceğin dünyasında tek hakim unsur İslâm olacaktır. Zira Allah Rasûlü'nün doğru ve doğrulanmış beyanları içinde bize verilen ders ve müjde böyle bir noktada merkezleşmekte: "İseviyet tasaffî ederek hakiki hüviyetine dönecek ve Mehdiliği temsil eden Muhammedîliğin şahs-ı manevîsine uyarak bir kere daha safvet-i asliyesine dönecektir."

"Cenab-ı Hakk, vermek istemeseydi istemeyi vermezdi" prensibinden yola çıkarak, "bizi müttakilere imam kıl," duâsını bize tâlim edip öğrettiğine göre, eğer kavli ve fiilî duâmızı tam yapabiliyorsak, istediğimizi bize vereceği muhakkaktır. Şimdiye kadar O'nun ilâhî adaleti ve engin rahmeti hep böyle cereyan etmiştir ve edecektir.

Mevâlî

İslâm literatüründe "Mevâlî" diye bir tabir vardır. Bir ma'nada bunlar, sonradan hürriyetlerini elde eden insanlardır. Bunlar arasında her zaman saygıyla andığımız ve kıyamete kadar da anacak olduğumuz deha çapında büyükler de mevcuttur.

Allah Rasûlü'nün, kendi öz torunlarından ayırt etmeyecek kadar sevdiği Üsame b. Zeyd (ra) bizzat Allah Rasûlü tarafından Bizans'a karşı hazırlanan ordunun başına kumandan olarak ta'yin edilmişti. Asker arasında Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer gibi insanlar vardır. Ve Üsame o gün, ancak 18 yaşlarında hem de mevâlîden bir insandı. Zaten yine mevâlîden babası Zeyd b. Hârise de, Mûte'de orduya kumandanlık etmiş ve orada şehit düşmüş bir başka büyüktü.

İmam Mâlik gibi bir dâhiyi yetiştirenlerden İmam Nâfi de, mevalîdendi. Abdullah b. Ömer'in çok sevdiği cariyesi Mercâne, "En çok sevdiklerinizi Allah yolunda infak etmedikçe hakiki iyiliğe ulaşamazsınız" ma'nâsına gelen ayetin te'siri ve coşturuculuğuyla sahibi tarafından hürriyete kavuşturulmuştu.. kavuşturulmuştu; zira efendisi Abdullah b. Ömer, onu çok seviyordu. O, takvaya erme arzusuyla ve Allah rızası için Mercâne'yi hürriyete kavuşturmuştu. İşte bu Mercâne daha sonra birisiyle evlenmiş ve ondan da Nâfi olmuştu. Abdullah b. Ömer, Nâfi'yi alır, sever ve bağrına basardı ki, ümmetin allâmesi, daha sonra onu elinden tutup ilmin zirvelerine çıkardı. Evet işte, İslâm dünyasının en parlak yıldızlarından biri olan bu Nâfi de bir mevâlîydi.

İmam-ı A'zam -eğer doğruysa-, Mesrûk, Tâvûs b. Keysân ve daha niceleri, hep

mevâlîdendi. Hatta Emeviler devrinde iki âlim, kendi aralarında konuşurken elli kadar büyük insan isminden bahsedilmişti de hepsi mevâlîden çıkmıştı.

Feministlerin Yapmak İstedikleri

Bugün feministlerin teklif ettikleri kadın hakları, esasen kadını muallâ mevkiinden alıp ayaklar altına alarak hor ve hakir hale getirmek, demektir. Kışın üryan, yazın da palto ve yünlülere sarılıp sarmalanıp gezmek ne ise, kadını erkekleştirme gayreti de aynı ölçüde bir hamakat örneğidir. Kadın yerinde kaldığı müddetçe sultandır, büyüktür ve kadınefendidir. Erkek de sınırını aşmadığı sürece, hürmete layık bir asildir. Bu şekilde yerlerini değiştirmek isteyenleri Allah Rasûlü lanetler, çünkü fitratlar çarpıtılmaya gidilmiştir. İnsanı meydana getiren uzuvların yerini değiştirerek, kulağı dizkapağına, burnu karnın ortasına veya gözleri ayakların altına yerleştirme ne ise, kadın ve erkeği, böyle yer değiştirme gayreti de, aynı şey ve hatta ondan daha yakışıksızdır. Kadın, kadın olduğunu bildiği, erkek de kendi yerini koruduğu müddetçe güzeldir ve fitrîdir. Aksine gayretler ise, fitrat ve tabiata karşı harp ilan etmek gibidir...

Cihangirleri Anneler Yetiştirir

Cihangirleri anneler yetiştirir. Büyük insanları, İnsanlığın İftihar Tablolarını hep anneler şekillendirir. Kadın kendine âit bu meziyetlerle, erkek de yine kendisine âit kabiliyetlerle örfaneye iştirak ederse, bu bütünleşmeden cennet ikliminin yaşandığı bir aile ve fazilet topluluğu vücûda gelir.

Köklü Değişim

Diyorlar ki: Bu memleketin kurtuluşu için politika tek çaredir. Sizler hangi hizmet üniteleriyle toplumu yükseltmeye çalışırsanız çalışın, mevcut "sistem" mutlaka, hep sizin birkaç adım önünüzde yürüyecek ve bu yarışta siz her zaman geride kalacaksınız. Mes'eleyi kökten halletmenin bir tek çaresi vardır: O da politika yoluyla iktidar olmaktır..

Diyorum ki: Politik yolla hizmet vermek belki memleketi mutlu yarınlara ulaştırma yollarından biri olabilir; ama, kesinlikle tek yol olamaz. Böyle yanlış bir kabulleniş, günümüzün realitelerine olduğu kadar tarihî realitelere de göz yummak demektir.

O hangi sihirli değnektir ki, durup dururken bir işâretle adliyeyi, mülkiyeyi, maarifi düzeltip bizlere özlediğimiz o temiz ve nezih toplumu garanti etsin.

Ben, her türlü ihtimale saygının yanında, kesin bir dille ifade ediyorum ki, sizler, bütün toplumu, bütün üniteleriyle istediğiniz seviyeye getirseniz bile, bu toplumun o seviyeye motivesi için, en az çeyrek asır geçmesi lazımdır. Bu lüzum sadece bize has da değildir. Her büyük inkılâp ve köklü değişim, bunun böyle olmasını gerektirir.

Durumumuz

Durumumuz, elinden tuttuğu çocuğunu yürüten babaya benziyor. Toplumun yapılanma ritmi, hızlı adımlara müsâit değildir. Acelecilik, fayda değil sadece zarar getirir.

Hâl-i Pürmelâlimiz

Bizim üçyüz senedir, ilim, teknik ve fende yüzümüze bakılacak hâlimiz yoktur. Yüzelli senedir sefalet solukluyoruz. Son yetmiş senenin halini söylemeye bile gerek yok.. yok zira böyle birşey, malumu îlam ve israf-ı kelâm olur.

Peki, niçin bu hâle geldik? Bir zamanlar Pierre Loti gibilere selviliklerinin gölgesi destan yazmak için yeterli olan bu şanlı medeniyete ne oldu? Neyi ihmal ettik de ihmâlimizin diyetini bu şekilde ödüyoruz?

Neyi ihmal etmedik ki!.. İhmallerimizin çokluğu, ihmal etmediklerimize nisbeten o kadar fazla ki, insan bu hale düşüşümüze değil, daha beter olmayışımıza hayret ediyor.

Bütün ihmallerimizi burada saymanın imkânı yoktur. Ama birisi var ki, onu zikretmeden geçemeyeceğim: O da bizim kendi kendimizi, yani insan unsurunu ihmal edişimizdir.

Niçin itiraf etmeyelim ki, millet olarak, insanımızı zamanla kendi özünden ve sahip olduğu bütün değerlerden uzaklaştırarak bir sefiller yığını haline getirmedik mi? Altı asır insanlığa medeniyet dersi veren bir millet, eğer bugün fikir sadakasına muhtaç duruma gelmişse, bunun başka bir izahı olamaz. Bugün insanımız, kendi enkazı altında inlemektedir. Evet, bugün onun ne bir düşüncesi, ne de istikbale âit ciddi tedbirleri vardır. Zaten kendisiyle irtibatı kopmuş bir insanın hiçbir medeniyetle bağlantısı da olamaz. Yakın geçmişimiz itibariyle biz bu hakikati görerek değil, duyarak, hem de acı acı duyarak yaşadık...

Bizim kendimizden kaçmamız, mazimizden, dolayısıyla da tarihimizden uzaklaşmamız ma'nâsına gelir. Biz, toplumların ancak tarihî dinamikleri üzerinde ayakta kalabileceklerini ya anlamadık ya da anlamak istemedik. Asırlarca çekilen onca tekevvün sancısından sonra, meydana gelen koskocaman bir kültür birikimine gözlerimizi kapadık, hatta onu inkâr etmeyi marifet saydık.

Bu yetmiyormuş gibi, bir de kültürümüzü "redd-i miras" üzerine oturtmaya çalıştık. Hayatın bizzat içinde yoğrula yoğrula olgunlaşan içtimaî tecrübelerimizi bir kalemde yok kabul ettik ve bilmediği bir oyuna zorla sürüklenmiş aktör komikliği içinde millet sahnesinde âleme maskara olduk.

Şimdi herşeye sıfırdan başlamamız gerekiyor. İnşallah bu mevzudaki mücadele azmini rûhumuzun derinliklerinde bulabiliriz.

İslâm Âlemi Asırların Mazlumudur

İslâm âlemi asırların mağduru ve mazlumu bir milletler topluluğudur. Avrupalı, Haçlı Seferleri'yle işgal, isti'la ve müstemlekecilik düşüncesini, Birinci Dünya Savaşı'na kadar sürdürdüğü gibi, şimdilerde daha bir şenaatli şekilde aynı kavgayı devam ettirmektedir. Evet, İtalyanlar'ın Libya'da; İngilizler'in Mısır ve Pakistan'da; ve daha bir sürü Batılının Osmanlı topraklarında ne işleri vardı? Bunlar gittikleri yerleri müstemlekecilik rûhuyla kemirmiş ve ayrılırken de oralarda zihniyetlerine âit bir sürü eracif bırakıp öyle ayrılmışlardır.

Bundan Tabîî Ne Olabilir ki..?

Her milletin, asırlar boyu varlığını borçlu bulunduğu değerlere saygı duyması ve onları, yerinde ta'zim, yerinde de hasretle anması gayet tabîîdir. Hele bu değerler, o milletin rüyaları ve hülyaları haline gelerek nesiller ve nesiller boyu onların hatıralarında yaşanmış; iradelerine fer, rûhlarına şevk, ümitlerine de payanda olmuşsa...

Diriliş Bestesi ve Musîkîmiz

Toplumumuz, psikolojik yapısı itibariyle tamamen bir çıkmazda ve acziyet içindedir. Herşey gibi musîkîmiz de, toplumun içinde bulunduğu psikozdan nasibini almıştır. Ve bunu inkâr etmek de imkânsızdır.

Bize âit musîkînin doğum yeri tekyelerdir. Musîkînin büyüyüp serpilmesi de yine doğum yeri olan tekyelerde gerçekleşmiştir. Elbette böyle lâhûtî bir zeminde doğan, büyüyen ve gelişen musîkînin, toplum içindeki fonksiyoner yönü de ağır basacaktır. Ve öyle de olmuştur.

Tekyelere kilit vurulduğu günden beri, bize âit musîkî de, yersiz-yurtsuz ve gariptir. Toplum, ondan boşalan yeri ve te'siri dolduracak alternatifi araya araya yorulmuş ve musîkî adına iflasın en acımasız günlerini yaşamıştır. Şimdilerde bu durum, eskisi kadar şiddetli olmasa da hâlâ devam etmektedir. Zira ki, getirilen, daha doğrusu adapte edilmeye çalışılan Batı musîkîsi, bizim insanımıza istenileni vermekten çok uzaktır; gittikçe de bu uzaklık artmakta ve hatta sürat kazanmaktadır.

Nedir o tepinmeler, el-kol sallamalar, kendini yerden yere çalmalar... Allah aşkına! Bunların musîkî ile ne alâkası var? Dinleyenleri sağır, dilsiz mi sanıyor bu adamlar da, meramlarını işâretlerle anlatmaya çalışıyorlar... Ya o, hiç terbiye görmemiş sesleriyle sahneye fırlayıp hançerelerini yırtarcasına bağırıyorlar! İnsanın beynini tırmalamadan öte marifeti olmayan o çalgı aletlerine ne demeli? Hayır, hayır, bunların hiçbirinin bizim musîkîmizle uzaktan-yakından alâkası olduğu söylenemez!

Biz, rûhumuza üns üfleyecek musîkî istiyoruz. Biz, bizi tefekkürün zirvelerine çıkaracak, ulvî duygularla dolup taşmamızı sağlayacak ve bizi kendimizden geçirecek; geçirip ötelere ötesiyle konsantrasyonumuzu temin ve tesis edecek musîkî istiyoruz. Ve yine biz, ahlâk, edep, terbiye ve disipline kaynak teşkil edecek tertemiz, dupduru, his ve duygularımızla şahlanışımızı sembolleştiren ve bize gönlümüzün sesini dinleten bir musîkî istiyoruz.

Bu, toplumun arzu ve isteğidir. Şu anda bir kısım insanlar, vicdanlarında meknâ bu isteği sezemeseler de, büyük çoğunluk, işin farkındadır ve talepleriyle bu isteklerini açığa vurmaktadırlar. Tabandan gelen bu yoğun isteğe cevap vermek zorundayız. Vak'aları görmezden gelmenin hiçbir anlamı yoktur. Öyleyse bizler, hem de çok süratle kendi musîkîmize el atmak ve onu yeniden canlandırmak mecburiyetindeyiz. Toplumun, gözle görülecek kadar hızlanan kendi özüne dönüşü de bunun böyle olmasını gerektirmektedir. Eğer istekler müsbet karşılık bulamazsa, menfi olana kaymalar sürüp gidecek ve içtimaî bir müessese daha tarihten silinip gidecektir. Evet toplumun, artık beklemeye tahammülü yoktur. Onun için gayet açık ve net bir ifade ile tekrar ediyorum ki, musîkî üstadlarımız ve bu işin ehli olanlar, mutlaka kendilerinden beklenen misyonu eda etmeli ve kimliksiz kalmış musîkîmizi eski asalet ve seçkinliğine yeniden kavuşturmalıdırlar. Yoksa insanımız, daha uzun süre, Batı şarlatanlıklarını musîkî diye dinleyecek ve tepinmekle ömür tüketecektir. Bu bir cehalet, bu bir şuur eksikliğidir. Telafisi ise, diriliş bestemize musîkînin sesiyle de iştirak etmektir.

Yuva ve Mektep

Her millet; ülkesini, insanını ve millî değerlerini onlara emanet edeceği genç kuşakları, kendi düşünce dünyası istikametinde ve kendi kültürüyle yetiştirme mecburiyetindedir. Yoksa, o milletin gelecekte kendi olarak kalması mümkün değildir. Nesillerin yetiştirilmesinde hemen herkesin kabul ettiği iki hayatî müessese vardır.. ve önemi itibariyle de, bunlardan birini diğerine tercih etmek oldukça zordur: Bunlardan biri yuva, öteki de mekteptir.

Cismaniyet Mahbesinde Yaşayanlar

Hayatlarını cismaniyetin dar mahbesinde yaşayanlar, dünyadan kâam alıp dünya nimetlerinden tam istifade ettikleri gençlik dönemlerinde, bir kısım geçici zevkler duyup tatsalar bile, hemen her zaman hicranlı ve iç içe burkuntularla kıvrım kıvrımdırlar. Hele yaşlanıp da cismanî hazlardan faydalanamaz hale geldikleri veya dünya nimetlerinden bütün bütün mahrum edildikleri zaman, öyle sefilleşirler ki, doğrusu, bu halleriyle onlara acımamak elden gelmez.

O Kafalar

İnsanımızın gerçek mutluluk ve saadetini arzu etmeyen bazı talihsizler, bugüne kadar, bir kerecik olsun tarihî hakikatleri görmeye, onlarla yüz yüze gelmeye cesaret edemediler. Hele o, zirveleri tutan ve çok defa o çalıma boğulanlar, hiç mi hiç bâtil vehimlerden, modern hurafelerden ve fikirleri felç eden tabulardan kurtulamadılar. Daha acısı da bu alîl rûhlar, kendilerini küçük düşüren bu kabil hastalıklarını birer meziyet gibi gördü ve gösterdiler.. ve ne olduklarını hiçbir zaman hissedemediler.. hissedemediler de hastalığını hissetmeyen hastalar gibi hep şifaya kapalı kaldılar.

Sonsuza Açılan Medeniyet

Şu da, unutulmaması gereken bir gerçektir ki, ancak, iyilik ve güzellik düşüncesiyle tüllenen, ötelere ve ebediyet mülâhazasıyla gelişen medeniyetlerdir ki, sonsuza kadar bütün insanlık için birer ilham kaynağı ve rûhanîler için de letafetli birer mütalâagah haline gelecektir.. tıpkı bizlerden milyonlarca yıl ötelere bulunan, hatta ölüp gittikten sonra bile ışığı bizler ve bizlerden sonraki nesiller tarafından, daha binlerce sene yaşayacak.. gök ehlince bir kitap gibi okunacak ve gök kapılarında da bir armoni gibi duyulacaktır.

İşte Onlar İşte Biz!

Dün bu milleti arkasına alıp zirvelerin zirvesinde gezdirenler, torunlarının başlarına gelecek şu üst üste felaketlerin en küçüğüne dahi ihtimal vermiyorlardı. İhtimal vermek şöyle dursun, onu rüyalarında görmeye dahi tahammülleri yoktu. Bunda da haksız değillerdi; zira, dünyaya hükmedecek güçleri, cihanla hesaplaşacak inanç ve imkânları buna yetecek mahiyetteydi. Ama işte onlar ve işte onların acı-tatlı hatıraları!..

Tabiatın Bağrından Kopan Uyarı

Eğer insanlar, nizamını bozup kirlettikleri bu dünyayı, yeniden imar edip eski güzellik, nizâm ve ihtişamına ulaştırmazlarsa, Nuh Tufanı gibi hâdiselerle bu güzel dünya, enkaz yığınları halinde başımızdan aşağı dökülmesi kaçınılmaz olacaktır.

Yeniden Var Olma

Eksiksiz tam bir yenileşme, ancak, rûh, zeka, his ve iradenin müşterek gayretleriyle mümkündür. Rûh gücünü, bütünüyle kullanmak, geçmişten gelen bilgileri eksiksiz değerlendirmek, sürekli olarak ilham ve maneviyat esintilerine açık kalabilmek.. ve tabii, körü körüne taklidlere takılıp kalmamak, her zaman nizamiliği takip etmek... İşte mantikî yenileşmenin birkaç dinamiği!

Sürekli ve Kesintisiz Çalışma

Sürekli ve kesintisiz her çalışma, hendesî (geometrik) bir dizi halinde büyür, gelişir ve buudlaşır.. tabii semeresi de öyle olur. Kesik kesik ve duraklamalı çalışmalar ise, ya eserleri itibariyle sonuna kadar hep bu duraklamaların izlerini taşır veya netice ve semeresi itibariyle bütün bütün güdük kalır.

Gerçi, sistemli düşünme, sistemli çalışmada süreklilik gibi fiyatı yüksek şeylere, insanların pek çoğu iltifat etmez ve alâka duymaz; ama, bence, en kestirme ve neticeye en yakın yol da yine bu yoldur.

Kendi Dünyamıza Dönüş

İnsanımız uzun seneler kendisini ayakta tutan dinamiklerden habersiz yaşadı. O, bir türlü İslâm'ın gücünü kavrayamadı, Kur'ân'ın sınırlarını sezemedi ve onun rûhündeki cevherleri değerlendiremedi. Ama, bugün onun, kendi dünyasına dönüşü çok farklı olacaktır. Öyle zannediyorum ki o, bu ikinci dönüşüyle, Kur'ân'ı semadan yeni inmiş gibi tanıyacak, İslâm'la ilk tanışıyor gibi, onu alabildiğine sıcak bulacak ve önceki nesiller gibi üfetlerin hâsil ettiği sathîliklere takılıp kalmayacaktır.

Gerçek Saadet

Saadet nedir? İşte zorlardan zor bir mes'ele.. Yunanlıya göre o, aşk ve sevda.. Sezar'a göre nâm ve şöhret.. Firavun'a göre iktidar ve mevki.. Kârun'a göre de yığın yığın servet ve hazinelere sahip bulunmaktır. Oysa ki, bunlardan hiçbirisi, ne gerçek saadet, ne de onun vesilelerinden biridir. Hakikî mutluluğu bu yollarla arayanlar, hep aldanmış ve hüsrâna uğramışlardır. Gerçek saadet, insan zihninin dağınıklık ve perişanîyetinden kurtarılması ve onun kalbinin itmi'nân ve istirahatata ermesinden ibarettir.

Garib

Garib, yurdundan yuvasından uzak kalan, dostundan, ahbabından ayrı düşen değildir.

O, yaşadığı dünya içinde, bulunduğu toplum itibariyle hâlimden yolundan anlaşılmayan; yüksek idealleri, ötelere âit düşünceleri, başkaları uğruna şahsî zevklerinden fedakârlığı ve fevkalâde himmet ve azmiyle, kendi toplumunun kanunlarıyla sık sık zıtlaşıp çakışan, çevresi tarafından yadırganıp irdelenen ve her davranışıyla garipsenen insandır.

Toplumda Görünen Negatif Çizgi

Dört yanı düşmanlarla çevrili ve yer yer çürümeye yüz tutmuş bir cemiyet içinde ferd, namus ve izzetiyle yaşayamaz.. kimse ilim öğrenip öğretmez.. hiçbir şahıs, Yaradani'na karşı mükellefiyetlerini yerine tam getiremez.. hasılı, böyle bir toplum içinde kimse gemisini kurtaramaz! Hele, hasımları içlerine girmiş ve onların salladıkları beşiklerde büyüyor, onların dilleriyle konuşuyor; onlara mendil sallıyor, hatta onların kalplerinde barınıyorsa...

Eskiden düşmanlıklar, umumiyet itibariyle hâriçden geliyordu. Dahilden olanları ise, cehalet ve bağnazlık gibi mahdut bir iki şeyden ibaretti ve izalesi de kolaydı. Şimdi ise, bir kısım müsâmahaları da, milletin aleyhinde değerlendirerek, fevkalâde düzenli ve mekanize edilmiş birliklerin, hem de toplumun can evini hedef alarak taarruzları bahis mevzuudur. Bu amansız ve sinsî saldırılara karşı toplum duyarlılığını, ferd de gerilimini kaybetmişse, işte o zaman, Alparşan hançerlenmiş, Fatih de zehirlenmiş sayılır. O zaman "Nâkus inler beyninde Osman'ın; o zaman "Ezan susar, silinir fezadan yâd-ı Mevlâ'nın.."

Evet, endişeler ötesi endişemiz, düşman ve düşmanlıkların, böyle bir baştan-bir başa toplumun damarlarına yayılması ve "kan kanseri" gibi içten içe onu eritip çürütmesidir. Kaniyla, damarıyla hasımları tarafından böyle kısıvrak yakalanmış yığınlar, düşmanlarını sezemez; kanını emen ve sinirlerini koparan en amansız hasımlarını dost zanneder. Milletin basireti bu kadar bağlı, düşmanlar da bu kadar sinsî ve amansız olunca, "tahta at" surlardan içeriye sızmış ve kale de tehlikede demektir.

Kaçınılmaz Bir Netice

Temelinde, herşeyin maddeye dayandırıldığı bir dünyada, hakiki insan ve insanî cemaatler yerine, bir hayvan topluluğu, bir cismaniyet ve beden insanlığının ikâme edilmesi, insanî değerler ve hak mefhumunun unutulması tabii ve kaçınılmaz olur.

Tufeyli!

Senin siyaset ve idare anlayışın, hep başkalarını taklit ve taklitleri alkışlamadan ibaret kaldı. Kendi düşünce çizginde, hasımlarını idare edeceğine, onları, binbir fezaat olan îcâtlarına hayranlık duyup, saf yığınları dalâletten dalâlete sürükledin!.. Böyle yaptın; çünkü aklını kullanamıyor, kendi düşüncelerine itimad edemiyor ve kendi şahsiyetinden kuşku içindeydin. Böyle yaptın; çünkü suflörün sana böyle fısıldıyordu!..

Şimdi, eğer sende bir düşünce ve irade bulunduğuna inansaydım; "Bari arkandaki yığınlara acı!" diyecektim. Heyhat! Seni, bu kadar oynak, bu kadar "yüzer-gezer" bulduktan sonra, bunu demeye dahi cesaret edemiyorum.

Kurtuluşumuz Adına

Evet, ziraat modernleştirilmeli; ticaret -meşru çizgide- çağın icaplarına göre ıslah edilmeli; büyük sanayiye giden yollardaki tıkanıklıklar açılmalı, ama bütün bunlardan evvel ve mutlaka, o millet fertleri, dekolte düşüncelerinden kurtarılmalı; onun arş-ı ismetine uzanan şeytanî el ve kulaklar koparılmalı; asırlardan beri "garbın kanlı kabusu" altında rûhunu saran hafakan ve cinnetlerden halâs edilmeli ve kendi "gök kubbesi" altında, kendi ibrişim ve kendi kaneviçeleriyle, kendi dünyasına âit motifler ortaya koymasına imkân ve zemin hazırlanmalıdır.

Rabbânî Vazife

Ülke saadetinin sağlam ve ümit verici olması, bugünkü nesillerin ciddiyetle ele alınmasına ve geleceğe göre kalp-kafa bütünlüğü içinde yetiştirilmesine bağlıdır. Günümüzün talihsiz gençleri, aile ihmalkârlığının bağrında hayata gözlerini açtı ve kendini insafsız bir çevrenin, merhametsiz hâdiselerin, öldürücü fikir akımlarının ve felç edici neşriyatın kucağında buldu. Yarınları omuzlarında bayraklaştıracak olan bugünün dinamik güçleri, halihazırdaki durumun boğucu tesirinden kurtararak onlara kendi iradeleri ile var olma ve yaşama yolunu göstermek, zamanımızın idareci ve zimamdarlarına düşen Rabbânî bir vazifedir.

Terbiye ve Önemi

Yarınları kendilerine emanet edeceğimiz gençler, eğer iradeleriyle var olma yolunda ciddi bir terbiye almaz veya alamazlarsa, diğer canlılar gibi, hatta daha aşağı bir seviyede, şehvet, hiddet, hırs misüllü alçaltıcı hislerin ve yetiştiği çevreden aldığı fena huyların baskısı altında kalır giderler.. kalır gider de, bir daha da bu mahkûmiyetten kurtulamazlar. Şehvet, öfke, hırs ve veraset kanunlarının insan üzerindeki tesiri o kadar ciddi ve ağırlıklıdır ki; pedagojinin en yeni esaslarına göre, çok iyi terbiye görmüş gençlerde bile az çok kendisini hissettirmekte ve onları yanlış yollara yönlendirmektedir.

Geleceğimizin Garantisi

Günümüzün idareci ve zimamdarları, ilmî ve içtimaî hayatımızı, yaşadığımız devir itibariyle nazar-ı itibare alma ve dünden bugüne, bugünden de geleceğe geçiş yollarını tesbît edip, yarınki nesillerin nasıl yetiştirileceği hususunu en parlak çizgileriyle belirleme, tamim etme ve takip etme mecburiyetindedirler. Böyle bir düşünce ile şahlanmış âteşin dimağların, aşk ve heyecanla coşan gönüllerin, bu mes'elenin üzerine yürüyecekleri güne kadar, vatan ve milletin geleceğinden emin olmak ve ülkenin yükseleceğini beklemek oldukça zordur.

Talim ve Terbiyede Sistem

Hedef ve gayesi belirlenememiş bir tâlim ve terbiye sistemi, nesilleri şaşkına çevireceği gibi, nelerin nasıl öğretileceği ve terbiyede takip edilecek usûl ve metod bilinmeden, gençlerin kafa ve rûhlarına yerleştirilen şeyler de, onları sadece birer bilgi hammalı yapacaktır.

Cemaat ve Cemiyet

Cemaat ve cemiyet kavramlarının ifade ettikleri ma'nâlarda bir kısım farklılıklar söz konusudur.

a. Cemaat, aynı duygu ve düşünceyi paylaşan ferdlerden meydana gelir. İslâm'ın cemaat anlayışında bu çok önemlidir ve üzerinde durulmaya değer. Günde beş vakit namazda birleşme, bütünleşme bunun göstergesi olduğu gibi, senede bir kere dünya çapındaki cemaatleşmeyi sembolize eden "hac" da, bunun zirve noktada bir göstergesidir.

b. Cemaate katılım, isteyerek ve insiyaklar içinde cereyan eder. Halbuki cemiyetteki beraberlik belli bir disiplin ve programla gerçekleşir. Zaten cemiyette ferdlerin aynı duygu ve düşünceyi paylaşması da şart değildir. Çok defa cemaatteki ülkü birliğinin yerini cemiyette menfaat birliği alır.

c. Cemaatlerde hiyerarşinin sunîliği ve soğukluğu söz konusu değildir. Halbuki cemiyetlerde hiyerarşi bir esastır ve can simidi gibidir.

d. Cemaatlerde hasbîlik, diğergâmlık, sevgi ve hoşgörü olduğundan ömürleri uzundur. Oysaki cemiyetler, program ve tüzükleriyle sınırlı bir ömre sahiptir.

Bir Şok ve Ardından Gelen Yapılanma

Batı'nın, bir Rönesans ve sanayi inkılâbı, daha sonra da kapalı bir teknolojik hareketi gerçekleştirdiği dönemlerde, İslâm dünyasını Osmanlı "Devlet-i Âliye"si temsil ediyordu. Sadece İslâm dünyasına değil, Osmanlı büyük ölçüde insanlığın kaderine de hakim idi. Şokun te'sirinde kalma biraz da şok hâdisesinin duyulmasına ve hissedilmesine bağlıdır. Sanayi inkılabı ile bir ma'nâda Batı, bize dışını gösterdi ve aynı zamanda dünyayı sömürme yoluna da girdi. O, bu yolla zengin olmaya başlayınca da, biz kendi dünyamızın belli dinamiklerini harekete geçireceğimize, aksine duyguda, düşüncede bir fakirleşme süreci yaşamağa başladık. Sanayi inkılâbında bizde yaşanan şok, Rönesansın gerçekleştiği dönemde hissedilseydi, belki de bizim için toparlanma imkânı olabilirdi. Bilindiği gibi Batı o güne kadar gerek Greklerden ve gerekse Roma ve Hıristiyanlıktan aldığı esasları, dinamikleri bir araya getirerek evvelâ o baş döndürücü Rönesansını yaşadı ve onun rûhta, duyguda, düşüncede, ilimde, götürebildiği noktaya götürdükden sonra da, onun üzerine sanayi inkılâbını kurdu. Biz ise, o dönemde henüz, bu mes'elelerin rüyasını bile görmüyorduk...

Evet, şimdilerde çokça ifade edilen "Yeniden yapılanma"yı o gün henüz anlayacak durumda değildik. Keşke bugün birşeyler anlayabilseydik! Elbette bunun, sosyal, ekonomik, psikolojik ve daha değişik sebepleri vardı; ancak, sanıyorum o gün biz, daha önce gerçekleştirdiğimiz zaferler ile mahmur yaşıyorduk ve o eyyamullah ile dünya durdukça karşımıza çıkacak herhangi bir gücün olabileceğine ihtimal vermiyorduk. Tabii, biz böyle yerimizde saymayı yürüyüş zannettiğimiz dönemde Batı çifte adım atarak sürekli arayı açıyordu.

Sanayi inkılâbı, Rönesansın geliştirdiği tecrübî ilimlere dayandı. Bu dönemde pozitivizm ve aklî ilimlere olduğundan fazla önem verildi. Vakıa, dünya bir ölçüde gidip koyu bir maddeciliğe saplandı; ama, eşya ve hâdiseleri de öyle bir hallaç etti ki, o güne kadar bilinenlerin pek çoğu altüst oldu ve işte bütün bunlar dünyada bir şok tesiri yaptı.

Evet, bir taraftan onun icad ettiği o öldürücü, korkunç silahlar, diğer taraftan yerin altını üstüne getirme gibi her biri bilgi ve düşünce ufukumuzu aşan keşif ve tesbîatleriyle o âdetâ bizi büyüledi. Öyleki, bütün bunların karşısında, illüzyona girmiş gibi başımız döndü, bakışlarımız bulandı. Dolayısıyla da kendi değerlerimize karşı bir sarsıntı sürecine girdik. Tanzimat bu şokun tesiriyle gerçekleştirilmiş bir "vak'a-yı şer'îye"dir ve bütün zaaflarımız onunla su yüzüne çıkmıştır. Temelde, pozitivist düşünce, Batı'nın algıladığı şekliyle bizim değerlerimize taban tabana zıt iken, bu düşünce M. Reşit Paşa gibi pozitivist mukallidler tarafından millet ve devlet felsefesi haline getirilmiştir. Bu itibarla da biz, kendi değerlerimizle çelişerek kendi kendimizle kavga ederken, Batı sürekli ilerlemiş ve biz de her türlü atılıma kapalı, atalet içinde yaşamışızdır.

Zaten, böyle kendi değerlerine karşı şüphe ve tereddüde düşen bir millet, ne ile atılım yapacaktı ki? Ayağını nereye basacak? Yenilik düşüncelerinin temelini ne koyacaktı? Evet bu apaçık baş aşağı gitmek demektir. O kadar ki birçok entelijansiyamız, "acaba İslâm'ın nesi eksik? Kur'ân'ın va'dettikleri yanlış mı?" demeye başladı. Pek çok kimse: "Biz yeryüzü mirasçıları isek şayet -ki Kur'ân öyle buyuruyor- bu zillet neden?" diyordu. Biz her yerde bozguna uğrarken karşı taraf silah ve askerî gücüyle, servet ve geniş imkânlarıyla üstünlüğü daha çok eline geçiriyordu. Gün geldi harp tazminatlarını dahi ödeyemez hale geldik. Bu da kendi değerlerimize karşı bizi bütün bütün sarstı. Birinci Meşrutiyet'e doğru gelirken devletin bünyesinde dünya kadar dinsiz vardı. Evet ilim ve teknoloji öğrenmek için Batı'ya, hususiyetle de Fransa'ya koşan binlerce genç oradan dinsizlik ithal etmekten gayri birşey yapmadılar. Ne ilim-irfanla uğraştılar, ne de teknolojiyle. Orada sırf, aşağılık kompleksi içinde sefalet hayatı sürdürdüler. Yahya Kemal diyor ki: "Ben Paris'te öyle insanlar tanıdım ki, sırf Parisli olmak, Paris'te kalabilmek için işportacılık yapıyordu." Yani okuma ve tahsil için Avrupa'ya gidenler orada kendilerini sefahete salıyorlardı ki, bu da Batı'nın bizim için aldatan bir put haline gelmesi demektir. Bütün kriterler onlardan alınıyor ve herşey ona göre ayarlanıyordu. Tabii bunlar yapılırken de aydınlarımız körü körüne, hergün biraz daha Batı'nın kulu ve kölesi haline geliyordu.

Evet, sanayi inkılâbı bizde, işte böylesine, çift yönlü fakat zıt istikamette şoklar meydana getirmişti. Oysa ki, böyle bir durumda kendimize gelip, değerlerimize sahip çıkarak toparlanabilirdik. Ama ne gezer.. kendimize çeki düzen vereceğimize, şokun te'siriyle iyiden iyiye şirazedan çıktık ve bütün millî değerlerimizi altüst ettik. O günkü şokun uzantıları günümüzde de hâlâ devam etmektedir. Bizde komünizm ve evölüsyon uzun müddet devlet felsefesi haline geldi. Ve bugün hâlâ, bazıları için Batı ebedî mihrab durumundadır.

Bu arada, son zamanlardaki bir kısım değişiklikleri de kulak-ardı etmemek icap eder. Evet şu son yarım asır ve bilhassa son çeyrek asır içinde millî ve manevî cephede de bir yenilenme ve bir dirilişten söz edilebilir ve kendi değerlerimiz üzerine yeniden bir yapılanmanın var olduğu söylenebilir. Evet, rûhta, gönülde, histe, duyguda, düşüncede ve letaifte yenilenmeye başladığımız bir vakıadır. Şair-i şehirimizin de ifadesiyle "Ebed bizimdir, elbet bizimdir" ve bu yepyeni ve ter u taze bir yapılanmadır.

Toplumun Salâhında Allah Korkusunun Yeri

"Ne irfandır veren ahlâka yükseklik, ne vicdandır;
Fazilet hissi insanlarda Allah korkusundandır.
Yüreklerden çekilmiş farz edilsin havfı Yazdan'ın
Ne irfanın kalır tesiri kat'iyen ne vicdanın."

Gerçek fazilet ve insanı insan yapan değerler üstü değer, ancak ve ancak insanın bütün duygu-düşünce ve isteklerini zabt u rabt altına alabilme gücüne sahip Allah korkusudur. Diğer müeyyideler geçici olarak frenleyici birer rol üstlenseler bile, bunların insanı sürekli kontrol altında tutmaları söz konusu değildir. Zira, insanların

çeşit çeşit zaafı vardır ve bu zaafı, bazen insanı öyle bir tesir altına alır ki, insanda direnecek güç kalmaz.. irade devre dışı kalır, derken insan, işte bu zayıf yanlarında biriyle istemediği herhangi bir işi irtikap eder. Bu açıdan, insanı böyle durumlarda frenleyecek öyle güçlü bir sâik lazımdır ki, insan içinde bulunduğu durumun o baskıcı atmosferinden kurtulup sâlim düşünebilsin, sâlim karar verebilsin ve ölçülü hareket edebilsin. Allah korkusunun böyle güçlü bir tesire sahip olduğu hem sâbjektif, hem de objektif pek çok delille isbat edilmiş bir husustur. Sadece İslâm tarihine ve bilhassa Asr-ı Saadet dönemine bu gözle bakılması yeterli olacağı kanaatindeyim.

Düşünün ki cahiliye insanlarından bazıları alkolik, bazıları kadına düşkün, bazıları insan öldürmeyi zevk haline getirmiş birer cani durumundaydı. Bu kabil zaafıca ma'ul olmayan insan yok denecek kadar azdı. Bu karanlık dönemde bilhassa fuhuş öyle yaygındı ki, birkaç nezih rûhlı insanın dışında, o batağa saplanmamış bir kimse yok gibiydi. Evet toplum böylesine tefessüh etmiş ve kokuşmuştu. İşte o gün İslâm'a girenler de böyle bir toplumdaki kopup gelen kimselerdi ki, bunlarda biraz evvel saydığımız zaafıdan birinin veya bütününün bulunması realite olarak gayet normal kabul ediliyordu. Oysa ki, daha sonraki durumu itibarıyla o koskoca Asr-ı Saadet'te, bir-iki zina hâdisesi, bir-iki hırsızlık ve yine ancak o kadar içki içme vak'ası tesbît edilebilecektir. Bunların yarısına yakınının tesbîti de yine suçlunun bizzat kendi itirafıyla olacaktır. Bir suçluya suçunu itiraf ettirecek, hem de bu itirafın bedelini canıyla ödeyeceğini bile bile, Allah korkusunun dışında hangi güç ve hangi kuvvet vardır?.. Öyleyse, hem ferdî hem de içtimaî plânda sâlah adına, bir toplum için en yararlı, en büyük dinamik "Allah korkusu"dur denebilir. Biz buna böyle inanıyor ve toplum olarak kurtuluşun da bu inancın yaygınlaşma oranında paralel gelişeceği kanaatini taşıyoruz.

İnsanları Tanımada Bir Ölçü

Mevlânâ bir gün müridleriyle gezmektedir. O esnada birbiriyle oynaşan köpek yavrularını gösteren bir mürid, "İnsanlar kardeşliği hiç olmazsa bunlardan öğrenmeli" der. Mevlânâ, bu ham düşünceye şu olgun bilgelikle cevap verir: "Aralarına bir kemik at, kardeşliği o zaman görürsün."

Bu anekdot, nice müsbet görünümlü insanların negatif yönlerini göstermesi ve işâretlemesi bakımından bana çok önemli gelir. Bazı insanlar vardır, dış görünüşleri itibarıyla hep olumluluk sergilemektedirler. Halbuki iç dünyaları nice menfîliklerin cümbüş yeridir. Ama bu menfî duyguların dışa yansımaya sebep olacak bir uyarıyla karşılaşmadıkları için çevreleri onların menfî taraflarını göremez ve bilemez. Dolayısıyla da o insan, etrafındakiler tarafından bir güzellikler kaynağı gibi kabullenilir. Ne var ki durum, hiç de öyle değildir. Bazen en küçük uyarılar bile onların içlerindeki mağara adamının dışarıya çıkmasına yeter ve çok kere de onu bir daha aynı yere sokmak, gizlemek, saklamak da mümkün olmaz. Çevremize baktığımızda bu tür vak'aların nice misallerini görürüz. Bu sebeple, sadece kişilerin bize yansıyan davranışlarına bakıp onlar hakkında müsbet veya menfî bir hükme varmak eksik bir yaklaşım olur ve bazen de bu durum, bizi çeşitli yanlışlıklara sürükleyebilir. Dikkatli olmak gerekir..!

Bu Millet

En zor anlarda ve başkalarının "bitti, tükendi" dediği demlerde dahi bu millet, beklenenlerin çok ötesinde silkinip kendine gelmiş ve rûhunda meknî dinamiklerle hep şaha kalkmasını bilmiştir. O kadar ki, Gibbi ve Romanti gibi Batılı düşünürler onun hakkında şu tarihî sözü söylemişlerdir: "Milletlerin müdafaadan ümitlerinin kesildiği yerde onların taarruzu başlar."

Yeter ki, milletimizi ayakta tutan rûhî dinamikler korunsun; tarih şuuru, inanç ve akideyle birleşerek içtimaî bir şuur meydana gelmiş olsun.

Dost-düşman şunu iyi bilsin ki; asırlarca İslâm'a bayraktarlık yapmış bu necip millet ve İslâm âleminin son karakolu bu kudsî ocak asla yıkılıp yok edilemeyecektir. Rahmeti Sonsuz'un o engin rahmetinden bunun böyle olmasını ümit ediyoruz. Ve O'ndan, bizi ümitlerimizde yalancı çıkarmamasını diliyoruz.

Beklenen Değişimin Adı

Beşerî sistemlerin hiçbirinin yenilik, değişim ve dönüşüm adına va'dettiği birşey yoktur. İnsanlık kapitalizmi yakından tanıdı. Liberalizmi tanımak hiç de zor değil. Komünizm ve sosyalizm zaten sahnedeki silindi. Binaenaleyh yeni dünyaya bunlar ve benzeri sistemlerin va'dedecekleri hiçbir yenilik olamaz. Eğer dönüşümü, dolap beygirinin dönmesi şeklinde anlamıyorsak.. ve şayet dünya yeni bir değişim göreceksa hiç şüphesiz bu Müslümanların eliyle gerçekleşecektir. Zaten insanlık bir hayli zamandan beri böyle mecburî istikamet diyebileceğimiz bir zemine doğru kaymaktadır. Müslümanların mazi ve istikbalini hazırlayan şartlar da yine bu istikamettedir.

Efendimiz (sav) bir hadis-i şeriflerinde "ümmetimin üzerine bir zaman gelecek. Onlar bir vadide, Kur'ân bir vadide bulunacak" buyururlar. Bu dönem, ümmetin ve Kur'ân'ın gurbet yıllarıdır. Kur'ân onlarsız, onlar da Kur'ân'sız kaldıklarından gariptirler. Bu dönemde Kur'ân, dilinden anlaşılmayan bir kitaptır. Ümmet bağı kopmuş tesbih taneleri gibi dağınıktır. Çünkü, bu ümmet, onları birbirine bağlayan "Urvetü'l-Vüska"dan mahrumdur. Evet, ümmet ve Kur'ân böyle bir gurbet yaşamıştır ve yaşamaktadır. Ne var ki şimdilerde, Kur'ân bulunduğu vadiden bize doğru yönelmiştir. Biz de bütün gücümüzle ona yönelme sath-ı mâilindeyiz. Hatta şu anda, o sağlam kulpa elimiz hafifçe tutunmuş gibi görünüyor. Zannediyorum bu kadarlık tutunma bile bizleri evc-i kemale çıkaracaktır. Dolayısıyla da denebilir ki, gurbet yılları artık bir ma'nâda gerilerde kaldı. Ondaki ayrılığın hasretli olması ölçüsünde buluşma da vuslat gecesi gibi sevindirici olacaktır. Zira bu kadar zaman Kur'ân'dan ve onun getirdiği nurlu mesajlardan uzak kaldıktan sonra, yeniden ona dönünce, onu çok taze, müşfik ve her derdimize derman olabilecek mahiyette bulacağız. Evet sanki geçici olarak ondan uzak kalmamız aşk ve iştihakımızı daha bir artırarak bizi, onun azad kabul etmez köleleri haline getirdi. Böyle bir buluşmada biz Kur'ân'ı gökten yeni inmiş gibi cedit bulurken, Kur'ân da bizi herhalde öyle semâvî bulacaktır. İsterseniz Hz. Mesih'in şahs-ı manevî olarak gökten inmesini bu ma'nâyâ da hamledebilirsiniz. Evet hem gökten masumlar ordusu, hem de Kur'ân yeniden inmiş gibidir. Bu iki yeni şey birbiriyle bütünleşince semâvî düşünceler sergilenecektir. Ve işte gerçek yenilik de budur! Herkesin hecelediği yenilik de bu olsa gerek.

Eski şeylerden sadece yamalı bohça olur; ama kat'iyen yeni bir şey olmaz. Beşer eskiden beri deneyip durduğu beşerî sistemlerden böylesine yamalı bir bohça edinmektense, bir de her zaman yeni ve taze kalabilmiş İlâhî sisteme göz atması onun ufkunu açacak ve insanlığa yararlı olacaktır.

Zekat ve Rahmet İlişkisi

Hem dünya hem de ukba adına, Allah'ın rahmetini celbedecek önemli hususlardan birisi de zekattır ve zekatın gerçekleştiği ortamda, insanların yanında diğer mahlukat bile İlâhî rahmetten istifade eder. Mes'elenin diğer bir yönü de, zekat verilmeyen toplumlarda şayet diğer canlılar olmasaydı, insanlar, İlâhî rahmetin tezahürü olan yağmurdan bile mahrum kalırlardı.

Oruç, İktisadî Öğretir

Oruç, insanlara iktisadî öğreten önemli bir disiplindir. İsteddiği şeyi ve aklına geldiği zaman, hiçbir sınırlama getirmeden yapmaya alışık bir insan, oruçlu olduğu zaman mecburen onu yapmayacaktır. Meselâ, her aklına estiği zaman yemek yiyen, maddî olarak vücûdunun arzularına boyun eğen insan, oruçlu olduğunda mecburen akşamın olmasını bekleyecek, dolayısıyla da bu bekleyiş sayesinde o, iktisat etmeyi öğrenecek ve sorumsuzca yaşamaktan uzaklaşmış olacaktır.

Oruç, Emanete Riayeti Öğretir

Oruç, gizli ve aşikâr her zaman emanete riayet edilmesini öğretir. Zira Allah'ın helal kıldığı nimetleri yiyip-içmekten kaçınmayı sağlayacak Allah'tan başka bir gözetici yoktur. Oruçlu, sabahtan akşama kadar Allah'ın hududuna riayet eder. Onca orucu bozma imkânlarına ve hiç kimsenin görmemesine rağmen mü'min, fevkalâde bir ciddiyetle orucunu sürdürür. Sürdürür ve akşama kadar emaneti muhafaza hissiyle dolar boşalır. Oruca karşı gösterilen bu tavır, Müslümanın bütün hayatına akseder. Dolayısıyla oruç tutan insan, bütün hayatı boyunca kendisine emanet olarak verilen şeylere karşı da son derece dikkatli davranır.

Zekat Rahmete Vesiledir

Zekat, kulu Allah'a yaklaştırmanın yanında, O'nun rahmetine de vesiledir. Zira, daha çok Allah (cc)'ın rahmetine nail olanlar, O'nun emirleri doğrultusunda hareket edenlerdir. Başkalarına merhamet edip ihtiyaçlarını gidermek ise, İlâhî rahmete karşı çıkarılmış en büyük davetiyedir. Allah Rasûlü (sav): "Birbirlerine rahmet duygularıyla muâmele edenlere Rahmân da merhamet eder. (Öyleyse) siz, yeryüzündekilere merhamet edin ki ehl-i sema da size merhamet etsin" derken bu hakikati ifade etmektedir. Kur'ân-ı Kerim'de zekatın, Allah'ın rahmetini celbettiği meâlen şu ifadelerle anlatılmaktadır:

"Rahmetim ise her şeyi kaplamıştır. Onu takva dâiresinde yaşayanlara, zekat verenlere ve ayetlerimize inananlara yazacağım."

"Namazı kılın, zekatı verin, Rasul'e de itaat edin ki, merhamete mazhar olasınız."

Yoksulun elinden tutmak, maddî-manevî zayıf olanlara yardımda bulunmak, köleyi memnun etmek ve anne-babaya infak gibi maddeye dayalı fiillerin, Allah'ın rahmetine vesile olduğunu İnsanlığın İftihar Tablosu'ndan da öğreniyoruz: "Şu dört özelliği kendisinde toplayana, Allah rahmetini neşreder ve onu cennetine koyar: Yoksulu koruyan, zayıfa yardım eden, köleye yumuşak davranan ve anne-babasına infak eden."

Aynı zamanda zekat, bela ve musibetlere karşı bir siper konumundadır ki, bu da Rahmet-i İlâhî'nin tecellisidir. Zekat farızasının yerine getirilmediği durumlarda, Allah'ın rahmetinin de kesileceğini, yine Allah Rasûlü (sav) bildirmektedir:

"Mallarının zekatını vermeyen topluluğa semadan rahmet kapıları kapanır, yağmurdan mahrum kalırlar. Şayet hayvanlar da olmasa, onlar yağmurdan nasip alamazlar."

Musibetlerin Hikmetleri

Kâinâtta cereyan eden hiçbir hâdise tesadüfî değildir. Her hâdisenin zimamı Allah'ın elindedir. Ve Allah abes iş işlemekten münezzehtir ve müberradır. Bu düşünce çizgisinde Üstad Bedüzzaman'ın İzmir ve Erzincan depremi münasebetiyle yaptığı değerlendirmeler çok enfestir. Ona göre, o yerlerde küfür ve dalâlet almış başını gidiyor. Üstelik bu küfür ve dalâlete karşı koyacak ıslahçı bir güç de yok. Yani dinî tabirle "emr-i bi'l ma'ruf nehy-i ani'l münker" yapan bir zümre mevcut değil. Veya varsa bile çok az ve mağlup durumda. Tabir-i diğerle arzedecek olursak, din, imân, İslâm adına boyunduruk tamamıyla yere konmuş. Bunun üzerine Cenab-ı Hakk deprem ile oraları sarsıyor; yani İlâhî ikazını yapıyor. Bu açıdan gerek deprem gerekse sair semâvî ve arzî bela ve musibetleri, İlâhî ikaz ve güçlü bir tembih edici şeklinde değerlendirmek çok önemlidir.

Ayrıca, musibetler ile ilgili şu husus üzerinde de durmakta fayda var. Umumî musibetlerde kötüler cezalarını çekiyor, fakat iyiler de ölüyor. Hz. Âişe Validemiz'in rivayet ettiği bir hadiste ifade edildiği gibi, "Bir ordu savaş için Kabe'ye doğru çıkacağı; Beyda denilen bir yerde bütünüyle helak olacağı" ifade buyrulur. Hz. Âişe Validemiz: "Ya Resûlallah nasıl olur da hepsi helak edilir. Oysa ki içlerinde onlardan olmayıp ticaret için çıkanlar da olabilir" der. Efendimiz ise: "Bütünüyle helak edilir ama niyetlerine göre diriltirler" diye cevap verir. Yani bir zararları, kayıpları olmayacak; iyi insanlar iyiliklerinin ve iyi niyetlerinin karşılığını göreceklerdir. Hatta bunların zayi olan malları bile sadaka olarak kabul edilecektir. Tabii öte taraftan da bu hâdise ile geride kalanlara çok etkili bir tenbih yapılmış oluyor ve bir toplum kendine geliyor, yaşayışında istikamete eriyor. Kaldı ki, bu kadar güçlü nasihat için, ciltler dolusu kitap okusanız, aylarca anlatsanız, milleti ayağa kaldırsanız, böyle bir hassasiyet meydana getirmez mümkün değildir.

Allah dostlarından bazıları da bela ve musibetlerin, aynı zamanda daha büyük musibetlere karşı bir paratoner olduğunu söylemektedirler. Yani Allah (cc) bir musibetle, başka gelecek musibetleri savar ve dolaylı yoldan insanlığa merhamet eder. Meselâ; bu tesbîte göre, Türkiye'nin 2. Dünya Savaşı'na katılmamasını değerlendirecek olursak; Türkiye 2. Dünya Savaşı'nda neredeyse Almanların yanında yer alacaktı, alacaktı ve kıl payı ile kurtuldu. Evet, Cenab-ı Hakk, Türkiye'yi düşmanlarının eliyle bu bâdireden kurtardı. Yoksa Almanlarla birlikte mağlup düştüğümüz zaman Türkiye, Ankara'ya kadar Rusya'nın elinde kalırdı ve akıbetimiz bugünkü Gürcistan ve Azerbaycan gibi olabilirdi.. hatta daha beteri de Türkiye'nin diğer yarısında da, Amerikan bayrağı dalganabilir ve Almanya'nın başına gelenler aynen bizim başımıza da gelebilirdi. İşte Allah, bir avuç kurbanla böyle bela ve musibeti savdıysa az şey kaybedilmiş, çok şey kazanılmıştır. Rusya'daki Müslümanların çektiklerine bakılınca, bizim çektiklerimiz birşey sayılmaz. Daha çok sıkıntı çekenlere bakıp değerlendirmeyi ona göre yapmalıyız. Ancak o zaman, "Her işinde, bir değil bin hikmeti vardır. Allah abes fiil işlemez" hakikatini daha iyi anlarız.

İsti'datların İnkişâfı

İnsanlar isti'datların sınırlarını aşamazlar. Tıpkı biyolojik yapılarında olduğu gibi. Yani nasıl insanın insan olabilmesi için 46 kromozoma ihtiyaç vardır. Bu bir fazla veya eksik olsa, meydana gelen varlığa kâmil insan demek mümkün değildir. Aynen öyle de, insanlar da isti'dat sınırlarının çevrelediği çerçeve içinde yaşar ve hep o çerçeve içinde kalırlar. Zaten, bunun üst sınırını zorlama veya alt sınırına geçme insan için tehlikelidir.

Ne var ki bu çerçeve içinde kalmak şartıyla insan her zaman isti'datlarını geliştirebilir ve onları daha rantabl kullanabilir. Bu ise fırsatları değerlendirmeye bağlıdır. Meselâ; bir gül vardır, ay doğmuş-batmış, güneş doğmuş-batmış onun umurunda bile değildir.

O bütün yaz boyunca yatar, uyur ve ömrünü öyle geçirir ama bir de ayçiçeği vardır ki; güneşin doğmasını kollar. O doğunca da yüzünü ona çevirir, devamlı onu takip eder ve batıncaya kadar yüzünü ondan hiç ama hiç ayırmaz. İşte insan da bence böyle olmalıdır. Ebed için yaratılmış olan insan, kendine ihsan edilen isti'datlarını fani, geçici şeyler için kullanmamalı. Belki onları esma, sıfat, zât dairelerine geçip zât-ı uluhiyete kadar uzanan yolculuğunda kullanılmalı ve her hal ü kârda onları inkişâf ettirme yollarını aramalıdır. Böylece o, cenneti kazanıp Cemalullah'ı müşahede etme makamına erebilir.

Dinin Yenilmez Gücü

Artık bugün eşya ve hâdiseleri didik didik eden pek çok kimse mutlak hakikat olan Allah'a ulaşma yolunda buna karşılık pozitivizm ve rasyonalizmin getirmiş olduğu "inkâr-ı ulûhiyet" anlayışı da yavaş yavaş yıkılıyor. Batı âlemindeki ferdî hâdiselerle başlayan, yani James Jean, Eddington, Einstein gibi kimselerin dine yönelişi, şimdilerde kitlevî hüviyet kazanmak üzere.. fakat ben ne kadar arzu ederdim, "La ilahe illallah" diyen bu insanlar, "Muhammedun Resûlullah" desin ve tam kurtuluşu ersin.! Meselâ, Jean deli gibi aşık bir insan. Ama Muhammedî vapura binememiş. Eddington, astro-fizikçi. Devasâ bir kamet. James Jean Pakistanlı bir dostundan "Allah'tan hakkıyla korkan âlim kullardır" ayetini duyunca "Bu başka değil, bu bir Allah kelâmı" itirafında bulunur; bulunur ama, bu Hz. Peygamberi de ikrar anlamına gelir mi? Bunu bilemeyeceğim ama, Einstein bu kâinâtı, içinde işleyen müthiş nizam ve ahengi görüp de Allah'ı kabul etmemeyi aptallık sayar. Fakat o da Hz. Muhammed (sav)'in kaptanlığını yaptığı gemiye binemeyenlerden biri.. ve daha niceleri...

Bu tür düşünce ve hâdiseler, bir anlamda bize dinin yenilmez gücünü göstermektedir. Evet artık "fecr-i sâdık" görüldü. Buna siz "fecr-i kâzib" bile deseniz, Üstad'ın ifadesiyle "fecr-i kâzib, fecr-i sadık'ın en sâdık emaresidir." Yani günümüzde din adına cereyan eden gelişmeler fecr-i kâzib bile olsa, fecr-i sadık da çok yakında zuhûr edecek demektir. Hem de bütün dünyada. Bakın etrafınıza, bugün kudsîler ordusunun gitmediği, ellerinde nurdan matkaplarla granitleri bile parçalayıp rûhlarının ilhamlarının boşaltmadığı bir kara parçası yok gibidir. Bunları bize lütf ve ihsan eden Allah'a binlerce hamd ü sena olsun!

Evet, İslâm.. her türlü tahriften, tebdilden muallâ, münezze, müberra, mukaddes olan İslâm.. "Zikri (Kur'ân'ı) biz indirdik ve onun koruyucusu elbette biziz" kudsî kalesinde mahfuz olan İslâm... Her türlü virüs ve mikroplara karşı İlâhî karantina altında bulunan İslâm... Temsilcilerinin yaptıkları yanlışlıklar ona engel olsa da; O nurunu neşrecek insanlığın yakın gelecekte mutluluğunun yegane kaynağı olacaktır. Merhum Alvar İmamı bunun müjdesini ta yıllar öncesi söylediği ve "göründü" redifi ile süslediği şiirinde veriyor:

Canan elinin bülbülünün bağı göründü
Dost ikliminin lalesinin çağı göründü
Envar-ı muhabbet doğben tuttu cihanı
Şakk-ı kamerin mucize parmağı göründü
Yakub'a bugün Yusuf'un kokusu geldi
Eyyub'a hayat ırmağının çağı göründü

.....

.....

Gelişen Tabî Seyri İçinde Din

Yakın çağdan başlayarak günümüze kadar cereyan eden hâdiselerde, dinî duygu ve

düşüncenin -tabandan tavana- tabîî bir seyirle geliştiğini görüyoruz. Meselâ; dün bu ülkede sadece cuma namazı kılanlara "yobaz" denirken, bugün beş vakit namazını kılanlar için dahi bu ifade kullanılmıyor. Dün başörtüsü, toplumun bütün kesimlerinde karşı çıkılıp "irtica alameti" olarak görülürken, bugün -birkaç üniversite hariç- gayet normal kabul ediliyor. Yine devlet kâdemelerinin en üstünde veya en hayatî müesseselerde kilit noktalarda bulunanlar, ya "biz de Müslümanız" diyerek veya "benim dedem de hocaydı", "bizim evde Elmalılı Tefsiri var" gibi sözlerle, Müslümanlıkla irtibat kurarak teselli olmaya çalışıyorlar. Aslında bunların hepsi de değişik açılardan ve değişik seviyelerden dine yönelişin birer tezahüründen başka birşey değil.

Şimdi, Müslümanlığı, en doğru bir biçimde tebliğ ve temsil ederek hayatın içine taşıyan günümüzün müridleri, bu seviyeden sonra bir kenara çekilseler, şahsî kemâlât uğruna Tavus b. Keysan gibi dinlerini yaşasalar, bu hem Müslümanlara hem de İslâm'a ihanet olur. Yapılacak şey, Allah'ın lütûf ve ihsanları ölçüsünde imân ve Kur'ân'a, bu çizgide hizmeti devam ettirmektir.

İslâm'a Yöneliş ve Batı Zihniyeti

Bir zamanlar dünyada Hz. Âdem'in cennet hayatı gibi rahat ve huzur içinde yaşanan hayat vardı. Fakat insanlık günahlarından dolayı bu cennet gibi hayatı kaybetti. Ve aradan asırlar geçti. Şimdi İslâm, yeniden bize bu yitirilmiş cenneti vaadediyor. Herkes tabiatının, fitratının soluklarında bunu duyuyor.. Arab'ı, Kürt'ü, Türk'ü, Çerkez'i, Zenci'si, Avrupalısı, Amerikalısı, duyuyor ve İslâm'a koşuyor. Bütün bu olanlar karşısında Batılılar yine onu engellemek için ellerinden geleni yapıyorlar. Meselâ; Amerika'da zenciler arasında İslâm'ın yayılmasını önlemek için Bahailik, Kadiyanilik gibi sözde mezhepleri öne çıkartıp, temsilcilerini baş üstünde tutuyorlar. İhtimal bazıları, onların sapık zihniyeti ile temsil edilen İslâm'dan nefret ediyor. Ne var ki, bu organize ve sistemli faaliyetlere rağmen İslâm yine de zenciler arasında en çok kabullenilen bir din. Aynı oyun farklı buudları ile Avrupa'da da oynanmakta. Ama "onların hile ve tuzakları başlarına dolanacak" fehvasınca, bu oyunları da tutmayacak ve İslâm yeryüzünde şehbal açıp bayraklaşacaktır.

Süper Güç Çin (!) ve Gizli Hesaplar (*)

Son yıllarda Çin, olduğundan daha fazla gösterilerek dünya kamuoyuna süper güç olarak lanse edilmektedir. Ve gariptir ki, bu hâdise Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinin ekonomik ve siyasî bağımsızlıklarını kazandığı döneme rastlamaktadır...

Bir ihtimal bu, ABD'nin, Türk Cumhuriyetlerinin Rusya'dan uzaklaşmasını engellemek için uygulamaya koyduğu master plânının bir parçasıdır. Böylece ABD şimdilerde, Türklere karşı Rusya'yı, Rusya'ya karşı da Çin'i kullanarak dengeleri kendi lehine kurmaya çalışmakta; çalışmakta zira o dünyada -bizler farketmesek bile- perde arkasında korkunç bir savaş cereyan etmekte. Evet, başta ABD olmak üzere Almanya, İngiltere, Fransa ve Japonya ekonomik ve siyasî açıdan hâkimiyeti ellerinde bulundurmak için birbirlerine karşı mücadele veriyorlar. ABD dengeleri kendi lehine, Almanya da kendi lehine çevirmek için kıran kırana savaşıyorlar. Enteresandır, Japonya bu kavgada ABD'yi destekliyor ve hep onunla dirsek teması içinde bulunuyor. İhtimal, ABD ile ürettikleri müşterek projelerle bir taraftan Rusya'ya, bir diğer yandan da Çin'in içinde kök salmayı plânlıyorlar. Zaten ABD yirmi yıl önce Çin'e girmiş, onlara Latin alfabesini kabul ettirmiş; derken . İngilizce onların okullarında ders olmuş... Amerikan kültürünü yansıtan filmler sinemalarda ve televizyonlarda oynamaya başlamış, Mc Donalds'lar çarşı-pazarda köşe başlarını tutmuşlardı. Hatta birkaç yıl önce Tiannanmen Meydanı'ndaki öğrenci olayları sırasında ölen öğrenciler, ABD

kültürüyle yetişmiş kapitalizm, liberalizm.. vb. şeyler mırırdanan gençlerdi.

Bizimle tarih, dil, din, kültür beraberliğimizin bulunduğu -halk tabiriyle arzedecek olursak- "burnumuzun dibindeki" bu ülkelerde perde arkasında cereyan eden böylesi hesaplaşmalarda bir yerimizin olmaması, yeri olmamak bir kenara haberimizin dahi bulunmaması ne kadar acı!

Keşke bizim de basiretli, firasetli, ileriye gören idarecilerimiz olsaydı! Ve keşke yarınlara âit şimdiden vizyona konulmuş plân ve programlarımız olsaydı! Böylece "Adriyatik'ten Çin seddine kadar" sözleri havada kalmaz, ülkemizi gelecekte o konuma taşıyacak çok ciddî adımlar atılmış olurdu...

Ticarî ve Sınâî Sahada Orta Asya'ya Açılma (*)

Orta Asya'ya açılmada çok geç kaldık. Bunda devlet ve millet olarak hazırlıksız yakalanmamızın payı oldukça büyük. Hele ticarî ve sınâî yatırım sahalarında, eğitim alanında olduğu kadar bile başarılı olamadık. Hâdiseler beklenildiğinin aksine tabii seyri içinde gelişti ve milletçe gereken performansı gösteremedik.

Halbuki çeşitli kurullar teşkil edip, Orta Asya'nın ticarî ve sınâî sahalarla alâkalı ihtiyaç haritasını çıkartarak iş adamlarımızı oralara, hem de bilinçli olarak teşvik edebilirdik. Yani bir anlamda rehberlik hizmeti verip neticeyi değiştirebilirdik. Gerçi bu mevzuyu daha köklü bir şekilde devlet ele almalıydı. Yani enformasyon büroları kurarak, kanunî düzenlemelerde bulunarak, oralara gidip yatırım yapacak iş adamlarımıza kolaylıklar göstermeli, ülkeler arası düzeyde anlaşmalar yapılmalıydı.. Ne var ki, bütün bunların yapıldığını söylemek oldukça zor. O halde madem ki devlet çapında bu mes'ele ele alınmıyor, "hepsi elde edilemeyen birşey bütün bütün terk edilmemeli" fehvasınca millet olarak, halk olarak biz bize düşeni yapmalıydık.. veya halen daha yapabiliriz. Bu uğurda boşa geçen her saniye, bizim dünyamız adına büyük bir kayıptır. Bunu bugünlerde çocukları anlamasa da, yarın anlayacak ve pişman olacaklar ama ne fayda?..

Ayrıca bu hakikat bize çok umûmî bir prensibi hatırlatıyor. Altyapısı olmayan mes'elelerde kat'iyen başarılı olunamıyor. Yani siz bir doping ilacı veya hormon veriyorsunuz. O hormonlu yapı kısa zamanda netice verse bile geçici oluyor ve te'siri devam etmiyor. Bizim ticarî sahada Orta Asya'ya açılmamızı da bu açıdan değerlendirebiliriz. Zira çok arkadaşlarımız his, heves, teşvik.. unsurları ile gittiler ve acıdır muvaffak olamadılar. Demek köklü ve kalıcı yapılanmalara gidebilmek için, altyapının tam olması gerekmektedir. Bunun için de uzun zaman, çile, ızdırap ve uzman kadro gerekecek.

Yolsuzluklar Üzerine

Türkiye'de yakın tarih itibariyle devlet kademeleri büyük ölçüde "yiyen" insanların resmî geçit yeri oldu. Yakın tarih tabirini bilhassa kullanıyorum; zira bu konuda 10 sene veya 20 sene, ya da 70 sene desenez durumu eksik ifade etmiş olursunuz. Resmî geçit dememin sebebi, o günlerden bugünlere gelinceye kadar gelenlerin gidenleri aratmaması. Evet, bir hayli zamandan beri iktidara gelip, mühre sahip olanların çocukları, çalıp çırpmanın yolunu-yöntemini öğrenmiş ve hep yemişler.. hem öyle bir yemişler ki, geldikleri makamlara bir hiç olarak gelmişler, ayrılırken trilyonlarla ayrılmışlardır. Tabii hemen her dönemde sayıları az da olsa namuslu-dürüst insanlar da eksik olmamıştır. Dolayısıyla bir genelleme yapma yerine, böyle bir yaklaşım daha uygun olacaktır. Evet, bu ülkede belediyelerden bakanlıklara, mahkemelerden tapu dairelerine varıncaya kadar hemen hemen her kurumda ve değişik seviyelerde su-i istimâl, irtikap, ihtilas söylentileri bazen ayyuka çıkmıştır ama, afifler de eksik

olmamıştır.

Şimdilerde, bu kabil hâdiselerin sebepleri üzerinde konuşulurken, sistemin bozukluğu, düzenin çarpıklığı.....vb. gibi değerlendirmeler yapılıyor. Bence biraz, ifrat ediliyor. Evet bu tür kanunî düzensizliklerin yerini bütün bütün inkâr etmemekle beraber, kanaatimizce esas mes'ele, insanî çöküntü ve ahlâkî bozukluk olsa gerek. Ayrıca, ciddî bir kültür buhranının toplumun bütün katmanlarına nüfuz etmiş olması da üzerinde durulmaya değer ayrı bir konu. Zaten mazi-hal bunalımını yaşayan, dinî, idarî, siyasî, iktisadî ve kültürel değerleri ile çarpışa çarpışa büyüyen ve bu ikilem fitratı haline gelmiş nesillerden başka birşey beklemek de mümkün değildir.

Onun içindir ki eğer yolsuzlukların önü alınmak isteniyorsa, bu ülkede yaşayan insanların yüzde altmış -belki bu oran bile az, en az yüzde yetmiş- doğruluğu, dürüstlüğü herşeye rağmen tercih edecek seviyeye getirilmesi ve çoğunluğun insanî değerlere yükseltilmesi şarttır. Aksine bu seviye yakalanamadığı takdirde olumsuzlukları önleme adına atılan her adım başarısızlıkla sonuçlanacaktır. Bu cümleden olarak bir kısım güç odaklarını, yani kazada kaymakamı, vilayette valiyi veya siyasî parti temsilcilerini ve eşrafın ileri gelenlerini arkalarına almadan küçük veya büyük yolsuzlukların üzerine gidenler yerlerinden edilmekte ve zulme uğratılmaktadırlar. Bu tesbît, "yolsuzlukların üzerine hiç gidilmesin, alan alsın, çalan çalsın" ma'nasına hamledilmemelidir ama, bir kısım içtimâî arızalar giderilecekse genel durumun bilinmesinde de zaruret var.

Evet, köklü çözüm insanî boyutlu her mes'elede olduğu gibi, insanı teker teker ele alıp onu, melekleri arkada bırakacak insanî seviyenin zirvesine çıkartmakla mümkündür.

Kasım Gülek ve İki Hatırası

Cumhuriyet Türkiye'sinin en renkli simalarından biri herhalde Kasım Gülek Beyefendi'dir. Türkiye yönetiminde yıllarca kilit adam rolü oynamış.. yurt dışında defaatla ülkemizi temsil etmiş.. ilerlemiş yaşına rağmen aktif siyaset içinde olmasa bile, halen zirveleri tutan insanların yanına gelip sohbetini dinlediği, engin tecrübelerine başvurduğu bir kâmettir. Ramazan Bayramı münasebetiyle ziyaretine gittiğimizde, bize iki hatırasını anlattı. Bunlardan biri; 1950 seçimlerinde DP iktidara gelince, Halk Partisi içinde bazıları "artık bundan sonra bizim iktidara gelmemiz, seçimleri kazanmamız muhal. Gelin partiyi kapatalım!" demişler. Kasım Gülek Bey de, belki bugün bile çoklarının rahatsız olabileceği yerinde ve doğru bir tesbît yaparak demiş ki; "Hayır, partiyi kapatmayalım. Ama, gelin halkın partisi olalım. Biz bugüne kadar Halk Partisi'ydik ama halkın partisi değildik. Halkın dışındaydık." Bilemiyorum üzerinden 45 yıl geçmiş bir hâdise birilerini rahatsız eder mi, etmez mi ama ben şahsen bunun bilinmesinde fayda mülâhaza ediyorum.

Ve ikinci hatırası, Türkiye'de zihniyet değişikliği ve onun gazete sütunlarına yansımaları açısından önemlidir. Kasım Gülek Bey bir gün hacca gitmeye karar verir. Bu, o gün için sansasyonel bir haber olma niteliğinin yanında, CHP genel sekreteri gibi birisinden, o gün itibarıyla beklenilmeyen bir davranıştır. Dolayısıyla o zamanlar, dili bir hayli uzun, muhakemesi de o ölçüde dar bazı gazeteciler etrafını alır ve Kasım Gülek Bey'e:

- Siz hakikaten hacca gidecek misiniz?

- Evet.

- Sahi gidecek misiniz?

- Gideceğim tabii.

- Tavaf da edecek misiniz?

- Evet tavaf da edeceğim.

Ve dağılırlar. Hac dönüşü yine etrafını sararlar. Bu sefer;

- Sayın Gülek, hacca gittiniz mi?

- Evet, gittim.

- Kâbe'yi de tavaf ettiniz mi?

- Ettim tabi.

- Arafat'a..?

- Çıktım.

- Pekalâ, şeytanı da taşladınız mı?

Ve müthiş cevap:

- Evet hem taşladım, hem de birçok taş getirdim, buradaki şeytanları da taşlamak için.

Ömrü uzun olsun, güle güle anlattı bize bu hatırasını... Evet, dünya değişiyor...

Allah'a intisab

Sayın Başbakan'la görüşmemi(*) gazete ve TV'lerin abartması karşısında çokları hazmedemedi. Hattâ çeşitli kademelerde ve üst seviyede bulunup da bir kısım yüksek makamları işgal edenler "o da kim oluyor?..." türünden düşüncelerini sesli olarak ifade ettiler. Bu konu üzerindeki düşüncelerimi, gerek görüşmeden önce yakın çevreme, gerekse görüşmenin duyulmasından sonra gazete ve TV mülâkatlarında arzettim. Onları tekrar edecek değilim. Yalnız şimdilerde bir hususu hatırlatmada yarar görüyorum: Bu husus Allah'a intisab mes'elesidir.

Evet; O'na intisab eden küçük küçük karıncalar, Fir'avun'un sarayını yerle bir etmişlerdir.

O'na intisab eden küçücük bir sinek, Nemrud'un ölümüne sebep olmuştur.

O'na intisab eden bir mikrop, içine girdiği bünyeleri darmadağın etmektedir.

O'na intisab eden mini mini çekirdekler, en sert kayaları -ki siz onları balyozlarla parçalayamıyorsunuz- çatır çatır çatlatmıştır.

O'na intisab eden Hz. Nuh'un gemisi azgın dalgalar üzerinde, kemâl-i emniyet içinde, salına salına yüzmüş ve sahil-i selâmete çıkmıştır. Rica ederim, deniz üzerinde normal zamanlarda bile gemi yüzdürmek ancak çok hassas dengeleri gözetmekle mümkündür. İşte bu dengelerin bozulması anında birden herşey biter. Bakın yakın tarihimizde, ilmin ulaştığı en son teknik imkânlar kullanılarak yapılan ve kaptanına (hâşâ) "bunu Allah bile batıramaz" dedirten Titanik gemisi, Allah'ın dengeleri bozması neticesi bir iki saat içinde geride bir sürü ceset ve enkaz bırakarak suların derinliklerine gömüldü. Şimdi isterseniz buradan Hz. Nuh'un gemisine intikal

edebilirsiniz.

Evet, herhalde bugüne nisbetle, alabildiğine ibtidaî şartlarda yapılmış basit bir gemi, içinde insanlar, hayvanlar ve o gemi ile herşeyi önüne katıp sürükleyen azgın dalgalar üzerinde yolculuk yapılıyor. Bunu Allah'a intisabtan öte hiçbirşey ile açıklamak mümkün değildir.

Evet, herşey O'na intisabla başlıyor, O'na intisabla bitiyor. Son söz "O yâr ise herşey yâr, O yâr değilse, herşey zarar."

Başbakanla Görüşme

Geçenlerde bir münasebet ile birisi bana sordu "Başbakan sizinle görüşmede plânladığı hedefine ulaştı mı?" Ben de cevaben: "Onu gidip Sayın Başbakan'a sormanız lazım" dedim. Bu defa; "Siz" deyince ben; "Ben memleketim ve milletim ile ilgili bir-iki mes'eleyi ilk elden anlatma amacıyla gittim, görüştüm. Bu görüşmeden hedeflenen hususun elde edilip edilmemesine gelince onu zaman gösterecek" cevabını verdim.

Evet, ilk el, ilk ağız mes'elesi bence çok önemli. Aktarılması, anlatılması düşünülen şeyler elden ele, dilden dile geçerken ilâveler ve kısaltmalar oluyor, bu sebeple maksad da hasıl olmuyor. Yine yakın geçmişte devletin önemli müesseselerinde yer alan bir dostumuzla konuşurken bana şu meâlde sözler söyledi: "Hocam, rica ederim, biz karşımızda birkaç tane Fethullah Hoca görmek istemiyoruz. Onun için kime ne diyecekseniz, çıkın ortaya kendiniz konuşun, kendiniz söyleyin. Aksi takdirde sözlerinize ilâveler, çıkartmalar, üslûb değişikliği nedeniyle, karşımıza birçok Fethullah Hoca çıkıyor." Samimi bir şekilde söylenen bu sözler bana çok enfes geldi.

Burada yeri gelmişken bir hususa temas edeyim. Yapılan hizmetler ve bunda elde edilen başarılar karşısında şımarmama, küstahlaşmama esas olmalıdır. Şununla, bununla.... görüşüldü diyelim, bu bizi laubaliliğe itmemeli. Ayrıca yapılan şeyler yanlış olduysa, bu defa da hiç vakit kaybetmeden telâfi cihetine gitmeli. Zira "olan ile ölene çare bulunmaz" derler. Öyleyse telâfi yönlerini araştırırız. Bu dava uğruna, bu hizmetin hatırına elli defa döner, doğruyu bulmaya çalışırız. Hiçbir iddiamız ve beklentimiz yoktur. Bu kudsî dairede yer alan herkesin de düşünce ve davranışlarını buna göre ayarlaması gerekmektedir.

Dün-Bugün Karşılaştırması ve Bir Gerçek

Düne kıyasla bugün İslâmî mes'eleleri anlatmak çok daha kolay. Tabii kitlevî büyüme ve çoğalma bu hususta önemli bir amil. Evet, kemmî plândaki bu gelişmenin, İslâmî mes'elelerin anlatılmasında ve kabul görmesinde önemli kolaylıklar temin ettiği bir gerçek.

Dün, herhangi bir dinî mes'eleyi anlatırken, okullarda ve okulların dışında arkadaşlarımız kimbilir ne kadar zorlanırlardı. İnkârcılık modasıyla, düşünce sistematığı alabora olmuş gençleri ikna etmek ve onların kendi özlerine dönmelerini sağlamak, zorlardan zordu. Ayrıca karşı tarafın tahribi de oldukça şiddetliydi. Bilhassa komünizm, tartışmasız bir gerçek gibi lanse edilmeye çalışılıyor ve bunda kısmen muvaffak da olunuyordu. Bir de tahripte ki kolaylık araya girince, iş tamamen içinden çıkılmaz bir hâl alıyordu. Öyle ki, bugün ikna olan genç, yarın sarsılıyor ve hemen arkadaşlarımızdan uzaklaşıyordu. Diğer taraftan bize âit çalışmalar hür ve serbest bir ortamda da yapılamıyordu. Dört bir yandan tarassud ve tazyik altında tutuluyorduk. İş bununla da kalmıyor, toplum üzerinde bizim aleyhimize psikolojik bir baskı uygulanıyordu. Pek çok kimse bizim hakkımızda söylenenlere ve aleyhimizdeki

iftiralara inanmasa bile, çekindikleri, ürktükleri için bizimle onların arasında sun'î mesafeler oluşuyordu. Hele bürokratlar ve devlet ricali.. Onlarla görüşüp konuşulması, -birkaçı müstesna- âdetâ imkânsızdı. Ve bilhassa da üniversitelerimiz.. oralarda "din" kelimesinin baş harfini bile ağza almak, akla-hayâle gelmedik şeyleri göze almadan cesaret edilir gibi değildi. Ya şimdi öyle mi? Evet, bugünlerin kıymetini bilip, hizmet adına şükürünü eda etmek üzerimize bir vecibedir. Elbette her nimet kendi cinsinden şükür istediği gibi, İslâmî mes'eeleri kabulde gördüğümüz bugünkü suhulet ve kolaylık nimeti de, kendi cinsinden şükür isteyecektir. Hiç şüphesiz o da hem kemmiyet hem de keyfiyet itibariyle hizmet ritmini artırmakla olacaktır.

Bir Zaviyeden Hadis

Cibril'in Efendimiz'i Kucaklaması

Vahyin başlangıcında, gelen ilk 'Oku' fermanına Efendimiz (sav), "Ben okuma bilmem ki?" karşılığını verince, Hz. Cibril O'nu kucaklayıp sıkıştır. Bu ameliye Efendimiz'i melekutiyete hazırlamak ve O'nun bu istikametteki isti'datlarını ateşlemek içindir. Bu gibi durumlar rüyada bile olsa, insan uyandığında onun fizikî tesirini vücûdunda hissedebilir. Elbette, melekutiyete hazırlanmak kolay iş değildir!..

İsti'datları Kullanmada Efendimiz (sav)'in Fetaneti

Soru: "Efendimiz (sav)'in insanları isti'dât ve kabiliyetine göre kullanması fetanetin bir buhudur. O kimi nerede istihdam ettiyse mutlaka isabetli olmuştur" deniliyor. Halbuki, Hz. Halid, irşad adına gittiği Yemen'de muvaffak olamamıştır. Bu hususu nasıl izah edebiliriz?

Cevap: Hz. Halid'in irşad için Yemen'e gönderilmesi ve bir müddet sonra geriye alınıp yerine Hz. Ali'nin vazifelenirilmesi bir vak'adır. Ama bu vak'anın Efendimiz (sav) için söylenen yukarıdaki hükümlerle çelişkili bir yanı yoktur. Şöyle ki:

Evvelâ: Hz. Halid hassas bir insandır. Hatta bazı zayıf rivayetlerin anlattığına göre, daha İslâm'a girişinin ikinci gününde, sefere çıkan bir seriyyeye katılmadığı için, evine çekilmiş ve sabaha kadar ağlamıştı. Bundan da anlaşıldığı üzere, O'nun irşad ve tebliğ adına dahi olsa, bazı beklentileri vardı. O her zaman aktif ve vazife peşindeydi. Şimdi böyle bir kabiliyet ve istidadı yerli-yerinde kullanmak oldukça zor bir mes'eedir. Bu zorluğun bir yönü, istihdam edene âit olsa -ki Efendimiz (sav) için böyle bir durum söz konusu olamaz- diğer yönü de Hz. Halid'e âittir. Çünkü o esnada Hz. Halid, verilen herşeyi yapabileceğine inanmaktadır. Onun içindir ki, Efendimiz (sav), Hz. Halid'i Yemen'e göndererek âdetâ eline bir mezura vermiş ve ona, "Kendi boyunun ölçüsünü kendin al" demiştir. Böyle bir tecrübeye Hz. Halid'in ihtiyacı vardır. Öyleyse irşad adına yapılan böyle bir gönderme işi, Yemenlileri olmasa bile, Hz. Halid'i irşad etme bakımından fevkalâde isabetli ve yerindedir.

İkincisi: Yemenliler fitrat itibariyle sert ve haşindir. Öncelikle Hz. Halid'in gönderilmesi, onların huşûnetini ta'dil etme hikmetine mebnîdir. Nitekim Hz. Halid, üzerine aldığı bu misyonu hakkıyla eda etmiş ve kendisinden sonra gelecek Hz. Ali'ye hizmet edebileceği müsâit bir zemin hazırlamıştır. Şimdi eğer Hz. Halid bu gayeye yönelik Yemen'e gönderildiyse, yine isabet ortadadır.

Üçüncüsü: Önce Hz. Halid'in sonra Hz. Ali'nin Yemen'e gönderilmesi, Hz. Ali'nin irşad

ve tebliğdeki performansını isbata müteveccih de olabilir. Yani Hz. Halid gibi büyük bir istidadın ki; bu da onun sahabe arasındaki seçkin mevkiini daha da kuvvetlendirmiştir. Hz. Ali'nin ileride yükleneceği misyon adına böyle bir te'yide ihtiyacı vardır.

Dördüncüsü: Allah Rasûlü bilmektedir ki, o işin ehli Hz. Ali'dir. Ama, ilk anda onun gönderilmesi, bilhassa İslâm'a yeni girenlerin aklına yanlış düşünceler getirebilir ve bu tayin bir akraba kayırılması şeklinde yorumlanabilirdi. Bu ise, bir lider olarak Allah Rasûlü'nün bulunduğu durumun nezaketine muvafık olmazdı; dolayısıyla da yanlış düşünce sahiplerinin mahvına sebebiyet verebilirdi. İşte bütün bunları önlemek için Allah Rasûlü, Yemen'e önce Hz. Halid'i gönderdi. O, irşad ve tebliğde, askerî sahada yakaladığı başarı baremini tutturamadı.. Ardından Hz. Ali vazifelendirildi. Bu tavzifin töhmete bulaşacak hiçbir tarafı yoktu. Zaten Hz. Ali de elde ettiği başarılarla bu ikinci tayinin isabetini isbat etmişti..

Düşünülse daha başka hikmetler de söylenebilir. İşte bütün bunlar ve bunlara benzer hikmetler içindir ki, Allah Rasûlü Hz. Halid'i Yemen'e göndermiştir.. Ve O'nun bu istihdamı hikmetler açısından gayet isabetli olmuştur.

Mü'min Ekin Gibidir

Hadiste mü'min ekine benzetiliyor. Bela ve musibetler karşısında o, fırtına önündeki ekin gibi eğilir, yerlere yatar ve fırtına dinince tekrar ayağa kalkar..

Bizim bu hususiyetimiz, şeytan cephesini tedirgin eder. Belki de bize karşı hassasiyetlerinden midir nedir, geçenlerde onlardan biri, bu durumu hissetmiş olacak ki, aynen bu benzetmeyi kullanarak, belli güçlerin dikkatini çekiyor ve "Onlar fırtına önünde ekin gibi davranıyorlar, bu durum sizi aldatmasın" diyordu. Kimbilir, belki de bu benzetmeyi onun içine şeytan fısıldıyordur? Allah, bizim imân, yakîn, ihlas ve Zât'ına yakınlığımızı artırsın, onlar da ne yaparsa yapsın!

Nefis Daima Kötülüğü Emreder

Nefsin istek ve alışkanlıkları, insan için öldürücü birer zehir ve insanı aşağılara çeken ma'nevî ağırlıklar gibidir. Rûh, nefsin rağmına gelişir ve yükselir. Aksine, nefis beslendikçe rûh küçülür, sıkışır ve ağırlaşır.. Bunun neticesinde de kalp, duygu ve latifelerde bir hantallaşma meydana gelir. Efendimiz (sav)'in beyanları içinde, şeytan insanın damarlarında dolaşır durur. Yine O'nun beyanıyla, öyle ise siz de "Onun dolaştığı yerleri biraz daraltın." Evet onu açlık, susuzluk ve isteklerden mahrum etmekle sıkıştırın. Aklına estikçe yiyen, çeşitli yiyecek ve çerezlerle beslenen bir insanın şehvetine düşkün olması gayet normaldir. Binaenaleyh, iradenin hakkını ve kavgasını vererek, nefse âit beslenme musluklarını kısmak çok mühimdir. Aksi takdirde, nefis daima şeytana bir açık kapı olacaktır. Şeytan gibi nefisten de insana dostluk gelmez. Nefsin fenalıklara götürücü büyük bir hasım ve kendisine karşı "en büyük cihad"ın yapılması gereken bir düşman olduğunun bilinmesi, ondan ve şeytandan kurtulma, dolayısıyla da Allah'a (cc) yaklaşma istikametinde atılmış ilk adımlardandır. Efendimiz Aleyhisselatü vesselam'ın, "Senin en büyük hasmın, iki kaşın ortasındaki nefisindir.." ve bir muharebeden dönerken, "Şimdi küçük cihaddan büyük cihada dönüyoruz" buyurması ve yine Kur'ân'da Yusuf Aleyhisselam'ın dilinden, "Muhakkak nefis kötülükleri emreder" sözünün nakledilmesi, ondan korkmamız ve karşısında daima teyakkuzda bulunmamız hususunda bizim için önemli dersler ve uyarılardır.

Hata İşleyenlerin En Hayırlısı!

Her insan hata eder. Hatayı nisbetler perspektifinde ele aldığımız zaman bu küllî hükme hiç kimsenin itirazı olamaz. "Benim hatam yoktur" diyen işte o zaman en büyük hatayı işlemiş olur.

Efendimiz "Âdem hata etti, evlatları da hata etti" buyururken her insanın hata edebileceğine dikkat çekmektedir. Hz. Âdem'in hatası bir isti'dât olarak sanki genlerle ve irsiyet yoluyla evlatlarına intikal etmiş de, dolayısıyla da hiçbir insanın, (bulunduğu manevî seviyeyi de nazara alarak söyleyecek olursak) hatadan kurtulması ve hatasız olması mümkün değildir. Ne var ki, her insanın, hayırlı birer hata işleyen olması da mümkündür. Tevbe ve istiğfar ise, bunun tek yoludur. Zira Allah Rasûlü "Her Âdemoğlu hata işler, hata işleyenlerin en hayırlısı tevbe edenlerdir" buyurur. Bu hadis, hataları olduğu gibi hata sahiplerini de nisbetler perspektifinde ele almak gerektiği hususunu öğretmesi bakımından da ayrıca dikkat çekicidir.

İsti'datlar Madenler Gibidir

Allah Rasûlü insanları ele alırken onları madenlere benzetmiştir: "Cahiliyede hayırlı olan Müslümanlıkta da hayırlıdır; elverir ki dinin rûhunu kavramış olsun." İslâm insanları alıp belli bir süre, belli potalarda eritir, şekillendirir; sonra da onları rûhlarıyla bütünleştirerek özlerine ulaştırır. Yani esasen, onların mahiyetlerinde mevcut olan Hakk (cc)'a âyinedarlık hususiyetini kuvveden fiile çıkarır.. çıkarır ama, madenlerin asıl yapılarını, öz ve hususiyetlerini de korur.. altın yine altın, gümüş yine gümüş ve bakır yine bakır olarak kalır... Fark, hepsinin som ve safî hale gelmiş olmasındadır. Ayrıca, İslâm'a hizmet yolunda imtihanlar da, insanın aslî madenine girmiş bulunan yabancı unsur ve tortulardan onu temizler ve her insanı kendi istidadının arşına ve zirve noktasına çıkarır.

Lüzumsuz ve Yanlış Yakıştırmalar

Efendimiz bir hadis-i şeriflerinde "Ben önümü gördüğüm gibi arkamı da görürüm" buyuruyor. Bu hususta oldukça garip yorumlar var: Hatta bazıları yanlış olarak "Efendimiz'in arkasında da iki göz vardı" gibi garip yorumlar yapmışlardır ki, bence bu, çok büyük bir hata ve gayet avamca bir yaklaşımdır. Haşa! Efendiler Efendisi bir hilkat garibesidir. O, hulukuyla olduğu gibi hilkatıyla de en mükemmel insandır. En mükemmel insanın uzuvları da aynı mükemmeliyet içinde olur. Hatta bazılarının Efendimiz'in sünnetli olarak doğduğunu söylemeleri de aynı şekilde hatadır. Zira sünnetli olarak doğma patolojik bir kusurdur; oysa ki Efendimiz, cismaniyeti itibariyle de bu kabil kusurlardan münezze ve müberradır. Bir başka yanlış da, "Efendimiz ihtilam olmazdı" diyenlerin sözüdür. Nice hadisler var ki, bizzat Hz. Aişe validemizin, Efendimiz ihtilam olduklarında elbisesini temizlediğini anlatmaktadır.. evet ihtilam olmamak da erkek için bir kusurdur. Dolayısıyla Efendimiz'e bu kabil yakıştırmalar yapmak, farkında olmadan o en mükemmel insana kusur isnat etmek olur. Ama bir insan, "O, başkalarının gördüğü şuuraltı boşalmalarına benzer sebeplerle ihtilam olmazdı" dese bu gayet doğru ve yerinde bir tesbît olur.

Gelelim, Efendimiz'in arkasındaki şeyleri görmesine: Evvelâ görme ameliyesi göze değil beyne âit bir fonksiyondur. Görülecek nesnelere beyne göz ulaştırdığı için biz mecaz olarak, gözün gördüğünü söyleriz. Ama, mutlaka bu nesnelere beyne gözün ulaştırması şart değildir. Bu itibarla da Efendimiz'in, arkasında bulunanları görmesi için muhakkak surette kafasının arka kısmında iki göz olması gerekmez.

İkincisi, nasıl ki, Cenab-ı Hakk'ın gördürmesiyle o cennetleri, cehennemleri misalî

tablolar halinde görmüştür. Ve bazen içinde bulunduğu zamanın çok üstüne çıkarak, uzak ve yakın mazide vuku bulan ve istikbalde vuku bulacak olan hâdiseleri bizzat görüp müşahede etmiştir; öyle de, arkasında bulunan eşyayı aynı şekilde ya temessül keyfiyetiyle ya da O'nun zamanı aşmışlığının normal bir sonucu olarak görmesi mümkündür ve vakidir, denilebilir. Diğer yakıştırmalara gelince kesinlikle doğru değildir.

“Nifak” Üzerine

Peygamber Efendimiz bir hadis-i şeriflerinde: “Münafığın alameti üçtür. Konuştuğu zaman yalan söyler, va'dettiğini yerine getirmez ve emanete ihanet eder” buyurur.

Münafığı alamet ve işâretleriyle anlatan pek çok ayet-i kerime de vardır. Ancak biz burada sadece yukarıdaki hadisi tahlil etmek istiyoruz.

Birincisi: Konuştuğu zaman yalan söyler.

Yalan, birşeyin, hakikat-ı vücûduna muhalif beyanda bulunma, demektir ve dereceleri de oldukça çoktur. Bunlardan bir kısmı açık yalandır. Diyelim ki, önümüzde duran bir kırmızı halı var. Konuşurken “mavi halı serili” demek açıkça bir yalandır. Çünkü söylediğimiz söz vaki'e uygun düşmemiştir. İsterseniz mes'eleyi biraz daha hassasca ele alabiliriz. Diyelim ki saat dokuzda üç dakika var. O esnada birisi size saatin kaç olduğunu sordu. Siz de “saat dokuz” dediniz, işte bu bir yalandır. İşin doğrusu o esnada saatiniz kaç gösteriyorsa onu aynen ifade etmektir. Bir kısım beyanlar da vardır ki, onlar da zımnî yalan sayılırlar. Meselâ; hizmet içi mes'elelerde, başkalarının kuvve-i maneviyesini takviye adına anlatılan şeyler bazen abartılarak anlatılır; bu bir mübalağadır ve zımnî yalandır. Hatta bu gibi yalanlar, mübalağalar gayretullahı dokunabilir, dolayısıyla da o işin bütün bütün bereketini alır-götürür. Bundan başka da rûhlar ve rûhanîler bundan ızdırap duyarlar. Kalbî ve rûhî hayat hazan görmüş gibi yaprak yaprak sararır ve solar. Şimdi, eğer bir insan bu türden bile olsa, yalan söylüyorsa, o insanda münafıklıktan bir alâmet var demektir.

İkincisi: Va'dettiğinde yerine getirmez.

Buna, söz verip sözünden dönme de diyebiliriz ki, en basit şekliyle randevulaşmalarda gecikmeler buna iyi bir misal teşkil eder. Oysa ki, bu türlü durumlarda ihtimaller önceden nazara alınmalı ve söz verilirken mutlaka gecikme payı düşünülerek verilmelidir. Aksine daha sonraki mazeretleri, eğer olağanüstü bir durum söz konusu değilse, meşru kabul etmek mümkün değildir. Bunu derken hemen hatırıma Mehmet Akif'e âit bir anekdotun geldiğini kaydetmek istiyorum: Meşhurdur, Merhum Akif, Fatim Hoca'yla randevulaşır. Fakat hoca, söz verdiği vakitte oraya gelemez. Bunun üzerine Akif geri döner ve üç ay kadar Fatim Hoca'yla görüşmez.

Va'dinde durmamak adına yukarıda söylediğimiz hususlar, “hulfü'l-va'd”in minimumu sayılır. Şimdi, bu minimum noktadan alıp işi kâdeme kâdeme daha ileri safhalara götürebiliriz ki, bunların hepsi birer hulfü'l-va'ddir ve münafık alâmetlerindedir.

Üçüncüsü: Emanete ihanet eder.

Bu mes'eleyi, sadece kendisine tevdi edilen bir maddeyi koruyamama veya ona kasıtlı ihanette bulunma şeklinde anlama eksik olur. İnsana tevdi edilen herşey, her sorumluluk bir yönüyle, korunması gerekli olan emanetlerdir. Onun için de insan düşünüp-taşınıp götüremeyeceği yükü, tâ baştan kabul etmemelidir. Zaten Efendimiz de emanetin korunamayışını bir kıyamet alâmeti olarak saymaktadır. Demek ki dünya nizamıyla emanetin korunması birbiriyle çok yakından alâkalı şeyler.

Bir başka yerde emanetin korunamaması, yine Efendimiz'in dilinde işin ehil olmayana verilmesi şeklinde de yorumlanır ki, bu da hıyanet çeşitlerindedir ve dolayısıyla da nifak alâmetlerinden sayılmıştır.

Bir başka hadiste Efendimiz nifak alâmetine bir dördüncüsünü de ekler. O da fücurdur. Fücür, sorumsuzca her türlü günaha inhimak demektir.

İşte bu üç veya dört alâmetten her biri, nifaka âit bir alâmet ve işâret kabul edilmiştir. Durum böyle olunca, bir insan, İslâm'a âit yapılması gerekenlerin bütününe yapsa da, kendisinde bu alâmetlerden biri bulunduğu takdirde, o insanın nifakla bir bağlantısı var demektir.. ve mes'eleyi hafife ircâ etmek de imkânsızdır. Üstad Bedüzzaman'ın da dediği gibi "her günahdan küfre giden bir yol vardır." Eğer işlenen günahın hemen ardından tevbeye devam edilmemesi halinde ise kalp kararır, rûh kasvete bürünür. Bu durum devam etmesi halinde ise kalbe mühür vurulması kaçınılmaz olur. İşte insan, her nifak alâmetini böyle düşünmeli ve onun küfre giden bir yol olabileceği endişesi içinde bulunmalıdır.

Din Nasihattır

Soru: "Din nasihattır" hadis-i şerifini, bilhassa günümüz insanına verdiği mesajlar yönüyle izah eder misiniz?

Cevap: Bu bir bakıma "Hac, Arafat'ta vakfedir" hadis-i şerifi gibidir. Yani, nasıl vakfesiz hac olmuyorsa, nasihatsız da din olmaz demektir.

İslâm'da müeyyidat denilen "cihad", "emr-i bi'l-ma'ruf, nehy-i ani'l-münker", İslâm'ın koruyucu zırhı ve surları hükmündedir. Bunlar yapılmadığı zaman, İslâm binasının er veya geç yıkılması mukadderdir. İşte, nasihat, her yönüyle bu surların tamamını ifade etmektedir denebilir.

Nasıl, ihlası kazanmak ve korumak için Üstad, en az on beş günde bir ihlas Risaleleri'nin okunmasını tavsiye ediyor; öyle de ferdî ve içtimaî plânda dinin yaşanıp, yaşatılması için de nasihata ihtiyaç olduğu bir gerçektir. İnsan için en kestirme ve ma'nâlı tarif "insan aldanan bir varlıktır" tarifidir zannediyorum. İnsan, sürekli kaymalar "sath-ı maili"nde" yaşar. Öyle ki dün, İslâm adına en mükemmeli yakalayarak yaşananın, bugüne biraz olsa da, yine de çok faydası yoktur. Evet, dün marifet adına bir ufku yakalamış olabilirsiniz; "bir adım daha atsaydım, O'na ulaşacaktım" diyecek ölçüde O'na yaklaşmış sayılabilirsiniz. Fakat, bu ufkun, bugüne âit pek fazla faydası olmasa gerek. Öyleyse her gün O'nun yolunda yeni bir gayret, yeni bir cehd gereklidir ki, kendimizi koruyabilelim. Evet, eğer insan, meselâ bir mecliste yapılan ikazları üzerine almıyor, söylenenleri kendine söyleniyor gibi algılayıp da, "benim hiç marifetullah ve muhabbetullaha kabiliyetim yok mu" diye kendini yerden yere vurma heyecanını duymuyor.. ve meselâ, konuşanın ağzından "o münadî" çıkacağı sırada, daha "müna" kelimesi çıkar-çıkılmaz bu yine (münafık) diyerek "benden bahsedecek" diye ürpermiyorsa, o insanın kalbi ölü sayılır.. dolayısıyla da bu tür kalplerin ölmemesi için devamlı nasihata ihtiyaç vardır.

Ayrıca insan, sürekli murakabe halinde olmalıdır. Kasemle sizi te'min ederim ki, ne zaman bir velinin önüne otursam, içimi göreceğim diye hep korkmuşumdur. O anda sohbetten köpekten bahsedilse, "acaba âlem-i misalde benim hâlimi köpek gibi mi gördü de, ondan söz ediyor" diye titremişimdir. İmam-ı Rabbânî, bedenî yapısı itibarıyla kendisini "merkeb" seviyesinde bile görmediğini ifade eder. Üstad, sürekli kendisini yerden yere vurur; "Sen, dine hizmet ediyorum diyorsun, bil ki, Allah, bir racül-ü facirle de bu dini teyid eder. Sen kendini işte o racül-ü facir bilmelisin" der. Gerçi tahdis-i nimet gereği, Sözler'in güzel olduğunu söyler ama, ardından da Sözler'deki güzelliğin tamamen Allah'a âit olduğunu ilan eder. "Asma çubuğu üzümüleri

sahiplenemeyeceği gibi, sen de, sende olan ni'met-i İlâhiyeyi sahiplenemezsin" der. İşte, şirkten kurtulmak ve kazanma noktasında kaybetme çukuruna düşmemek için bu hususların insanlara hem de sürekli olarak hatırlatılması lazım...

Hadisin devamında, nasihatın Allah ve Rasûlü için olduğu buyrulur. Nasihatı yapan, Allah için yapmalıdır. Nasihatı dinlemeğe gelen de Allah için gelmelidir. Hatta kendisini sıfır ve hiç görmelidir. Eğer kendinde bir varlık hissederse, onun nasihattan gerektiği ölçüde yararlanması söz konusu olamaz. Evet, başka şeylerle dolu kaplar başka şey kabul edemez.. kaya üzerinde tohum filizlenemez. Kalpler verimli topraklar gibi, zihinler de bomboş telakki edilmeli ve tam bir tahliye ile artırılmalıdır ki, nasihatten istifade edilsin. Böyle bir tahliyeyi yapamayan ve kendisini herkesten aşağı görmeyen, hatta nefsinin yerden yere vurmaması birine Hz. İsa da, Hz. Cebrail de ve Hz. Muhammed (sav) de nasihat etse, faydalanması oldukça zordur. Mümkün değildir demiyorum. İbn Abbas, Hz. Ömer'in hutbe okuyacağını duyduğu zaman, Mekke'de ise 500 km'lik yolu kateder ve birgün öncesinden gelir minberin önüne otururdu. Evet insanda nasihata karşı bu iştiağ olmalıdır ki, nasihattan istifade edebilsin.

Nasihat, Allah içindir; Allah için yapıldığı için de, nasihatta herşeyden evvel Allah anlatılmalıdır. Zira, eğer Allah tarafından sevilmeğe istiyorsanız, Allah'ı insanlara sevdirmelisiniz. Sonra, Rasûlullah anlatılmalıdır. Evet O'nu tanıtmak ve sevdirmek bir mü'minin ikinci derecede işi olmalıdır. Nasihat, ayrıca "mü'minler içindir" deniyor ki, onların aydınlatılmaları hedeflenerek yapılmalıdır

Evet, önem sırasına göre nasihat böyle ele alınmalıdır. Çok işitmişsinizdir. Bir yerde çocuklardan bahsedildiği zaman, bazıları fırsat kollar ve hemen kendi çocuğundan bahsetmek ister. Bunun gibi, her konuşmada, her sohbette, söz imale edilerek, Allah'a yönlendirilmeli ve o anlatılmalı. Konuşmalarda, ma'nâsız gülmelere, boş lakırdılara ve mâlâyaniyâta yer verilmemeli.. mü'minin sükûtu tefekkür, konuşması hikmettir. Evet, ahiret adına teminâtımız var mı ki, gülüp oynuyoruz.

Kısaca, ayakta kalabilmek, kendimizi koruyabilmek ve üzerimizdeki emanetin hakkını verebilmek için sürekli nasihatla yenilenmeye ihtiyacımız var.

Münafıklık Alâmetleri Üzerine Kısa Bir Değerlendirme

Peygamber Efendimiz bir hadîslerinde: "Münafığın alâmeti üçtür: Konuştuğu zaman yalan söyler; va'dettiğinde va'dini yerine getirmez ve emanete ihanet eder." buyururlar. Bu hadis-i şerif üzerinde başka vesilelerle de durmuştuk. Şimdi biraz daha farklı bazı mülâhazalarımızı aktarmak istiyoruz:

Yalan, ilk nazarda ferdî bir günah gibi görünebilir. Sathî bakıldığında bu, bir bakıma doğrudur da. Ama yalanın bir de topluma yansıyan yanı vardır ki, bu durumda umumun hukuku devreye girer ve dolayısıyla yalan, topluma karşı işlenmiş bir cürüm haline gelir. Diğer taraftan yalana açık bir insan, başkalarını aldatma ve kandırma gibi zaafılara da açık demektir. Bu yönüyle de yalana sadece ferdî bir günah nazarıyla bakmak doğru değildir. Hele uydurulan bir yalan, topluma mal edilmişse, elbette böyle bir cürmün ferdî bir günah olarak düşünülmesi kat'iyen doğru değildir. Nitekim günümüzde kitleler böyle yalanlarla yönlendirilmekte ve bu da, yalanın revaç bulmasına sebebiyet vermektedir. Hatta bugün, kitleler yalanla o kadar içli dışlı hale gelmişlerdir ki, yalanın yalan olduğu bilindiği zamanlarda bile, kitlelerden gerektiği kadar tepki almamaktadır.

Yalan, bir zakkum tohumudur. İnsan rûhunda filizlendiği zaman, kişiyi; toplumda neş ü nema bulduğu zaman da toplumu temelinden sarsar. Bu, aynı zamanda, hem feridin hem de toplumun büyük bir tehlikeye doğru sürüklenmesi ma'nâsına gelir.

Va'dini yerine getirmemeyi de aynı şekilde bir değerlendirmeye tâbi tutabiliriz. Emanete ihanetin ferdiyetle sınırlı kalamayacağı ise zaten açıktır. Durum böyle olunca, nifak alametleri olarak sayılan hususların, başkalarına âit hakları da ihlal ettiği ortadadır. Bu ise "hakkullah" denilen sınırı ihlaldir. Hakkullah'a riayet ise şeairedir. Bunların da kendi içinde sünnet, vacib ve farz olanları vardır. İşte bu noktada Üstad Bedüzzaman'ın şu tesbîti öne çıkmaktadır: Şeairden olan bir sünnet, şahsî farzlara tercih edilir. Çünkü bu tür mes'eleler bütün bir toplumu ilgilendirmektedir. Dolayısıyla bu kabil hususlardaki ihmal büyük tahribata sebebiyet verebilir. Bu nokta nazara alındığında, hadisde söz konusu edilen hususların nifak alameti olarak vasıflandırılmasının hikmeti daha iyi anlaşılır. Gerçi Kur'ân-ı Kerim'de, çeşitli vesilelerle münafıklara âit daha başka özellikler de anlatılmaktadır ama, bütün bunları hadiste sayılan yukarıdaki üç hususiyete ircâ etmek de mümkündür. Belki de, o üç vasfı tafsil ettiğimiz zaman, karşımıza Kur'ân'da anlatılan o nifak alâmetleri çıkacaktır. Eğer mes'ele bu zaviyeden bir değerlendirmeye tâbi tutulacak olsa, nifakın, küfürden daha eşed olması gerçeği de kendiliğinden anlaşılacaktır.

Kâfir, kâfirdir. Onun İslâm'a ve Müslümanlara vereceği zarar dış tahribatın gücü nisbetindedir. Halbuki, münafık bünyenin içine girmiş bir virüstür. Sezilemediği için de, önlem alınması imkânsızdır. Dolayısıyla münafığın İslâm'a ve Müslümanlara olan zararı, kâfirden daha şiddetlidir. Kâfir zayıfladığı veya güçten düştüğü zaman tahrib yapamaz. Çünkü karşısında her zaman mukavemet edecek bir güç vardır. Halbuki münafık güçsüz de olsa, tahrib yapabilir. Çünkü karşısında hiçbir mukavemet söz konusu değildir.

İsterseniz, mes'eleye bir de şu zaviyeden bakabiliriz: Münafık, mü'minlerin arasındadır. Halbuki hasıl ettiği imajla karşıdaki insanların güvenini, itimadını sarsmaktadır. Böyle durumlarda sarsılan güven ve itimad onun şahsıyla sınırlı kalmamakta, içinde bulunduğu camiaya da bulaşmaktadır. Diyelim ki, kendisinde nifak bulunan bir insan, doğru ve dürüst görüldüğü halde, hep başkasını aldatmaktadır. Afif görünürken fuhşiyata açıktır. Abid görünürken ibadete karşı tembeldir. Müttaki görünürken çok rahatlıkla yalan söylemekte ve ticaretine gayr-i meşru kazanç karıştırmaktadır. Elbette ki, böyle bir insanın, bu tür negatif görüntüleri toplumda aksi tesirler meydana getirecek ve Müslümanlar hakkında yanlış intibalara sebebiyet verecektir. Onun için de münafıkla ilgili verilen hükümler ağırdır ve bu ağırlıkta da, insanları bu kabil kötü hasletlerden kaçıdırma gibi bir hikmet saklıdır.

Baştan beri serdettiğimiz mütalâalar mahfuz olmakla beraber, bir de, böyle insanlar hakkında hüküm verme adına bize düşen hususun, "hüsn-ü zan" olduğunu hatırlatmakta da fayda var. Yani, bir insanın üzerinde on tane nifak belirtisi, bir tane de imân göstergesi olsa, biz o insan hakkında elimizden geldiğince hüsn-ü zan etmek mecburiyetindeyiz. Evet, o şahıs, o sıfatlarıyla kendi adına korkmalı ve akibetinden endişe etmelidir; ancak, biz de, kat'iyen onu nifak hükmüyle mahkûm etmemeliyiz. Bu da bizim için hem bir temkîn, hem mü'minlik şiarıdır.

Burada karşımıza bir başka mes'ele daha çıkabilir. O da, üzerinde nifak alâmeti bulunan insanlara, islamî hizmetlerde bir vazife ve sorumluluk verilip verilemeyeceği hususudur. Bu noktada da yine, Üstad Bedüzzaman'ın getirdiği ölçüyle, islamî dengeyi korumak gerekir. Bu denge, O'nun sözleri arasında, "hüsn-ü zan, adem-i itimat" şeklinde vecizelendirilmiştir. Bu prensibi mes'elemize tatbik edecek olursak, şöyle bir neticeye ulaşmamız mümkündür: O tür insanlara vazife verilebilir; fakat mahremiyet gerektiren yerlerden uzak bulundurulmaları şarttır.

Üzerinde nifaktan bir-iki alâmet bulunan insana, bütünüyle münafık nazarıyla bakmak ve onun hakkında nifak hükmü vermek doğru bir davranış değildir. Evet eğer o şahıs, şeaire âit bir mes'eleyi doğrudan doğruya tezyif etmiyorsa bu böyledir. Aksi durumda ise sadece onun içinde bulunduğu yanlışlıkla ilgili hususa münhasır kalmak şartıyla böyle birşey söylemek mümkün olabilir. Bunun da herhangi bir fayda getirip getirmeyeceği şüphelidir. Hatta İmam Taftazanî gibi allameler, Yezid hakkında bile ulu orta söz söylenmesini doğru bulmamışlardır. Bunun içindir ki, başkası hakkında hüküm

verirken çok dikkatli olmak gerektir. Evet insan, kendi hakkında düşünürken olabildiğince katı davranmalıdır. Nitekim sayıları onyediye kadar ulaşan sahabenin kendileri hakkında nifaktan endişe ettikleri bir gerçektir. Tabî, bu onlardaki salabet-i imâniye'nin tezahüründen başka birşey değildir ve bizler için de çok önemli bir öğretilerdir.

Zekat Verene Melekler Duâ Eder

Zekatı verilen bir malın artması için her gün meleklerin duâ etmeleri mevzuubahistir ki, bunu da yine Allah Rasulü'nden öğreniyoruz. "Her gün iki melek inerek, onlardan biri: "Allah'ım, infak edenin (malını bereketlendirmek suretiyle) arkasını getir" diye duâ ederken, diğeri de, "malı tutup cimrilik edenin malını telef et" diye bedduada bulunur.

Oruç Allah'a Likayı Hatırlatır

Oruçlunun her saati, her saniyesi ve her aşiresi Allah'ı, Allah'ın nimetlerini ve netice itibariyle de en büyük nimet olan Allah'a lika (kavuşma) nimetini hatırlatması itibariyle çok kıymetlidir. Oruç bu fonksiyonunu iki yolla eda eder. Bunu, lezzetlerin zevaliyle, zeval bulmayacak nimetlere iştihak; ve yine elemelerin zevaliyle gelen lezzet şeklinde özetleyebiliriz. Sabahtan akşama kadar aç ve susuz olan insan, zâhiren sıkıntı çekse de, oruç ibadetinin getireceği uhrevî semere (lika), ona bütün elemeleri unutturabilir. Oruçlu, bütün gün şehvetini, yemesini, içmesini âdetâ unuttur ve sürekli Rabbiyle buluşmayı düşünür. Bu düşünce sayesinde hayatî bütün faaliyetleri, istikamet dâiresinde cereyan eder. Rasûl-ü Ekrem (sav) de "Oruçlu için iki rahatlatıcı zaman vardır. Birisi iftar ettiği, diğeri de Rabbiyle buluşacağı zamandır" buyruğuyla bunu kasetse gerek.

Oruç, Günaha Karşı Bir Kalkandır

Oruç bir temrindir. Kişide, cismanî arzulara karşı koyma melekesi geliştirir. İnsan oruçlu olduğu anlarda her türlü negatif istek ve meyillere engel olmaya güç yetirdiği gibi, kazandığı bu dirençle, oruçlu olmadığı zamanlarda da, bu tür istek ve meyillere engel olmaya güç yetirebilir. Böylece insan "helal" endeksli bir hayat yaşar. Efendimize âit şu hadisi bu espri içinde yorumlamak mümkündür: "Kim bana iki çenesi ile apış arasını koruma hususunda garanti verirse, ben de ona, cenneti garanti ederim."

Zekat Malı Bereketlendirir

Zekatı verilen mal zâhiren eksiliyor gibi görülse de, Allah'ın bereketine mazhariyetle devamlı artmaktadır. Zira bütün kevn ü mekân elinde olan Allah, malının zekatını veren insana malını artırma yollarını ilham etmektedir ki, bu hükmü aydınlatan pek çok müşahhas misal bulmak mümkündür.

Kalpler Allah'ın elindedir. O, istediği ve hikmeti iktiza ettiği zaman, kalpleri, emrini yerine getirip zekatını veren kimselere doğru yöneltir ve o insanın ticaretinde ciddi canlanmalar görülür. Bu Allah'ın, zekatı verilen mala bahşettiği bereketten başka birşey değildir.

Aynı zamanda bu mes'ele, sadece tecrübelerin ürünü olarak ortaya çıkmış bir hüküm de değil, Allah'ın va'di, Rasûlü'nün müjdesi ve meleklerin de duâsının neticesidir.

Allah (cc) yüce beyanında meâlen: "İnsanların malları içinde, artması için verdiğiniz faiz, Allah katında artmaz. Fakat Allah'ın rızasını isteyerek verdiğiniz zekata gelince işte onu verenler, (sevap ve mallarını) kat kat artırırlardır" buyurmak suretiyle, mallarını artırma düşüncesiyle faize yatırımların gerçekte, maksatlarının aksiyle tokat yediklerini; Allah'ın rızası istikametinde tasaddukta bulunanların ise, daha fazlasıyla berekete nail olduklarını anlatmaktadır.

Bununla ilgili başka bir ayette de: "Allah, faizi mahveder. Sadakaları ise artırır" denilmektedir.

Bir başka ayette de: "De ki: "Rabbim kullarından dilediğine rızık yayar (geniş rızık imkânı verir) (dilediğinin de) rızıkını kısar. Allah için infak ettiğiniz her şeyin (mutlaka Allah) arkasını getirir. (Çünkü) O, rızık verenlerin en hayırlısıdır" te'minâtı vardır.

Zekat Malın Garantisidir

Allah Rasûlü (sav) sadaka ve zekatın malı eksiltmediğini bilakis artmasına sebep olduğu üzerinde ısrarla durur: "Sadaka (zekat), maldan hiçbirşey noksanlaştırmaz"

Rasûlullah (sav)'ın bu ifadesinden, Allah'ın emtiyaya bereket vermesi neticesinde, zâhirdeki noksanlaşmanın, bu bereketle izale edilmesi anlaşılabilir gibi; getirdiği sevap cihetiyle, az fedakârlıkla çok sevap kazandırması da anlaşılabilir.

Zekatın hem Hakk'a hem de halka karşı bir te'minât unsuru olduğunu Muhibir-i Sadık olan Efendimiz (sav)'den öğrenmekteyiz:

"Mallarınızı zekatla koruyun, hastalarınızı sadaka ile tedavi edin, belalara karşı duâlarla hazırlıklı olun."

Yani fakirin eli ve dili zekatla başkalarına zarar veremez hale gelecek ve siz, başkaldırmaya müheyya bir sınıfın önünü, hem de daha onun aklına kötü duygular gelip taht kurmadan evvel izale etmiş; malınızı, sağlam kalelerin, yüksek surların koruması altına almış ve onu emniyete, güvene kavuşturmuş olacaksınız.

"İnfak et ki, infaka mazhar olasın" diyen Allah Rasûlü (sav), sadakanın, Allah tarafından artırılacağını da şu ifadeleriyle anlatmaktadır: "En temizinden -ki Allah en temizini kabul eder- veren birisinin sadakasını Rahman olan Allah alır. Bu bir hurma bile olsa, Rahman'ın elinde öyle bereketlenir ki, Uhud'dan daha büyük olur. Aynen sizden biriniz, tayını veya deve yavrusunu besleyip büyüttüğü gibi, Allah da (cc) sizin sadakalarınızı öyle geliştirir."

Görüldüğü gibi zekatı verilen mal, Allah'ın teminatı altında ve Rasûlü'nün müjdeleriyle, eksilme değil bilakis artma durumundadır: Zaten, yaşanmış ve yaşanmakta olan birçok hâdise de bunun açık delilidir.

Her iyilik Büyüktür

Efendimiz "Allah'tan korkun ve iyiliklerden hiçbir şeyi küçük görmeyin" buyururlar. Burada bir başka hadiste anlatılan zinakâr bir kadının, bir köpeğe su vermesi sebebiyle cennete girmeye liyakat kazandığı gerçeğini hatırlatmakta fayda var. Ayrıca

Hız. Musa (as)'nın Eyke'ye girişte, Hız. Şuayb (as)'ın kızlarına âit sürüyü sulamasının Kur'ân'da hususi olarak ele alınmasını da bu hikmet çerçevesinde değerlendirmek yerinde olur zannederim. Cennet bir sürprizler diyarıdır. Bizi hangi amelimizin kurtaracağı da belli değildir, o da bir sürprizdir. Bazen, dudağımızda beliren bir tebessüm goncası, karşımızda bütün ümitleri hazanla sarsılmış birisine öyle bir inşirah baharı yaşatır ki, onun karşılığını biz, ahirette cennet bahçeleri olarak görürüz. Öyleyse iyiliklerden hiçbirini, ama hiçbirini küçük görmek doğru değildir. Velez ki bu iyilik, kovadaki suyu bir başkasının kabına boşaltmak kadar küçük bile olsa...

Hız. İsa'nın Nüzülü

Hız. İsa'nın nüzülü mes'elesinde, onun bedenen yeryüzüne ineceği, ümmet-i Muhammed arasında "telakki bi'l kabule" mazhar olmuş bir mes'eledir. Hız. Üstad'ın Onu şahs-ı manevî olarak anlaması ise, bu anlayışa, bu hissiyata ters değildir.

Bütün bütün Hız. İsa'nın nüzulünü inkâra gelince; o maddenin dar kalıpları içinde sıkışmış olmanın göstergesidir. Rica ederim, ilim ve teknolojinin insanlık tarihi boyunca, gelişe gelişe zirve noktalara oturduğu asrımızda, bizim gördüğümüz, duyduğumuz şeyler ancak binde 4-5. Ve biz hâlâ madde üzerinde çalışmalara devam ediyor, karşımıza çıkan yeni yeni bilgilerle şaşırıp kalıyoruz. Ama buna rağmen "gördüğümüzden başka şeylere inanmayız" diyenler, (haşa) Zat-ı Uluhiyeti bile bir kaliba oturtma gayreti içindeler. İhtimal rûhanîler onların bu haline bakıp, dünyanın en aptal insanları toplanmış ve maddiye mezhebini teşkil etmişler diyorlardır. Durum böyle iken, Hız. İsa'nın nüzulünü birçok sahih hadîse rağmen, pozitivizmin, rasyonalizmin kurallarına uymuyor diye inkâr etmenin hiçbir dayanağı ve anlamı olmasa gerek.

Fıkâhî Mes'eleler

Emeklilik

İslâmî sistem içerisinde emeklilik müessesesine yer yoktur. İnsan, çalışabildiği müddetçe çalışmalı, elden-ayaktan düştüğünde de, varsa çocukları, yoksa akrabaları, onlar da yoksa, devlet kendisine yardım elini uzatmalıdır.

Hız. Ömer, çarşıda dilenen bir zimmîyi görünce canı sıkılır ve "bunları genç iken çalıştırıyor, çalışamayacak hale gelince de, dilenmeğe mahkûm ediyorsunuz" diyerek, kendisine Beytü'l-malden maaş bağlar.

İslâm'ın sosyal güvenlik sistemi, kendi değerleri içinde bir bütündür. Bu sebeple, bugün ülkemizde uygulanan şekilleriyle SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı gibi emeklilik sistemlerini İslâmîyet'le te'lif etmek oldukça zordur. Zordur ama, bu müesseselerin sağladığı her türlü imkânı İslâm, daha güzel ve daha doyurucu biçimde, hem de hiç karşılık beklemeden, prim almadan ve '5000 iş günü' devlette çalışma mecbûriyeti getirilmeden sağlayacak bir içtimâî yapıya sahiptir.

Bu kaideler çerçevesinde, devlet müesseselerinde çalışarak emekli olmuş ve emekli maaşı almaya hak kazanmış Müslümanlar, eğer geçimleri emekli maaşına bağlı ise, bu maaşı almalı ve herhangi bir hayır müessesesinde hiç karşılık beklemeden dine-imâna hizmet etmelidirler. Şâyet, emekli maaşına ihtiyaçları yoksa ve geçimlerini başka kanallardan temin edebiliyorlarsa, bu takdirde, emeklilik maaşlarını muhtaç kimselere, talebelere veya hayır kurumlarına bağışlamalıdır.

Sigorta

Vatandaşların kazâ, felâket, âfet ve yoksulluk zamanlarında devlete müracaat edip, yardım talebinde bulunması ma'nâsında devlet sigortası ile, çeşitli iş kollarına mensup işçi ve memurlardan birinin uğradığı felâkete karşı maddî yardımda bulunma, bu olmadığı zaman, yatırdıkları aidatı geri alma şeklinde uygulanan üyelik sigortası, ittifakla caizdir. Fakat, sermaye sahibi kişi veya kuruluşların hayat, yangın, kazâ, hırsızlık vb. sigortası adıyla, aylık veya yıllık primler olarak yaptıkları, sigorta şartları tahakkuk etmediği takdirde yatırılan primlerin sahiplerine iade edilmediği ücretli sigorta çeşidine günümüzde bazı fukahâ câizdir dese de;

1. Kumar olması,
2. Meçhul unsurlar ihtivâ etmesi,
3. Bir yönüyle sarf muâmelesi olması; ve
4. Müslümanların teslim ve tevekkül konusundaki inançlarını zedeleyici hususlarla ma'lûl bulunmasından dolayı diğer bazılarına göre câiz görülmemiştir.

Asr-ı Saadet'te bu uygulamayı devlet, tebasından tek kuruş prim almadan yapıyordu. Bugün böyle bir uygulamanın olmaması, temelde İslâmî değer ve kaidelerle çatışan ücretli sigorta türüne cevaz vermeyi gerektirmez. Bununla birlikte, İslâmî değer ve kaideler çerçevesinde yapılacak bir sigorta işlemine de kimse bir şey diyemez. Değişen içtimâî ve iktisâdî yapılanmalar karşısında İslâmî esaslara uygun müesseselerin boy atıp gelişme imkânı bulabileceği günümüzde inşaallah dinine bağlı sermâyedarlar çıkar ve her yanı ile İslâm'a uygun bir sigorta şirketi kurarak, Müslümanların bu ihtiyaçlarını da karşılarlar.

Kürtaj

Rahime girmiş spermin dışarı atılması, yani kürtaj, Hanefiler dışındaki diğer üç mezhebe göre yasaktır. Hanefî mezhebinde ise, anne karnında döllenmiş yumurtanın, çocuk şeklini alıncaya kadar geçen süre içinde -teferruatı fıkıh kitaplarında anlatılan şartlar çerçevesinde- dışarı atılması câiz, daha sonra ise kesinlikle haramdır. Mezhep imamlarımızın ortaya koyduğu genel çerçeve istikametinde, eğer aileler çocuk istemiyorlarsa azl yapmalıdırlar. Kaldı ki, "Ben cariyemle azl yapıyorum" diyen sahabeye Efendimiz (sav), "Bu bir ve'd-i hafî (çocuğu gizli gizli toprağa gömme)dir" buyurmuşlardır. Bununla birlikte, azl, kürtaja nisbetle daha hafiftir ve İmam-ı Azam Efendimiz bunu tecviz etmişlerdir.

Nüfus plânlamasına gelince: Bu, Batının bütün âlem-i İslâm'a karşı oynadığı bir oyundur. Kendi ülkelerinde doğumu teşvik edip ve nüfuslarının çoğalması adına maddî-manevî her türlü imkânı değerlendirirken, bize doğum kontrolünü salık vermeleri, dünyadaki servet kaynaklarından bahisle, "şu kadar nüfusa bu yetmez" diyerek, nüfusumuzla oynamaları, Müslümanlara karşı asırlardır sürdürülen haçlı seferlerinin bir başka şeklidir. Kur'ân, "Sizin de, onların da rızkını biz veririz" derken; Allah Rasûlü (sav), "Evlenin, çoğalın; Kıyâmet Günü'nde ben sizin çokluğunuzla iftihar edeceğim" buyururken, Müslümanın rızık endişesi taşıması düşünülemez. Bununla birlikte, mühim olan, nesilleri İslâm ve Kur'ân'a hâdim kılabilmek, bu ideal ve bu anlayış çerçevesinde yetiştirmektir. Esâsen, Batının korktuğu da budur ve işte bunun için de İslâm ülkelerinde nüfus plânlaması çalışmaları yapmaktadırlar.

El Öpme ve Saygıda Ölçü

İslâm'da el öpme diye umûmi bir kaidenin var olduğunu bilmiyorum. Bununla birlikte, umûmi teâmül gereği, küçük büyüğün, talebe hocasının, öğrenci öğretmenin elini öpebilir. Yalnız, burada mühim olan, herkesin üzerine düşeni yapmasıdır. Tıpkı, Allah Raşûlü'nün "Acemlerin büyüklerine ayağa kalktığı gibi ayağa kalkmayın" emrine rağmen, Ashâb'ın, O İki Cihan Güneşi'ne karşı ayağa kalktıkları misillü; büyük, elini öptürmek istemeyecek, fakat küçük öpmeğe çalışacak; büyük saygı beklemeyecek, küçük ise, saygıda kusur etmeyecektir.

İstimnâ (Mastürbasyon)

Yusuf el-Kardavî, İmam Ahmed İbn Hanbel'e istinâden istimnâ için câizdir dese de, bir defa, İmam İbn Hanbel Hazretleri'nin böyle bir hükmünün olduğu malûmumuz değildir. Sonra, diğer mezheb imamları, bu iş için bi'littifak haramdır hükmünü vermektedirler. Bu hususta, Hanbelîler'in el-Muğnî'sine, Malikîler'in Müdevvene-i Kübrâ'sına, Hanefîler'in Hidâye ve Fethu'l-Kadîr'ine bakılabilir.

Dünden bu yana yazılan onca makale, İstimnâ'nın sağlık açısından da zararlı olduğunu ifade etmektedir.

Diş Dolgusu ve Kaplama

Hanefî fukahâsı, gusül âyetinde emrin 'fettahherû' şeklinde mübalâğa ifade eden bir sîgası ile gelmesinden hareketle, gusülde ağzın içinin de yıkanmasının farz olduğu neticesine varmışlardır. Fakat, ağzın içi, dışın de içi demek değildir. Gusülde ağzın yıkanması farz olan kısım, bizzat ağzın içi, dolayısıyla da dişlerin çeperi, yani dış yüzeyidir. Bu yüzey, diş doldurulduğu zaman dolgu, kaplandığında ise kaplama olur.

Bir diğer açıdan, "zarûretler mahzurlu şeyleri mübah kılar." Zarûret, icabında insana guslü terk ettirir; haram et yedirir; hattâ, zarûretin derecesine göre küfür kelimesini bile mahzursuz hale getirir. İnsan hayat ve sağlığı açısından dişin ehemmiyeti tartışma kabûl etmez. Bu bakımdan, dişin ağızda muhafazası ancak doldurma veya kaplama ile olacaksa, o takdirde bunun yapılmasında hiçbir mahzur yoktur. Fakat, kaplamanın altından olması İmam Ebû Hanife'ye göre mahzurludur. Bazıları, Ebû Hanife'nin bu kavlini, dolgu veya kaplama yaptıranın câiz olmadığı şeklinde anlamaktadırlar. Halbûki İmam-ı A'zam Ebû Hanife'nin tartışmasını yaptığı mevzû, dişe dolgu veya kaplama yapılır mı yapılmaz mı değil, dolgu veya kaplamada altın kullanılıp kullanılmayacağıdır.

İnsanları yanlış sevketmemek ve yanlış anlayışlara meydan vermemek için, şer'î mes'eleleri daha bir dikkatle incelememiz gerekmektedir.

Kazâ Namazları

Kazâyâ kalmış namazların kazâsı da farzdır. Esâsen, namazı bile bile kazâyâ bırakmak büyük günahdır.

İmam Şafiî ve İmam Malik'e göre, farz namazların sünnetleri, kazâ niyetiyle o

namazın kazâsı olarak kılınabilir. Çünkü farz, sünnetten çok daha faziletlidir.

Hanefî fukahâsı, sünnetlerin kaza yerine kılınmasına yumuşak bakmamıştır. "Sünneti sünnet yerine, kazâyı da kaza yerine kılmak gerekir" demişlerdir. Gerçi İbn Nüceym, bu hususta İmam Şafiî ve İmam Mâlik'in görüşünü benimsemişse de, farz namazını terkle, zaten büyük bir günaha girmiş olan insanın, o açığını kapatmak için bir de sünnetleri terk etmesi pek uygun olmasa gerek. Namazı kazaya kalan kişinin sabah-akşam Rabbisine duâ ve tazarrûda bulunması gerekirken, Allah Rasûlü (sav)'nün seferde ve hazerde terk etmediği ve kılana cennet köşk ve saraylarının va'dedildiği, tamamı 12 rek'atı bulan revâtib sünnetlerin kazâ namazına fedâ edilmesi akla da, tab'a da münâsip gelmemektedir.

Ayrıca, Allah Rasûlü (sav), bir hadis-i şeriflerinde, Cenâb-ı Hakk (cc)'in, kulunun eksik farzlarını kıldığı nâfilelerle tamamlayacağını beyân buyurmuşlardır. Bu sebeple, fevt edilmiş farz namazlar kazâ edilmeli, nâfileler de nâfile olarak kılınmalıdır. "Kazâ namazım çok, ömrüm hepsini kılmaya yetmez" diyenler varsa, Allah böyleleri için inşaallah, o âna kadar kazâ adına sergiledikleri gayret ve kalplerinde taşıdıkları azim, niyet ve kararlılığına göre hüküm verir.

Kan Aldırmak

Efendimiz (sav)'de çok sık baş ağrısı olur; hemen her ağrı esnâsında başını sınıksı sarar ve halkın içine çıkarlardı. Bazen, kan aldıkları da olurdu. O devrin kan aldırma tekniği şöyleydi:

Kan alınacak yer önce tıraş edilir, sonra yarılr ve boynuza benzer bir aletle kılcallardan kan nefesle çekilirdi. Efendimiz (sav)'in bu davranışından kan aldırmanın sünnet olduğu hükmü çıkar mı, çıkmaz mı onun üzerinde ayrıca durulabilir. Fakat şurası bir gerçek ki Allah Rasûlü (sav), daha çok başı ağrıdığı zaman tedavi maksadıyla kan aldırıldılar. Tabii, her zaman başka gayeler için kan aldırması da söz konusu olabilir. Bizim de başımız çok ağrıdığı zaman tedavi için veya daha başka maksatlar için kan aldırabiliriz. Kan aldırırken, Efendimiz (sav) dönemindeki tekniği uygulayacağız diye bir şart da söz konusu değildir. Bugün tıp ilminde geçerli teknik ve usûllerden yararlanmak daha uygun olabilir.

İnsan, vücûdunun ihtiyacı olmayan kanı bir başkasına kendi irade ve ihtiyarıyla verebilir, fakat kat'iyen satamaz. Sadece kanın değil, diğer uzuvların da satılması kesinlikle haramdır.

Sakal Bırakma

Efendimiz (sav)'in, ne nübüvveti öncesinde, ne de nübüvveti döneminde sakalını kestiği vâkidir. Gerçi, M. Ebû Zehra gibi bazı âlimler, Efendimiz'in sakal bırakmasını devrin âdeti şeklinde telâkkî ediyorlarsa da, Efendimiz'in bizzat sakalı emretmesi ve sakal bırakması, sakalın sünnet olduğunun münakaşa edilemeyeceğini göstermektedir.

Ne var ki, sakal bırakmak sünnet ise de, bırakmamak haram değildir. Bilhassa günümüzde, bir Müslümanın içtimaî hayatın çarkları arasında farzları ikame ettikten sonra, bir kısım sünnetlerdeki kusurundan dolayı tenkid edilmemesi esastır. Bu itibarla, bazı önemli mülâhazalarla sakal bırakmayan Müslümanların kılık-kıyâfet ve dış görünüşlerinden ziyade, gerçek niyetlerine ve sergiledikleri tavra bakılmalıdır.

Yeri gelmişken, bir husûsa daha temas etmeden geçemeyeceğim. Efendimiz, ashabını

ehl-i kitaba benzeme men edilmeden önce, müşrikler karşısında teferruata âit mes'elelerde onlara benzemekten şiddetle men etmemiştir. çünkü, menşe' olarak onlar da semâvî bir dine dayanıyorlardı. Daha sonra, müşriklere de, ehl-i kitaba da benzememe O'nun bir şiarı oldu. O, saç-sakal dâhil her şeyde Müslümanın kendisi olmasını arzu ediyor ve İslamî şahsiyet, İslamî kimliğin korunmasını hedefliyordu. Mühim olan da budur. Aşamadığımız birtakım gerçekler olsa bile, Müslüman daima kendi olmaya çalışmalı, takıldığı yerde de niyetini sağlam tutarak, her şeye rağmen farzları ve hususiyle bugün en önemli farz olan imân ve Kur'ân hizmetini ikameye devam etmelidir.

Faizsiz Banka

Faiz müessesesi, ister devlet, isterse şahıs eliyle işlesin, içtimaî yapı için öldürücü bir zehirdir. Mürüvvet ve yardımlaşma hissinin ölmesi, "ben" merkezli yatırımların öne çıkması, zengin ve fakir arasındaki uçurumun daha da büyümesi ve hepsinden kötüsü de Allah'ın haram kıldığı bir iş olması, bu müessesenin ilk akla gelen özellikleridir. Bu sebeple, mü'min, "günah ve düşmanlık üzerinde yardımlaşmayın" fehvasınca -zarûrî haller dışında- bu anlayış ve onun cereyan ettiği ortamdan uzak durmalıdır.

Yakın bir gelecekte, faizsiz bankalar gibi faizsiz iktisadî sistemlerin de devletler tarafından uygulamaya konulması, hepimizi ve herkesi -Müslüman olsun, kâfir olsun- bütün insanlığı rahat ettirecektir. İçinde yaşadığı günün ertesi göremeyen ve istikbâle nazar edemeyen bir kısım devlet ricâli ve bilim adamları bunu kabûl etmek istemeseler de, "meşîme-i şeb"den neler doğacağını hep beraber göreceğiz.

Yenge ile Evlenmenin Hükümü

Bir insan, kardeşi vefat edince yengesi ile -kendisinden ister büyük, ister küçük olsun- iddeti bittikten, hamile ise hamlini vaz'ettikten sonra evlenebilir. Fakat böyle bir evlilik, ne farz, ne vâcip, ne de sünnettir. Sonra, bu evliliğin câiz olması başkadır, mevcut şartların değerlendirilmesi neticesinde lüzumlu görülüp görülmemesi başkadır.

Trafik Kazalarında Ölenlerin Durumu

Soru: Trafik kazalarında ölenler şehid olur mu?

Cevap: Müslüman ise evet. Fakat, arabada evrad ü ezkar ile meşgul olmalı, her zaman Cenâb-ı Hakk ile irtibat korunmalı ve ne maksadla olursa olsun, seyahat ederken ölümün bizi her an gelip yakalayabileceği endişesiyle sürekli hazırlıklı olmalıyız.. olmalıyız ve uygunsuz bir vaziyette yakalanmamaya gayret sarfetmeliyiz. Hizmet adına yapılan seyahatlerde bazen boşalmak için gülüp-konuşmalar olabilir; ama bunlar kesinlikle ahireti unutturacak derecede mâlâyânî olmamalıdır...

Ölümden Sonra Telkin Yapılır mı?

Allah Rasulüne isnad edilen telkine dâir zayıf rivayetler var; Allah dilerse fayda verir. Ama, esas olan, insanın ölünce teklif dâiresinin dışına çıkmış olmasıdır. Onun için bu telkin, daha dünyada iken ve rûhunu teslim etmeden evvel yapılmalıdır. Zira, son söz ve mülâhazaların tevhidle alâkası çok mühimdir. Mezarlarda yapılan telkinin Kitap ve

Sünnet'teki yeri itibariyle çok tatmin edici değildir. Yasin-i Şerif'in de ölüm anında okunması lazımdır ki; sekerattaki insan onun ma'nâ ve muhtevasıyla dolsun-taşsın, merciin ve meabın Allah olduğunu bilsin, tefekkür ve tezekkür kapıları ona açılsın. Bununla beraber, ölünün ardından okunmasında ve sevabının bağışlanmasında da bir beis olmasa gerek...

Kolaylık Fetvası

Şimdi millette bir hastalık var. Herşeyin kolayına fetva veriyorlar. "Zorlaştırmayınız" hadisini yanlış anlıyorlar. Oysaki, zamanımızdaki hâkim sistem ve hâkim düzen arızalıdır. Şimdi bu bozuk düzenin getirdiği arızalardan dolayı, dinin rükünlerinden taviz mi vereceğiz? Bu dönemde bazen faizli muâmeleye mecbur kalınabilir. Ama bu geçici bir dönemdir. Böylesine geçici dönemlerde hemen "olur, caizdir" fetvası verilirse, sonra bu dinin hali ne olur..? Bakın, dünyayı fethedenler, o zor şartlar altında hiç namazlarını bırakmışlar mı? Eğer onlar, o zor şartları nazara alarak, önce "sünneti terkedelim, farzı kazaya bırakalım, abdest şimdilik kalsın.." falan deselerdi, zannediyorum bugün İslâm adına hiçbir şey kalmazdı. Bu, bir krizli dönemdir, biraz dişimizi sıkarak katlanırsak normal zaman avdet edebilir. Bu din, cihanşümûldür. Böyle geçici dönemler için fetva çıkarıp kanun vaz'edenler, bir gün gelecek verdikleri fetvalardan yüzleri kızaracak ve utanacaklardır. "Borç yiğidin kamçısıdır" diye milleti zengin olmak için faizli kredi almaya teşvik edenler de. Aslında borç teşvik edilecek birşey değildir. Zaten Peygamber Efendimiz (sav), borçlu olan insanın cenaze namazını kılmamıştır.. o zaman hangi yiğidin kamçısından bahsediliyor? Kaldı ki, bugünkü borçların çoğu ihtiyaçtan kaynaklanmıyor. Herkes haram-helâl demeden holdingleşme sevdasında. Allah Rasûlü, borçlunun namazını kılmazken, borçlanmayı teşvik etmek, dinde laubali olmak değil de nedir?

Bid'at-ı Hasene Tabiri

İmam Rabbanî gibi eazim-i eimme, bid'at-ı haseneyi kabul etmezler. Ancak, kabul eden bir hayli ulema da var. Onların tariflerine bakılırsa, bid'at-ı hasene, aslı dinde olup, faslı şer'an formüle edilmeyen şeylerden ibaret amel demektir. Bid'at-ı seyyie ise, hem aslı, hem de formülü dinde olmayan.

Şimdi bunu biraz daha açalım. Meselâ Kur'ân, "Ey imân edenler! Allah'ı çokça zikredin." Acaba buradaki çokluk, nedir? Eğer Allah (cc)'in ganiyy-i ale'l-ıtlak olduğunu, bizim de nihayetsiz muhtaç olduğumuzu nazara alırsak, devamlı O'nu zikredip, takdiste bulunmamız gerekmez mi? Hem meselâ, tekrarlanması sevap olan ve aynı zamanda mesnun bulunan "Sübhanallahi ve bihamdihi, Sübhanallahi'l-Azim" kelimesini formüle etmişler ve demişler ki günde 500 defa, "Lâilâhe İllallah" kelimesini de 1000 defa tekrar etmeliyiz. Bu adet 600-700 de olabilir. İşte Rasûlullah (sav)'dan mervi olmayan âmâl ve ezkârın formülü buna benzer şekillerde ve daha çok da ilhamla tesbît edilmiştir. Bu itibarla, birşey sünnet-i sahihada yoksa hemen inkâra gidilmemeli, onun sünnette bir mahmilinin bulunup bulunmamasına bakılmalıdır. Ayrıca bu ezkârın cehrî ya da hafî şeklinde yapılması da mesnun değildir. Biz bunları, kendi rûh hâlimiz itibariyle bazen hafî, bazen cehrî yapmak isteyebiliriz. Tabîî, bütün bunların aslı dinde olduğu için bunlar bid'at-ı hasene tarifine girerler. Mevlid de böyledir. Meselâ Ka'b b. Züheyr, Efendimiz (sav)'in huzurunda O'nu övmüş ve teşvik görmüştür.. keza, Hassan b. Sabit de teyid ve teşvik görmüştür. Mevlid de çok rahatlıkla aynı şekilde mütalâa edilebilir. Belki formül olarak aslı yoktur denebilir. Ama, dinde hiç yeri yoktur, denmez. Ne var ki, bu güzel âdette işi ticarete döküp, yozlaştıranlar me'sul olurlar. Zaten ticarete dökülürse, bunların değil mevlid okumaları, Kur'ân okumaları bile tasvib edilemez. Zira Kur'ân, böyle ağızlarda renk kaybına uğrar ve te'sirini yitirir.

Ölülerin Arkasından Yapılan Duâ

Efendimiz (sav), vefat edenlerin arkasından Kur'ân okumaktan çok duâ buyurmuşlardır. Çünkü, içten gelerek yapılan hâlisane duâlar, her şeyden daha makbûldür. Kaldı ki, temiz olmayan yerlerde Kur'ân okumak da zaten memnu'dur. Hatta bazı fukahâ, hükmen temiz olmayan kişilerin başında Kur'ân okunmasını sakıncalı bulmuşlardır. Bu sebeptendir ki, İmam-ı Azam, mezarlıklarda Kur'ân okumanın doğru olmadığını söyler.

Allah, arkamızdan duâlar edecek, hayır-hasenâta bulunacak hayru'l-halefler bırakmayı hepimize nasîp etsin!

Perspektife Giren Şahıslar

Arzu ve İstekler Birer İmtihandır

İnsan, dünyada kendisine verilen her şeyle imtihan olur, meselâ, aile de, imkân da, çocuk da böyle birer imtihan unsurudur.

Kur'ân-ı Kerim'in beyânına göre, Hz. İbrahim ve Hz. Zekeriya'da çocuk sahibi olma arzusu vardı. Hz. İbrahim (as)'in ve zevcesinin böyle bir arzu taşıdığını, meleğin gelip de kendilerine çocuk müjdesi verdiği zaman gösterdikleri sevinçten anlıyoruz. Hz. Zekeriya (as) ise, bu arzusunu açıktan izhar buyurmuştu. Neticede, hem Hz. İbrahim (as), hem de Hz. Zekeriya (as) çocuklarıyla imtihana tâbî tutuldular.

Hz. İbrahim (as), isteğini içinde tuttuğu için, çocuğunu kesme emriyle imtihan olundu. Hz. Zekeriya (as) açıktan istekte bulunduğu içindir ki, hem kendisi, hem de oğlu Hz. Yahya (as) Yahudiler tarafından kesilmekle imtihana tâbî tutuldu.

Herkesin imtihanı, kendi seviyesine göredir, mukarrebinin tâbî tutulduğu imtihan, herkesinkinden daha çetindir.

Hz. Muaviye ve Bir Müsavât Misali

Hz. Muaviye'ye bir adam gelir ve şu hadisi okur: "Allah bir kimseyi herhangi bir hususta âmir yapar ve o, miskine, mazluma veya hacet sahibine kapısını kaparsa, Allah onun en şiddetli ihtiyacı esnasında kendisine Rahmet kapılarını kapar" *

Bunun üzerine Muaviye: "Bir adam görevlendirin, halkın arasında gezsin ve onların ihtiyaçlarını bana iletin" diye emreder.

Bugün siz, Cumhurbaşkanı veya Başbakan'ın kendisine değil, özel kalem müdürlerine dahi "Alttakiler dinlemiyor, bari siz dinleyin" deseniz, bir polis çağırıp, sizi yanından kovdurabilirler. Düşünün ki o dönemde İslâm ülkesinin toprakları İstanbul kapılarına kadar dayanmıştı ama, devlet reisi sıradan bir vatandaş karşısına alıp dinleyebiliyordu.

Hz. Muaviye'nin vali olduğu bir dönemde Hz. Ebu Zerr yanına gelerek onu: "O gün cehennem ateşinde bunların üzeri ısıtılıp (pullanır); bunlarla onların alınları, yanları ve

sırtları dağlanır. İşte nefisleriniz için yığdıklarınız; yığdıklarınızı tadın! (denir)” (Tevbe, 9/35) âyetiyle ikaz eder. Muaviye “Bizim durumumuz bu âyetin hükmüne dahil değildir” deyince de onun suratına iki tokat aşkeder ve oradan ayrılır. Daha sonra Muaviye, Hz. Osman’a sadece “Bunu buradan alın” diye ricada bulunur hepsi o kadar.

İmam Eş’arî ve Nakilcilik Hakkında Bir Mülâhaza

Soru: İmam Eş’arî’nin tamamen Yunan felsefesinin te’siri altında kaldığı ve bazen görüşüne uygun zayıf hadisleri kabul ettiği halde, görüşüne uymayan kuvvetli hadisleri görmezlikten geldiği söyleniyor. Bu hususta ne dersiniz?

Cevap: İmam Eş’arî, Mu’tezile içinde yetişmiş bir zattır. Mu’tezile de o gün Yunan felsefesinin usûllerini kullanmaktaydı. O dönemde Bağdat’tan Suriye’ye kadar her yerde bu düşünce hâkimdi. Dolayısıyla İmam Eş’arî’nin de mücadelesinde Yunan felsefesinden istifade etmesi, onlarla münazarada, onların üslubuna göre konuşması oldukça önemli sayılır ki, İmam, hasımlarına karşı yine onların silahıyla mukabele etme yolunu tercih etmiştir. İmam Eş’arî’yi Yunan felsefesini kullanıyor diye tenkid etmek doğru bir mantık değildir. Meselâ; bugün, en son ilmî prensiplere dayanarak tevhid isbat edilse, bunu yapan gavur mu olur? Üstad Bedüzzaman Hazretleri herkesin ilim ilim deyip içinde boğulduğu şeylerde Allah’ın varlık ve birliğine deliller bulup çıkarmakta...

Mes’elenin bir diğer yönü de şudur: Acaba, bunu iddia edenler Yunan felsefesini ne kadar biliyorlar? Hangi kitapları okumuşlar? Tales’ten Figaros’a, Aristo’dan Eflatun’a kadar hangisi Yunan felsefesi? Acaba, Yunan felsefesi dedikleri şeyin temel prensiplerini tesbît etmişler mi?

Aslında, her denilenin te’sirinde kalan bu kabil nakilciler, zannediyorum İmam Eş’arî’nin topuğuna dahi ulaşamazlar.

Firavun Hakkında Mülâhazalar

Soru: Firavun denizde boğulduktan sonra askerlerinden ve tâbilerinden geri kalanlara ne olmuş?

Cevap: Tevrat’a göre Firavun’un ölümünden sonra Hz. Asiye ve ağabeyi, Firavun’un amca çocukları, ordu kumandanları ve askerlerinin büyük bir kısmı imân etmişlerdir. Firavun topluluğunun şerirleri, iş başından kovulduktan sonra, Kıptî kavmi arasında Hz. Musa’nın tebliğ ettiği din hızla yayılmıştır. Zaten Firavun’u hezeyana sevkeden de buydu ki, sihirbazların Hz. Musa’ya imân etmesi onu çileden çıkartmıştı. Ayrıca bu hâdise, zamanlama açısından da tam bir Nebi firasetini göstermektedir.

Muhyiddin-i Arabî yorumlarında Firavun’dan farklı bahseder. Bunlar vecd ve istiğrak insanıdır. Gaybî ve objektif olmayan müşahedelerini, bütünüyle te’vile memur olmadıkları halde te’vil edebilirler. Oysa böyle bir te’vil işi, onların üstünde bulunan insanlara âittir. Bu yüzden de, bilmedikleri, görmedikleri ve tanımadıkları bu insanlar hakkındaki te’villeri isabetli olmayabilir.

Buna benzer bir hata da, kendi nurunu Hatemü’l-Enbiyâ’nın nurundan daha parlak gördüğünü ifade ettiği yerde müşahede edilir. Bu bir hatadır. Hazret kendi nuruyla muhat olduğu için, nuru gözlerini kamaştırdığından ve daha uzakta ve kendi nurundan daha parlak olan nebi nurunu daha zayıf görmüştür. Bunu bir misalle daha açık bir şekilde şöyle izah edebiliriz: Gökte herhangi bir yıldız güneşten 20 kat daha büyük ve

parlak olabilir. Eğer o yıldız güneşin yerinde bulunsa, Güneş Sistemi'ndeki bütün gezegenler buharlaşır ve yok olur. Ne var ki, bu yıldız bize çok uzak olduğundan ışığı da daha zayıf gelir. Şimdi bize sorsalar "Güneş mi daha parlak bu yıldız mı?" Vereceğimiz cevap elbetteki "Güneş" olacaktır. Çünkü biz onun nuruyla muhat bulunuyoruz. İşte Hazretin durumu da aynen böyle olsa gerek...

Bu hususta hatıra şu da gelebilir. Bugün nursuz pek çok insan bunu anladığı halde bu büyük zâtlar bunu nasıl anlayamamışlar? Bu bizim anladığımızdan değil, anlayanlardan naklettiğimizizdendir.

Biz de kendi müşahedelerimizle baş başa kalsaydık aynı hatayı işleyebilirdik.

Ledünniyata âit mevzular ciddi bir tecrübe sahasıdır. Bizim mesleğimiz herkesi kabullenme mesleğidir. Onun için Muhyiddin-i Arabî ve İmam-ı Rabbanî gibi büyük zatları tenkid etmek ve onların kritiğini yapmak bize düşmez.

Bir Anekdote ve Biz

Pascal, bir vecd ve aşk insanıdır. Fakat bizim kadar tâli'li değildir. Bir mütefekkirimizin dediği gibi o, "son anda vapuru kaçırmıştır." Evet, Hz. Muhammed (sav) limanına kadar yanaşmış, ancak kendini o nurdan kucağa atamamıştır. Bu ayrı bir mevzu. Benim üzerinde durmak istediğim ise, tamamen bize âit bir mes'eleye, onun başından geçen bir hâdiseyi tavih unsuru olarak kullanmaktan ibaret.

Kendisi anlatıyor: Bir faytonun içinde Ren nehrine doğru gidiyordum. Atlar birden gemi azıya aldılar. Kurtulmam mümkün görünmüyor. Nehrin içine yuvarlanmam âdetâ mukadderdi. Birden beklenmedik bir hâdiseye oldu. Atlar arabadan koptu, nehre uçtu ve ben sanki iki nuranî el sayesinde, arabamla beraber nehrin kenarında kaldım.

"Attan İnmeysesüz"

Murad Hüdavendigar, "Allah'ım ordumu muzaffer ve beni de şehid eyle" diye duâ etmiş ve harbe öyle çıkmıştı. Duâsı kabul edildi: Ordu muzaffer, o da şehid oldu. Bağrından yediği hançerle upuzun yatarken de, etrafındakileri son bir kere daha ikaz etti ve hayata gözlerini yumdu. Son cümlesi "Attan inmeysesüz" olmuştu...

Şehid Olamama Burukluğu

Alparslan, Malazgirt'te üzerine giydiği beyaz urbasıyla ordusunun karşısında îrâd ettiği hutbesinde, cübbesinin kendisine kefen olmasını niyaz ediyordu. Sanki o, harp meydanına muzaffer olmaktan daha çok şehid olmak için gelmiş bulunuyordu. Ve bunu, giydiği kefeniyle de bizzat gösteriyordu. Onun için de, kendi ordusunun birkaç misli düşmanla tereddütsüz yaka-paça olabiliyordu.. ve oldu da.. oldu ama, günün sonunda içi biraz buruktu. Zira şehid olmak istemiş, fakat olamamıştı.. sonrası malum...

Vücûdumu O Kadar Büyüt ki...

Hz. Ebu Bekir'e isnat edilen böyle bir söz var: "Ya Rabbi vücûdumu o kadar büyüt ki,

cehennemi ben doldurayım. Oraya bir başkası girmesin..” Bu sözün Hz. Ebu Bekir’e isnadı oldukça zayıftır. Bazıları da aynı ifadenin Beyazid-i Bistamî’ye âit olduğunu nakletmektedirler. Üstad Bedüzzaman’ın Tarihçe’sinde de benzeri bir ifadeye rastlanır. Gerçi Tarihçe’deki bu ifade, aynıyle, Üstad’a âit midir, değil midir bilemeyeceğim? İhtimal ki onun söylediği bu meâldeki bir sözü, Eşref Edib o üsluba ifrağ etmişti. Her ne şekilde olursa olsun, aynı ma’nâya gelen bu ifadeyi Bedüzzaman da kullanmıştır, diyebiliriz. Ne var ki, bütün bunlardan, bu şahısların cehennemi hafife aldıkları ma’nâsını çıkarmak da fevkalade yanlıştır. Bunlar ve benzeri ifadeler, belli şartlar altında ve belli hallerde (buna tasavvufî ma’nâda sekir hali dememiz de mümkündür) söylenmiş sözlerdir ve umûmi kanaati aksettirme gibi bir mülâhaza da söz konusu değildir.

Kaldı ki, bazı ahvalde hemen hepimiz aynı şeyi hem söyler, hem de yaparız. Bir şefkatli baba düşünün ki, evladı mahsur kaldığı bir yangın içinde biraz sonra cayır cayır yanacaktır. Böyle bir durumda evladından yükselen feryad, babanın ciğerini dağlarken, böyle bir babanın davranışları nasıl akıl ve mantık kriterlerini aşar, öyle de, ümmet-i Muhammed’e karşı azami ölçüde şefkatli bu büyük zatların, ümmetin düştüğü durum itibarıyla müstehak oldukları neticeyi düşündükçe, yukarıdaki ifadeye benzer sözler sarfetmeleri gayet normaldir.. ve bu türlü sözler değerlendirilirken böyle bir ölçü içinde değerlendirilmelidir. Yoksa umûmi ma’nâda bu sözleri ölçü almak doğru değildir. Zaten böyle yanlış ölçüler onların kavgasını verdikleri doğrularla da hep bir çatışma halindedir. Efendimiz sabah akşam “Allahım bizi cehennem azabından koru” diye duâ ederdi. Bütün büyüklerimiz de aynı duâyı vird edinmiş ve cehennemden korunmak için, Cenab-ı Hakk’a bu kabil duâ ve yakarışlarda bulunmuşlardır. Evet, bu hususun böyle bilinmesinde, ölçülü ve dengeli olma adına fayda vardır.

Bir Anekdotan Alınacak Ders

Damat Efendi lakabıyla meşhur “Mecmeu’l-Enhür” sahibi Muhammed b. Süleyman, talebelik günlerinden birinde, gece yarısı, mum ışığı altında ders çalışmaktadır. Bir ara kapı çalınır. Açar. Karşısında bir genç kız durmaktadır. Yolunu kaybettiğini ve ortalıkta başkaca da bir ışık görmediği için buraya geldiğini söyler. Molla, onu içeriye alır. Sonra da kendini yine dersine verir.. verir ama, sabaha kadar ara sıra elini, yanan mumun üzerine tutmayı da ihmal etmez. Evet sabaha kadar bunu pek çok defa tekrar eder. Gün ışıdıktan sonra genç kız oradan ayrılır. Evine döner. Burası Osmanlı vezirlerinden birinin sarayıdır. Ve bu genç kız da, o vezirin kerimesidir. Saray halkı, ona geceyi nerede ve nasıl geçirdiğini merakla sorarlar. Çünkü bütün gece onu aramış ama bir türlü bulamamışlardır. Genç kız başından geçenleri ve gördüklerini bir bir anlatır. Vezir, mollayı sarayına davet eder ve niçin sabaha kadar elini yanan mumun üzerinde tuttuğunu ve elinin yanmasına sebep olduğunu sorar. Molla: “Yolunu kaybettiği için kapımı çalan genç kıızı dışarda bırakamazdım. Bu sebeple onu odama aldım. Nefsimin desiselerine karşı koyabilmek için de, elimi ara sıra mumun bana cehennemi hatırlatan alevi üzerine koydum. Ve böylece yanlış birşey yapmaktan kurtuldum.”

Esasen, her haram kapımızı çaldığında, bize âit davranış şekli de işte böyle olmalıdır. Zaten, her haramın zehirli bal olduğu da bilinen gerçeklerden değil mi? İnsan, geçici ve süflî zevkleri ebedî ve ulvî cennet zevkine tercih etmemeli...

Hindistan’a Sahabe Gitmiş mi?

Hindistan’a sahabenin gitmemesi düşünülemez. Çünkü Hindistan Muaviye’nin oğlu Yezid zamanında, Yezid’in yeğeni Muhammed b. Kâsım tarafından Hicri 94 yılında fethedilmiştir. Bu ordunun içinde sahabenin olmaması ise mümkün değildir. Ben bir Hindli ile görüşmüştüm. Bana Abdurrahman b. Avf’ın torunu olduğunu söyledi. Yine

İmam-ı Rabbanî, Ahmed Faruk es-Serhendî, Hz. Ömer'in torunu olduğunu söylüyor.

Cihad aşk u şevkiyle dopdolu bulunup da, dünyanın dört bir yanına tertip edilen seferlerden dûr olmayan sahabe, elbette Hindistan'a giden orduya da katılmış ve "Allah" adının deniz aşırı ülkelere götürülmesi hususunda öncü rol oynamıştır. Bundan kimsenin kuşkusu olmasın.

Necip Fazıl Kısakürek

Necip Fazıl meâlen, "Hakkında fazla beklentiye girilmemesini, bazı kimseleri; Allah (cc), toprağın kuvve-i inbatıyesini artırmak için yaratmış olabilir" dediğini hatırlıyorum Kendisini çok severim. Söz söylemede, eşi menendi yok.. onun kalemi sözü, sözü de kalemi kadar güzeldi. Ancak bu çok kıymetli insan, yaşadığı dönem itibariyle, cemaatini bulamamış ve hep kendisine sahip çıkan dar bir çerçeve içinde kalmıştı. Onun fikirlerini hayata geçirecek, ona maddî ve manevî destek verecek imkân sahibi insan, hemen hemen yok gibiydi. Tabii konferanslarında salonları dolduran ve onu ölesiye alkışlayan kalabalıklar eksik değildi. Ve çok defa da onun vermek istediği rûhdan ziyade, avamî düşüncelere hoş gelen sözlerini alkışlardı. Meselâ, bir konferansında "Kabakçı Mustafa, Mustafa Reşid, Âlemdar Mustafa.. ve daha ne Mustafalar ne Mustafalar" der demez -millet ne anladıysa- salon alkış tufanına boğulmuştu. Ama bilmem ki bu ne ifade ederdi? Oysa ki, böyle şeyleri dinleme, alkışlama.. birşey olsa da herşey değil.

Necip Fazıl kendi yeterliliğine inanmış bir insandı. Bazıları bunu psikiyatrik bir mevzu olarak değerlendirmek istese ve bir boşluk olarak görse de Üstad kendi yeterliliğine inanmıştı. Bazı insanlar vardır ki, çok şey keşfetmenin, çok şeye vâkıf olmanın yanibaşında kendilerini de keşfetmişlerdir. Necip Fazıl merhum bunlardan biriydi. Evet o, kendinin şuurunda ve idrakindeydi. O bazen takdir edilecek şeyler ortaya koyduğunda, takdir etmeyen insanları kadirnâşinas bulduğu da olurdu. Bu, -haşa- onun riya'ya, süm'a'ya, ucb'a açık bir insan olduğunu göstermez. Meselâ, Kırklareli'nde "Hâlimiz, Yolumuz, Çaremiz" isimli bir konferans vermişti. Onun çok yakınlarından sayılan, ismini veremeyeceğim bir arkadaş, konferanstan sonra "Üstadım bugün çok pasiftiniz" dedi. Üstad birden âdetâ bir siren gibi ses verdi. "Hayır ben pasif değildim. Bu adamlarda iş yok." Aslında Üstad doğru söylüyordu. Bazı beldeler o dönemde Necip Fazıl'ı anlayacak seviyede değildir.

Necip Fazıl, Nur talebesi olmamakla beraber, Nur talebeleri kadar ve hususî plânda bazı Nur talebelerinden daha fazla din-i mübin-i İslâm'a hizmet etmiştir. Sadece o mu? Hayır. Büyük Doğu'nun yanibaşında Sırat-ı Müstakim'i, Sebilürreşad'ı, Hür Adam'ı çıkaran kimseler de o kadar hizmet etmişlerdir.

Evet, Allah'a inanarak O'nun dinine hizmet çok önemlidir. Amellerimizde kusur olabilir. Biz Allah'ın rahmetinin gazabına sebkatt ettiğine inanan insanlar olarak, kusurlu amellerinin affını talep eder ve onların hepsini rahmetle anarız.

Kırklareli'ndeki o konferansta -hiç unutmam- halkın duyarsızlığı, anlayışsızlığı karşısında, merhum Erzurum'u anlatma lüzumu duymuştu. Onun ilk konferansı "İman ve Aksiyon" adıyla Erzurum'da olmuştu. "Ben, Türkiye'de yaşlısının da genç olduğu bir yer gördüm: ERZURUM. -Ellerini kenetleyerek- Böyle dolu bir salon. Ayaklarımı birbirine değdireyim dedim. Birisi canının yandığını söyledi. Bir de ne göreyim? Meğer masanın altına bile girmişler..." dediğini çok iyi hatırlarım.

Necip Fazıl, Nur talebesi değil ama Nur'ları takdir ederdi. Bir keresinde bana "Bırakın şu Risale-i Nur'u sadeleştiriyim. Bediüzzaman, Sultan Ahmed'in mimarı gibi bir insan. Köprü'nün altında, dubada yaşayan ne anlar onu." Evet, cevâhir kadrini cevherfüruşân olmayan bilmez. Zaten bu denli hak yolunda olan bir insanın, haknâşinas olması da

düşünülemez.

Müteferrik

Fetret Devri

Günümüzün fetret devri olduğunu ifade ederek cehaletin mazeret olabileceğini söylemek, insanlara su-i istimal kapısını açmak demektir. Bu ise önu alınamayacak hataların doğmasına sebebiyet verebilir.

Hastalık-Keffaret İlişkisi

Soru: İnsanın dikkatsizliği neticesi gelen hastalığı, günahlarına keffaret olur mu?

Cevap: Bazen olabilir; her zaman değil. Bir insan kendi irade veya kendi dikkatsizliğiyle kendi başına bir iş açarsa, bundan mes'ul de olur. Meselâ eline bıçağı alıp, intihar etmek için, orasını burasını keser sonra da ölmeyip yaralı kalırsa bu ona keffaret olmaz. Hatta kendisine emanet edilen vücûduna zarar verdiği için ind-i ilâhîde mes'ul bile sayılır. Ancak, bardak elinden düşse, ayağına çarpıp kırılrsa ve ayağı da yanmış veya kanamış olsa, o bardak onun adına bir sadaka, acısı da günahına keffaret olur. Buzun üstüne yatıp da bundan dolayı hastalansa mes'ul olur; ama farkına varmadan pencere açılıp da onu grip yakalamış olsa, bunda günahlara keffaret söz konusu olabilir.

Öyle Bir Sultana Vezir Ol ki..!

Erzurum'da bir Habib Baba varmış eskiden (IV. Murad devrinde). Evliyaullah'tan bir zat... Bu zat, hacca gitmeye karar vermiş. O günlerde hacılar yurdun dört bir yanından gelip İstanbul'da toplanır, oradan da kervanlar halinde yola çıkarlarmış. Habib Baba da, "yola çıkmadan önce bir temizlik yapayım" deyip İstanbul'da bir hamama gidivermiş. Aksilik ya, o gün o hamama vüzerâ gelecekmış; dolayısıyla da kimse içeri alınmamış. Habib Baba da bu yasağa takılmış ama, "Ben şuracıkta bir kurnada yıkanırırım" diye yalvarıp yakarınca sadece ona hususi bir izin çıkmış. Biraz sonra vezirler bütün ihtişamları ve debdebeleriyle cümbür cemaat gelivermişler. Bu arada IV. Murad da tebdil-i kıyafet ederek halktan biriymiş gibi, o da bu hamama gelmiş o da yalvarıp yakarmış. "Şuracıkta bir kurnada su dökünürüm" demiş ve zorla içeri girmiş. Tabii bizim Habib Baba ile aynı kurnaya düşmüşler. Derken birbirlerinin sırtlarını keselemeye sıra gelince bir ara IV. Murad "Bir bize bak, bir de şu vezirlere. Bu dünyada padişaha vezir olmak varmış" deyince, Habib Baba "Bırak sen onu dostum, öyle bir Padişaha vezir ol ki, bütün bu vezirlerin padişahına, senin uyuzlu sırtını keseletsin" deyivermiş...

Evet, kerametle tanımıştır padişahı... İnsan, Gerçek Padişah'a kul olunca insanlara değil, kâinâta bile hükmedebilir.

İnsanın En Yüce Vasfı

İnsanların en yüce yanları, Allah ile irtibatlarında ve ihlaslarında; en zayıf yanları da, Allah ile irtibatlarının zayıf olmasında ve ihlatsızlıklarında aranmalıdır...

Zeka Farklılığı

Soru: Zekâ herkeste farklı mıdır?

Cevap: Zekâ, Allah'ın yaratması iledir ve Allah herkesi farklı farklı yaratmıştır. Peygamberler bu mevzuda müstesna yaratılmışlardır. Biz daha sonrakilerden bahsedeceğiz. İmam Şafiî çocuk yaşta hafız olmuş ve hemen hemen her sahada otoriter bir insandır. Fahreddin Razî, İbn Sinâ vs.. daha yüzlerce deha sahibi var. Hz. Ömer mükemmel bir asker ve fevkalâde bir idare kabiliyetine sahip; tıpkı Hz. Ebu Bekir gibi, "İbn Ebî Salt'tan bin beyit okuyabilirim", diyecek kadar da edebiyat üstadı.

Önemli olan isti'dâtları bir taraftan kanalize etmek ve diğer yandan da bunların rûhlarına tevazu, mahviyet gibi evsaf-ı âliye aşılmasıdır. Ayrıca böyle insanlar, halk arasında, nâsîh ve mürşid olmalıdırlar. Zira isti'dâtlarından birini geliştirmezlerse bozulur ve güdük kalırlar. Sadece içe kapanık kalma, muhasebe duygusuyla yetinme kâfi değil. Nâsîh ve mürşid de olunmalı. Nâsîh ve mürşid olup, muhasebe olmazsa, bu durumda da gönül adamı olunamaz. Binaenaleyh bütün iç ve dış isti'dâtları bütünleştirmeli ve onların gaye-i vücudları yakalanmaya çalışılmalıdır... Yalnızca deha birşey ifade etmez. Böyle isti'dâtlı bir insan, mutlaka ağaç gibi meyva da vermelidir; vermezse gölgelikten başka bir işe yaramaz. Kavak ise gölge de vermez. Kısacası, böylelerin yararlı olması iç ve dış derinliğe bağlıdır.

Çocuklara Telkin

Çocuklarımıza şu dört şeyi telkinde kat'iyen kusur edilmemelidir:

- 1) İhlas
- 2) Hizmet şuuru
- 3) Yaşadıkları devrin idraki
- 4) Hasımlara karşı başarılı olma yollarını bilmek.

İktisad ve Hukuk Kitapları

Soru: Günümüzde bazı Müslümanlar, "İslâm adına yazılmış ciddi bir iktisad, ekonomi, hukuk vs... gibi kitaplar yok" diye yakınıyorlar?

Cevap: Bana bu düşünceler bir yönüyle çok garip geliyor. Zira gerçek bir İslâmî toplumda, zannediyorum, bugün yazılanların bile çoğuna ihtiyaç olmayacaktır. Diğer taraftan bugün cild cild yazılan o geniş kitaplar, daha ziyade mevcut sistem ve düzen içindeki gedikleri kapatmayı hedefleyerek, kaleme alınmıştır. Yani sistem kaynaklı spekülasyonları, su-i istimalleri ve insanların kırk haramiliği hesaba katılarak yazılmışlardır.

Mes'eleye bir diğer yönüyle de şöyle yaklaşılabilir: Kanun ve kaideler toplumsal bir ihtiyaçtan, kaynaklanarak tesbît edilmelidir.. yani tamamıyla pratik hayatın

zaruretlerinden yola çıkılmalıdır. Tarihteki başarılı kanunlar, zaruret neticesinde ortaya çıkan kanunlardır. Aksi halde, herşey sunî olur ve tatbik sahasına konulmadan su-i istimal edilebilir. Halbuki önceden yazılacak kitaplar vs. ile toplumu bu kitaplara göre şekillendirme oldukça zordur. Hangi sahada olursa olsun, müeyyideler; hâdiseler, şartların zorlaması ve cemiyetle iç içe, mütalâa edilerek ortaya konmalıdır.

Ervah-ı Tayyibe ve Güzel Koku

Soru: "Ervah-ı tayyibe güzel kokuyu seviyor" diyorlar. Doğru mu?

Cevap: Güzel koku onların temel gıdası olduğu söyleniyor. Evet, bizim temel gıdalarımız olduğu gibi onların da temel gıdaları var. Oksijeni soluduğumuz gibi, onlar da buna mukabil güzel kokuyu solurlar. Ayrıca, bizim belli bir fizyolojik yapımız var. Bu itibarla da bazen basit, bazen de mürekkep gıda alıyoruz. Fakat onlar maddeden mücerredirler. Böyle olunca da bizim ihtiyacımız olan şeylere onların ihtiyacı yoktur. Onlar ancak, tesbih ve tehlillerden, zikirten ve Kur'ân tilâvetinden zevk alırlar.

Ervah-ı habîse ise çirkin kokulardan zevk alır. Mahkemeye giderken arkadaşlardan biri gülyâğı sürmüş de oradakilerden biri basbas bağırmaya başlamış: "Kim sürdü o hacı kokusunu..?" Biz de onların parfüm kokusundan rahatsız oluyoruz ya!" Rûhlar farklı farklı işte böyle...

Kadir Gecesi

Soru: Kadir Gecesi, ismini nereden alır?

Cevap: Bu gecede kaderin bir çeşit istinsahı yapıldığı anlaşılıyor. Yani İmam-ı Mübîn'den, Kitâb-ı Mübîn'e istinsahı. Nazarı oraya ulaşanlar, kaderin bu kısmına da muttali olabilirler. Efendimiz (sav)'in Mi'raç'ta seslerini duyduğu kalemler de bunlar olsa gerek...

Mes'elenin diğer bir yüzü de, Kadir Gecesi "kadr" den gelir. Yani o gece bir kadirşinaslık rûh ve ma'nâsı nümeyandır. Öyle ise o gecenin kadrini bilin ki, kadriniz bilinsin. Ayrıca Allah (cc)'ın fevkalâdeden atâsının verildiği şeyler de olabilir bu gecede. Tıpkı ulûfe gibi...

Bu gece, bin aydan hayırlı olmasına gelince bu kesretten kinayedir ve herkes için de söz konusu değildir, belki her geceyi Kadir bilenler içindir. Evet sanki o, her geceyi ihyâ etmiş de, bu gecede bardağı taşıran rahmet damlayıvermiş... Derken kul, damla ile deryaya ermiş... Gizli olmasında da ayrı bir sır vardır. Efendimiz (sav) onu önce biliyordu, sonra unutturuldu. Ta ki, ihyâ edilsin. Sadece bu geceyi ihyâ eden de belki hissemend olabilir ama, her geceyi Kadir bilip ihyâ edenin nasibdar olacağından şüphe yoktur.

Afvedilmeyen Günah

Soru: Şirkin dışındaki küfür de afv olur mu?

Cevap: Bilmeyerek küfre ve şirke düşme affolabilir. Ama bir insan bilerek düşünerek - neûzu billâh- küfre ve şirke girerse afv bahis mevzuu değildir. Tabii dönüp yeniden İslâm'a sığınması müstesna... Bir de tevbe etmeyince afv olmayan günahlar vardır ki,

bunlar içinde de en başta yine Allah'a şirk koşma gelir. Ondan sonra anaya babaya isyan, hakaret... Allah'a şirk koşmada, Allah hakkını, anaya, babaya isyanda da kul hakkını ihlâl vardır.

Bunlar arasında ağırlık itibariyle Allah hakkı önde gelir...

Hasenât-ı Nisbiyye

Soru: "Hasenat-ı nisbiyye" ne demektir?

Cevap: Kaynak olarak, bildiğimiz eserlerde böyle bir ifade yok. Ancak "hakaik-i nisbiyye" denilen hakikatlar var. Allah mutlak hakikattir. Cennet, cehennem de birer hakikattir, ama Zat-ı Vacibu'l-Vücûd'a nazaran hakikatleri nisbîdir. Hem meselâ; imân bizzat güzeldir.. evet en büyük hakikat olan Allah'ın varlığı ile insanı irtibatlandıran bir gerçektir. Nasıl olmasın ki, kâinâtın ma'nâsı, insanın yeryüzünde bulunmasının ma'nâsı ve ubudiyetin ma'nâsı ancak imân sayesinde anlaşılır. Dolayısıyla imân da mutlak güzeldir ve mutlak hasenedir. Cihada gelince o, zatı itibariyle güzel gözükmez... Yaralamak, vurmak, öldürmek, bütün bunlar nahos görünen şeylerdir. Ne var ki siz cihadla îla-yı kelimetullah, dünya muvazenesi, cennete giden yolun devamlı açık tutulması, herkese hür düşünme ve serbest seçme imkânının verilmesi, düşmanların sindirilmesi gibi dünya kadar hasene sayılacak güzel yanları var ki, bir ma'nâda siz bunlarla Hakk'ın gücünü ortaya koyuyorsunuz. Bu açıdan netice itibariyle güzel sayılan cihad da imâna göre hasenat-ı nisbiyyeden sayılabilir.

İzzet Kime Ait?

Soru: Araplar "İzzet Allah'ın ve Araplarındır" diyorlar. Bizde de "Türklük" için aynı şeyi söylüyorlar; böyle bir yaklaşım mahzurlu mudur?

Cevap: Avrupa'da Durkheim ile başlayan bir ırkçılık hareketi olmuştur. Daha sonra bu cereyan menfî buudlarıyla bizde de kendini hissettirmiştir. Bunlardan bazıları görüşlerinde samimidirler ve kat'iyen dine taraftardır ve buna diyecek bir şey olamaz. Biz buna, dinin emrinde müsbet milliyetçilik diyoruz. Müsbet ya da menfî şimdiye kadar bu hususta pek çok söz söylenmiştir. Bazen bu konuda ifratlara, tefritlere gidilmiştir. Ancak, bütün bunlar ne getirmiştir, bunun her zaman münakaşası yapılabilir. Ben burada önemli bir hususa dikkatlerinizi rica edip geçeceğim: Bence, herşeyden evvel bir Müslüman ve müsbet bir milliyetçi, benimsediği sistemin kaynağını araştırmazsa, her zaman başkalarının emeline hizmet etme ihtimali vardır ve millete iyilik yapıyorum diye çok kötülüklere sebebiyet verebilir...

Araplar içinde de aynı doğrultuda düşünceler söz konusudur. Zira Yahudiler, günümüze doğru gelirken, bütün dünyada bu cereyanı körüklediler. Öyle ki, şimdilerde İhvan da "Arap herşeydir" diyor. Ama onların deyişi ile, Nâsır veya Mübarek'in deyişi arasında fark vardır. Bu arada şunu da arzedeyim: Bu asırda hiç kimseye "Milliyetini veya millet düşüncesini terk et" denmez. Müsbet ma'nâdaki milliyetçilikte mahzur yoktur. Belki diğer milletleri tanımayan, dışlayan ırkçılık zararlıdır.. ve işte o hususta tahşidat yapılmalıdır.

Şirk Nedir?

Soru: "Cahiliyye Arapları Allah'a inandıkları halde müşrik idiler" deniyor. Şirk ne

demektir, Allah'a inanan insan müşrik olabilir mi?

Cevap: Şirk, tabir itibariyle birkaç ilaha birden inanmak veya tasarrufda onları Allah'a ortak koşmak demektir. Bu ma'nâda cahiliye Araplarına müşrik denmesi doğrudur. Zira onlar, Allah'a inanıyorlardı, ama, putlara da, âyetin ifadesiyle "Biz bunlara, sırf bizi Allah'a yaklaştırsınlar diye tapıyoruz" (Zümer, 39/3) diyor ve onlarla alâkalı merasimlerini devam ettiriyorlardı. Diğer taraftan Allah ve ilah düşüncesini hiç kabul etmeyenlere münkir veya mülhid denmektedir (ateist). Cahiliye Arap mantığı içinde, "Allah'a varmak için putların vesilesine ihtiyaç vardır" düşüncesi hâkimdi. Hatta, onların içlerine girilip, kafaları yoklanabilse Allah'ı kabul ettikleri görülecektir. Kur'ân bunu da tasrih ediyor: "Onlara; 'Arzı ve semâvatı kim halketti?' diye sorulsa 'Allah' diyeceklerdir" ferman ediyor. Başka yerlerde de Kur'ân "Yağmuru yağdıran kim, otları bitiren kim?" deyince de 'Allah' diyorlar" şeklinde onlara âit ifadelere yer veriyor. Ancak Kur'ân şirk çok buudlu olarak ele almıştır ve "İhlaslı amel işleyin, namaz kılın ve şirk koşmayın" diyerek, şirkin mertebelerine dikkati çekiyor. Demek ki Kur'ân-ı Kerîm'e göre, yerinde başkasına gösteriş için yapılan ibadet de şirk sayılıyor.

Duâ

Duânın cesedi kelimeler, rûhu da mülâhazalardır.

Rüya Tevilinde Bazı Hususlar

- * Herşeyden önce Kur'ân firaseti,
- * Âlem-i misal ile âlem-i şehadet arasındaki eş sembollerin bilinmesi,
- * İlham,
- * Rüya tabirine âit mülâhazaların bir kısım mübarek anlarda hatıra gelmesi gibi esaslar sayılabilir. Meselâ, namaz, rükû, kıyam, secde, tavaf, vakfe, duâ, vs...

Bazıları rüya tevillerini pek karışık bulurlar. Bu, şahıs, zaman ve hâl farklılıkları nazara alınarak yapılmıştır. Bu hususdaki te'lifatta teferruata inilmediğinden yani, şahıs, zaman ve hâl gözetilmeden verildiği için, yorumlar iç içe iltibasa açık, istif haline gelmiş ve erbabının dışındakilere âdetâ kapanıvermiştir. Evet, rüyayı tevil ederken şahıs ve zamanı hesaba katmak lazımdır. Yoksa rüyalar iltibas ve bulanıklıktan kurtulamaz.

Bazı tali hususlar:

- Şehvet, kin ve gayzlardan ari bir kalple uykuya girilmesi,
- Rüya kasdiyle yatılmaması,
- Fitratı baskı altına alacak müessir ve müheyyic hâdiselerden uzak kalınması ölçüsünde rüyalar, bir mü'min için âlem-i misalde tenezzühtür.

Rûh ve Tecessüs

Rûh, emir âleminden gelmiş şuurlu bir kanundur. Cenâb-ı Hakk'ın koyduğu diğer kanunlar ile farkı, şuurlu oluşu ve hususî tecelliye mazhariyetidir. Yani, insan rûhu ehadîdir, diğerleri vâhidî...

Kişi daima rûhun katettiği dereceleri araştırmalı, kurcalamalı ve bu mevzuda tecessüs içinde bulunmalıdır ki, konumunu ve vardığı merhaleleri bilebilsin. Evet nefsin emmare mi, levvame mi, mülheme mi vs. olduğu ancak tecessüsle bilinir. Tecessüsü olmayanlara bu bilgi bahşedilmez ve onlar hep kapalı yaşarlar.

Japonya

Bizim "aydın"ımız hep başkalarını destanlaştırmaya alışmıştır. Bir zamanlar Avrupa ve bilhassa da Fransa onun mihrabıydı. O dönemde her vesile ile mutlaka Avrupa'dan bahsedilirdi. O göklere çıkarılır, konuşmalar, paneller, konferanslar, yazılan eserler, hatta küçük gruplar halinde yapılan mini sohbetler hep, bir vazgeçilmez konuymuş gibi onun etrafında döner dururdu. Avrupa hayranlığıyla başı dönmüş entelimiz, buğulu bakışlarıyla etrafa bakar ve bütün yorumlarını bu zâviyeden yapardı. Sonra düşüncede bir zemin kayması oldu. Avrupa'nın yerini Amerika aldı. Bu defa da ona destanlar kesilmeye başlandı.

Şimdilerde ise Amerika ile atbaşı yarışan, hatta bazı noktalarda onu geçen bir başka harika ülkeden bahsediliyor: Japonya.

İkinci Dünya Harbi'nden sarsık, yıkık ve yenik çıkmış Japonlar, kısa zamanda kendilerine gelmeyi, ayakları üzerine doğrulmayı ve Batılılarla yarışmayı başardı.. başardı ve ilk hamlede Avrupa'yı, ikinci hamlede de diğer bütün gelişmiş ülkeleri geride bıraktı. Bugüne kadar araştırmacılar, onları böyle bir başarıya ulaştıran dinamikler üzerinde çok durdular.

Söylenenler özetle şunlardı:

a- Japonlar Batı tekniğini alırken, Batı'nın ahlâkî değer ve hükümlerine sürekli kapalı kaldılar. Buna bir bakıma "muhafazakârlık" da denebilir. Tabii günümüzde aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Çünkü, onlar da şimdilerde büyük bir çoğunluğu itibariyle Batı ahlâkına motive olmuş durumdadır. Amerikan hayranlığı onlarda da diğer ülkelerden farksız seviyede... Tabii buna "ulaşmak" mı, "inmek" mi demek gerekir, her zaman münakaşası yapılabilir... Ama, Japonların işin başında sergiledikleri muhafazakâr tutumun onların terakkisinde önemli bir rol oynamış olduğu her zaman söylenebilir.

b- Çalışmayı ahlâk haline getirdiler. Onların kısa zamanda çok büyük mesafeler almalarında bu husus da oldukça önemlidir. "Kişi mutlaka çalıştığının karşılığını görür." Bugün bunun en çarpıcı örneği Japonlardır...

c- Teknoloji transferinde hiçbir fedakârlıktan kaçınmadılar. Batı dünyasındaki bazı projeleri çalmak için seve seve canını veren Japon sayısı bir haylidir. Bu da milletine aşk derecesinde bağlı olmanın tabii bir neticesidir. Japonlar, bu dinamiği en iyi kullanan ve en güzel temsil eden bir millet sayılabilir.

d- Japonlar büyük bir çoğunluk itibariyle sade, gösterişsiz ve israfı da oldukça kapalı bir hayat yaşamaktadırlar. Küçük evler, basit mobilyalar günümüzde dahi Japon hayatının vazgeçilmez esaslarıdır. Evlerin pek çoğunda hâlâ yer yatakları kullanılmaktadır.

Bunlar ve bunlara benzer esaslarla, teknoloji maratonunda yarışı önde götüren

Japonları şahsen ben de takdir ederim. Ancak onları bir harika veya mucize gibi yorumlamayı da fazla abartılı bulmaktayım.

Ayrıca, Japonların kopya ettikleri teknik yine Batı kaynaklıdır. Bu itibarla da, Japonlarda ciddî bir ibda gücü olduğu söylenemez. Dolayısıyla Batı, teknikte tıkandığında Japonları da zor günler bekliyor, demektir. Ucuz işçilik ve fazla çalışmayla kapatılan ara, eğer bunlara yeni yeni şeyler keşfetme ve orijinal şeyler yakalama eklenmezse, çok uzun ömürlü olmayabilir. Zaten yukarıda söylenen bazı dinamiklerde çöküş de başlamıştır. Dolayısıyla Japonların da ilk dönemlerdeki performansı sürdürmeleri oldukça zor görünüyor.

Bununla beraber Japonlar bir süre daha ilgi odağı olmaya devam edeceklerdir. İslâmî hizmetler adına da bu böyledir. Nitekim birçok İslâm büyüğü Japonların umûmi durumunu nazara alarak, onların topluca İslâm'a dehaletlerini beklemişlerdir. Bu ma'nâda müjdelere vermiş ve bu ma'nâda çeşitli çalışmalara girmişlerdir.

Günümüz Japonyasına bakarsak, mazideki kanaate aynen katılmak imkânsızdır. Elbet bizim bu kanaatimiz, onların asla İslâm'a uyanmayacakları ma'nâsına gelmez. Ne var ki, çok ciddî ve uzun vadeli bir çalışma gerektiren böyle bir neticeyi, kısa vadede ve cılız gayretlerle beklemek de fazla ütöpik olsa gerek. Japonya'da İslâm'ı tebliğ edecek insanların güçlü, ufku açık, alabildiğine fedakâr ve fevkalâde İslâmî kültürle mücehhez olmaları şarttır. Diğer taraftan, dünya işiyle bu kadar dolu insanlara, birşeyler anlatmak fırsatını yakalamak için beklenecek süre de ciddî bir sabır gerektirmektedir.

Roman-Hikaye-Tiyatro ve Sinema Üzerine

Bunlar bir yönüyle müstakil, bir yönüyle de birbirine bağlı konulardır. Zaten biz de, bu konuların kendilerinden değil, onlarla ilgili bakış açımızdan bahsedeceğiz. Roman, hikaye, tiyatro ve sinema, Batı'ya göre bizde çok geridir. Bunda, önceleri İslâm'ın bu mevzudaki tavrı rol oynasa bile, bize âit ihmalin rolü daha büyük olmuştur. Burada "İslâm'ın tavrı" ifadesini bilhassa kullanıyorum. Zira, bu konularla ilgili İslâm'ın kesin yasağı söz konusu değildir. Ancak açık-kapalı bazı ifadelerden, karşı bir tavır sezmeğe de mümkündür.

Ben şimdilik bu konunun daha fazla detayına girmeyi düşünmüyorum. Sadece, her zaman tekrar ettiğim ve herkesin de tekrar ettiği bir hususu müsaadenizle yine tekrar etmek istiyorum. Bir kere bu türlü konular üzerinde fikir ve yorum yapıp, mülahaza yürütülürken ifrat ve tefritten azami ölçüde kaçınılmalıdır. Bu prensip, söz konusu ettiğimiz hususlar için de aynen geçerlidir. Edebiyatımızın büyük ustalarından Cemil Meriç, biraz da ifrata varan ölçüde roman ve hikayeye karşı daima tavır almıştır. Ben şahsen edebiyatçılarımız arasında onun kadar bu konulara karşı tavır alan bir başkasını tanımıyorum.. Bedüzzaman Hazretleri ise roman ve hikaye hakkındaki kanaatini "ölü hayat veremez" esprisiyle vecizlendirmiştir. Ne var ki onun, sadece bu sözünü ele alarak hüküm verirse değerlendirmemiz eksik olacağından, vereceğimiz hüküm de yanlış olur. Bununla şunu arzetmek istiyorum: Bedüzzaman ve ondan önceki pek çok İslâm âlimi, düşünce ve fikirlerini istiâre-i temsiliye yoluyla anlatmışlar ve kitaplarında bu ma'nâya gelen hikayelere yer vermişlerdir. İstiâre-i temsiliyelerin ise öz bakımından hikaye ve romanlardan farkı yoktur. Öyleyse, roman ve hikayeleri, buna bağlı olarak tiyatro ve sinema türü eserleri bir çırpıda alıp atmak ve onlara "yasaktır" etiketi yapıştırmak da doğru bir davranış olmasa gerek. Durum böyle olunca, bunların olup olmamaları gerektiğinden daha çok, üzerinde durulması gereken husus, bunların ihtiva ettikleri konuların neler olup neler olmaması gerektiği hususudur.

Bâtılı tasvirin tecviz edilmemesi gerektiği, herkesin ittifakla kabul edeceği bir mes'eledir. Ayrıca bunlarda İslâm'ın kesin haram dediği mes'eleleri terviç veya teşvik

ma'nâsına gelecek her türlü tasvir, anlatış ve görüntüleme de kesinlikle kabul edilemez.

Yoksa temelde ne romana, ne hikayeye, ne de diğerlerine karşı çıkma doğru değildir. İster Kur'ân'da anlatılan kıssalar ve temsîlî tablolar, isterse Efendimiz (sav)'e âit konuyla ilgili yüzlerce, binlerce beyân ve ifadeler zannederim bu konuda orta yolu bulmada, bizim için yeterli delil ve yol gösterici rehber sayılabilir.

Bununla beraber, "eşya misliyle temsil edilir" hakikatini de unutmamak gerekir. Onun için de İslâm âleminin büyük ve yüce tanıdığı kimseler bence temsil edilmemelidir. Peygamberler, büyük sahabeler ve bu çerçeve içinde birinci derecede değerlendirilmeleri gereken kişilerdir. Değişik şekilde onları da ifade edebilme imkânlarının sözkonusu olduğu günümüzde, artık onları anlatmada müşahhas şekiller kullanma zorunluluğundan da bahsedilemez... Teknik imkânlar kullanılarak ışık ve renk oyunları ile çok rahatlıkla ifade edilmek istenen mes'eleler pek alâ dile getirilebilir. Ve zannederim böylesi hem daha doğru hem de daha te'sirli olur. Zaten günümüzde müşahhasan tekrar mücerrede doğru bir kayış gözlenmektedir ki, böylesinin, İslâm'ın rûhuna daha uygun düşeceği münakaşa götürmez bir gerçektir...

Şiir ve Serbest Vezin

Elbette serbest veznin bir sanat yönü var. Zaten nesrin bile sanat yönünün olduğu yerde, serbest vezinde olmamasını düşünmek mümkün değildir. Meselâ, serbest vezinle yazılmış öyle şiirler vardır ki bunlar, bir "Sessiz Gemi" ve "Süleymaniye'de Bayram Sabahı" ölçüsünde şiir değerine sahiptirler. Yalnız şu hususa dikkat etmek lazım. Bu stilde yazılmış -hem de çok güçlü kalemler tarafından- şiirler de tıpkı Ahmet Haşim'in o güzel şiirlerinde olduğu gibi, bazen herşey sembollerin buğulu âleminde bir sır haline gelmekte. Zannediyorum, aradan uzun bir zaman geçince, sembollerle dolu olan bu şiirler, şairine bile gösterilse, maksadını anlamak ve anlatmakta zorluk çekecektir. Bu sebeple, şiirin serbest olanında da olmayanında da arzettiğim husus kat'iyen kulak ardı edilmemelidir.

Vefa ve Yükseliş

Hakk'a vefa, yükselmenin tek yolu.. yolda takılıp kalmak da vefasızlığın en sonu...

Acz

İnsan aczini kavradığı ölçüde Cenab-ı Hakk'ın rahmetine uyanır.

Beklenen Nağme

Rica ederim, bana bir yumurta başında ortalığı velveleye veren farfaracılar bahis açmayın! Bugün benim rûh-u perişanım, denizlerin derinliklerinde, ızdırıp yudumlayıp gözyaşı döken ve bir kanlı çile içinde inleyip duran mercandan bir nağme beklemektedir.

Terbiye

Terbiye; insanın, hayvanî temayülleri sebebiyle değişik çıkmazlara sapmasını engelleyen en önemli bir settir. İnsanların hareket ve faaliyetlerinin hududunu tayin ederek onun başıboş bırakılmasını ve dolayısıyla da yozlaşmasını önler. Aynı zamanda terbiye, insanın beraberinde dünyaya getirdiği kabiliyetleri de inkişâf ettirir; onun rûhundaki meknî, yani potansiyel gücün ortaya çıkmasına yardım eder.

Çalışmada Sistemin Önemi

Muntazam ve kesintisiz her çalışma, hendesî (geometrik) bir dizi halinde büyür, gelişir ve buudlaşır.. tabîî semeresi de öyle olur. Kesik kesik ve duraklamalı çalışmalar ise, ya eserleri itibariyle sonuna kadar hep bu duraklamaların izlerini taşır veya netice ve semeresi itibariyle bütün bütün güdük kalır.

İntikal Gerçeği

Mevkileri itibariyle önde bulunanlara âit her güzel huy ve haslet katlanarak arkadakilere intikal edeceği gibi, her uygunsuz hal ve davranış da onları özlerinden uzaklaştırarak, birer sefil rûh ve birer Frenk mukallidi haline getirecektir.

Yeni Sayfa

Huneyn, harp öğreticiliği adına yeni bir sayfa sayılabilir. Mü'minler başta çok sarsıldılar; ama bu ilerde Bizanslılarla yapılan savaşlar için iyi bir staj oldu.

Hüküm Vermede Acelecilik

Birisinde bir kötü davranış gördüğünde hüküm vermekte hemen acele etme! "Belki benim kötü bakışım onu bana böyle kötü göstermiştir" de ve kendini kına, kendini levm et!

İrade Niçin Vardır?

Her uzuv ve duygunun bir yaratılış gâyesi vardır. Göz, Cenab-ı Hakk'ın istediği istikamette bakmak; el, o istikamette tutmak; ayak, yürümek ve kulak da aynı şekilde dinlemek için yaratılmıştır. Diğer duyguları da gâyelerine uygun sıralayıp, onların da yaratılış gâyelerini anlatmak mümkündür. İrade için de durum, daha farklı değildir.. onun da bir yaratılış gâyesi vardır.. evet irade, nefis ve şeytandan gelen her türlü hile ve desiselere karşı bir siper olup, vahiyden düşünceye intikal eden şeyleri vicdanın destek ve beslemesi ile hayata maletsin ve yaşanır hale getirsin diye yaratılmıştır. O bu vazifeyi ifa ederken, en büyük hasmı olan şeytan ve nefis, iradenin karşısına pek çok mania ve geçit vermeyen derin dereler çıkaracaklardır. Hasımlarına karşı böyle bir durumda mücadele vermek, iradenin varlık sebebidir. Düşünce vahye açık değilse, vicdan sönmüş, irade de felç ise, işte o zaman şeytanın, üstlendiği rolünü rahatlıkla oynayabileceği mükemmel bir sahne hazır demektir. Aslında, midesinin hakkını hiç unutmayan insan, iradesinin hakkını da vermeli değil midir?

Hayâl Nedir?

Hayâl, tasavvur ve hakikatin ötesinde bir iç matla', rûhun ilerilere ve daha ilerilere uzanmış kolu-kanadı ve hakikat ışıklarını kendine göre şekillendiren bir ma'nâ menşurudur. Bir başka ifadeyle O, dışın içte görüntülenmesi ve geçmişin aynalarında geleceğin tüllemesidir. Hayâl, mantık ve güç sınırı tanımayan, zaman ve mekân kaydına tâbi olmayan bir zihin faaliyetidir. Bazen o, beş duyumun te'siri altında eşya ve hâdiseleri şekillendirmekle, kendine âit eşyanın tabiatına bütün bütün ters olmayan motifler de ortaya kor.

Şeytanlar ve Onlardan Korunma

Şeytanlar yapıları ve vazifeleri itibariyle ayrı ayrıdır: Bazı şeytanlar, insanın kanı içinde dolaşırlar, bazıları insanın abdestiyle uğraşırlar, bazıları da insanın namazına musallat olmaya çalışırlar. Şeytanla ilgili ayet ve hadisler yorumlanırken, onların ayrı ayrı kategorilere girdikleri daima göz önünde bulundurulmalıdır.

İnsanın namazına musallat olmak isteyen şeytanlar, hadislerin anlattığına göre, ezan okunurken insandan uzaklaşırlar. Namaza durulduğunda döner yeniden gelirler. Kamet başlayınca yine kaçarlar. Cemaat namaza durunca yine gelir ve namaz kılanlara, o güne kadar hatırlamadıkları pek çok şeyi hatırlatarak namazın içine girerler.

Tabii, şeytan her namaza müdahale edemez. Bunu şöyle bir benzetme ile anlatabiliriz: Nasıl ki, havada mevcut mikroplardan bazıları tozları kullanır ve onları binek edinerek değişik yerlere ulaşır ve kendileri için elverişli muhitlere konarak oralara yerleşirler. - Onun için bugün modern hastahanelerde tozlar yok edilerek bir ölçüde mikropların intikali önlenmeye çalışılmaktadır-. Bunun gibi şeytanların bazıları vesvese yoluyla insanın içine girmeye ve orada yerleşmeye çalışır.. eğer insan, daha başta duâ ile, dinin hükümlerini tam yaşamakla vesveseyi belli bir yerde tecride tâbi tutabilirse, şeytanın içine girmesini engellemiş olur. Abdestin tam ve mükemmel alınması, abdeste musallat olmak isteyen şeytana sed olacağı gibi, hakkına riayet edilerek kılınan namaz da, namaza musallat olmak isteyen şeytana karşı bir mahfazadır. Hatta namazdaki secde, tek başına şeytanı uzaklaştırmaya yetecek bir potansiyel güç demektir. Kul secde edince şeytan: "O secde etti kurtuldu, ben secde etmedim kaybettim" deyip başına toprak saçtığını Hz. Sahib-i Şeriat söylüyor.

Ben, ihlas ve samimiyet içinde okunan ezanlar esnasında köpeklerin havlamaya başladığına çok şahid olmuşumdur. Öyle ki, bazen köpekler ezanla beraber havlamaya başlar ve ezan bitince de susarlar. Onların bu davranışlarından, kendimce hep şu ma'nâyı çıkarmışım: Köpekler nasıl zelzele gibi hâdiseleri bizlerden önce hissetme melekesine sahiptiler, öyle de bizim muttali olamadığımız buudları görme hassasına da malik olduklarından, ihtimal, onlar, ezan okunurken kaçmakta olan şeytanları bu hassaları ile görüyor ve onun için de o garip havlamayı yapıyorlar.

Şeytanlara karşı bizi koruyan melekler de vardır. Ancak onların korumalarına bizim de yardımcı olmamız gerekmektedir. Eğer onlar ciddiyet, samimiyet, haya, edep istiyor ve korumalarına, bizim böyle olmamızı birer şart-ı âdi kabul ediyorlarsa, bizler de ancak, onların isteklerini yerine getirmekle koruma altına alınabiliriz.

"Cennette seninle beraber olmak istiyorum" diyen sahabeye Allah Rasulü, "Çok secde ile bana yardımcı ol" buyurmuştu. Ve yine meşhurdur, biri: "Dede himmet", o da "Oğul gayret!" demiş.

İyi Arkadaş

Eskilerin eskimeyen şu sözleri ne güzeldir: "Bana arkadaşını söyle, sana kim olduğunu söyleyeyim."

"Üzüm üzüme baka baka kararır."

"Gül, güller arasında yeşerir."

"İyi arkadaş, insanı cennete, kötü arkadaş da cehenneme götürür."

Evet, her insan, arkadaşlarından iyi-kötü mutlaka birşeyler kapar. Öyleyse bizler kendisinden hep iyi şeyler kapacağımız insanları arkadaş edinmeliyiz.

Vicdanın Gereği

Bize vicdan denen bir mevhibe bahşedilmiş ki, bu bizim en büyük nimetlerimizden biridir. Vicdan, insanı meleklerin önüne geçirecek kadar güçlü ve bir o kadar da önemli bir mekanizmadır. Öyleyse bizler, davranışlarımız itibarıyla hep vicdanımızın mevcudiyetini hissettirecek ölçüler içinde kalmalıyız. Bu itibarla da, bize kötülük edenlere aynıyle mukabele etmemeli. Zira vicdan insanına Kur'ân, kötülüğü iyilikle savmayı emretmektedir.

Herkes karakterine, düşünce yapısına ve ahlâkî anlayışına göre hareket eder.. hareketlerimizin karakterlerimizin aynası olduğunu unutmamalıyız.

Yılan ısırır, akrep sokar, canavar saldırır.. köpek salya atarsa kınanmaz; "o, bunun karakterinin gereğidir" denilir. Aynı zamanda köpeğin bize karşı takındığı tavır, onun bizi ısırması veya paçalarımıza saldırmaması, bizim de ona aynı şekilde karşılık vermemizi gerektirmez.. gerektirmez zira biz o değiliz...

Hayır Allah'ın Tercihinde Olandır

"Hayır, Allah'ın tercihi olandır." O'nun kesip biçtiği ve takdir ettiğine razı olmak gerekir. Bu, Rabb'e karşı öyle bir hoşnutluk ifadesidir ki, içinde incelerden ince bir merbutiyet, kulluk ve ihlas ma'naları taşımaktadır.

Kabul Gören Tevbe İçin

Tevbe için şu şartları öne sürmüşlerdir:

Birincisi: İşlenen günah kul hakkıyla alâkalı ise, evvelâ o hak, mutlaka sahibine verilmeli ve ondan helallik dilenmelidir.

İkincisi: Bir daha aynı günaha dönmek üzere ciddî ve kesin bir kararlılık içinde olunmalıdır.

Üçüncüsü: O günahla tevbe arasında ikinci bir günah işlemeye vakit bırakmamalı; yani

elden geldiğince günahlar, hatta beş dakika bile tevbesiz kalmamalıdır.

Tevbenin bir başka buudu da şudur: Günah, rûhda bir ızdırap şeklinde duyulmalı, vicdan da o günaha karşı bir nefret, bir tiksinti ve bir ürperti hissetmelidir. Bir insan, işlediği günahlar karşısında hasta olmuyor ve ızdırap çekmiyorsa, o sık sık ağızla tevbe etse dahi, onun yaptığı tevbe değil, sadece bir merasim ve yararsız birkaç söz söylemekten ibaret sayılır. Tevbe, vicdanın duyduğu nedâmet ve bu nedâmetle insanın iki büklüm olmasıdır. Dil ile söylemek ise, sadece böyle iki büklüm oluşluğa bir iştirak ve bir tercümanlıktır. Evet, tevbe ancak ızdırabın terennümüdür.

Solmayan Cennet

Cıvanlar yaşlanır, yaşlılar ölür, ölümler çürür.. sevgiler gider, aşklar söner, neşeler bulanır.. iradeler felç olur, rûhlar yıpranır, gönüller kararır ama, zihinlerde birer "yâd-ı cemil" olarak yaşayan geçmişin ibret dolu, ders dolu, hayat ve canlılık dolu cennetleri ne sararır, ne de solar.

Çocukluk, Gençlik, Olgunluk

Çocukluk dönemimize âit o hakikat ve rüya karışımı dünyalar, bugünkü hayatımız için âdetâ bir kanaviçe gibidir. İstikbaldeki bütün icadlarımız, keşiflerimiz, tesbîtlerimiz, bu kanaviçeye göre şekillenir ve ortaya çıkarlar. Ne var ki, imkân ve şartların müsaadesizliğinden, gelişme fırsatını bulamayan meyveler gibi, bizim, o ilk, basit ve sathî bilgilerimiz; yeşerip olgunlaşma imkânını elde edemeyince de sararır-solar ve hazan vurmuş gibi yaprak yaprak dökülürler.

Bizler, çocukluk döneminde çoğunlukla dünyamızla o kadar içli dışlıyızdır ki, her zaman o günlerin, o günkü çevrenin çırakları olduğumuzu rahatlıkla söyleyebiliriz. Zaten çocukluk, gençlik ve olgunluk o kadar iç içedirler ki, birinin nerede bittiğini, öbürünün, nerede başladığını kestirmek imkânsızdır.

Bizler çocuklukta şuuraltı olan şeylerin farkına varamayız. Daha sonra şuuraltına yerleşen bu şeylerin birden bire hissiyatlarımızla kaynaşıp bütünleştiğini ve benliğimizin bir parçası haline geldiğini görür ve duyarız. Sanki çocukluk ve gençliğimizde, kaderimizin rüyalarını görüyor, sonra olgunluk döneminde de onları temsil ediyor gibi oluruz.

Sabır-İbadet İlişkisi

Her gün beş vakit namaz, senede en az bir ay oruç, muayyen miktarda zekat ve kulluğa müteallik diğer bütün emirler, ancak sabırla yerine getirilebilir. Bu ibadetler, insan ömrünü disipline eder ve hayata, ötelere göre bir boya çalarlar. Böyle bir hayat ise, artık bütünüyle nuranîlik çizgisinde geçer.. ömür bereketlenir ve cenneti semere verir. Onun için insan, sürekli dişini sıkıp ibadetler üzerine sabretmeli ve sabırla hayatını ıslıl ıslıl nurlandırmalıdır.

Sabır Acıdır

Sabretme, yani dişini sıkıp dayanma, metanet gösterme, sarsılmama, irade felcine

uğramama ve hergün bir sürü zehir zemberek hâdiseyi sineye çekip dayanma elbette kolay iş değildir.

“Sabır” kelimesiyle “Sabir otu” aynı kökten gelen kelimelerdir. Sabir otu, zehir gibi acı bir ottur. Zannediyorum eski tıpta, ilaç sanayiinde de kullanılıyordu. İşte sabır, bu sabir otunu yutmak kadar acıdır. Ancak bu acılık, işin başlangıcı itibariyledir. Netice ise her zaman şeker-şerbet olmuştur.

Barnaba İncili

Barnaba İncili'nin Müslümanlar tarafından uydurulduğunu iddia eden Hristiyanlık dünyası, esas itibariyle bu tavırlarıyla havarisi oldukları ilim ve araştırma rûhuyla zıtlaşma içinde olduklarının farkında değiller. Zira, bulunan Barnaba İncili'nin karbon tahlili yapılmış, 16 ya da 17 asır öncesine âit olduğu ortaya çıkmış. Ne var ki, İncil gökten yeniden inse ve bu orijinal nüshada Efendimiz'i müjdeleyen ayetler apaçık görülse de, onlar, bu eski inatları yüzünden inkarlarında ısrar edeceklerdir.

Tabii, birgün bulunan bu İncil nüshası gün yüzüne çıktığında, tarihin yeniden yazılması da kaçınılmaz olacak.. ve o gün bazıları şimdiye kadar yazdıklarından, söylediklerinden utanarak saklanacak birer delik arayacaklardır.

Faziletli Olmanın Bir Buudu

Faziletli olmak, hazır zaman gibi, geçmiş ve gelecekle de münasebete geçerek, mazinin ve istikbalin en mümtaz insanlarıyla rûhen beraber bulunup, onların tasvib ve takdirlerini gönlünde duymak ve onlarla aynı hayatı paylaşarak, atalarımızla ve gelecek nesillerle kaynaşmak ve bütünleşmek demektir.

Hassasiyette Denge

Hassasım, hem de aşırı denebilecek ölçüde. Hazan görmüş ve dökülmüş bir yaprak görsem oturup başında ağlayasım gelir. Tuvalete düşmüş bir karıncayı oradan çıkarmak için yarım saat uğraştığım çok olmuştur. Bir de yoldan çıkmış, saf dışı kalmış, pörsüyüp gitmeye namzet bir insan görsem; varın işte o zaman bu manzaranın beni ne kadar dağidar edeceğini kıyas edin. Ama elden ne gelir. İlahî şefkatin ötesinde şefkat sergilemeye kalkmak, “edep sınırlarını zorlamak” demektir. Her mes'eledede olduğu gibi bu konuda da dengeli davranmak gerekir. Zaten beni en çok yıpratın hususlardan biri de bu: Dengeyi korumak için sarfettiğim gayret.!

Hitap Çiçeği

İnsanın seçkin yanlarından biri de, onda Rahmanî bir sıbğa ile hitap çiçeğinin açmış olmasıdır. İnsan bilhassa bu yönüyle diğer varlıklardan ayrılır. Aslında, onun emaneti yüklenebilmesinde de bu yönünün te'siri büyüktür. Düşünmeli ki, gök, yer ve dağların yüklenemediği emaneti o yüklenmiştir. Çünkü ne gök ne yer ne de dağlar Cenab-ı Hakk'a muhatap olacak seviyeye yükseltilmemişlerdir. Kendisinde hitap çiçeği açmayanların “Benlik” emanetini yüklenmesi de mümkün değildir.

Yokluk ve Yok Olmayı İstemek Üzerine

Mutlak yokluk söz konusu değildir. Bu, mü'min için bir va'd ve beşaret, kâfir için ise bir vaid ve tehdiddir. Sünnet-i sahiha da bu işi tashih ve takviye eder. Evet öbür âlemde, kimileri saadet, kimileri de şekavet yurdunda yerlerini aldıktan sonra, ölüm, bir koç şeklinde getirilip kesilecek ve böylece yokluğun yok edildiği duyurularak, hem cennet ehline hem de cehennemliklere "artık ebedilik var" ma'nâsında "el-hulud, el-hulud" denilecektir. Bu hakikattan da anlıyoruz ki, kâfirlerin orada yok olmak isteyişleri ve herbirinin "keşke toprak olsaydım" deyişi, azap şoku karşısında dengelerini kaybettiklerindedir. Yoksa bu hem rûhun ebed arzusuna ters, hem de muhali taleptir. Ancak bu muhal, Cenab-ı Hakk'ın -haşa- acziyetinden değildir. Sadece murad-ı İlâhînin bu şekilde cereyan edeceğindedir.

Kâfirlerin azap şokunu yediklerinde "keşke toprak olsaydık" demelerindeki dengesizliğin örneklerini dünyada da görmemiz mümkündür. Mesela; bakıyorsunuz, adam hayatın bin türlü zevkleri içinde yaşarken sadece zevkin bir buuduna ulaşamadığından dolayı kalkıp intihar ediyor. Diyelim ki, bu intihar eden insana, öncelikle var olma nimeti verilmiş; bu sayede o, dünyadan istifade ediyor, yiyor, içiyor, çalışıyor ve eğleniyor; fakat, sözgelimi, birine gönlünü kaptırmış ve o olmadı diye kalkıp intihar ediyor. Oysa ki, talep ettiği ve uğruna canına kıydığı şey, dünya zevklerine âit buudlardan sadece biridir. İşte bu kadarcık şey için canına kıymak, nasıl bir dengesizlik ise, kâfirin ahirette yok olmayı talep edişi de böyle bir dengesizliktir. Yoksa Üstad Bediüzzaman'ın da yer yer temas ettiği gibi, akli başında bir insan cehennem bile olsa var olmayı yokluğa tercih eder. Yokluğun nasıl bir girdap olduğunu ancak o şoku, yemiş olanlar bilir. Ben, şahsen böyle bir şeyi düşünemem bile.. zira, yokluk fikrini tasavvur bile beni bayıltacak hale getirir. Evet, yokluk, korkunç bir şeydir ve böyle bir şeyi akli başında bir insanın talep etmesi de imkânsızdır. Ayrıca yukarıda da işâret ettiğimiz gibi, böyle bir şey istemek muhali taleptir.

Oruçlunun Ağız Kokusu

Oruç tutanın ağız kokusu açlıktan kaynaklanır. Kıyamet günü Cenab-ı Hakk katında, bu kokunun miskten, anberden daha şirin ve daha enfes bir semereye vesile olacağına işâret buyurulmuştur. Melâike-i kiram, arş u ferşi çınlattıracak bir velvele içerisinde Allah'a karşı kulluk vazifesini yapmaktan hoşlandıkları gibi, hoşlandıkları birtakım kokular vardır. Onlar, gül kokusundan çiçek kokusuna, miskten anbere kadar bütün güzel kokulardan lezzet alırlar. Mele-i a'lâda güzel kokular sırlı hazineleri açan anahtar hükmündedir ve işte oruçlunun ağız kokusu da perde arkası dalga boyuyla bu güzel kokular cümlesindedir.

Oruç Bedeni Dinlendirir

Faaliyet içinde olan her makina bir müddet sonra bakıma ve dinlenmeye tâbi tutulmazsa, verimli çalışmaz. Aksine dinlendirilmediği takdirde ya makina tamamen harap olur ya da ömrü kısılır. Bir talebe, belirli bir süre tedrisat gördükten sonra dinlendirilir. Bir işçi sabahtan akşama kadar çalışabilir, gelir akşamleyin istirahatata çekilir. Evet böyle bir mola ve dinlenme olmadan aynı tempoda çalışma ve hele semereli olma mümkün değildir.

İnsanın vücûdu da tıpkı bir fabrika gibi farzedilecekse, onun azaları o fabrikanın aletleri hükmündedir. Oruç ise, vücut fabrikasının dinlenmesine, eskimemesine ve mükemmel bir şekilde çalışmasına en önemli bir vesiledir. Oruçla, vücutta biriken zararlı yağlar, şişmanlık vesilesi fazla etler atılmış ve vücut belli ölçüde tutulmuş olur. Bugün şişmanlıktan dolayı şikayet eden ve buna çare arayan dünya kadar insan var..

ve bu şişmanlığın kanın deveranına, beynin yavaş çalışmasına sebep olduğu da yine erbabının kabul ettiği gerçeklerden. Bu itibarla, orucu, maddî-ma'nevî hem değişik dertlere çare, hem de sevap kazanmanın önemli bir vesilesi saymak mümkündür.

Oruç Şefaati Edecektir

Oruç kıyamet günü oruçlu için şefaati edecek ve Cenab-ı Hakk'a niyazda bulunarak: "Ya Rabbi! Ben onu gündüzleri yiyip içmekten ve zevklerinden alıkoydum. Bunun için onun hakkındaki şefaati kabul buyur" diyecektir.

Rahmet

"Allah'ın rahmetinden nasibimi alamayacağım" diye düşünmek, rahmeti hafife alma demektir.

Bir Sır

Sizlere bir sırrımı söyleyeceğim. Hizmetimiz gibi ahirete yönelik dünyevî işler ki, okul, pansiyon açma.. veya ticaret gibi tamamıyla bu dünya ile alâkalı işlerde, eğer ben bir şeye taraf olursam, o iş dünya adına hüsrana uğrar, uğraşanlar kaybeder ve başarıya ulaşamaz. Meselâ, ben bir takım tutsam, kaybeder. Birisine dünyasını kazansın diye duâ etsem zannediyorum kazanamaz. Evet, tecrübât-ı kesiremlerle sabittir ki, hayatım boyunca bu hep böyle olmuştur. Neden mi? Tam bilemeyeceğim ama, Rabbimin beni zaafarımla baş başa bırakmadığı da bir gerçek.

Gaybubet

Günümüzde, kaderin bir cilvesi olarak gözde ve gönülde bir hayli hizmet eri var. Bunlar kabiliyet ve liyakatlerini aşan önemli sorumluluklar altında bulunuyorlar. Bu arada bunlar, "şöhret ayn-ı riyadır, kalbi öldüren zehirli bir baldır" anlayışından hareketle gösteriş ve alayış endişesiyle gaybubet etmeyi bir kenara çekilmeyi de düşünebiliyorlar. Bence bunun üzerinde çok ciddi olarak düşünmek lâzım; zira bazen hizmetteki konumu itibarıyla "olmazsa olmaz" bir yerde bulunan arkadaş, eğer değişik mülahazalarla bir kenara çekilse, öyle zannediyorum ki, bu davranışıyla sevab değil ihtimal günah bile kazanabilir. Çünkü, daha yapılması gereken dünya kadar iş var. Alttan gelen kadro ise henüz bu işleri yapacak, hem daha iyi yapabilecek kapasitede değil; değil ki, "Artık bana ihtiyaç yok, bensiz de olur" içtihadında bulunarak gaybubet etmemiz bir kenara çekilip evrâd ü ezkârla meşgul olmamız caiz olsun...

Bu itibarla bizim bütün düşünce ve davranışlarımızda hizmet gemisinin yürümesi hedeflenmeli.. ahireti kazanmak için gönderildiğimiz şu dünya kıışlasında askerlik çok iyi yapılmalı. Her hareketimizde rıza-yı İlâhî amaçlanmalı ve cennete gitme bile olsa - ki hemen hemen herkes bunun iştiahiyle kavruluyordur- bu hedeflere ulaşmayı geciktirecekse, bundan şimdilik vazgeçmelidir.